

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**ANAOKULUNDA DUYGU DÜZENLEME
SÜREÇLERİ VE DİL BECERİLERİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

SENA NUR OĞUZ

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

Antalya, 2024

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ**

**ANAOKULUNDA DUYGU DÜZENLEME SÜREÇLERİ VE DİL
BECERİLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sena Nur OĞUZ

Tez Danışmanı; Doç. Dr. Yunus PINAR

**Bu tez Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon
Birimi tarafından SYL-2023-6244 nolu proje ile desteklenmiştir.**

Antalya, 2022

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sena Nur OĞUZ' un bu çalışması 02.07.2024 tarihinde jürimiz tarafından **Temel Eğitim** Ana Bilim Dalı **Okul Öncesi Eğitimi** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan: Doç. Dr. Ceyhun ERSAN

(Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı)

Üye: Doç. Dr. Begümhan YÜKSEL

(Akdeniz Üniversitesi/Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı)

Üye: Doç. Dr. Yunus PINAR

(Akdeniz Üniversitesi/Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:

Anaokulunda Duygu Düzenleme Süreçleri ve Dil Becerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca Belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Anaokulunda Duygu Düzenleme Süreçleri ve Dil Becerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma” adlı çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Temmuz, 2024
Sena Nur OĞUZ

İTHAF

Anneme...

TEŞEKKÜR

SYL-2023-6244 nolu bilimsel araştırma projesiyle tezime destek sağlayan Akdeniz Üniversitesi'ne, tez çalışmamın her aşamasında bilgi ve birikimini sonsuz bir özveriyle bana aktaran ve tüm zorlu süreçlerde tecrübeleriyle beni aydınlatan; yoluma ışık tutarak hayatıma iz bırakan kıymetli danışmanım Doç. Dr. Yunus Pınar'a ve değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nihal Kubilay Pınar'a, çalışmalarımı gerçekleştirmeden önce gerekli izinlerin alınmasında kolaylık sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Zeliha Yazıcı'ya, değerli görüş ve önerilerini benimle paylaşarak çalışmalarına katkı sağlayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Ceyhun Ersan'a ve Doç. Dr. Begümhan Yüksel'e, çalışmalarım sırasında ihtiyaç duyduğum eğitimleri vererek bana vakit ayıran değerli hocam Öğr. Gör. Tolgahan Ergün'e, çalışmamı sürdürürken uzman görüşüne ihtiyaç duyduğumda vaktini ve bilgilerini esirgemeyen sayın Dr. Öğr. Üyesi Sezin Andiç'e, çalışmalarım süresince sonsuz sevgi ve anlayışla destek olan ve bu hayatta yalnız olmadığımı defaatle hissettiren sevgili annem Sevgi Sarı Oğuz'a ve sevgili babam Nusrettin Oğuz'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Son olarak, çalışmaya katılmayı kabul ederek bu araştırmayı yürütmemi sağlayan ve burada isimlerini anamayacağım kıymetli odak çocuğumuza ve değerli ebeveynlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ ANAOKULUNDA DUYGU DÜZENLEME SÜREÇLERİ VE DİL BECERİLERİNE İLİŞKİN NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Sena Nur OĞUZ

Doç. Dr. Yunus PINAR (Danışman)

Haziran 2024, 223 Sayfa

Tek denekli durum çalışması türünde desenlenen bu çalışmanın merkezinde 5 yaşında tipik gelişim gösteren bir kız çocuğu yer almaktadır. Araştırmada odak çocuk olarak nitelendirilen ve Aylin ismiyle kimliği anonim hale getirilen bir okul öncesi dönem çocuğu, kayıtlı olduğu anaokulunda farklı araştırma araçlarına başvurularak bir anaokulu yılı boyunca incelenmiştir. Araştırmanın amacı odak çocuğun bir yıl boyunca çevresiyle ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığını, duygu düzenleme süreçlerini nasıl deneyimlediğini ve ifade edici dil becerilerinde ne tür ilerlemeler kaydettiğini olabildiğince ayrıntılı bir biçimde ele almaktır. Çalışmada araştırma aracı olarak Tavistock modeline göre çocuk gözlemi, videografi ve yüz yüze görüşmelere başvurulmuş, veri toplama aracı olarak demografik form ve HAVAS 5 dil tanılama aracı kullanılmıştır. Araştırma sonuçları Aylin'in özellikle uyum haftası ve bunu takip eden aylarda çeşitli kaygı ve stres yüklü deneyimler yaşadığını göstermiştir. Bir yandan ebeveynlerinden ayrılmanın yarattığı olası zorluklarla baş etmeye çalıştığı diğer yandan yeni çevreye uyum göstermek için yoğun bir çaba sarf ettiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte akranlarıyla sosyal etkileşim deneyimleri yaşayabilmek, bir oyunun parçası olabilmek veya bir gruba ait olabilmek için yoğun bir arzu duyduğu, hedeflerine ulaşabilmek için çok çeşitli stratejiler geliştirip, ilerleyen aylarda birliktelik ve aidiyet duygularını deneyimleyebildiği görülmüştür. Gözlem raporları ve video kayıtlarından elde edilen bulgular Aylin'in akranları ile ahenk içinde oynadığı, kendini duygusal olarak iyi hissettiği anlarda daha dışa dönük tavırlar sergilediğini göstermiştir. Araştırma bulguları odak çocuk Aylin'in birliktelik, bağlılık ve aidiyet duygusunu deneyimlediği anlarda kendini sözel olarak daha iyi ifade edebildiğini ve konuşmak için daha fazla istek gösterdiğini ortaya koymuştur. Ebeveynlerle yürütülen yüz yüze görüşmelerden elde edilen bulgular Aylin'in iki buçuk yaşından itibaren Covid-19 sürecinde

uygulanan önleyici tedbirler kapsamında en az bir yıl süreyle karantina ve sosyal izolasyona maruz kaldığını göstermektedir. Bununla birlikte, Aylin'in gündelik hayatını evde (sınırlı bir çevrede) geçirmek durumunda kaldığı, akran etkileşiminden ve fiziksel etkinliklerden mahrum kaldığı bilgisine ulaşılmıştır. Babanın yoğun iş yaşantısı nedeniyle odak çocuk ile etkileşiminin sınırlı olduğu, annenin ise çocuğa nitelikli zaman ayırmak hususunda zorlandığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: dil becerileri, duygu düzenleme, ifade edici dil becerileri, Tavistock modeline göre gözlem, videografi.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A QUALITATIVE RESEARCH ON EMOTION REGULATION PROCESSES AND LANGUAGE SKILLS IN KINDERGARTEN

Sena Nur OĞUZ

Doç. Dr. Yunus PINAR (Advisor)

June 2024, 223 Pages

In this study, which was designed as a single-subject case study, a 5-year-old girl with typical development was at the center. A preschool child, who was identified as the focus child in the study and whose identity was anonymized under the name Aylin, was examined in the kindergarten where she was enrolled for a kindergarten year by applying different research tools. The purpose of our study is to investigate in as much detail as possible what kind of social interaction experiences the focus child had with her environment over the course of a year, how she experienced emotion regulation processes, and what kind of progress she made in expressive language skills. In this study, young child observation according to Tavistock model, videography and semi-structured interviews were used as research tools and demographic form and HAVAS 5 language diagnostic tool were used as data collection tools. The findings of the study showed that Aylin experienced various anxiety and stressful experiences, especially during the adjustment week and the following months. The results from this study suggest that Aylin experienced various anxiety and stressful experiences, especially during the adjustment week and the following months. On the one hand, it was understood that she was trying to cope with the possible difficulties caused by the separation from her parents, and on the other hand, she made an intense effort to adapt to the new environment. However, it was observed that she had an intense desire to experience social interaction with her peers, to be part of a game or to belong to a group, to develop a wide variety of strategies to achieve her goals, and to experience feelings of togetherness and belonging in the following months. Findings from the observation protocols and video recordings revealed that Aylin played in harmony with her peers and displayed more extroverted behavior when she felt emotionally well. Our findings indicate that Aylin, the focal child, was better able to express herself verbally and showed more willingness

to talk when she experienced a sense of togetherness, connectedness and belonging. Findings from semi-structured interviews with parents show that Aylin was subjected to quarantine and social isolation for at least one year as part of the preventive measures implemented during the Covid-19 process from the age of two and a half. In addition to this, it was found that Aylin had to spend her daily life at home (in a limited environment) and was deprived of peer interaction and physical activities. It was understood that the father's interaction with the focus child was limited due to his busy work life, while the mother had difficulty in allocating quality time to the child.

Keywords: *emotion regulation, expressive language skills, language skills, observation according to Tavistock model, videography.*

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırma Soruları.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Varsayımlar (Sayıtlar)	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	7

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	8
2.1.1. Tavistock Modeline Göre Çocuk Gözlemi	9
2.1.2. Videografi	12
2.1.2.1. Videografi Görüntülerinin Transkripsiyonu	13
2.1.2.2. Bir Sekansın (Kesit) EXMARaLDA Partitur ile Betimlenmesi	14
2.1.3. Görüşme	15
2.2. Veri Toplama Araçları.....	16
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	16
2.2.2. HAVAS-5.....	16
2.3. İlgili Araştırmalar.....	19
2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	20
2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	22

BÖLÜM III

TEZİN HAZIRLIK SÜRECİ

3.1. Anaokulunun Fiziki Şartları	25
3.2. Anaokulu Çalışanları	27
3.3. Sınıf	27
3.4. Anonimleştirme.....	27

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. GÖZLEM PROTOKOLLERİNİN ANALİZİ	29
4.1. Gözlem Çalışmaları	31
4.1.1. Birinci Ay	31
4.1.1.1. Birinci Gözlem – 3 Fincan Çay	31
4.1.1.2. İkinci Gözlem – Aylin Ağlayarak Okula Geliyor	39
4.1.1.3. Üçüncü Gözlem – Aylin Aradığı Arkadaşı Buluyor	44
4.1.1.4. Dördüncü Gözlem – Aylin Gerçekten Mutlu mu?	50
4.1.1.5. Beşinci Gözlem – Ben de Varım.....	54
4.1.1.6. Birinci Ayın Özeti	60
4.1.2. İkinci Ay	61
4.1.2.1. Altıncı Gözlem – Zor Bir Ayrılık	61
4.1.3. Üçüncü Ay	66
4.1.3.1. Yedinci Gözlem – Aylin Görev Peşinde	66
4.1.3.2. Sekizinci Gözlem – Aylin için İyi Bir Gün	70
4.1.3.3. Dokuzuncu Gözlem – Persona Non Grata (İstenmeyen Kişi)	73
4.1.3.4. Onuncu Gözlem – Yeni Düzene Aidiyet	77
4.1.3.5. Üçüncü Ayın Özeti.....	81
4.1.4. Dördüncü Ay	82
4.1.4.1. On Birinci Gözlem – Yapma!	82
4.1.4.2. On İkinci Gözlem – Büyüyorum	87
4.1.4.3. On Üçüncü Gözlem – Gece ve Gündüz	92
4.1.4.4. Dördüncü Ayın Özeti	95
4.1.5. Beşinci Ay.....	96
4.1.5.1. On Dördüncü Gözlem – Aylin Okula Uyum Sağlıyor	96
4.1.6. Altıncı Ay	99
4.1.6.1. On Beşinci Gözlem – Hareketli Bir Gün	99
4.1.6.2. On Altıncı Gözlem – Öpücük Senfonisi	102
4.1.6.3. On Yedinci Gözlem – Yeni Bir Dost	106
4.1.6.4. Altıncı Ayın Özeti	110
4.1.7. Yedinci Ay.....	111
4.1.7.1. On Sekizinci Gözlem – Aylin ve Nil’in Dostluğu Pekişiyor.....	111
4.1.7.2. On Dokuzuncu Gözlem – Kıskacı Toka	114
4.1.7.3. Yirminci Gözlem – Duygu	117

4.1.7.4. Yedinci Ayın Özeti	121
4.1.8. Sekizinci Ay	123
4.1.8.1. Yirmi Birinci Gözlem – Dünyanın En Büyük Bilgisayarı	123
4.1.8.2. Yirmi İkinci Gözlem – Botanik Bahçe Kabusu	127
4.1.8.3. Yirmi Üçüncü Gözlem – Üst Üste Gelen Aksilikler	131
4.1.8.4. Yirmi Dördüncü Gözlem – Aylin ve Duygu Arasındaki Yakınlık Farklılaşıyor	134
4.1.8.5. Sekizinci Ayın Özeti.....	137
4.1.9. Dokuzuncu Ay	139
4.1.9.1. Yirmi Beşinci Gözlem – Dondurma Dükkanı	139
4.1.9.2. Yirmi Altıncı Gözlem – Aylin ve Duygu Arasında Gelişen Kırgınlık	142
4.1.9.3. Dokuzuncu Ayın Özeti	145
5. VIDEOGRAFI ÇALIŞMALARI.....	146
5.1. Videografi Çalışmalarının Yorumlayıcı Analizi	147
5.1.1. Birinci Ay	147
5.1.1.1. Birinci Video – Beni İstemedin	147
5.1.1.2. İkinci Video – Aylin’in Yeni Arkadaşı.....	149
5.1.2. İkinci Ay.....	151
5.1.2.1. Üçüncü Video – Aylin Kabul Görmek İstiyor	151
5.1.3. Üçüncü Ay.....	155
5.1.3.1. Dördüncü Video – Dans Zamanı	155
5.1.4. Dördüncü Ay	157
5.1.4.1. Beşinci Video – Aylin Bahçede Oyunlar Oynuyor	157
5.1.5. Beşinci Ay	157
5.1.5.1. Altıncı Video – Yarım Kalan Şarkılar	157
5.1.6. Altıncı Ay	161
5.1.6.1. Yedinci Video – Av ve Avcı	161
5.1.6.2. Sekizinci Video – Bilge Aylin’i Öpüyor	165
5.1.7. Yedinci Ay.....	172
5.1.7.1. Dokuzuncu Video – Aylin Sunum Yapıyor	172
5.1.7.2. Onuncu Video – Aylin’in Yaptığı Havuz Kayboluyor	176
5.1.8. Sekizinci Ay	178
5.1.8.1. On Birinci Video – İstanbul Yolcusu Kalmasın	178
6. YARI YAPILANDIRILMIŞ VELİ GÖRÜŞMELERİ (YYG)	183
6.1. Baba ile Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi.....	184
6.2. Anne ile Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi.....	187

7. İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	191
---	-----

BÖLÜM V

SONUÇ	195
TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	200
KAYNAKÇA	202
EKLER	211
EK – 1 ETİK KURUL ONAYI.....	211
EK – 2 İZİN BELGESİ.....	212
EK – 3 BAP PROJE RAPORU	213
EK – 4 ONAM METNİ	214
EK – 5 DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	215
EK – 6 HAVAS-5 (HAMBURG DİL SEVİYESİ TANILAMA ARACI).....	218
EK – 7 ARAŞTIRMACI SERTİFİKALARI	220
ÖZGEÇMİŞ	221
İNTİHAL RAPORU	222
BİLDİRİM.....	223

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. EXMARaLDA ile Yapılmış Transkript Örneği

Tablo 2. Transkriptlerde yer alan kodların açıklamaları

Tablo 3. Video Transkript 1/1

Tablo 4. Video Transkript 1/2

Tablo 5. Video Transkript 1/3

Tablo 6. Video Transkript 2/1

Tablo 7. Video Transkript 2/2

Tablo 8. Video Transkript 2/3

Tablo 9. Video Transkript 2/4

Tablo 10. Video Transkript 3/1

Tablo 11. Video Transkript 3/2

Tablo 12. Video Transkript 3/3

Tablo 13. Video Transkript 3/4

Tablo 14. Video Transkript 3/5

Tablo 15. Video Transkript 4/1

Tablo 16. Video Transkript 4/2

Tablo 17. Video Transkript 6/1.

Tablo 18. Video Transkript 6/2

Tablo 19. Video Transkript 6/3

Tablo 20. Video Transkript 6/4

Tablo 21. Video Transkript 6/5

Tablo 22. Video Transkript 7/1

Tablo 23. Video Transkript 7/2

Tablo 24. Video Transkript 7/3

Tablo 25. Video Transkript 7/4

Tablo 26. Video Transkript 7/5

Tablo 27. Video Transkript 7/6

Tablo 28. Video Transkript 7/8

Tablo 29. Video Transkript 8/1

Tablo 30. Video Transkript 8/2

Tablo 31. Video Transkript 8/3

Tablo 32. Video Transkript 8/4

Tablo 33. Video Transkript 8/5

Tablo 34. Video Transkript 8/6

Tablo 35. Video Transkript 8/7

Tablo 36. Video Transkript 8/8

Tablo 37. Video Transkript 8/9

Tablo 38. Video Transkript 8/10

Tablo 39. Video Transkript 9/1

Tablo 40. Video Transkript 9/2

Tablo 41. Video Transkript 9/3

Tablo 42. Video Transkript 9/4

Tablo 43. Video Transkript 9/5

Tablo 44. Video Transkript 10/1

Tablo 45. Video Transkript 10/2

Tablo 46. Video Transkript 10/3

Tablo 47. Video Transkript 11/1

Tablo 48. Video Transkript 11/2

Tablo 49. Video Transkript 11/3

Tablo 50. Video Transkript 11/4

Tablo 51. Video Transkript 11/5

Tablo 52. Video Transkript 11/6

Tablo 53. Video Transkript 11/7

Tablo 54. Video Transkript 11/8

Tablo 55. YYG Transkript 1/1

Tablo 56. YYG Transkript 1/2

Tablo 57. YYG Transkript 1/3

Tablo 58. YYG Transkript 1/4

Tablo 59. YYG Transkript 1/5

Tablo 60. YYG Transkript 1/6

Tablo 61. YYG Transkript 1/7

Tablo 62. YYG Transkript 2/1

Tablo 63. YYG Transkript 2/2

Tablo 64. YYG Transkript 2/3

Tablo 65. YYG Transkript 2/4

Tablo 66. Havas-5 Ortalamaları ve Aylin'in Değerlendirme Sonuçları

Tablo 67. Havas-5 Ortalamaları ve Aylin'in Değerlendirme Sonuçlarının Karşılaştırması

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Havas-5 Dil Tanılama Aracı “Kedi ve Kuş” Resimli Hikaye / Kaynak:
<http://www.foermig.uni-hamburg.de/web/de/all/mat/diag/havas/index.html>

Şekil 2. Havas-5 Aracı Değerlendirme Alt Kategorileri

Şekil 3. Anaokulu Giriş Katı Kroki

Şekil 4. Anaokulu Üst Kat Kroki

Şekil 5. Sınıf Krokisi

Şekil 6. Aylin'in Yeni Sınıfı

KISALTMALAR LİSTESİ

DBF: Demografik Bilgi Formu

YYG: Yarı Yapılandırılmış Görüşme

HAVAS-5: Hamburg Dil Seviyesi Tanılama Aracı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırma soruları, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Duygular bireylere kendileri, çevreleri ve çevre ile ilişkileri hakkında paha biçilmez bilgiler sağlamaktadır. Evrensel özellikler taşıyan korku, kızgınlık, keyif, öfke, üzüntü, mutluluk gibi geniş bir yelpazeye yayılan duygular iç ya da dış uyaranlara bir tepki olarak deneyimlenen yaşantılar olarak değerlendirilebilir (Datler, 2013). İnsan varoluşu için kritik bir mekanizma olarak kabul edilen “duygu düzenleme” ise bireyin kişilerarası (sosyal) ilişkilerde ve kişisel hedeflerine ulaşmasında duygusal bilgileri tanıma, anlama ve bütünleştirme olanağı sağlayan süreçler bütünü olarak ele alınabilir (Zeman vd. 2006). Kavramsal olarak bakıldığında duygu düzenleme bireylerin duygularını veya duyguları ortaya çıkaran durumları değiştirme yetisi olarak tanımlanabilir (Braet vd. 2014). Duygu düzenleme sıkıntı, üzüntü, öfke gibi ayrık duygu durumlarını; yoğunluk, zaman ve nitelik bağlamlarında biçimlendirip, şekillendiren bir nitelik arz etmektedir (Zeman vd. 2006).

Alanyazında en çok kabul gören bir tanıma göre duygu düzenleme bir bireyin belirli bir duyguyu veya bir dizi duyguyu modüle etme (biçim verme, ayarlama) becerisidir. Duygu düzenleme bilinçli bir biçimde farklı durum ve koşulları çok yönlü yorumlamayı öğrenme, bir duygunun (örneğin öfke) yönünü daha olumlu bir sonuca ulaştıracak bir biçimde değiştirebilme ve belirli bir duygusal durumda birbirinden farklı davranışsal tepkilerde bulunabilme tekniklerini içermektedir. Bununla birlikte duygu düzenleme daha örtük bir biçimde ve bilinçli olmaksızın duygusal tepkilerin yoğunluk ve süresini modüle etme becerisini içeren bir dizi süreci de kapsamaktadır (APA-Dictionary, 2024).

Duygu düzenleme bireyin bir duruma dâhil olmayı seçtikten sonra (situation selection) durumlara veya durumun yönlerine seçici olarak katılma ve dikkatini farklı yönlere çevirebilme (attention deployment), neler olup bittiği hakkında düşünme, şeklini değiştirme ve bilişsel denetleme yapabilme (cognitive reappraisal) veya mevcut bir durumun koşullarını değiştirmeye çalışma (situation modification) süreçlerini içermektedir. Duygu düzenleme aynı zamanda

kişinin belirli bir durum karşısında tepkilerini yönetebilme veya duygularını kontrol altına alıp bastırabilme becerisini de içermektedir (Pat-Horenczyk vd. 2015). Bu çalışmada burada genel hatlarıyla aktarılan Gross ve Thompson'ın (2007) duygu düzenleme modeli temel alınacak olup, “duygu düzenleme” arzu edilen veya arzu edilmeyen duyguların yoğunluğunu ya da süresini yukarı (duyguları güçlendirme) veya aşağı doğru (duyguların yoğunluğunu azaltma) düzenleme ve modüle etme süreci olarak ele alınacaktır.

Okul öncesi çağa gelen çocuklar genellikle kendi ruh hallerini yönetmek için bir tür davranışsal stratejiler repertuarı (Fuchs ve Thelen, 1988) oluşturmaya başlarlar. Bu yetenekleri çocukların küçük yaşlarda da duygu düzenleme yeteneğine sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra bazı araştırmalarda (Zeman vd. 2006) çocukların duyguları düzenleme yetersizlikleri (emotion dysregulation) gösterdikleri gözlemlenmiştir. Spesifik olarak belirtmek gerekirse etkisi daha az olan duygu düzenleme stratejileri kullanan çocuklar depresif belirtiler (Garber vd. 1991) gösterebilmektedir (Braet vd. 2014).

Yoğun duyguların düzenlenmesi insan yaşamının optimal düzeyde ilerlemesi bakımından önemlidir. Bunaltıcı ve olumsuz duygular kötü biçimde düzenlenirse psikiyatrik belirtiler ve mental sorunlar gelişebilmektedir. Olumsuz duygular çok uzun süre veya çok şiddetli bir şekilde deneyimlendiğinde, tüm bilgi işleme veya iletişim kanallarına hâkim olan seçici ve dar bir içsel odaklanmaya (Gross, 1998) yol açtıkları için zararlı hale gelebilirler (Braet vd. 2014). Sinirbilim araştırmacılarının yaptığı çalışmalara bakıldığında, duygu düzenleme genellikle duygusal uyarıların varlığında bilişsel kontrole aracılık eden frontal kortikal aktiviteler olarak görülmektedir. Bununla birlikte, çocukların bilişsel işlevlerine, yetişkinlerin sahip olduğundan daha değişken, daha yaygın veya basitçe farklı olan kortikal bölgeler aracılık eder. Bu nedenle, küçük çocukların duygu düzenlemesinde kortikal aktivitenin rolü hakkında çok az şey bildiğimizi söylemek mümkündür (Lewis vd. 2007). Olumsuz ve rahatsız edici duygular ortaya çıktığında insanlar değerlendirmelerini, davranışlarını ve duyguların hissedilen kalitesini kendileri düzenlemeye çalışırlar. Hem gelişim psikologları hem de sinirbilimcilere göre tüm bu faaliyetler dikkat ve eylemin yönetici kontrolüne gereksinim duyarlar. Dürtüsel davranışın düzenlenmesi için ise anterior singulat korteksin (ACC) artan alımı nedeniyle, yaşamın dördüncü yılında önemli bir dönüm noktasına ulaşıldığı düşünülmektedir (Lewis vd. 2007).

Duygu düzenleme becerileri çocukların erken dönemde gelişmekte olan birçok yeteneğini etkilemektedir. Kopp (1992) çocukların duygularını anlamak ve düzenlemek için dil becerilerinin önemli olanaklar sunduğunu öne sürmektedir (Eisenberg vd. 2005). Çocuklar sosyal etkileşimin veya duygularını yönetmenin uygun yollarını öğrenmek için dili kullanırlar. Tüm alanlarda yaşına uygun beceriler sergileyen çocuklar üzerine yapılan çalışmalarda (Fujiki

vd. 2002) duygu düzenlemede güçlük çeken çocuklarda dil bozuklukları olduğu görülmüştür (Eisenberg vd. 2005).

Bir araştırmada zayıf duygu düzenleme becerilerine sahip okul öncesi dönem çocuklarının ilerleyen yıllarda reddedilme ve erken ergenlik döneminde antisosyal davranışlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Trentacosta & Shaw, 2009). Çocuğun duygu düzenlemede güçlükler çekmesinin başkalarına karşı sergilediği davranışlar ve başkalarıyla olan ilişkileri üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir.

İster üzüntü ister öfke ya da sevinç olsun, duygular evrenseldir ve yetişkinlerde olduğu gibi çocukların da günlük yaşamına nüfuz eder (Datler, 2013). Duyguların sürekli bastırılması yukarıda da ifade edildiği gibi mental sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Duygu düzenleme becerileri, duyguları daha bilinçli bir şekilde deneyimlemeye ve kontrol etmeye yardımcı olmaktadır. Duygu düzenleme yeteneği, duyguların süresini ve yoğunluğunu etkileyebilmekte ve mental sağlığın korunmasına da yardımcı olabilmektedir (Saxena, & Pandey, 2011). Duyguların düzenlenmesi, işlevsel anlamda kişilerarası ilişkiler için de önemlidir ve ilişkilerin niteliğini ve istikrarını önemli ölçüde etkilemektedir. Kontrol eksikliği sosyal ilişkileri zorlayabilmekte ve izolasyona yol açabilmektedir.

Duygularını düzenleyebilen çocuklar, çatışmalarla daha yapıcı bir şekilde başa çıkma ve ilişkilerinde destekleyici, olumlu bir atmosfer yaratma eğilimindedir. Optimal duygu düzenlemesi geliştiren çocuklar, kendileri ve çevrelerindeki kişiler için daha istikrarlı ve destekleyici bir ortam yaratabilmektedir (Blair vd., 2014; Séguin & MacDonald, 2018; Vitiello vd., 2022). Bununla birlikte bir dizi çalışmada erken çocuklukta kazanılabilecek duygu düzenleme becerilerinin akademik başarıyı teşvik ettiği bildirilmektedir (Blair, 2002; Liew vd., 2019; Kwon vd., 2018).

Okul öncesi yıllar beyin gelişimi, dil edinimi, duygusal gelişim ve bilişsel değişikliklerin hızla gerçekleştiği; çocukların sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek için en uygun zaman olarak kabul edilmektedir (Denham vd., 2015). Anaokulları ise çocukların gündelik hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri, çok farklı sosyal etkileşim deneyimleri yaşadıkları, sosyal ve duygusal gelişimine olanak sağlayan kurumlardır. Dolayısıyla okul öncesi dönem çocuklarının gündelik hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri ve doğal ortamları olarak kabul edebileceğimiz okul öncesi kurumlarında duygu düzenleme süreçlerine yönelik çalışmalar yapmak oldukça önem arz etmektedir. Alanyazın incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme süreçlerine yönelik mevcut etnografik ve görgül araştırma sayısının oldukça yetersiz olduğu görülmektedir.

Mevcut araştırma boşluğunun (research gap) giderilmesine bir nebze de olsa katkı sağlamak amacı taşıyan bu araştırmada tipik gelişim gösteren bir okul öncesi dönem çocuğunun duygu düzenleme süreçleri bir anaokulu yılı boyunca olabildiğince ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Çalışmada Tavistock modeline göre çocuk gözlem yöntemi ve videografi ile ebeveynler ile yüz yüze görüşmeler yürütülmüş, bu üçgenleme (triangulation) aracılığıyla bir taraftan geçerliliğin artırılması hedeflenmiş diğer yandan duygu düzenleme süreçleri ile ilgili daha ayrıntılı ve açık (explicit) önermelere ulaşılma hedeflenmiştir. Araştırmanın başta okul öncesi ve erken çocukluk eğitimi alanı olmak üzere farklı disiplinlerden araştırmacılara, eğitimcilere ve ebeveynlere faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra araştırma sürecinin başında ve sonunda olmak üzere odak çocuğun ifade edici dil seviyelerinin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bu ölçümlerden elde edilen bulgulardan hareketle duygu düzenleme süreçleri ve dil becerileri arasındaki olası bağıntıya yönelik ipuçları elde etmek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırma Soruları

- 1- Odak çocuk anaokulu yılı boyunca akranları ve öğretmenleri ile ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşamıştır?
- 2- Odak çocuğun duygusal gelişim süreçlerinde ne gibi değişiklikler ortaya çıkmıştır ve odak çocuk duygu düzenleme süreçlerini nasıl deneyimlemektedir?
- 3- Odak çocuğun gözlemlenen süre boyunca ifade edici dil becerilerinde ne tür değişiklikler ve ilerlemeler gözlemlenmiştir?
- 4- Odak çocuğun aile ortamı, anaokulu dışındaki gündelik hayatını nasıl deneyimlediğine yönelik neler söylenebilir? Ebeveynlerinin odak çocuk ile ilgili sahip oldukları duygu ve düşünceler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Duygu üzerine yapılan araştırmalardaki gelişmelerle birlikte öğrenme süreçlerine yönelik gelenekçi bakış açısında değişiklikler olmuştur. Özellikle, nörobilim alanında insan beyni ve hayvan davranış kalıplarının gelişimi üzerine yapılan araştırmalar (Damasio, 1999; LeDoux, 2003) duyguların zihnin gelişiminde merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Duygular birçok insan davranışının güdü ve motoru olarak değerlendirilmektedir (Lin-Huber, 2006). Bilim dünyasında duygu, duygusal öğrenme, duygusal zekâ, duygu düzenleme gibi olgulara

ilginin arttığı söylenebilir. Lütke'nin (2012) “emotional turn” olarak adlandırdığı bu ilgiye rağmen erken çocukluk döneminde duyguların işlevi üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma ile amaçlanan erken çocuklukta duygu düzenleme süreçlerini olabildiğince ayrıntılı bir şekilde araştırarak alanyazına katkı sağlamaktır. İlgili araştırmalar incelendiğinde etnografik ve psikanalitik bir gözlem yöntemi kullanılarak okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme süreçlerini inceleyen çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Tek denekli deneysel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmanın merkezinde 5 yaşında tipik gelişim gösteren bir kız çocuğu yer almaktadır. Araştırma ile amaçlanan odak çocuğun bir anaokulu yılı boyunca çevresiyle ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığını, duygu düzenleme süreçlerini nasıl deneyimlediğini ve son olarak ifade edici dil becerilerinde ne tür ilerlemeler kaydettiğini olabildiğince ayrıntılı bir biçimde incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde, zayıf duygu düzenleme becerilerine sahip veya duygu düzenleme sorunları (emotion dysregulation) yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının reddedilme ve erken ergenlik döneminde antisosyal davranışlar sergileme olasılıklarının yüksek olduğunu bildiren çalışmalara rastlanmaktadır. Bununla beraber yine bir dizi boylamsal çalışmada erken çocuklukta duygu düzenleme becerilerinin geliştirilmesinin akademik başarıyı teşvik ettiği bildirilmektedir (Liew vd., 2019; Wong vd., 2023). Yapılan bir sistematik derleme çalışmasında gelişmiş duygu düzenlemenin psikolojik dayanıklılığı (psychological resilience) desteklediği gösterilmiştir (Polizzi & Lynn, 2021). Bir başka meta analiz çalışmasında ise spesifik duygu düzenleme stratejileri, psikolojik iyi olma hali (psychological well-being) ile pozitif yönlü anlamlı ilişkili olarak tespit edilmiştir (Kraiss vd., 2020). Okul öncesi dönem çocuklarının duygularını düzenleyebilme kapasiteleri akran etkileşiminin niteliğinin belirlenmesinde ve akran iletişimin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesinde önemli bir rol oynayabilmektedir. Zayıf duygu düzenleme becerilerinin sergilendiği durumlarda ise çocuklar grubun dışına itilip, izolasyona maruz kalabilmekte, kendilerini sözel olarak da ifade etmekte zorlanabilmektedirler (Pınar, 2016b).

Alanyazında okul öncesi dönem çocuklarında duygu düzenleme her ne kadar kritik bir mekanizma olarak kabul görse de konu ile ilgili yapılan çalışma sayısının sınırlı oluşu düşündürücüdür. Yukarıda da değinildiği gibi, bu çalışma ile alanyazına bir nebze de olsa katkı sağlamak hedeflenmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal-duygusal gelişim ve duygu düzenleme süreçlerinin ve bu süreçlerin çocukların ifade edici dil becerileri ile olası bağıntısının

incelenmesinde ise gözlem, videografi, yüz yüze görüşme gibi görgül erişim olanaklarına gereksinim duyulmaktadır.

Tüm bu veri toplama araçlarına başvuran elinizdeki bu araştırmanın öznesi tipik gelişim gösteren bir okul öncesi kız çocuğudur. Çalışma boyunca odak çocuk (focus child) olarak nitelendirilecek çocuğun akranları ve öğretmeni ile yaşadığı sosyal etkileşim deneyimleri, duygu düzenleme süreçleri ve ifade edici dil becerileri anaokulunun uyum haftasından başlamak suretiyle bir yıl boyunca başta Tavistock modeline göre çocuk gözlem yöntemi olmak üzere çeşitli yöntemlerle incelenecektir.

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde Tavistock Gözlem Yöntemine başvurmak suretiyle bir çocuğun duygu düzenleme süreçlerinin ayrıntılı bir biçimde incelendiği çalışmalara rastlanılmamaktadır. Videografi ve görüşme gibi yöntemlerle desteklenen bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.5. Varsayımlar (Sayıtlar)

Bu araştırmada;

- Gözlemlerin gerçekleştiği ortamdaki öğretmenin ve çocuğun, gözlemcinin varlığından etkilenmediği ve gözlemlenen durumların gerçeği yansıttığı,
- Test uygulanan çocuğun, yönergeleri doğru biçimde anladığı ve cevapladığı varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2022-2023 eğitim yılında Türkiye’nin büyükşehirlerinden birinde, şehir merkezinde yer alan bağımsız resmi 1 okul öncesi eğitim kurumuyla,
2. Bu eğitim kurumunda eğitim gören ve 5 yaşında olup tipik gelişim gösteren 1 odak çocuk ile,
3. Odak çocuğa eğitim yılı başında ve sonunda uygulanan HAVAS-5 Dil Seviyesi Tanılama aracından ve yarı yapılandırılmış veli görüşmelerinden elde edilen veriler ile sınırlı tutulmuştur.

1.7. Tanımlar

Duygu Düzenleme: Duygu düzenleme bir bireyin belirli bir duyguyu veya bir dizi duyguyu modüle etme (biçim verme, ayarlama) becerisidir. Duygu düzenleme bireyin belirli bir durumda dikkatini farklı yönler'e çevirebilme, neler olup bittiğ'i hakkında düşünme şeklini değıştirme ve bilişsel denetleme yapabilme veya mevcut bir durumun koşullarını değıştirmeye çalışma süreçlerini içermektedir (Gross ve Thompson, 2007).

Tavistock Modeline Göre Çocuk Gözlem Yöntemi: Psikanaliz eğitimlerinin bir parçası olan Tavistock Yaklaşımı, ilk olarak Ester Bick tarafından bebekleri gözlemlemek amacıyla geliştirilen daha sonra küçük çocuklar üzerinde de uygulanabilir hale getirilen bir gözlem yöntemidir (Rustin, 2009) ve bir çok bilimsel araştırma projesinde nitel veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır (Datler vd., 2014).

Dil Becerileri: Aktif ve pasif beceriler olarak ikiye ayrılabilen dil becerileri, aktif beceriler olarak ifade edici dil yeterliliğ'i, pasif beceriler olarak alıcı dil yeterliliğ'i kategorilerinde ele alınabilmektedir (Mert, 2014).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Elinizdeki bu çalışma belirli bir olayın veya durumun ayrıntılı olarak incelendiği araştırma yöntemi olan örnek olay araştırması (durum çalışması) olup, araştırmada gözlem, videografi, görüşme gibi yöntemlere, veri toplama aracı olarak ise otantik dil değerlendirme aracı ve demografik bilgi formuna başvurulmuştur.

Durum çalışması (case study) karmaşık konuların gerçek yaşam bağlamında derinlemesine, çok yönlü bir anlayışını oluşturmak için kullanılan araştırma desenidir. Özellikle sosyal bilimlerin kapsadığı çeşitli disiplinlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Durum çalışmasının temel ilkesi bir olayı veya fenomeni doğal bağlamında keşfetmek ve derinlemesine incelemektir. Özgün bir durum çalışması, bir fenomen hakkında kapsamlı bir bilgi elde etmek için yapılmaktadır (Crowe vd. 2011). Öte yandan durum (vaka) çalışmalarında birden fazla kanıt kaynağının kullanılması durum çalışmalarının ayırıcı bir özelliğidir (Yin 2003; akt. Anthony ve Jack 2009). Yin'e göre (2003) durum çalışması ile yapılan bir araştırmanın odak noktası “nasıl” ve “neden” soruları olmalıdır. Çalışmaya başlamadan önce bir araştırma planı hazırlanmalıdır. Hazırlanan plan doğrultusunda araştırmacının eğitilmesi ve araştırmacının gereksinim duyduğu becerilerin nasıl tanınacağı bilinmelidir. Bir durum çalışmasının protokolünün nasıl oluşturulacağı, potansiyel vakaların nasıl seçileceği de araştırma planının hazırlık aşamasında belirlenmelidir. Durum çalışmalarının veri toplama aşamasında göz önünde bulundurulacak temel unsurlar ise birden fazla kaynak kullanımı ve kanıt zincirlerinin detaylıca aktarılmasıdır (Aberdeen, 2013). Yin (2003) durum çalışmalarını 3'e ayırmıştır. Bunlar: tek vaka (one single case) çalışmaları, çoklu vaka çalışmaları ve gömülü vaka çalışmalarıdır. Çoklu vaka çalışmalarında belirli bir bağlam araştırılırken birden çok vaka ele alınmaktadır. Tek vaka çalışmalarında ise belirli bir fenomenin daha iyi anlaşılması için yalnız bir vaka ile çalışılmaktadır (Baxter ve Jack, 2008). Bu araştırmada ise tek vaka ile birden fazla durumun incelenmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırmalar bir araştırma sorusunu idealist biçimde anlamaya odaklanmaktadır. Nicel yaklaşımlar sayısal verilere dayandığı ve objektif olduğu görüşü benimsenerek daha güvenilir

bulunsa da nitel yöntemler; insanların inançlarını, deneyimlerini, tutumlarını, davranışlarını ve etkileşimlerini anlamak için nicel yöntemlere kıyasla elverişlidir. Bunun yanı sıra nicel yaklaşımlardan farklı olarak sayısal olmayan bulgular elde edilir (Pathak vd., 2013). Nitel yaklaşımlar araştırma sorularının duygusal boyutlarıyla ilgilenmektedir. Başka bir deyişle nitel yaklaşımlar, araştırmacının bir fenomen hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabasına “duygu” ve “doku” eklemeyi amaçlamaktadır (Karataş, 2015).

Çalışmada gözlem raporları, video çevriyazıları ve diğer çevriyazılar derin yorumsama (depth hermeneutics) ile analiz edilmiştir (Bereswill, Morgenroth & Redman, 2010).

2.1.1. Tavistock Modeline Göre Çocuk Gözlemi

Tavistock Modeline Göre Gözlem Yöntemi, Ester Bick tarafından ilk olarak bebekleri gözlemlemek amacıyla geliştirilmiştir. 1940lı yıllarda bebeklere uygulanabilecek terapi yöntemleri üzerine ilginin arttığı bir dönemde geliştirilen bu yöntem, duygu durumlarını incelemek adına önemli bir araç haline gelmiştir. Halen kullanılmaya devam eden Tavistock Gözlem Yöntemi sonraki yıllarda geliştirilmiş ve yeni bir model olan “çocuk gözlemi” biçiminde karşımıza çıkmış ve küçük çocuklar üzerinde de çalışma fırsatı sunmuştur. 1960lı yıllarda da bu gözlem yöntemi Londra’da bulunan Psikanaliz Enstitüsü’nün eğitiminin bir parçası olmuştur (Rustin, 2009).

Tavistock Modeline göre bebek gözlemi yeni doğan bir bebeği iki yıl süreyle aile ortamında gözlemlene biçiminde gerçekleşir. Bebek, ilk yıl haftada bir kez bir saat olmak kaydıyla, ikinci yıl ise iki haftada bir kez bir saat olmak üzere gözlemlenir. Bu gözlemlerde elde edilen bulgular, gelişim evrelerini açıklarken gözlemciye daha etkili bir öğrenme sağlamak amacıyla hizmet etmektedir. Elde edilen gözlem deneyimleri, gelişim evrelerine tanıklık etme olanağı sağlarken; gözlemciye ve gözlemlerine erişebilen kişilere doğrudan bir bebeğin ruhsal evrenini tanıtmaya olanağı sunmaktadır. Yapılan gözlemler, bebeğin gelişim evreleri ve duygusal dalgalanmaları (emotional surge/turbulence) üzerine bilgi vermenin yanı sıra, bebek ve diğer aile bireyleri arasındaki etkileşim ve yaşanan duygusal ilişkileri de açıklama fırsatı sağlamaktadır (Pınar, 2015a). Gözlem süresine, aile bireylerinin dışında varsa bakımını sağlayan diğer bir kişi de dahil olabilmektedir. Zamanla bu gözlemler sonucunda elde edilen; aile bireylerinin karakteristik özellikleri, aile bireyleri arasındaki ilişkiler, varsa bakımını sağlayan diğer bireyin tutumu ve kişiliği, bebeğin kişiliğinin oluşumunda etkili olan tüm davranışlar, kısacası bebek ve çevre arasında meydana gelen tüm durumlar bir bilgi havuzu oluşturmaktadır (Rustin vd, 2008).

Tavistock Yöntemi, bilinen tüm eğitime nazaran üzerinde oldukça fazla çalışma gerektiren ve eğitim süreci uzun süren bir yöntemdir. Sürecin bu kadar uzun sürmesinin temel sebebi, bir bebeğin duygu dünyasını keşfetmenin ve duygusal gelişimini izlemenin profesyonel anlamda bir çırpıda elde edilemeyecek oluşudur. Diğer bir etmen ise, gözlemi yapan kişinin duygusal dalgalanmaları, karşılaştığı çaresizliklere karşı verdiği tepkiler, gözlemledikleriyle kendi yaşantısı arasında kurduğu içsel bağlantı gibi unsurların yani “kendi problemlerinin” yüzleşme gerektirmesidir (Rustin vd., 2008).

Yöntem uygulanırken gözlemcinin yaşadığı tüm duygusal dalgalanmalar ve olaylar karşısında yaşadığı dengesizliklerle baş etme mücadelesi, gözlemciye kendisini tanıma fırsatı sunması ve içgörü kazanması açısından oldukça kıymetlidir (Rustin vd., 2008).

Gözlemci gözlem süresince bu duygusal dalgalanmalarla mücadele ederken, gözlem raporlarını kendi öznel görüşlerini aktarmadan oluşturmak durumundadır. Doğru bir gözlem aile yönlendirmesiyle yansıyan, gözlemcinin kendi duyguları ve problemlerini içermemelidir. Gözlemci olayları olduğu biçimde betimleyebilmelidir. Kısacası “karşı aktarım” adı verilen, gözlemcinin kendi duygusal tepkilerini içermemelidir. Gözlemci, kendi görüşlerini aktarmak istediği durumlarda gözlem raporlarında italik yazı biçimini kullanmalıdır (Pınar, 2015b).

Bu bilgiler ışığında Tavistock Bebek Gözlem Modeli temel alınarak oluşturulan ve birçok meslek grubu tarafından birçok ülkede kullanılan “Tavistock Çocuk Gözlem Modeli” bakıldığında iki model arasında birçok benzerlik mevcuttur. Bu modifiye edilmiş modelde hemen hemen aynı yöntemsel basamakların bu kez bebekler yerine çocuklar üzerinde takip edilmesi söz konusudur. İki gözlem modeli arasındaki temel farklılıklar ise; bebek gözleminde bebek iki yaşına kadar aile ortamında gözlemlenirken, çocuk gözleminde anaokulları ve kreşlerde gözlem yapılmaktadır. Diğer bir fark ise, yeni doğan ilk yılında haftada bir, ikinci yılında iki haftada bir kez birer saat gözlemlenirken; çocuk gözlemi daha çok bir anaokulu yılı boyunca haftada bir saat olacak biçimde yapılmaktadır. Her iki modelde de gözlem protokolü, toplantı protokolü, seminer, ara rapor gibi öğeler benzerlik göstermekte ve gözlemlenen kişinin kimlikleri gizlenmektedir (Pınar, 2015a).

Gözlemcinin gözlem sırasında yapması gereken; hiçbir detayı atlamadan bir saat süreyle çocuğun yaşadıklarını hafızasına kaydetmek, gözlem bitiminin ardından kendi duygu ve görüşlerini belirtmeden gözlem protokolü adı verilen gözlem kesitlerini betimlemektir (Pınar, 2015b). Waddel bu gözlemsel yöntemde gözlemcinin niteliğini şu şekilde tanımlamaktadır: “Olağanüstü nitelikte rafine bir görme ve kaydetme kapasitesi” (akt. Klauber, 2012). Gözlemcinin dikkat etmesi gereken diğer bir unsur ise, gözlem mesafesidir. Gözlemci, gözlemini yaparken her detayı görebileceği bir konumda yerini almalı ancak çocuğa

reddedildiğini ya da görmezden geldiğini düşündürmeyecek olan uzaklık mesafesini korumalıdır (Elfer, 2017).

Yazılan gözlem protokolleri haftada bir kez düzenlenen gözlem seminerlerinde gözlemci tarafından okunur ve bu sırada diğer katılımcıların tüm süreci zihinlerinde canlandırmaları hedeflenir. Seminer katılımları; bu gözlem yöntemini daha önce uygulamış ve alanında uzman olan bir rehber, seminer süresince tartışılan konuları kaleme alan bir kişi ve gözlemcilerden oluşmaktadır. Katılımcılar gözlemcinin aktardıklarını yorumlayarak gözlemcinin kapasitesini en üst noktaya getirmeyi amaçlamaktadır (Pınar, 2015a).

Seminer süresince tartışılan konular ve varsayımların yazılı metni toplantı protokolü adı altında kaleme alınmakta ve gözlem protokolleriyle birlikte dosyalanmaktadır. Gözlem ve toplantı protokolleri sonradan hatırlanmak istenen noktaları aydınlatacak ve çocuğun gelişiminin izlenmesi için genel bir bakış oluşturacaktır (Pınar, 2015a). Seminer süresince gerçekleşen yoğun bilgi ve fikir akışı, gözlemcinin gözlemlediği çocuk üzerine daha çok yoğunlaşmasını sağlayacak ve diğer seminer katılımcılarının da psikanalitik düşünme biçimlerinin büyük ölçüde derinlik kazanmasına faydalı olacaktır. Aynı zamanda seminerler, tüm katılımcıların kısa zaman dilimleri içerisinde birçok duyguyu yaşayıp, tıpkı gözlemlenen çocuk gibi kendi duygusal dalgalanmalarını da görmelerini sağlayacaktır (Datler, 2014).

Tavistock Modeline göre çocuk gözlemi uygulanırken, gözlemcinin seçimi de oldukça önemlidir. Gözlemciler, çoğunlukla öğrenciler arasından seçilmektedir ve bu seçilen öğrenciler her yönüyle yüksek düzeyde bilgi üretme ve işleme kapasitesine sahip olmalıdır. Gözlem raporlarını ayrıntılı ve açıklayıcı biçimde sunabilen, belirlenen süre içerisinde başarıyla gözlem sürecini sonlandırabilecek olan öğrencilerin ideal gözlemci adayı olduğunu söyleyebiliriz. Bu gözlem modeli üzerinde çalışmanın öğrenciye sağlayacağı faydalar da göz ardı edilemez. Öğretim kadrosu ile kurulan yakın temas ve bir vaka çalışması üzerine yazılan yüksek lisans tezi, öğrenci için oldukça cazip fırsatlardır (Datler, 2014).

Tavistock Modeline göre çocuk gözlem modeli, diğer birçok eğitim aracına göre nispeten ucuzdur. Öte yandan videografi çalışmalarına kıyasla duygusal atmosferi daha fazla hissetmek ve hissettirmek mümkündür. Tüm detayların betimlenmesi açısından bu gözlem modelinin araştırmacıları daha güçlü bulgulara ulaştırdığı söylenebilir. Burada gözlemcinin oldukça dikkatli ve açık olması gerekmektedir (Datler, 2014). Tavistock Modeline göre çocuk gözlem modeli; uygun gözlem ortamı, süreklilik ve düzenlilik sağlandığında hem psikanalitik gözlem yöntemini anlamamıza hem de bir çocuğun gelişimini yakından izlememize olanak sağlayacaktır (Rustin vd., 2008)

Tavistock Modeline göre yapılmış bir çocuk gözlemi videografi ile kullanıldığında uygulanan bu üçgenleme (triangulation) tekniği bulguların detaylı anlaşılabilmesine, bulguların karşılaştırılmasına ve çapraz kontrol yapılmasına olanak sağlar. Dolayısıyla çalışmanın güvenilirliği de bu yolla artırılabilir.

Araştırmacı, anaokuluna giden tek bir çocuktan hareketle yaşanan duygu durumlarını çözümlmek ve ifade edici dil becerilerini incelemek amacıyla bu yöntemi tercih etmiştir. Araştırma, videografi çalışmaları ile eşzamanlı yürütülmüştür.

2.1.2. Videografi

Çalışmada yer alan videografi yöntemi gözlem sürecinde elde edilen bulguların desteklenmesi için Tavistock modeline göre çocuk gözlemi metodu ile üçgenleştirilmiştir. Üçgenleme, araştırmacının tek bir kuram, yöntem veya tek bir veri toplama aracına başvurmak yerine araştırma yaklaşımını genişleterek bir konuyu birden fazla yöntem ve teknik aracılığıyla ele alıp, incelemesi anlamına gelmektedir (Denzin, 1970). Videografi yoluyla elde edilen bulguların, gözlem raporlarıyla teyit edilmesi, elde edilen bulguların doğruluğunu sınaama imkanını da beraberinde getirmektedir. Bu yolla ulaşılan sonuçların inandırıcılığı arttırılabilirken dış güvenilirlik konusunda da mesafe alınmış olunacaktır (Yıldırım&Şimşek, 2013). Buna ek olarak videografi, kayıt altına alınan durumların istenen ölçüde tekrar görüntülenmesine olanak verdiği ve olaylar arasındaki bağlantıları ayrıntılı olarak inceleme imkânı sağladığından bu yaklaşıma başvuran araştırmacılar için güvenilir bir sonuca ulaşabilmek çoğu kez daha olanaklı hale gelmektedir (Dinkelaker ve Herrle, 2009). Diğer taraftan video belgeleri hem işitilebilir hem de görülebilir olanı koruduğu ve etkileşim örüntülerini her iki algı düzeyinde de yakalayabildiği için, etkileşim süreçlerine ilişkin daha derin kavrayışlar elde edebilmek için kullanılabilir. Öte yandan, video kameralarla etkileşim süreçlerinin dökümantasyonu gözlem olanaklarının muazzam bir şekilde iyileştirilmesi anlamına gelmekle beraber etkileşim sürecindeki olan bitene noksansız erişim imkanını da sınırlamaktadır. Bir başka ifadeyle, video kayıt ve analizlerinde duygusal atmosferin hissedilmesinin güçleştiği söylenebilir (Pınar, 2015a).

Çalışmada kullanılan üçgenleme (triangulation) yöntemi ile gözlem protokollerinin yorumlanmasında öne sürülen temel varsayımların dezavantaj olarak görülebilecek kısımlarının en aza indirgenmesi amaçlanmaktadır. Gözlem süresince gözlemcinin tarafsız, mesafeli ve objektif bir duruş sergilemesi gerekmekte ve ortaya çıkabilecek isabetsiz izlenimlerin mevcudiyetinin sorgulanmasına, çalışmaya eşlik eden seminer toplantılarının yanı

sıra video kayıtları hizmet etmektedir. Elde edilen görüntü ve sesli bileşenler ile yapılan analizlerin “sağlaması” gözetilmektedir. Böylece araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği artmakta, araştırmacı yanlılığı en aza indirgenmekte ve belirli durumlara ilişkin derinlemesine bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır.

Videografide, kayıt altına alınan etkileşim süreçlerinin hangi yönlerinin inceleneceğine bağlı olarak farklı analiz yöntemleri veya kombinasyonlar seçilebilmektedir. Etkileşim sürecinin seyrine ilişkin genel bir bakış açısı elde etmek için bölümlere (segmentasyon) analizi tercih edilmektedir. Özneden ziyade mekânsal düzen odak konusu ise yapılandırma (konfigürasyon) analizine başvurulmaktadır. Süreçlerin ayrıntılı analizi için ise kesit (sekans) analizi, görsel verilerdeki anlamsal ilişkiler incelenecekse kümeleme (konstellasyon) analizi kullanılmaktadır (Dinkelaker ve Herrle, 2009). Bu çalışmada, video kayıtlarında anlamlı bulunan belirli kesitlerin ele alınması ve bu kesitlerin derinlemesine analizi yapılacağından, kesit (sekans) analizi yöntemi tercih edilmektedir.

2.1.2.1. Video Görüntülerinin Transkripsiyonu

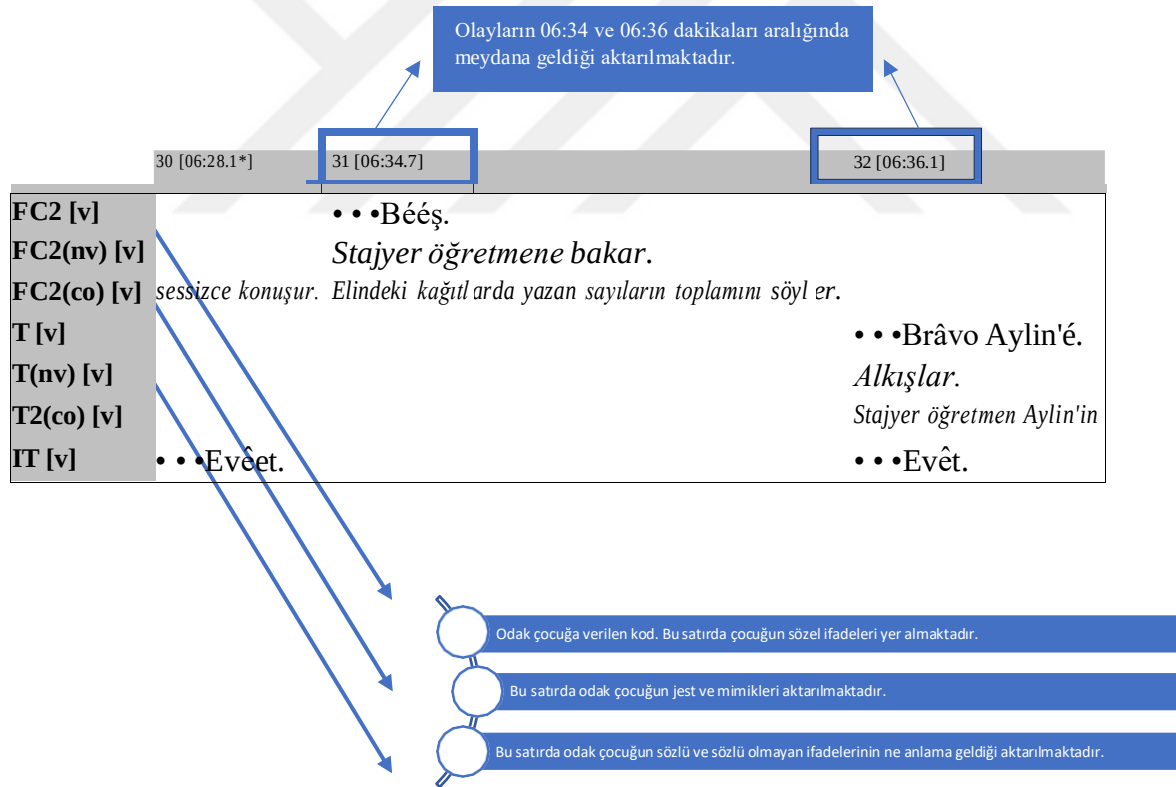
Video görüntüleri çalışmalarda çeşitli yollar ile işlenebilmektedir. Örneğin video kayıtları, ardışık (sıralı) görüntü oluşturularak analiz edilebilmektedir ve sabit görüntüler vasıtasıyla etkileşim anının saniye saniye incelenmesine olana tanınmaktadır. Bu yolla yürütülen bir araştırmada videoların birbirini takip eden video karelerine dönüştürülebilmesi için çeşitli yazılım veya programlara gereksinim duyulmaktadır. Bunların içerisinde; Atlas.ti (Mühr, 2004), AKIRA (Kloepfer, 2009), Verbi Software tarafından geliştirilen MaxQDA (bkz. Franzosi vd. 2013) veya Feldpartitur (Moritz, 2010), Max Planck Enstitüsü’nün geliştirdiği ELAN (Lausberg&Sleotjes, 2009), CEVA (Cockburn&Dale, 1997) gibi yazılımlar yer almaktadır (Pınar, 2022). Video görüntülerinin işlenebilmesi için tercih edilen yöntemlerden bir diğeri ise transkripsiyon yöntemidir. Bu araştırmada, videoların transkripsiyon yoluyla yazıya çevrilmiş versiyonları kullanılmıştır.

Araştırmacı video kayıtlarının alınması ve video kayıtlarının transkripsiyon aşamalarını üstlenmekte olup alanında uzman kişi tarafından bir yıl süreyle videografi çalışmalarının nasıl yapıldığı, sürecin nasıl yürütüldüğü ve dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin eğitim almıştır. Video görüntülerinin transkripsiyonunda EXMARaLDA Partitur Editor programı kullanılmış olup araştırmacının bu programı kullanma yeterliliğine erişebilmesi amacıyla bir diğerk uzman kişi tarafından üç ayrı eğitim semineri almıştır. Her bir videonun transkripsiyonu yaklaşık 18 saat sürmüş olup toplam 234 saat süresince transkript yapılmıştır. Buna ek olarak tüm

videoların transkripti yaklaşık 550 sayfa sürmüş olup gri literatür olarak saklanmaktadır. Gerek görüldüğü takdirde talep eden kurumlar ile hukuki dayanaklar gözetilerek paylaşılması uygun görülmektedir. Görsel ve işitsel veriler ile transkriptler, SD kart (Secure Digital Memory Kart) ve bulut depolama dosyalarında (kilitli sanal veri havuzları); buna ek olarak transkriptlerin bir nüshası da klasörler halinde saklanmaktadır.

2.1.2.2. Bir Sekansın (Kesit) EXMARaLDA Partitur ile Betimlenmesi

EXMARaLDA (Extensible Markup Language for Discourse Annotation) sözlü ve sözel olmayan iletişim süreçlerinin yazıya çevrilmesi ve çözümlemelerin yapılmasını sağlayan araç, kavram ve veri biçimlerinden oluşan sistemdir. Bu program ana bir ekran ve çeşitli yan panellerden oluşmaktadır. Program ile ilgili ayrıntılı bilgi almak ve kullanım kılavuzuna erişmek için internet sayfasına başvurulabilir (<http://exmaralda.org>) (akt. Pınar, 2022). Aşağıda yer alan görsel EXMARaLDA ile yapılmış bir çeviri yazıya örnek teşkil etmektedir:

Tablo 1. EXMARaLDA ile Yapılmış Transkript Örneği

2.1.3. Görüşme

Bu araştırmada üçüncü yöntem olarak nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, kişinin incelenecek konuya ilişkin duygu ve tecrübeleri hakkında bilgi edinmek amacıyla, uzman kişiler danışmanlığında hazırlanan sorular doğrultusunda gerçekleşmektedir. Görüşme yönteminde; yapılandırılmamış bir yaklaşım benimsendiğinde kişi konuya ilişkin görüşlerini, dileklerini, duygu ve tecrübelerini sınırsız bir şekilde dile getirebilirken, yalnızca hazırlanan sorular ile sınırlı tutularak yapılandırılmış bir görüşme yaklaşımı esas alınabilir. Bunun yanı sıra görüşme belirli sorular doğrultusunda ilerleyip, görüşmenin gidişatına göre, mevcut soruların dışına çıkılarak yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı da benimsenebilmektedir.

Yapılandırılmış görüşmelerde sorular belirli sırayla sorulmakta ve önceden belirlenen soruların dışına çıkılmamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde ise esnek ve açıklayıcı sorular yer alırken görüşme bir sohbet havasında gelişmekte, açıklığa kavuşturulması istenen konularda daha az yapılandırılmış tekniklerle sorular sorulmaktadır. Yapılandırılmamış görüşmeler ise tamamen sohbet havasında gelişmekte ve olguya ilişkin çok fazla bilgi sahibi olunmadığında tercih edilmektedir (Işık&Semerci, 2019).

Görüşmenin en önemli noktası görüşmeci ve görüşülen kişi arasında iletişimin oluşmasıdır. Görüşme yapan kişi, görüşme yapılan kişiye sorularını yöneltirken cevaplarının önemli olduğunu ve onu dinlerken yaşam öykülerine değer verdiklerini hissettirmelidir (Işık&Semerci, 2019). Burada görüşmeci bir yüksek lisans öğrencisi yahut doktora öğrencisi olabilirken bağımsız bir kişi de olabilir. Görüşülen kişi ise araştırmacının incelediği konuya ışık tutacak olan ve incelenen grubun bir üyesi olarak bilgi aktaracak kişidir (Uslu&Demir, 2023).

Bu çalışmada odak çocuk Aylin'in anaokulu haricindeki yaşantısı hakkında bilgi edinebilmek amacıyla ebeveynleri ile yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bu kısmında iki görüşmeci görev almıştır. Görüşmeciler anne ve babaya ayrı görüşme odalarında ve eş zamanlı olmak kaydıyla, daha önce uzman kişiler ortaklığında hazırlanmış olan sorular yöneltmiştir. Her iki görüşme de birer saat sürmüş olup görüşme esnasında ses kayıtları alınmıştır. Görüşme sonunda ses kayıtları EXMARaLDA Partitur ile transkript edilip gri literatürde yer almak üzere klasörlenmiştir. Son olarak hermenötik (yorumlayıcı) yaklaşımla bu görüşme verileri analiz edilmiştir. Alınan ses kayıtları, araştırmacı ve süpervizör harici kimseyle paylaşılmamış olup, ebeveynler ses kaydı alınacağına dair bilgilendirilmiştir. Gerekli görüldüğünde ya da bilimsel amaçla kullanımına ihtiyaç duyulduğunda, ses dosyalarının ve transkriptlerin uzman kişilerle paylaşılma hakkı saklıdır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak DBF (Demografik Bilgi Formu), Hamburg Dil Seviyesi Tanılama Aracı (HAVAS-5) kullanılmıştır.

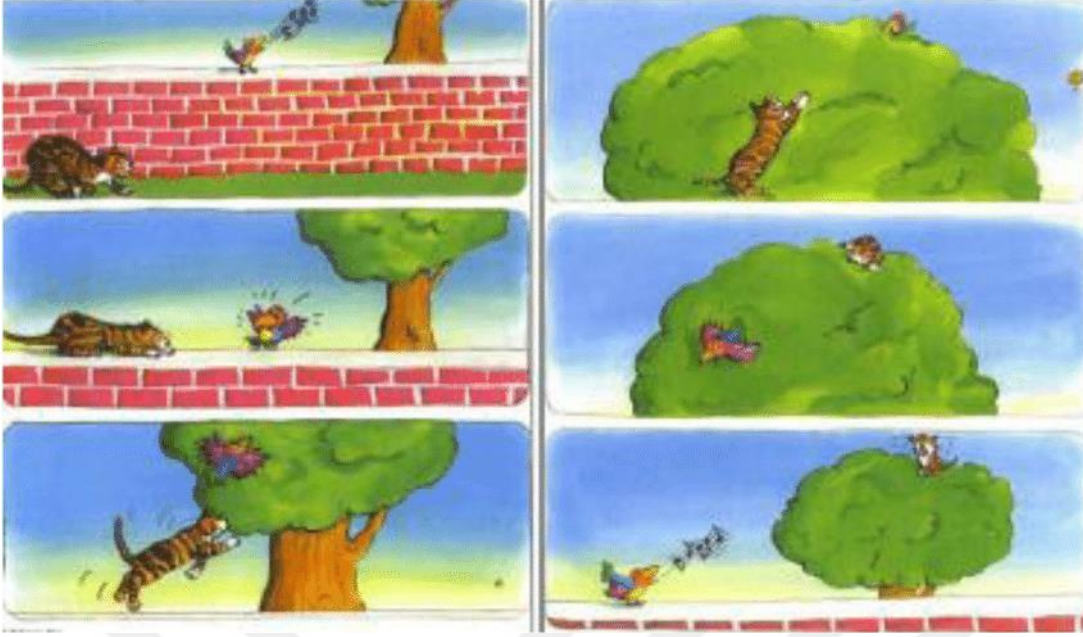
2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Odak çocuğun belirlenebilmesi amacıyla anaokulunda öğrenim gören tüm 60-72 aylık çocukların ebeveynlerine yahut bakımını üstlenen kişiye dağıtılan, odak çocuğun belirlenebilmesi amaçlanan formdur. Bu amaç doğrultusunda uzman kişilerin iş birliği ile hazırlanan formda; çocukların yaşı, cinsiyeti, herhangi bir gelişimsel sorunu olup olmadığı, ebeveynlerinin ya da bakımını üstlenen kişilerin; yaşı, mesleği, öğrenim durumları, aylık ortalama gelirleri ile ilgili sorular bulunmaktadır.

2.2.2. HAVAS-5

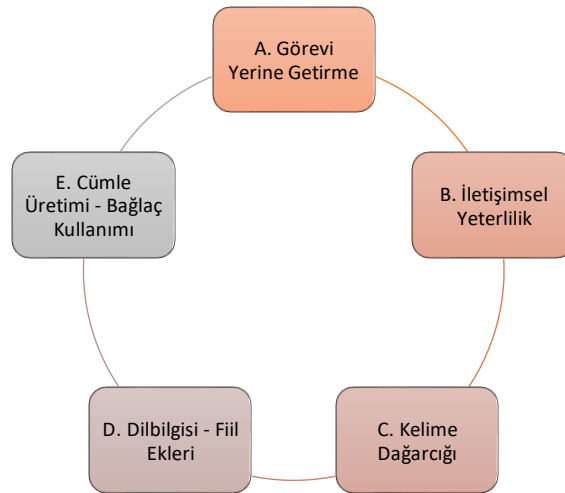
2002 yılında Almanya'nın Hamburg Eyaleti'nde Eğitim ve Spor Bakanlığı teşviki ile geliştirilen HAVAS-5 test çocukların ifade edici dil seviyelerini tanılamaktadır (Pınar, 2016a) Çocukların normatif testler ile dil seviyelerinin ölçülmesini mümkün kılmayan anlayışlar doğrultusunda geliştirilen HAVAS-5 aracı, çocukların ilgi ve motivasyonunu artırıcı nitelikte olduğu düşünülmektedir (Pınar, 2021).

Aracın geliştirilme aşamasında Hamburg'da iki dilli eğitim verilen 7 ayrı okuldaki Türk ve Alman çocuklarla çalışılmıştır. Bu tanılama aracı yalnızca iki dilli çocuklarda değil tek dilli çocukların dil seviyelerini belirlemek için de uygulanmaktadır. Aynı zamanda bu araç Almanca, Türkçe, İtalyanca, Rusça, Portekizce, ve Polonya dillerinde uygulanabilmektedir.

Şekil 1. Havas-5 Dil Tanılama Aracı “Kedi ve Kuş” Resimli Hikaye / Kaynak: <http://www.foermig.uni-hamburg.de/web/de/all/mat/diag/havas/index.html>

Aracın uygulama biçimi görüşme formatındadır. 5-7 yaş aralığındaki çocukların testte bulunan resimli hikayeyi betimlemeleri istenmektedir. Resimler çocuğu konuşmaya teşvik eden bir uyarıcı olarak nitelendirilebilir. “Kedi ve kuş” isimli resimli hikaye altı bölümden oluşur ve çocuklara ara ara belirli sorular yöneltilirken görüşme ses kaydına alınır. Görüşme esnasında “Kedi burada ne yapıyor?” “Kuş burada ne hissediyor olabilir?” gibi sorular yönelterek çocukların hikayeyi detaylı biçimde aktarmaları beklenmektedir. Görüşme sonrasında ses kayıtları transkript edilir ve bir değerlendirme formu ile görüşmenin analizi yapılır. Değerlendirme formu ile analiz edilen kategoriler aşağıdaki gibidir:

Şekil 2. Error! No text of specified style in document. Havas-5 Aracı Değerlendirme Alt Kategorileri

İlk kategori olan “Görevi Yerine Getirme” bölümünde çocuklardan beklenen; resimdeki karakterlerin ortaya koyduğu sahneleri olabildiğince doğru bir şekilde betimleyebilmeleridir. Burada her resim ayrı ayrı değerlendirilmekte, kedi ve kuş karakterlerinin sahneledikleri kesitler altbölümler halinde değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Bu bölümde, hikâye çocuk tarafından ne denli ayrıntılı anlatılırsa o oranda puan alınmaktadır. Bu kategoride erişilen maksimum puan 36’dır. Ortalama olarak çocukların Almanca dilinde 19, Türkçe’de ise 17,6 puana ulaştıkları görülmüştür (krş. Reich/Roth, 2004, s. 8). Görüşmenin sonunda çocuğa: “Kedi neden ağlıyor?” şeklinde ek bir soru yöneltilmektedir. Buradaki amaç, çocuğun hikâyesinin belli başlı yönlerini ne derece anlamış olduğunu ve bunu sözel olarak formüle edip edemediğini sınamaktır. Son resimden de anlaşılacağı üzere; kedi kuşu yakalamak için ağaca tırmanmış, fakat hedefine ulaşamamıştır. Dolayısıyla da ağlamaktadır. Çocuğun vereceği yanıt, hikâyesinin makro yapısının hangi ölçüde kavranmış olduğu hakkında ipuçları verecektir (krş. Reich/Roth, 2007, s. 75).

İletişimsel yeterlilik kategorisinde çocukların akıcı ve anlaşılır ya da duraksayarak ve anlaşılmaz konuşup konuşmadıkları hususunda bilgi edinmek amaçlanmaktadır. Bunun dışında; konuşma esnasında belirli bir irade gösterip, sorumluluk alabiliyor mu, hatalarını düzeltiyor mu ve eksik ifadeler kurduğunda hangi dilsel stratejilere başvuruyor gibi soruların yanıtları da aranmaktadır (Datler vd., 2012, 141). İletişimsel yeterlilik kategorisinde çocuğun konuşma ediminde esas olan; inisiyatif alabilme, akıcı konuşabilme, konuşmanın süreklilik ve akıcılığı ve son olarak da telaffuzun anlaşılabilirliği noktalarında 0 ila 4 puan arasında değerlendirme yapılmaktadır. Bu bağlamda elde edilebilecek maksimum puan 16’dır. Bu kategoride çocuklar ortalama olarak 12 puana ulaşmaktadırlar (krş. Reich/Roth, 2004, s. 4).

HAVAS 5’in üçüncü ölçüm aracı olan “Kelime Dağarcığı” kategorisinde eylem bildiren kelimeler değerlendirmeye alınmaktadır. Bir başka deyişle, çocuğun konuşma esnasında dile getirdiği her kelime değil, fiiller kıstas olarak kabul edilmektir. Yapılan çalışmalar sonucunda çocukların konuşma esnasında en çok başvurduğu fiiller tespit edilmiş ve bunlar listelenmiştir. HAVAS 5 görüşmesine alınan çocuk mevcut listede yer alan fiillerden birini kullandığında 1 puan almaktadır. Listedeki mevcut olmayan özellikli bir fiil kullanıldığı durumlarda, bunlar ayrıca not edilip yine 1 puan ile değerlendirilmektedir. Alman Dilinde yapılan HAVAS 5 görüşmelerinde çocukların ortalama olarak 11,5 farklı fiil kullandıkları, Türkçe’de ise ortalamanın 10,7 civarında seyrettiği görülmektedir (krş. Reich/Roth, 2004, s. 13; Reich/Roth, 2005, s. 17).

Dördüncü kategori olan “Dilbilgisi” alanında, fiil türü ve fiillerin cümle içindeki sözdizimsel pozisyonu incelenmektedir. Diğer kategorilerden farklı olarak burada puanlama değil, seviye esasına dayanan bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu alanda 0 ila V (5) arasında seyreden dilbilgisi temelli hiyerarşik bir kategori uygulaması söz konusudur. Bu alanda referans değeri bulunmamakla beraber, çalışmalar çocukların ilkokulun birinci sınıfında IV. seviyeye eriştiklerini göstermektedir (Reich/Roth, 2004, s. 15).

Son değerlendirme kategorisi olan “Cümle Üretimi” alanında çocukların tümceleri birbirine ne oranda bağladıklarına ve yan cümle üretiminde sergiledikleri performansa bakılmaktadır. Buradaki temel nokta, çocuğun hikâyeyi birbirinden farklı ifadeler ile betimleyebilme ve bağlama uygun metin üretebilme kabiliyetinin değerlendirilmesidir. Bu kategoride; ilgi zamirleri, bağlaçlar ve dolaylı soru cümleleri kıstas olarak alınmaktadır. Bu beceri alanında da yine dördüncü kategoride olduğu gibi hiyerarşik bir derecelendirme (0 – 5 arasında) söz konusudur. Bu kategoride ortalama bir değer mevcut olmamakla beraber, ilkokulun birinci sınıfında IV. seviyeye ulaşıldığı kabul edilmektedir (Reich/Roth, 2004, s. 15).

2.3. İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramaları sonucunda Türkiye’de Tavistock Gözlem Modeli kullanılarak ve başka yöntemlerle üçgenlenerek erken çocukluk dönemi duygu düzenleme süreçlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yürütülen tez çalışması bu açıdan Türkiye’deki ilk çalışmalardan biri olacaktır.

İlgili araştırmalar duygu düzenleme, duygulanım düzenleme, emotion regulation ve Tavistock Approach anahtar kelimeleri kullanılarak Google Akademik, YÖKTEZ ve Dergi Park Akademik veri tabanlarında incelenmiş olup belirli kategorilere ayrılarak uygun nitelikte olmayan çalışmalara yer verilmemiştir. YÖKTEZ veri tabanındaki yazılmış yüksek lisans ve doktora tezlerine bakıldığında herhangi bir yıl sınırlılığı bulunmaksızın; duygu düzenlemeye ilişkin 540 sonuç, emotion regulation anahtar kelimesine ilişkin 512 sonuç, duygulanım düzenlemeye ilişkin 1 sonuç ve Tavistock Approach anahtar kelimesine ilişkin 0 sonuç bulunmuştur. Uygun kriterleri taşımayan çalışmalar;

- Nitel araştırma olmayıp ölçekler ile veri elde edilen çalışmalar,
- Okul öncesi dönemi kapsamayan çalışmalar,
- Okul öncesi dönemi kapsayıp ebeveyn ilişkili çalışmalar,
- Okul öncesi dönemi kapsayıp öğretmen odaklı yürütülen çalışmalar,

- 2000 yılı öncesinde yapılmış çalışmalar,

Araştırmaya dahil edilmemiştir.

2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde Türkiye’de duygu düzenlemeye ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Ural ve arkadaşları (2015) yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. İlişkisel tarama modelinde tasarlanan çalışmaya 2014-2015 yıllarında İstanbul’da bulunan okul öncesi eğitim kurumları arasından rastgele (random) seçilmiş 60-72 aylık 190 erkek ve 94 kız çocuk olmak üzere toplam 224 çocuk katılmıştır. Veriler SYDD-30 (Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği), Duygu Düzenleme Ölçeği ve Oyuncak Öykü Tamamlama Testi kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada annelerine güvenli bağlanan çocukların anksiyete-içe dönüklük puanları daha düşük bulunmuştur. Bunun yanı sıra annelerine güvenli bağlanan çocukların duygu düzenleme becerileri daha yüksek ve olumsuz duyguları daha düşük bulunmuştur. Çalışmada cinsiyete göre farklılıklar da saptanmıştır. Erkek çocukların kız çocuklarına göre daha saldırgan ve duygu düzenleme becerilerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seçer (2017) yaptığı çalışmada sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan 160 çocuğun 92’si yüksek sosyal yetkinlikli, 68’i düşük sosyal yetkinliklidir. Katılımcılar Elazığ’da bulunan bağımsız anaokulları arasından rastgele seçilmiştir. Ural ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmaya benzer olarak ilişkisel tarama modelinde olan bu çalışmada SYDD-30, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre yüksek yetkinlikli çocukların duygu düzenleme puanları da yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine bakıldığında ise duygu düzenleme becerileri açısından kız ve erkek çocukları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulguların yanı sıra annelerin olumlu ve olumsuz tepkilerine göre çocukların duygusal değişkenliklerine bakılmıştır. Annelerin olumlu tepkileri arttıkça çocukların duygusal olumsuzluklarının azaldığı sonucuna varılmıştır.

Bilge ve Sezgin (2020) yaptıkları çalışmada annenin duygu düzenlemesi ile çocuğun duygu düzenlemesi arasındaki ilişkide annenin kişilik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin aracı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 3-6 yaş aralığında 148 kız, 129 erkek çocuk ve 280 ebeveyn katılmıştır. Veriler Duygu Düzenleme Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği-

Kısa Form, Temel Kişilik Özellikleri Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi aracılığı ile elde edilmiştir. Yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre erkek çocukların daha fazla duygu düzenleme gücüne sahip olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda çalışmada, annenin duygu düzenleme gücüne, nevrozlu ve olumsuz kişilik özelliklerinin çocuğun duygu düzenlemesini olumsuz yönde etkilediği, dışa dönük ve pozitif ebeveyn davranışlarının ise çocuğun duygu düzenlemesinde olumlu etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Koçyiğit ve arkadaşları (2015) çalışmalarında 5-6 yaş çocukların sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri ile oyun becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 2014-2015 yılında Erzurum'da anaokuluna devam eden 5-6 yaş aralığında 228 çocuk katılmıştır. Verileri analiz etmek amacıyla diğer çalışmalara benzer olarak Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında sosyal yetkinlik arttıkça oyun becerilerinin arttığı, saldırganlık ve anksiyete durumları arttıkça oyun becerilerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ersan (2017) okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerini duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelediği tez çalışmasında Denizli'de bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 863 çocuk ile çalışmıştır. Yürütülen çalışmada Çocuk Duygu İfade etme Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Çalışmanın bulgularında erkek çocukların kız çocuklara göre daha saldırgan davranışlar sergilediği görülmektedir. Çeşitli çalışmalardan elde edilen bulgulara göre erkek çocuklarının dil yeterliliklerinin daha az olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada erkek çocuklarının daha saldırgan davranışlar sergilediğine ilişkin bulgular araştırmacıya, erkek çocuklarının dil becerilerinin daha az gelişmiş olması sebebiyle ifade sınırlılığı olabileceğini düşündürmektedir.

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk dönemindeki çocukların duygu düzenleme süreçlerine ilişkin (çocuğun araştırmanın merkezinde yer aldığı, görgül) nitel çalışma bulunmamıştır. Çalışmalarda çoğunda veriler likert tip ölçeklerle elde edilmiş olup uygulanan araçlar öğretmen ve ebeveynin bilgileri ile doldurulan araçlardır. Bir çocuk hakkında bilgiye ulaşmak için kullanılacak en etkili aracın çocukların davranışları olduğunu söylemek mümkündür. Düzenli periyotlarda çocukların davranışlarını gözlemlemek ve herhangi bir inisiyatif kullanmadan gözlemleri kaydetmek daha nitelikli ve doğru sonuçlar elde etmemize yardımcı olacağı düşünülmektedir.

2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Erken çocuklukta duygu düzenleme süreçleri üzerine birçok disiplinden araştırmacının farklı yöntem ve bakış açılarıyla çeşitli çalışmalar ortaya koyduğu söylenebilir. Yeni Zelanda’da yaşları 4 ila 5 arasında değişen 47 okul öncesi dönem çocuğu ve bu çocukların ebeveynleriyle yapılan bir araştırmada Duygusal Düzenleme Kontrol Listesi, Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi: Okul Öncesi Formu, Oyun Davranışı Soruları gibi veri toplama araçlarına başvurulmuştur. Araştırmada sık sık rol oyunları oynayan ve bunu bakım verenleriyle birlikte yapan çocukların duygu düzenleme derecelerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Galyer & Evans, 2001).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yürütölen bir çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının akran oyun davranışlarının okul yılı boyunca istikrarı ve bunun duygu düzenleme, alıcı kelime dağarcığı gibi değişkenler ile ilişkileri incelenmiştir. Çalışma grubunu 331 düşük sosyo ekonomik statü geçmişine sahip Afro-Amerikalı okul öncesi dönem çocuğunun oluşturduğu bu araştırmada ebeveynler, öğretmenler ve akranları içine alan destekleyici bir ortamın duygu düzenleme yetersizliklerinin (emotion dysregulation) giderilmesinde etkili olduğu gösterilmiştir. Bununla birlikte, yıkıcı, saldırgan ve bağlantısız akran oyun davranışları gösteren çocukların akranları arasında sosyal yeterlilikte gelişme gösterme olasılığının düştüğü de belirtilmiştir (Cohen & Mendez, 2009).

İspanya’da yürütölen boylamsal bir çalışmada duygu düzenleme ile duygu bilgisi (emotion knowledge) arasındaki gelişimsel ilişki incelenmiştir. 108 okul öncesi dönem çocuğundan oluşan bir kohortta bu değişkenler Duygu Anlama Testi ve Duygu Düzenleme Kontrol Listesi kullanarak 3 akademik yıl boyunca ölçölmüştür. Sonuçlar, duygu düzenlemenin okul öncesi yıllarda duygu bilgisinden önce gelişen ve duygu bilgisini yordayan bir yetenek olduğunu göstermiştir (Lucas-Molina, 2020).

Okul öncesinde fantezi yönelimi ve duygu düzenleme arasındaki ilişkileri araştıran bir diğör çalışmada anaokulu öğrencileri (n = 103) ve öğretmenlere çocukların duygu düzenleme, fantezi yönelimi, zihin teorisi ve dil becerilerini değerlendiren bir dizi ölçek uygulanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizlerinden elde edilen sonuçlar, çocukların fantastik oyunlara olan eğilimlerinin (fantezi yönelimleri) duygu düzenleme becerilerindeki varyansın %24’ünü yaş, zihin kuramı ve dil becerileri gibi tipik yordayıcıların ötesinde ve üzerinde benzersiz bir şekilde yordadığını göstermiştir. Bir başka ifadeyle, daha fazla rol yapan fantezi yönelimli çocukların akranlarına göre daha iyi duygu düzenleme becerileri sergiledikleri saptanmıştır (Gilpin vd., 2015).

Birçok çalışmada duygu düzenleme süreçlerinin; “rol yapma” (Hoffmann & Russ, 2012), “duygu bilgisi ve uyum” (Di Maggio vd., 2016), “akran baskısıyla başa çıkma, saldırganlık ve sosyal tercih düzeyleri” (Gülay & Fetihi, 2021), “erken bağlanma ilişkileri” (Volling, 2001), “sosyal yetkinlik” (Hamaidi vd., 2021) veya “yürütücü işlevler” (Fuster vd., 2009) gibi değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır.

Bu tür çalışmaların alanyazına önemli katkıları olmuştur ancak dinamik bir süreç olarak duygu düzenlemeyi ayrıntılı bir biçimde inceleyen, duygu düzenleme süreçlerini etnografik ve görgül bir bakış açısıyla ele alan nitel çalışmalar da her geçen gün önemini korumaktadır. Gözlem ve videografinin araştırma aracı olarak kullanıldığı çalışmalar duygu düzenleme süreçlerinin ayrıntılı ve mikroskobik olarak incelenmesine olanak tanımaktadır. Alanyazın incelendiğinde, duygusal gelişim ve duygu düzenleme süreçlerinin Tavistock modeline göre bebek ve çocuk gözlemleri aracılığıyla incelendiği bir dizi öncü çalışmaya rastlanmaktadır. Bunlardan başlıcaları Gertraud Diem-Wille (1997), Stephen Briggs (1997) ve Rachel Davenhill (2018) tarafından yapılan görgül çalışmalardır. Yine aynı şekilde, Michael Rustin (2011a, 2011b), Ross Lazar (2000a) ve Peter Elfer’in (2012, 2014) araştırmaları da dikkate değer çalışmalar arasında yer almaktadır. Duygu düzenleme süreçlerinin incelenmesinde Tavistock/Bick modeline göre gözlemlerin bir araştırma aracı olarak kullanıldığı araştırma projelerinin sayısının giderek arttığı ifade edilebilir. Özellikle Viyana Üniversitesinde duygu düzenleme süreçleri üzerine yürütülen araştırma projelerinde Tavistock modeline göre gözlemin bir araştırma aracı (research tool) olarak sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bunların arasında; yeni yürümeye başlayan çocukların ev dışı çocuk bakımına geçiş süreçlerinin incelendiği (Datler vd., 2010) ve prematüre bebeklerin yaşamlarının ilk yılındaki gelişimlerinin araştırıldığı (Spatz, 2004) projeler sayılabilir. Yine benzer biçimde, engelli bebeklerin gelişiminde erken eğitim müdahalelerinin etkisinin (Datler & Isopp, 2004) ve duygu düzenleme süreçleri ile dil gelişimi arasındaki ilişkinin (Datler, Studener-Kuras ve Bruns, 2014) incelendiği bir dizi araştırma projesi de dikkat çekmektedir.

Tavistock/Bick modeline dayanan duygu düzenleme süreçleri ve dil becerilerini araştıran sınırlı da olsa bazı çalışmaların mevcut olduğu söylenebilir (Polzer, 2012; Pınar, 2016b).

BÖLÜM III

TEZİN HAZIRLIK SÜRECİ

Bu araştırma Türkiye'nin büyükşehirlerinden birinde, şehir merkezinde yer alan bir anaokulunda gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, araştırma için gerekli olan Etik Kurul Onay Belgesi alınmıştır. Bunu takiben belirli sayıda anaokulu belirlenmiş, bu anaokullarında araştırma yapabilmek için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Araştırma Uygulama İzni alınmıştır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de eğitim kurumlarında görüntü kaydı elde edebilmek için araştırmacıların okul sınırları dâhilinde yapacakları kayıtlar için okul müdüründen, öğretmenlerden ve öğrenci velilerinden yazılı izin almaları gerekmektedir (Pınar, 2022). Bu izinleri alabilmek, yürütülecek proje ile ilgili ayrıntılı bilgi vermek ve okul idaresinin olası endişelerini gidermek amacıyla için okul müdürleri ayrı ayrı toplantılar düzenlenmiştir. Bu görüşmelerde:

- Çekimler sırasında mümkün olduğunca; göze batmayan, mesafeli, gündelik akışı engellemeyen bir anlayışın takip edileceği,
- Görsel ve işitsel verilerin yalnızca araştırma (bazı durumlarda öğretim) amaçlı kullanılacağı,
- Araştırma ekibi dışındaki kişiler için verilerin kopyalarının mevcut olmayacağı,
- Verilerin bilimsel yayınlar dışında hiçbir koşulda yayınlanmayacağı ve ticari kazanç için kullanılamayacağı,
- Bilimsel yayınlarda kullanılması durumunda ise katılımcıların yüzlerinin bulanıklaştırma, mozaikleme vb. çeşitli teknikler aracılığıyla tanınamaz hale getirileceği,
- Kimlik bilgilerini kaldıran veya değiştiren veri işleme tekniği olan anonimleştirmeye başvurulacağı

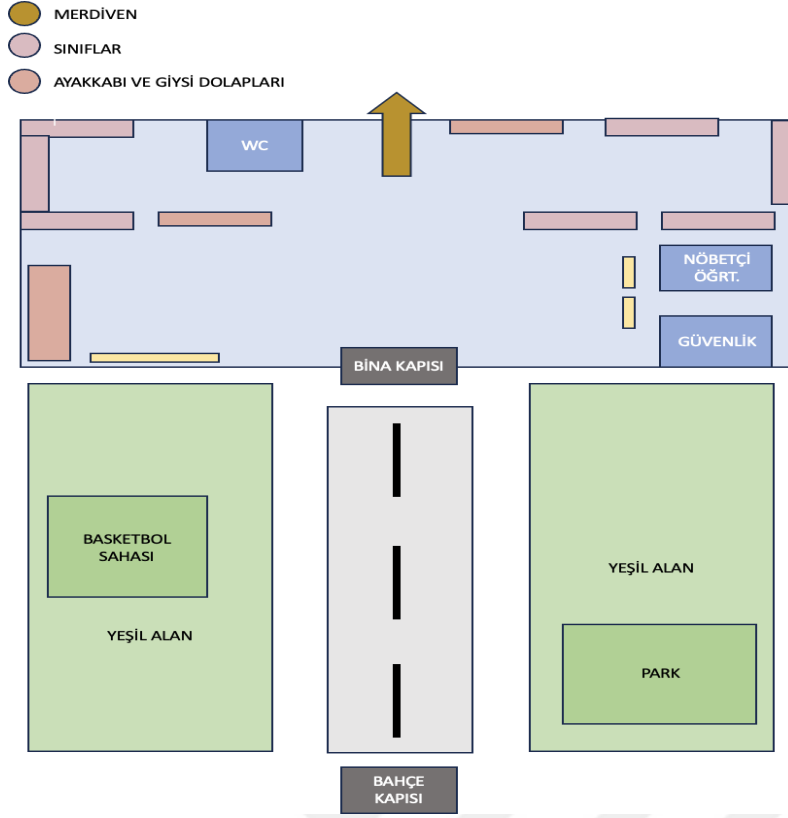
aktarılmıştır (Pınar, 2022). Okul idarecileri ile yapılan toplantılarda, veri toplama sırasında katılımcıların görsel-işitsel materyallerin imha edilmesini talep etme haklarının bulunduğu ve buna kayıtsız şartsız uyulacağı da vurgulanmıştır (Heath, Hindmarsh, ve Luff, 2010).

Bir anaokulu müdürü hariç tüm okul müdürleri kurumlarında yürütülecek videografi çalışmasına çeşitli nedenler öne sürerek onay vermemişlerdir. Araştırmaya onay veren anaokulunda kurumunun müdüründen, video kayıtlarının yapılacağı sınıfın öğretmenlerinden,

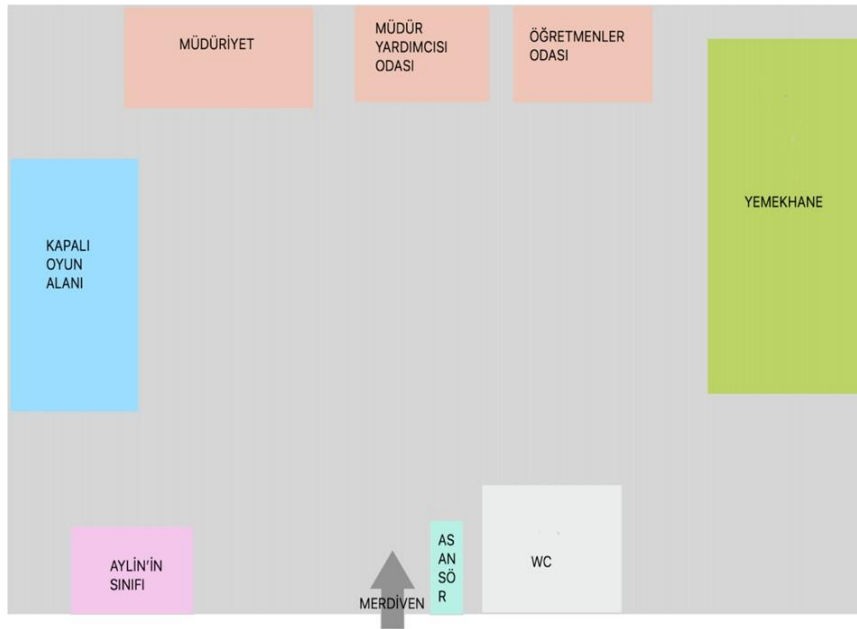
araştırmanın merkezinde yer alan odak çocuğun ebeveynlerinden ve video kayıtlarında görülmesi muhtemel tüm çocukların yasal temsilcilerinden ayrı ayrı yazılı izinler alınmıştır. Tipik gelişim gösteren, 60-72 ay aralığında olan ve daha önce herhangi bir okul öncesi eğitim kurumuna gitmemiş bir kız çocuğu “odak çocuk” olarak belirlenmiş ve örnek olay çalışmasının öznesi olarak kabul edilmiştir.

3.1. Anaokulunun Fiziki Şartları

Araştırmanın yürütüldüğü yer kreş ve anaokulu hizmetini birlikte veren bir okul öncesi eğitim kurumudur. Kuruma 2-6 yaş aralığında yaklaşık 70 çocuk kayıtlıdır. 2 yaş grubu için bir sınıf, 3 yaş grubu için iki sınıf, dört yaş grubu için bir sınıf ve 5 yaş grubu için iki sınıf mevcuttur. Anaokulunun dış kapısından girildiğinde çocukları oldukça büyük bir bahçe karşılamaktadır. Bahçenin içerisinde de bir oyun parkı, bir basketbol sahası ve çokça ağaçlık alan bulunmaktadır. Bahçeden içeri girildiğinde binaya doğru ilerleyen parke taşlı yolda ise çocukların üzerinde zıplayarak ilerleyebileceği zemine çizili sayılar ve şekiller bulunmaktadır. Binadan içeri girildiğinde sol tarafta çocukların ayakkabı dolapları, sağ tarafta güvenlik kulübesi ve hemen yanında da nöbetçi öğretmen odası bulunmaktadır. Koridorun devamında ise sınıfların bulunduğu sağa ve sola doğru ayrı iki koridor bulunmaktadır. Her iki koridorda da sınıf kapılarının girişinde portmantolar bulunmaktadır. Anaokulu koridorunun sonunda ikinci kata çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Üst katta ise yemekhane, okul müdürünün odası, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, kapalı oyun alanı ve lavabolar bulunmaktadır. Lavabolar her iki katta merdivenlerin hemen yanındadır.

Şekil 3. Anaokulu Giriş Katı Kroki

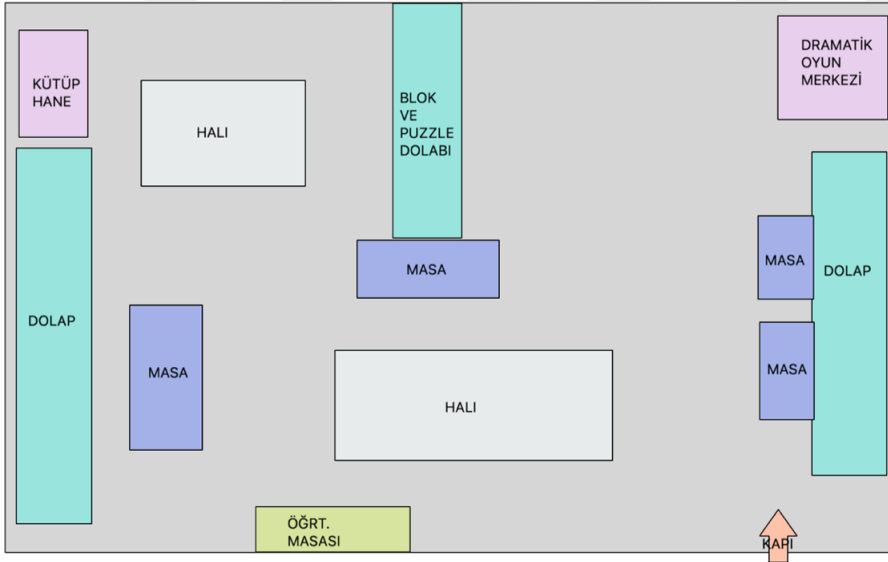
Şekil 4. Anaokulu Üst Kat Kroki

3.2. Anaokulu Çalışanları

Çalışmanın gerçekleştiği anaokulunda bir güvenlik görevlisi, bir hemşire, altı öğretmen, bir müdür, bir muhasebeci, bir de tamirat işleri ile ilgilenen personel bulunmaktadır. Bahçe düzenlemesi için ise düzenli aralıklarla bahçıvan gelip çimleri biçip, bahçe temizliği ve ağaçların bakımı ile ilgilenmektedir. İlerleyen süreçlerde bir Almanca öğretmeni, iki Rusça öğretmeni kadroya dahil olmaktadır. Kurumdaki tüm çalışanlar ve çocuklar anonim isimlerle anılacaktır. İsimler rastgele seçilmiş olup, seminer toplantısında süpervizör eşliğinde belirlenmiştir.

3.3. Sınıf

Odak çocuğun sınıfı anaokulunun üst katında yer almaktadır. Sınıf düzeni aşağıdaki krokide gösterilmiştir:

Şekil 5. Sınıf Krokisi

2.4. Anonimleştirme

Bu çalışmada anılan tüm şahısların isimleri anonimleştirilmiş olup isimler asıl kimliklerini yansıtmamaktadır. Yapılan ilk seminer toplantısında tez danışmanı eşliğinde isimlere karar verilmiştir ve bu isimler rastgele seçilmiştir. Çalışmada sıklıkla bahsedilen kişiler aşağıdaki kod isimlerle anılacaktır:

Odak çocuk: Aylin

Odak çocuğun babası: Murat Bey

Odak çocuğun annesi: Yeliz Hanım

Odak çocuğun sınıf öğretmeni: Burcu öğretmen
Diğer 6 yaş sınıfının öğretmeni: Sema öğretmen
Almanca öğretmeni: Hilal öğretmen

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. GÖZLEM PROTOKOLLERİNİN ANALİZİ

Bu bölümde Tavistock modeline göre çocuk gözlem çalışmasından elde edilen ve odak çocuk Aylin'in bir anaokulu yılı boyunca yaşadığı deneyimleri belli başlı yönleriyle aktaran protokollerin (raporların) yorumlayıcı analizine yer verilecektir. Odak çocuk Aylin'in anaokulundaki ilk ayından başlamak suretiyle akranları ve öğretmenleri ile ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığı, ilerleyen süreçte anaokulundaki gündelik hayatı nasıl deneyimlediği ve duygusal dünyasında ve duygu düzenleme süreçlerinde ne türden değişim ve farklılıkların ortaya çıktığı sorularına yanıtlar aranacaktır.

Okul öncesi dönem çocuğu Aylin'in anaokulundaki iletişimsel eylemlerini gözlemleyebilmek ve duygusal deneyimlerine odaklanabilmek için gözlemci olarak Eylül 2022'den Haziran 2023'e kadar olan süreçte haftada bir kez bir saat olmak suretiyle anaokulunda bulunmuştur. Buna ilaveten her hafta seminer toplantıları düzenlenmiş, seminer toplantılarında danışman ve gözlemci hazır bulunmuş, belirli aralıklarla rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünden ve filoloji bölümlerinden uzmanlar misafir olarak davet edilmiştir. Odak çocuk Aylin düzenli olarak haftada bir saat gözlemlenmiştir. On aylık periyotta, odak çocuk "Aylin" toplamda 26 kez gözlemlenmiştir. Buna ilaveten, seminer toplantılarında bu gözlem raporlarına yönelik 26 ayrı seminer protokolü kaleme alınmıştır. Gözlem protokolleri yorumlanırken aşağıdaki dört temel varsayıma göre hareket edilmiştir. Bunlar:

- 1) *Varsayımlardan ilki: insan davranışlarının, intrapsişik süreçlerin bir dışa vurumu olarak izlenebilir ve anlaşılabilir olduğunu savunan düşüncedir. Odak çocuk Aylin'in anaokulundaki sergilediği sözel ya da sözel olmayan davranışları anlamak, onun anaokulundaki gündelik yaşantılarını bilinçli ve bilinçdışısal olarak nasıl deneyimlediğini izlemekten geçmektedir.*
- 2) *İkinci dayanak noktası: Gözlemlenen kişinin davranışlarının, onu gözlemleyen kişide, bireyin bilinçli ve bilinçdışısal doğasının bir parçası olan intrapsişik süreçleri etkinleştirebileceği ve gözlemlenen kişinin yaşantı ve deneyimlerinin gözlemleyende belirli bir "Rezonans" meydana getireceği düşüncesidir.*
- 3) *Üçüncü varsayım, gözlemlenen kişinin yaşantı ve deneyimlerinin derinlemesine kavrandığı yorumlayıcı analiz sürecinde gözlemleyen kişinin isabetsiz izlenim, fantezi*

ya da inançlarının olumsuz etkilerinin asgari düzeye ineceği düşüncesidir. Bu amaca hizmet edecek yol ise, betimleyici bir biçimde kaleme alınmış gözlem protokollerinin analizi evresinde, gözlemleyende cereyan etmiş olan rezonansların manifest davranışlar ile olan bağlantısını açığa çıkarmaktan geçmektedir. Böylece, gözlemlenen kişinin bilinçli ve bilinçdışı deneyimleri çok yönlü ve derinlemesine irdelenebilecektir, diğer yandan kişi burada analizlerinin raporda betimlenen davranışlar ile ne denli örtüştüğünü kontrol etme olanağı da elde edecektir.

- 4) *Dördüncü varsayım ise, rezonansların salt gözlem sürecinde değil, aynı zamanda gözlem protokollerinin gözlemci tarafından sesli okunup, yazılı olarak seminer grubuna sunulduğu seminer toplantılarında da ortaya çıkabilmesidir. Gözlem protokollerinin deneyimli bir seminer yöneticisi ile süreklilik arz eden bir biçimde düzenli olarak gerçekleşen seminerlerde irdeleniyor oluşu, yorumlama sürecinin zenginleşmesini sağlamak noktasında önem arz etmektedir. Bunun nedeni ise gözlemci tarafından tek yönlü ya da sığ ele alınmış olan bir durumun grup çalışmasında diğer seminer grubu üyelerinin katkılarıyla farklı boyutlar kazanabilmesidir. Diğer taraftan, grup toplantıları kontrol edici ve düzeltici bir işlev de üstlenmektedir. Gözlem yapan kişinin raporda betimlenen davranışlar ile ilgili öne sürdüğü düşünce ya da yorumlarda tutarsızlık ya da örtüşmezlik görüldüğünde, bunlar gerek seminer yöneticisi gerekse diğer üyelerin uyarıları ile giderilmeye çalışılır. Bu anlamda, seminer grubunun “iletişimsel doğrulama” (communicative validation) görevini ifa ettiği söylenebilir. Bu dört varsayım, bebek gözlemi (Infant Observation) ve onun diğer çeşitlerini kapsayan yayımlardaki metodolojik açıklamalar ile örtüşmektedir (Lazar, 2000b; Datler ve ark., 2008; 2014).*

4.1. Gözlem Çalışmaları

4.1.1. Birinci Ay

4.1.1.1. Birinci Gözlem – 3 Fincan Çay

28/09/2022 - 11.00

Yaş: 5.3

İlk gözlemi gerçekteştirmek ve odak çocuğun ebeveynleri tarafından anaokuluna bırakılma esnasındaki ayrılma deneyimlerine yönelik izlenimler elde edebilmek için sabah 08.10'da anaokulu bahçesindeki bir bankta yerini alan gözlemci, odak çocuk Aylin'i beklemeye koyulmaktadır. Yaklaşık beş dakikalık bir bekleme süresinin ardından Aylin ve babası anaokulunun bahçe kapısında belirmektedirler. Aylin'in keyifsiz görüldüğü ve isteksiz adımlarla anaokulu bahçesinde ilerlediği izlenmektedir (Gözlem no. 1/1).

Aylin omuzları düşük, *donuk bir yüz ifadesiyle* yere bakarak yürüyor. Babası, beni gördükten sonra yüzüne bakarak “bir saniye” diyor ve bina kapısına gidip sağ elini Aylin'in sırtında taşıdığı sırt çantasının üzerine koyup kızını hafifçe kapıdan içeriye doğru iterek “Aylincim görüşürüz akşam babacım” diyor ve Aylin'i *hızlıca* sınıfına uğurluyor (Gözlem no. 1/1).

Odak çocuğun okuldaki ilk gününde omuzları düşük, yere bakarak, yüz ifadesi donuk bir biçimde ve isteksiz adımlarla binaya doğru ilerlemesi ve babasının “Aylincim görüşürüz akşam babacım” sözlerine herhangi bir sözel ifade veya sözel olmayan bir biçimde (örneğin sarılma veya el sallama) karşılık vermeksizin sessizce anaokulu kapısından içeriye girmesi odak çocuk Aylin'in anaokuluna gelmek konusunda isteksiz oluşunun ve kendisini pek de keyifli hissetmediğinin emareleri olarak düşünülebilir. Babanın elini kızının sırtındaki çantaya koyup, kızını kapıdan hafifçe içeriye doğru itmesi kızını cesaretlendirmek istediğinin veya “veda sahnesini” kısa tutmak gayesinde olduğunun işaretleri olarak görülebilir. Bu ilk gözlem kesitinde değinilmesi gereken bir diğer husus ise babanın gözlemciye “Bir saniye” diye seslenmesidir. Gözlem raporunun devamında bu sözcüklerin ne anlama geldiği ve hangi amaçla söylendiğine yönelik ipuçları yer almaktadır.

Aylin'in babası dün verdiğim onam belgelerini teslim ettikten sonra “Umarım iyi bir sonuca ulaşır, biz dün akşam annesiyle oturup konuştuk ve çalışmayı kabul ediyoruz. Eşim sizinle iletişime geçer gün içerisinde, ikimizde de numaranız var zaten.” dedikten sonra okuldan ayrılıyor (Gözlem no. 1/1).

Baba gözlemciden “Bir saniye” talep etmektedir. Belki de kızını anaokuluna bırakmayı hemen/hızlıca halledilmesi gereken bir görev olarak görmektedir. Baba biraz aceleci bir biçimde kızıyla vedalaştıktan sonra gözlemcinin yanına gelip, yapılacak araştırma için iyi dileklerde bulunmakta ve gözlemciye onam belgelerini teslim etmektedir. Bunu takiben gözlemci, Aylin’in öğretmeni Burcu Hanım ile kısa bir görüşme yapıp, gözlemin başlayacağı saat olan 11.00’da geri dönmek üzere anaokulundan ayrılmaktadır.

Gözlemci saat 11.00’ı gösterirken odak çocuğun sınıfına girer ve gözlem sürecinin başlangıç kesitlerini şu şekilde aktarır:

Saat 11:00. serbest oyun zamanında sınıfa giriyorum. Dört kız ve Burcu Öğretmen masada boyama yapıyor. İki kız halının üzerinde kedi taklidi yaparak “kedicilik” oynuyor. Sınıfın sol karşı köşesinde erkek çocuklar grup halinde bloklardan kule yapıyor. Sağ karşı köşede ise Aylin odaklanmış bir biçimde sınıfta birbirinden diklemesine ayıran bir çekmeceli dolabın üzerindeki abaküsle oynuyor. (...) Aylin çekmeceli dolabın üzerindeki abaküsle oynamaya devam ederken sınıfta boş bir sandalye bulup Aylin’i görebileceğim bir köşeye oturuyorum. Hiç konuşmadan yerimi aldıktan sonra sınıftaki tüm çocukların dikkatini çekiyorum ve *meraklı gözlerle* bana bakıyorlar. Aylin bakışlarını abaküsten ayırmıyor (Gözlem no. 1/2).

Gözlemci sınıfa girdiğinde çocukların küçük gruplar halinde farklı oyunlar kurduklarını aktarmaktadır. Aylin’in ise tek başına dolabın üzerinde duran abaküsle ilgilendiği ve dikkatini abaküsten ayırmadığı görülmektedir. Gözlemcinin sınıfa girmesiyle tüm çocuklar dikkatini gözlemciye çevirmiş ve bir süreliğine sınıftaki bu “yabancı” kişiye dikkat kesilmiş ancak Aylin birkaç saniyeliliğine bakışlarını kapıya (gözlemcinin olduğu yöne) çevirdikten hemen sonra tekrar abaküsle ilgilenmeye başlamıştır. Etrafında olup bitenle ilgilenmiyor gibi görünmesinin ve abaküs gibi pek de ilgi çekici ve eğlenceli olmayan bir gereçle tek başına vakit geçiriyor olmasının olası bir nedeni bir grubun parçası olmak konusunda zamana ve cesarete ihtiyaç duyuyor oluşu bir diğer neden ise bu yeni çevrede kendisini az da olsa rahatlatacak, gerginliğini bir nebze de olsa giderecek bir meşguliye gereksinim duymasıdır. Birinci gözlem protokolünü takiben gerçekleşen seminer toplantısında ortaya çıkan görüşler bu düşüncüyü destekler niteliktedir:

Abaküs Aylin’in rahatlamaya çalıştığı bir çerçeve, onu meşgul eden bir araç niteliği taşımaktadır fakat abaküsle oynamaktan keyif aldığına dair emareler bulunmamaktadır (Seminer no. 1).

Gözlem raporunun devamında Aylin’in abaküsle meşgul olduğu esnada keyifli ve neşeli olduğuna dair herhangi bir ipucu yer almamaktadır. Gözlemci, Aylin’in abaküsteki boncukları

itinaıyla sıraladığını, parmaklarını boncuklar üzerinde gezdirdiğini, bir süre boyunca bunları seyrettiğini aktarmaktadır. Gözlemci Aylin'in abaküsle meşguliyetinin gereksiz ve yararsız bir uğraş gibi görüldüğünü ise şu şekilde aktarmaktadır.

Aylin abaküsteki boncukları renk renk ve itinaıyla ayırmayı sürdürüyor. Önce abaküsteki renkli boncukların ilk sırası sola ikinci sırası sağa yaslı olacak şekilde alt alta çaprazlayarak zikzak biçiminde sıralıyor. O sırada parmakları yavaşça boncukların üzerinde dolaşıyor. Boncukları çapraz biçimde sıraladıktan sonra birkaç dakika boyunca boncuklara dokunarak onları seyrediyor. Bir süre sonra abaküs üzerinde dolaştırdığı parmaklarının boncukları dağıtmasına *izin verdiğini* görüyorum. Boncukların sırası bozuluyor. Diğer tüm çocuklar küçük gruplar halinde oynarken sadece Aylin'in tek başına abaküs üzerindeki boncukları sıralaması *bana yalnızca vakit öldürdüğünü düşündürüyor* (Gözlem no. 1/2vd.).

Gözlem kesitinden de anlaşılacağı üzere gözlemci, odak çocuğun içinde bulunduğu durumu “vakit öldürmek” deyimine başvurarak betimlemektedir. Bununla birlikte sınıf içerisindeki tüm çocukların bir gruba ait olduğunu fakat Aylin'in tek başına pek de eğlenceli görünmeyen bir uğraş içinde olduğunu belirtmektedir. Bu kesiti takiben gözlem raporunda aktarılanlar şu şekildedir:

Odak çocuk Aylin abaküsü eline alıp hiç hareket ettirmeden sınıfı ikiye bölen çekmeceli dolabın diğer tarafına geçip halının üzerine sınıfın daha merkezi bir yerine oturuyor. Sağ bacağını (bağdaş kurar gibi) katlayarak, sol bacağını ise ileri doğru uzatarak olduğu yere yerleşiyor. Parmaklarını boncukların üzerinde gezdirmeye devam ediyor. Boncuklar iyice karıştıktan sonra en soldan en sağa doğru boncukları dizmeye başlıyor. Bu kez ilk sıradaki boncuklar sol tarafa yaslıyken abaküsün en alt sırasındaki boncuklar en sağa yaslı olacak şekilde ve her sırayı bir parmak kaydırarak boncukları sıralıyor. İşaret parmağını kullanarak alt alta olan iki sıra arasındaki başlangıç boncuğunu bir işaret parmağı uzunluğunda ileri kaydardığını ve *nizami ölçüde bir akışa göre* dizdiğini görüyorum. Yaptığı boncuk sıralamasını yaklaşık 15-20 saniye seyrediyor. Abaküse bakarken ayak tabanlarını birbirine değecek şekilde önünde birleştiriyor ve elleriyle ayak parmaklarını tutuyor. Daha sonra sıraladığı boncukları abaküsün tam ortasına getiriyor ve bu kez boncukların sağında ve solunda kalan boşlukları iki işaret parmağını kullanarak ölçüyor. Boncukları abaküs üzerinde ortaladıktan sonra her sıradaki eşit sayıda boncuğu ikiye ayırıp sağa ve sola doğru itiyor (Gözlem no. 1/3).

Odak çocuk Aylin'in tıpkı abaküsteki boncukların yerlerini değiştirdiği gibi kendi konumunu da değiştirdiği görülmektedir. Abaküs üzerindeki boncuklara sabit bir yer bulamadığı gibi sınıf

içerisinde de kendine rahat ve sabit bir yer bulamamaktadır. Diğer taraftan sınıfın daha merkezi bir yerine gelerek halıya oturması ve abaküs ile bir süre daha meşgul olması sınıf içinde görünür olma, fark edilme ve diğer çocukların dikkatini ve ilgisini kazanma çabası olarak yorumlanabilir. Yukarıda aktarılan gözlem kesiti seminer toplantısında şu şekilde yorumlanmıştır:

Aylin'in boncukları ortaya dizmesi ve daha sonra boncukları dağıtması kendisini de bulunduğu ortama ait hissetmiyor oluşunun bir emaresi olabilir. Kendini boşlukta hissettiği ve abaküs ile zaman öldürdüğü anlaşılmaktadır. Abaküs Aylin'in rahatlamaya çalıştığı bir çerçeve, onu meşgul eden bir araç niteliğindedir. Fakat abaküsle oynamaktan keyif aldığına dair emareler bulunmamaktadır (Seminer no. 1).

İlk gözlem raporundaki önemli kesitlerden bir diğeri de şu şekilde aktarılmaktadır:

Sınıfın girişine yakın kısımdaki halıda “kedicilik” oynayan iki kız “miyav miyv miyv” sesleri çıkararak yerde sürünüyor. *Oldukça keyifli görünüyorlar.* Aylin'in oturduğu halıya doğru ilerlediklerini görüyorum. Aylin bakışlarını abaküsten kaldırıp iki kız arkadaşını seyretmeye başlıyor. İki kız kendi aralarında “miyv miyv” sesleri çıkararak sürünmeye devam ediyor. O sırada Aylin'e bakmadıklarını görüyorum. Aylin, kızlar tam yanına geldiğinde içlerinden birinin beline oldukça hafif bir şekilde dokunuyor. Dokunduğu arkadaşı hiçbir tepki vermiyor ve halıda sürünmeye devam ediyor. Aylin tekrar abaküsüne dönüp tüm boncukları abaküsün tam ortasında birleştiriyor (Gözlem no. 1/3).

Gözlem kesitinde odak çocuk Aylin'in akranlarıyla bağlantı kurmaya çalıştığı ve temas girişiminde bulunduğu görülmektedir. Odak çocuğun bu temas girişimi, akranlarıyla etkileşim kurmak ve iletişim başlatmak için atılan bir adım olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra gözlemcinin betimlemelerinde yer alan “hafif bir şekilde dokunuyor” ifadesi, odak çocuğun akranlarıyla iletişime geçmek hususunda çekincelerinin, ürkek ve güvensiz hislerinin olabileceği düşüncesini uyandırmaktadır. Sözel olarak kendini rahatça ifade edebilir yaşta olmasına rağmen Aylin'in akranları ile iletişim kurmak için sözel olmayan iletişimsel eylemlere başvurması cesaretini toplamak ve üzerinden çekingenliği atmak için biraz daha zamana gereksinim duyuyor oluşu ile açıklanabilir. Hemen yanında iki kız çocuğu eğlenceli bir oyun oynamaktadır. Anaokulundaki ilk günlerini deneyimleyen Aylin ise muhtemelen bu oyuna katılmak, kendisini pek rahatlatmayan veya iyi hissettirmeyen abaküsten kurtulmak ve bu eğlenceli oyunun bir parçası olmak istemektedir. Sözel olarak (dolaysız bir biçimde) birlikte oynamayı teklif edememekte, bunun yerine kızlardan birinin sırtına hafifçe dokunarak, onlardan gelecek olumlu bir tepkiyi umut etmektedir. Öte yandan, etkileşim kurmak hususunda

tercih ettiği dokunma eylemi, karşı taraf için nispeten daha güçlü ve samimi bir temas biçimi olarak düşünölebilir. Hafifçe gerçekleşen küçük bir temas, belki de sözel bir ifadeden çok daha fazlası; bedenler arası sıcak bir aktarım, aktarılmak istenen duygunun somut bir gösterimi, sakinleştirici ve rahatlatıcı küçük bir dokunuş olarak da görölebilir.

Tüm bunların yanı sıra odak çocuğun temas girişiminin amacına ulaşmadığı görölmektedir. Aylin akranlarıyla birlikte keyifli vakit geçirmek ve daha eğlenceli bir oyunun parçası olmak istemektedir ancak bunun mümkün olabilmesi için Aylin'in bir şekilde girişimde bulunması gerekmektedir. Ancak dokunmak suretiyle iletişim kurmak istediğı kız çocuğı hiçbir tepki, olumlu ya da olumsuz herhangi bir yanıt vermemektedir. Aylin ise tekrar abaküsüne dönüp bu kez tüm boncukları abaküsün tam ortasında birleştirmektedir. Bu ilk başarısız girişimden sonra belki de cesaretini ve düşüncelerini toplamak, olup biteni anlayabilmek ve değerlendirebilmek için abaküs etkinliğine geri dönmesi gerekecektir. Bu kez abaküsteki boncukları sağa ya da sola dizmek yerine abaküsün ortasında birleştirmektedir. Boncuklar bir yere ait değildir artık. Aylin de sınıfın merkezi bir yerinde belki de hemen ortasında tek başınadır. Bir hastanenin yabancı yüzlerle dolu sıkıcı bir o kadar da kasvetli bekleme salonunda sırasını ve kendisine seslenilmesini bekleyen bir hasta gibi beklemekten başka bir seçeneğı yoktur. Seminer toplantısında gözlem kesitine ilişkin ortaya atılan görüşler yukarıdaki görüşleri desteklemektedir:

Aylin'in kedicilik oynayan kızlardan birinin beline hafifçe dokunarak iletişim kurma ihtiyacını temas yoluyla gidermeye çalıştığını görüyoruz. Konuşmak yerine dokunmayı tercih etmesi dikkat çekicidir. Dokunuşuna karşılık almaması Aylin'in iletişim kurmakta başarısız olduğunu hissetmesine yol açmış olabilir (Seminer no. 1).

Gözlem saatinin ilerleyen kısımlarında gözlemcinin dikkati bir süreliğine bölünmektedir. Gözlemci tekrar odak çocuğı yöneldiğinde Aylin'in az önce başarısız temas girişiminde bulunduğu kızlara tekrar yaklaştığına tanıklık etmektedir:

Aylin ve kedicilik oynayan iki kızın tam ortalarında çekmeceli dolaptan çıkardıkları ve üzerinde organlar bulunan oyuncak bir vücut figürü duruyor. Aylin vücut figürüne dokunmadan seyrediyor. Kızlar ise bazı organları yerinden söküp çıkarıyorlar. Aylin o sırada alçak bir ses tonuyla mide organını işaret ederek “bu midemiz” diyor. Diğer kız arkadaşlarından herhangi bir tepki gelmiyor. Daha sonra oyuncak vücut figüründen bağırsak organını çıkarıp eline alıyor. Bir süre baktıktan sonra halının üzerine bırakıp ayağı kalkıyor (Gözlem no. 1/3vd).

Yukarıdaki kesitte odak çocuk Aylin'in etkileşim kurmak hususunda ikinci girişimine tanık olunmaktadır. Amacına ulaşmayan bir önceki etkileşim girişiminin ardından yeniden iletişim

kurmak için çaba harcamak durumundadır. Yukarıda “Bekleme salonu” analojisinde aktarılan “*sırasını bekleyen bu küçük hastaya*” kimse seslenmemekte, ona az da olsa ilgi ve alakasını bahşetmemektedir. Belki de bu yüzden cesaretini toplamalı yüzüne kapatılan kapıyı bir kez daha tıklatarak kendini tekrar hatırlatmalıdır.

Odak çocuk ilk girişiminde temas yoluyla etkileşime başvurmuşken bu kez konuşarak iletişime geçmeyi denemektedir ve bu durum onun etkileşim kurabilmek için farklı stratejiler geliştirmek gereksinimi duyduğunu göstermektedir. Aylin’in bu girişimi esnasında ağzından dökülen ilk sözcükler ise gözlem raporunda belirtildiği üzere “bu midemiz” olmuştur. Burada odak çocuğun tercih ettiği çoğul şahıs iyelik eki (midem**iz**) yorumlanması gereken önemli noktalardan biridir. Aylin’in tekil iyelik eki (midem) yerine çoğul şahıs iyelik ekini kullanması belki de diğer çocuklarla “biz” olabilmeyi, “birlikte” olabilmeyi arzu ediyor oluşunun dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Bu husus seminer sırasında şu şekilde ele alınmıştır:

Aylin vücut figürüne dokunarak “Bu midemiz” ifadesini kullanmaktadır. Aylin’in burada “bu benim midem” demeyip “bizim midemiz” demesinin nedeni, arkadaşlarıyla bir olmak arzusunu yansıtıyor olabilir mi? (Seminer no. 1).

İlk gözlem raporundan hareketle Aylin’in akranlarıyla çeşitli etkileşim deneyimleri yaşamak, onlarla oyun oynamak konusunda istek duyduğu ve epey kararlı olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda yer alan gözlem kesitinin devamında odak çocuğun bir kez daha etkileşim girişiminde bulunduğu görülmektedir. Oyuncak vücut figürünün mide kısmını işaret etmesinin ardından bağırsak figürünü eline alması ve bir süre bakıp halının üzerine bıraktıktan sonra ayağa kalkması odak çocuğun duygu dünyasını anlamamıza yardımcı olacak önemli argümanlardan bir diğeridir. Odak çocuğun bir kez daha girişimde bulunmak isterken oyuncağı halının üzerine bırakıp oyun alanından uzaklaşmak suretiyle ayağa kalkması bir tür vazgeçiş, sarf edilen çabanın boşunalığını, bir kabulleniş nitelemektedir. Bunun yanı sıra Aylin’in bu davranışı bir duygusal türbülans yaşıyor olduğunu ve emosyonel anlamda iniş çıkışlar yaşadığını göstermektedir.

Raporun ilerleyen kısmında Aylin’in bağırsak figürünü eline alıp geri bırakması, arkadaşlarıyla iletişim kurma çabalarının beyhude olduğunu hissetmesine neden olmuş olabilir (Seminer no. 1).

Gözlemci, odak çocuk Aylin’in yerinden kalktıktan sonra çekmeceli dolapların üzerinde bulunan bulaşık sepetlerine doğru ilerlemekte ve bir süre bulaşık sepetinin içindeki oyuncak tabak bardak ve kaşıkları renklerine göre ayırdığını belirtmektedir. Gözlemci Aylin’in oyuncakları düzenlediği sahnenin devamını şöyle aktarmaktadır:

Eline çaydanlığını alıyor ve bardakları tek tek doldurmaya başlıyor. Az önce beraber vücut figürü ile oynadıkları kızlardan birisi yanına gelip bir şeyler söylüyor. Sınıfta çok gürültü olduğu için ne dediğini anlayamıyorum. Aylin cevap vermiyor. Ağzının hiç kıpırdamadığını ve arkadaşına bakmadığını görüyorum (Gözlem no. 1/4vd.).

Yukarıdaki kesitte gözlemci Aylin'in yanına gelen arkadaşının ne söylediğini anlamadığını belirtmesinin ardından Aylin'in "ağzının hiç kıpırdamadığını ve arkadaşına bakmadığını" aktarmaktadır. Gözlemcinin bu ifadelerinden hareketle Aylin'in arkadaşına cevap vermediği anlaşılmaktadır. Aylin'in etkileşim girişimlerinin hüsrarla sonuçlanması, olasılıkla bir küskünlük hissetmiş olabileceğini göstermektedir.

Gözlem protokolünün devamında ise sınıf içerisindeki bir çocuğun Aylin'in oyununu bölmesiyle gelişen birtakım konuşmalar yer almaktadır:

O sırada masada boyama yapan kızlardan birisi (Nil) *-davetsiz bir misafir-* Aylin'in yanına geliyor ve bir şey söylemeden önündeki çaydanlık ve birkaç bardağı alıp kendine doğru çekiyor. Aylin yavaşça ve sessizce "Ama şu anda ben oynuyorum onlarla" diyor. Nil'in *sertçe* "Öyle bir şey yok bu herkesin oyuncağı" dediğini duyuyorum. Tam o sırada Nil ile göz göze geliyorum. *Tepkimi anlamak ister gibi* bana bakıyor. Birkaç saniyeliğine bakışlarımı ayakkabı iplerime çeviriyorum. Aylin Nil'e cevap vermeden oyununu bırakıp oradan uzaklaşıyor ve dolabın üzerinden tekrar abaküsü alıp sınıfın sol tarafına geçip halıya oturuyor. Boncukların üzerinde parmaklarını rastgele dolaştırıyor. Aylin uzaklaştıktan sonra Nil de az önce aldığı bardakları ve çaydanlığı dolabın üzerine dağınık şekilde atıp oradan uzaklaşıyor. *Aylin'in bir yandan abaküslle uğraşırken diğer yandan gözünün hala yarım kalan oyununda olduğunu görüyorum.* Nil'in uzaklaşmasının ardından abaküsü aldığı yere bırakıp hızlı adımlarla oyununa tekrar dönüyor ve dağınık biçimde duran oyuncakları önceden dizdiği yerlere tekrar yerleştiriyor (Gözlem no. 1/5).

Odak çocuk Aylin'in sözel ifadelerine ikinci kez şahit olunmaktadır. Aylin'in "Ama şu anda ben oynuyorum onlarla" şeklindeki ifadeleri adeta şimdiye kadar süregelen sessizliğinin sonlandığı bir an niteliği taşımaktadır. Yanına gelen arkadaşının izinsiz gerçekleşen ve sınırlarını ihlal eden bu davranışı karşısında hakkını savunmak istediği görülmektedir. Bunun yanı sıra odak çocuğun kendisini ifade ederken "yavaşça ve sessizce" konuşması ve Nil'in tepkisinin ardından "cevap vermeden" oradan uzaklaşması belki de bir kez daha vazgeçişinin, çabalama isteği hissetmiyor oluşunun emareleri olabilir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da odak çocuğun şimdiye kadar yüzünde hiçbir olumlu ifade aktarılmamış olmasıdır. Neşeli, keyifli ya da mutlu olduğuna dair hiçbir ipucunun bulunmaması ortaya atılan görüşleri desteklemektedir.

Tüm bu görüşlere karşın, gözlemci tarafından odak çocuğun abaküsle oynarken bir yandan da yarım kalan oyununun olduğu yöne doğru baktığı aktarılmaktadır. Uzaktan yarım kalan oyunun olduğu yöne doğru bakış atması; gözlemcinin, Aylin'in aklının yarım kalan oyununda olduğu yönündeki görüşünü desteklemektedir. Odak çocuğun orada oyun oynamak konusunda istekli olduğu ve yeniden oyununa devam etme hevesi taşıdığı düşünülebilir.

Gözlem protokolünün ilerleyen kısımlarında odak çocuk Aylin'in bir amaç doğrultusunda oyuncak çaydanlık ile meşgul olduğu anlar göze çarpmaktadır:

Aylin boş bir masada bakışlarını sabitliyor ve masaya doğru ilerliyor. İki avcunu birleştirerek masanın üzerinden bir şey alır gibi yaparak küçük ve hızlı adımlarla avuçlarını hiç açmadan tekrar dolabın üzerindeki çaydanlığa doğru ilerliyor. Avuçlarında sanki bir sıvı doluymuş gibi tutan Aylin ellerini hiç bozmadan sol işaret parmağı ve sağ baş parmağı ile çaydanlığın kapağını kaldırıp avcundaki *hayali sıvıyı* çaydanlığa boşaltıyor. Kapağını kapatıyor ve kalan fincanları doldurmaya devam ediyor (Gözlem no.1/4vd).

Gözlemci Aylin'in elinde tuttuğu şeyi “hayali sıvı” olarak nitelemektedir. Fakat seminer toplantısında bu kesit analiz edilirken Aylin'in elinde tuttuğu şeyin aslında “çay” olabileceği fikri ortaya atılmıştır. Ortaya atılan bu görüş gözlemcinin bakış açısını genişletmesine fayda sağlamış olup gözlem raporunun devamında yer alan davranışları anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır:

Gözlemcinin Aylin'in hayali bir sıvı taşıdığını yazdığı kesitten hareketle belki de elindekinin çay olduğu ve hayali bir çay demlediği fikri öne atılmıştır (Seminer no. 1).

Gözlem raporunun devamında Aylin'in çay demlemiş olduğu fikri netleşmektedir:

Pembe renkli oyuncak sepetinin içerisindeki bardak altlıklarına bakıyor. İçlerinden üç tane bardak altlığı alıyor ve önünde onlarca adet nizami biçimde sıralanmış bardaklardan üçünü seçip bardak altlıklarının üzerine yerleştiriyor. Sonra bu üç bardağı *tepsi olmadığı için* sol kolunun üzerine dizmeye başlıyor. *Bardakları dengede tutmaya çalışırken biraz zorlandığını görüyorum.* Sonuncu bardağı da koluna yerleştiriyorken dolabın üzerindeki oyuncaklardan birisini yere düşürüyor. Düşen oyuncağı almak için yere doğru eğilirken kollarında dizili duran bardaklar da yere düşüyor. Aylin hepsini tekrar dolabın üzerine koyuyor ve baştan dizmeye başlıyor. O sırada sınıfa iki tane İngilizce öğretmeni giriyor (Gözlem no. 1/5).

Seminer toplantısında ortaya çıkmış olan, Aylin'in çay demliyor olduğu fikri sahnede yer alan üç fincanın çay doldurmak üzere hazırlandığı görüşünü doğurmaktadır. Gözlemci, “tepsi olmadığı için” Aylin'in fincanları kolunda taşıdığı yönünde bir görüş belirtmektedir. Bu sekansa

ilişkin çok güçlü bir çıkarsama şu şekilde açıklanabilir: Aylin gözlem sürecinin başından beri denediği etkileşim girişimlerini sürdürmektedir. En umutsuz olabileceğini çıkarsadığımız anlarda bile bir “B” planı geliştirip yeni taktikler denemek noktasında oldukça cesur davranmaktadır. Gözlemin başında yer alan kesitlere bakıldığında kedicilik oynayan iki kızla iletişim kurmak istemiş ve dokunarak bir temas girişiminde bulunmuştur. Tepki alamayışının ardından bu kez sözel iletişim kurmayı denemiş ve oyuncak mide figürünü göstererek “bu midemiz” demiştir. Aylin bu girişiminde aslında “Biz” olmak arzusunu açıkça belirtmektedir. Hemen ardından oyuncak bağırsak figürünü eline alıp kısa sürede elinden bırakmıştır. Bu noktada odak çocuğun, çabalarının beyhude olduğu kanısına sahip olduğu çıkarımında bulunduğumuzda bir süre sonra bir yeni girişimine daha şahit olunmuştur. Aylin aslında en başından beri arkadaş olmak isteğiyle türlü çabalar sarf ettiği kedicilik oynayan iki kıza çay ikram etmek istemektedir. Büyük bir dikkatle ve özenle çay fincanlarını ve fincan altlıklarını hazırlamış, bir diğer masada çay demlemiş ve tepsi olmadığı için fincanları kolunun üzerine sığıdırmaya çalışarak büyük bir çaba sonucu arkadaşlarına hazırladığı ikramı götürmek istemektedir. Bu sırada biz olmak arzusunu destekleyici bir diğer hamlesi de çay fincanlarını üç tane hazırlamış olmasıdır. Kedicilik oynayan iki kız arkadaşı için hazırladığı çay fincanlarının arasında kendisi için de bir fincan bulunmaktadır.

4.1.1.2. İkinci Gözlem - Aylin Ağlayarak Okula Giriyor

05/10/2022 - 08:45

Yaş: 5.3

Gözlemci ikinci gözlem protokolünü kaleme alırken 08.00’de anaokuluna giriş yaptığını belirtmektedir. Odak çocuk Aylin’in okula bırakılış anı ise 08.45 sularındadır. Gözlemci geçen 45 dakika süresince anaokuluna gelen diğer çocukların anaokuluna bırakılış anlarına şahitlik etmektedir. Gözlemcinin tanık olduğu ayrılık sekanslarında anaokulunun geneline yayılan yoğun ve iç karartıcı bir duygusal atmosferin hüküm sürdüğü görülmektedir. Çocukların anaokuluna bırakılırken ebeveynlerinden ayrılma sekanslarını içeren bu gözlemler, odak çocuğun bir parçası olduğu anaokulundaki genel duygusal atmosferin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Anaokuluna bırakılan çocuklardan birinin yaşadıkları deneyimler şu şekilde aktarılmaktadır:

Gözlemlediğim sınıfta olmayan bir çocuk annesiyle birlikte içeri giriyor. Çocuk hıçkırma hıçkırma ağlarken “Anne beni bırakma! Anne gitme” haykırımlarını işitiyorum. Bu sırada

annesi kucağında bebeğiyle birlikte, ağlayan çocuğunun ayakta kalmasını giymesini bekliyor. Bir yandan da kapıdaki güvenlik görevlisine “Ayy bir hafta hasta oldu tekrar başa sardık, alışmıştı oysaki” dediğini duyuyorum. Daha sonra çocuğuna yönelerek “Yeter artık ne var burda herkes okula gidiyor, bırak ağlamayı çok sıkıldım sürekli bunu yaşamaktan.” diyor. Çocuk ellerini annesine uzatarak “Anne nolur beni de götür anne noooooolur” diyor hıçkırıklar eşliğinde (Gözlem no. 2/1).

Bir diğer çocuğun ayrılma sekansı ise aşağıda yer almaktadır:

Sonra bir başka ebeveyn bebeğini bırakmaya geliyor. Güvenlik görevlisine bebeğini uzatıyor ve bebeğinin ellerine gözleri kapalı şekilde koklayarak hafif bir öpücük konduruyor. Güvenlik görevlisinin kucağındaki bebek annesine bakıyor. Bebeğin gülümseyen yüzü, güvenlik görevlisinin yürümesiyle *-annesinden adım adım uzaklaşmasıyla-* birlikte yerini çatık kaşlar, büzüşük bir ağız ve kızaran bir suratla bırakıyor (Gözlem no. 2/2).

Gözlemcinin ebeveynlerinden ayrılma anlarına şahitlik ettiği bu iki çocuk için ayrılma sürecinin oldukça zorlu bir deneyim olduğu görülmektedir. Bu iki örnekteki çocukların yaş aralıkları birbirinden farklı olmakla birlikte benzer tepkiler göstermeleri dikkat çekicidir. Çocuklardan birisi 5 yaşlarında, diğeri ise 2 yaşlarında kreşe gelen bir bebektir. Çocuğun ve bebeğin ebeveynlerinden ayrılırken sergilediği bu iç karartıcı deneyim ve tepkileri onların anaokuluna bir başka deyişle bu yeni çevreye henüz alışamadıklarını yansıtmakta, her ikisi de ağlayarak tepkiler göstermekte ve bu durumu şiddetle protesto etmektedirler. 5-6 yaşlarındaki çocuk adeta annesinin onu bırakmaması için yalvarmakta ona dokunmaya çalışarak gitmesine engel olmaya çalışmakta, onunla birlikte oradan çıkıp gitmek istemektedir. Bunun yanı sıra annenin “Yeter artık ne var burda herkes okula gidiyor, bırak ağlamayı çok sıkıldım sürekli bunu yaşamaktan” şeklindeki ifadeleri cesaretlendirici olmayıp bilakis çocuğun içinde beliren kaygıyı tırmandırmaktadır. Öte yandan diğer sekansta aktarılan bebek, ilk başta tepki vermemekte; annesinden an be an uzaklaşmasıyla senkronize biçimde yüz ifadesi küçük bir gülümsemenin yerini ağlamaklı hoşnutsuz bir yüz ifadesine bırakmaktadır. Gözlemcinin şahit olduğu bu iki sekans, odak çocuk Aylin’in ebeveynlerinden ayrılışını nasıl deneyimleyeceği üzerinde dikkatle durmamız gerektiği yönünde bir işaret niteliği taşımaktadır.

Gözlemci, gözlem protokolünde yaklaşık 40 dakika süren bekleyişinin ardından; odak çocuğun anaokuluna bırakılma anını gözden kaçırmış olma ihtimalini göz önünde bulundurarak sınıfta olup olmadığını kontrol etmek üzere sınıfa bakmaya gittiğini aktarmaktadır. Odak çocuğun henüz gelmediğinden emin olduktan sonra tekrar aşağı iner ve tam merdivenlerdeyken kapıda Aylin’i görür. Gözlemci odak çocuk Aylin’in anaokuluna bırakılış sekansını şu şekilde aktarır:

Tam merdivenlerden inerken yukarı doğru çıkan Aylin'i fark ediyorum. Aylin kıpkırmızı olmuş burnunu akmaması için içine çekerek gözlerini ovuşturuyor. Sessiz sessiz ağladığını ve *fark ettirmemeye çalışarak* gözyaşlarını sildiğini fark ediyorum. Hiç etrafına bakmadan merdivenleri takip ederek yavaş adımlarla yukarı doğru çıkmaya devam ediyor. Ben de olduğum merdivende kalıp bir süre Aylin'i izledikten sonra Aylin'in arkasından yürümeye başlıyorum (Gözlem no. 2/2).

Gözlemcinin aktardığı kesitte Aylin'i anaokuluna kimin bıraktığı ve bırakılma anında neler olduğu bilinmemektedir. Ancak aktarılan kesitten hareketle Aylin'in ayrılık sürecinde birtakım zorluklar yaşadığını, ayrılık deneyiminin üzücü, yıkıcı ve yıpratıcı olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan gözlemci Aylin'in ağladığını fark ettirmemeye çalıştığı yönünde bir görüş belirtmektedir. Odak çocuğun "*sessiz sessiz*" ağlarken etrafına bakmadan yürüyüp gözyaşlarını silmeye çalışması bu görüşü destekler niteliktedir. Aylin belki de ne kadar ağlarsa ağlasın bunun bir çözüm getirmeyeceğini hissetmektedir ve yaşadığı bu yıpratıcı süreci kabullenmekten başka çaresi bulunmamaktadır. Bu sebeple ağladığını kimsenin görmesini istemeyerek gözyaşlarını sildiği ve bir an önce bu ayrılığı kabullenmeye çalıştığı düşünülebilir.

Gözlemci odak çocuğu takiben sınıfa girdikten sonra Burcu öğretmen ve Aylin arasında geçen karşılaşmayı şu şekilde aktarır:

Saat 08:45'te sınıftan içeri giriyorum. Aylin sınıfa girdikten sonra Burcu öğretmen *ellerini yıkaması gerektiğini hatırlatarak* "eller" diyor. Aylin tekrar sınıftan çıkıyor ve kapının önünde bir süre yere eğilip oyalandıktan sonra tekrar içeri giriyor. Ellerini yıkamaya gitmiyor. Sınıfın kapısında bir süre bekliyor. Bu sırada ağlamasını bir şekilde durduran Aylin ifadesiz bir biçimde yerde oturan arkadaşlarına bakıp yavaşça minderlere doğru ilerliyor (Gözlem no. 2/2).

Yukarıdaki gözlem kesitinden Aylin'in sınıfa girdikten sonra öğretmeni tarafından doğrudan lavaboya yönlendirildiği, öğretmenin selamlaşmak için herhangi bir sözcük veya ifade kullanmadığı, yine aynı şekilde henüz uyum aşamasında olan Aylin'i teskin etmek yönünde herhangi bir eylemde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öğretmenin "Eller" diyerek Aylin'i bir yönerge ile lavaboya yönlendirdiği dikkat çekmektedir. Gözlemci, Aylin'in ellerini yıkamaya gitmediğini, bir süre sınıf kapısında beklediğini, ağlaması yatışır yatışmaz yavaşça sınıfa doğru yöneldiğini aktarmaktadır. Burada odak çocuğun ebeveyninden kısa bir süre önce ayrıldığı, ayrılığın yarattığı içsel gerginliğin izlerinin henüz çok taze olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Aylin bir taraftan ebeveyninden ayrılmanın yarattığı sarsıcı etkileri bir an önce dindirmek diğer taraftan içinde artık anne ve babasının bulunmadığı ancak yeni yeni tanımaya başladığı birçok yetişkin ve çocuğun olduğu bu yeni çevreyle (anaokulu) bütünleşmek

ve bu yeni çevreye olabildiğince kısa bir zamanda uyum sağlamak durumundadır. Yukarıda yer alan gözlem raporları Aylin'in tüm bu zorlu görevleri neredeyse tek başına üstlendiğine işaret etmektedir. Sessiz sedasız ağlaması, ağlamasını kontrol etmeye çalışması, lavaboya gitmek ve sınıfa girmek istememesi intrapsişik olarak huzursuz, gergin ve belki de kaygılı olduğunun işaretleri olarak ele alınabilir. Tüm bunları takiben, Aylin başka bir seçeneğinin olmadığını anlamış olacak ki yavaş ve isteksiz adımlarla sınıfa yönelmektedir.

Gözlemin ilerleyen kısımlarında öğretmenin iletişim kurmak amacıyla çocuklara sorular yönelttiği görülmektedir. Öğretmen ilk soruyu Aylin'e yöneltmektedir:

Burcu öğretmen çember vakti olduğunu söylemiş olmalı ki çocuklar yarım daire biçiminde sıralanmış minderlerin üzerinde yerde oturuyor. “Eveet kaşıklardan başlayalım. Dün eve gittiğinizde ailelerinizle kaşıklar hakkında konuştunuz mu?” diye söze başlayan Burcu öğretmene birkaç uğultu dışında net bir cevap gelmiyor. Aylin'e bakarak “Senden başlayalım Aylincim dün kaşıklar hakkında bir şeyler sordun mu ailene?” diye soruyor. Aylin oldukça kısık bir sesle “evet” cevabını veriyor. Burcu öğretmen “sesini duyamıyorum biraz daha yüksek” dedikten sonra Aylin'den “sordum” cevabını alıyor. “Peki neler konuştunuz?” diye soran Burcu öğretmene, Aylin “hatırlamıyorum” dedikten sonra diğer çocuklar arasından birkaç kişiye aynı soru yöneltiyor (Gözlem no. 2/3).

Aylin, öğretmenin “Senden başlayalım Aylinciğim dün kaşıklar hakkında bir şeyler sordun mu ailene?” sorusuna kısık bir sesle “sordum” yanıtını vermektedir. Hemen ardından da neler konuştuklarını hatırlamadığını belirtmektedir. Aylin'in kısık sesle konuşmasından ve “Hatırlamıyorum” şeklindeki ifadesinden hareketle; konuşmayı sürdürmek istemediği, olasılıkla katıldığı bu yeni çevrenin önünde konuşmak konusunda çekinceleri olduğu ve belki de hala kendi kendini teskin etme çabalarının devam ettiği düşünülebilir. İkinci seminer toplantısında ortaya çıkan görüşler Aylin'in konuşmaya hevesli görünmediği yönündeki görüşleri desteklemektedir. Öte yandan öğretmenin sohbet etmek için tercih ettiği “kaşık” konusu güçlü bir uyaran (Impuls) olmasa gerek ki Aylin bu konuda konuşma isteği (yahut heyecanı) hissetmemektedir. Bir diğer görüş ise öğretmenin soru sormaya Aylin'den başlaması üzerine ortaya çıkmaktadır:

Öğretmenin kaşıklar hakkında yönelttiği soruya karşın Aylin'in cevabı bu konuda konuşmaya hevesli görünmediğinin emareleri olabilir. Diğer taraftan öğretmenin 13 kişilik çocuk grubu içerisinde doğrudan Aylin'e yönelerek “senden başlayalım Aylinciğim” demesi dikkat çekicidir. Bunun nedeni araştırmacıya “ilgili bir öğretmen” gibi görünmek kaygısında olduğunu gösteriyor olabilir (Seminer no. 2).

Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında öğretmen benzer soruları diğer çocuklara da yöneltip ardından bahçeye çıkacaklarını bildirmektedir. Gözlemci Aylin'in bahçeye çıktıktan sonra orada bulunan kediye yöneldiğini ve kedi ile arasında geçen etkileşim sırasında, şimdiye kadar süregelen keyifsiz ve neşesiz duygu durumunun ortadan kalktığını, yerini “hoşnut” bir ruh haline bıraktığını aktarmaktadır:

Kedinin yanına gittikten sonra diğer çocuklar gibi Aylin de kediye doğru eğilip dokunuyor. Dokunduktan sonra kedi hızla patisini kullanarak Aylin'in koluna vurmaya çalışıyor. Kedinin tepkisi Aylin'in *oldukça hoşuna gitmiş olacak ki* sessiz bir kahkaha atıyor. Bir kez daha, daha yavaş bir şekilde kediye dokunuyor ve başını okşuyor. Aylin ve diğer birkaç çocuk kediyi sevdikçe kedi çimlerin üzerine kendini bırakıyor ve usul usul yuvarlanmaya başlıyor (Gözlem no. 2/4).

Bu sekansta Aylin'e ilişkin bir ilk daha yaşanmaktadır. Odak çocuk Aylin, iki haftanın ardından ilk kez gülmekte hatta bu gülüş bir kahkahaya dönüşmektedir. Kedi ile Aylin arasında gerçekleşen bu temas ve hemen akabinde Aylin'in kediyi okşaması aslında endişe yüklü ve kırılgan ruhunu kuşatan anlık bir sıcaklığın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Öte yandan Aylin'in kediden karşılık bulması, belki de şimdiye kadar gerçekleşen tüm başarısız iletişim girişimleri arasında ona umut veren nadide bir an olarak değerlendirilebilir. Daha önce “kedicilik” oynayan kız arkadaşlarına dokunduğunda, bir başka ifadeyle onların oyununa dahil olmak istediğinde herhangi bir karşılık göremeyen Aylin'e kendini koşulsuzca teslim eden bir dostu vardır artık. Ancak Aylin'in yaşadığı bu keyifli anlar belki de yegâne dostu olan kedinin oradan uzaklaşmasıyla sonlanmaktadır. Hemen ardından odak çocuğun yeniden neşesiz bir duyguya büründüğü görülmektedir:

Bu sırada sınıftaki diğer çocuklar da kedinin başına üşüşüyor. *Yaklaşık on çocuk tarafından dokunulan kedi rahatsız olmuş olmalı ki kalkıp başka tarafa gidiyor.* Diğer çocuklar kedinin arkasından koştururken Aylin onlarla birlikte koşmayıp *boş gözlerle, bir şey düşünür gibi* durup etrafına bakıyor. İki elini birleştirmiş tırnaklarıyla oynadığını görüyorum. *Ne söylediğini duyamıyorum ancak şarkı mırıldandığını düşünüyorum.* Ağzını hafif hafif oynatarak ağaçlara doğru yöneliyor ve yapraklara dokunup onların bazılarını çekmeye başlıyor (Gözlem no. 2/5).

Gözlemci odak çocuğun durup etrafına bakınmakta, tırnaklarıyla oynamakta ve ardından ağaç yapraklarını koparmakta olduğunu aktarmaktadır. Bu anlarda gözlemci odak çocuğun bakışlarının “boş ve bir şey düşünür gibi” olduğu hususunda yorumda bulunmaktadır. Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında; odak çocuğun mutlu hislerinin yerini tekrar endişe yüklü düşüncelere bıraktığı görülmektedir. Aylin'in beden dili adeta kaygı yüklü düşüncelerinin

somut ipuçlarıdır. Bu kaygılı beden dilinin yanı sıra gözlemcinin “şarkı mırıldandığını düşünüyorum” şeklindeki ifadelerinden yola çıkarak bu davranışının belki de kendini rahatlatma biçimlerinden birisi olduğu düşünülebilir.

Gözlem protokolünün geneline bakıldığında Aylin’in birden fazla duyguyu deneyimlediği, bazen mutlu ve keyifli hissederken bazen üzgün hissettiği ve yaşadığı üzüntülerle baş etmeye çalışırken çeşitli zorluklar yaşadığı görülmektedir. Seminer protokolünde ortaya atılan görüşler de Aylin’in duygusal iniş çıkışlar (türbülanslar) yaşadığı görüşünü desteklemektedir:

Gözlem kesitinden hareketle odak çocuk Aylin’in üzüntü, sevinç, hoşnutluk, sıkıntı, memnuniyet gibi çeşitli duyguları deneyimlediği ve bu anlamda duygusal türbülanslar ve ikircikli duygular yaşadığı ifade edilebilir (Seminer no. 2).

4.1.1.3. Üçüncü Gözlem- Aylin Aradığı Arkadaşı Buluyor

12/10/2022 - 08:40

Yaş: 5.3

Aylin’in anaokulunda geçirdiği ilk iki haftada yürütülen gözlemlerin ardından gözlemci üçüncü hafta gözlemini gerçekleştirmek üzere saat 08.15’i gösterirken anaokuluna girmektedir. Odak çocuk Aylin’in gelip gelmediğini kontrol etmek üzere sınıfa doğru ilerleyip, henüz gelmemiş olduğunu gördükten sonra tekrar anaokulunun giriş kapısına geçmekte ve giriş kapısında bulunan renkli banklara oturup beklemeye başlamaktadır. Gözlemci yaklaşık yarım saat süresince birçok çocuğun anaokuluna bırakılışına şahitlik etmesinin ardından odak çocuğun anaokuluna gelişini şu şekilde aktarmaktadır:

Saat 8.40’a yaklaşırken ve bahçede kimse kalmamışken Aylin ve babası Murat Bey okul bahçesinden içeri giriyor. Aylin’in üzerinde siyah bir tayt ve mavi bir tişört, babasında da kot pantolon, beyaz bir gömlek ve güneş gözlüğü görüyorum. Aylin babasının sağ elini tutarak binaya doğru yaklaşıyor. Kaşlarının hafif çatık dudaklarının hafif aşağı doğru olduğunu görüyorum. Aylin *keyifsiz ve neşesiz şekilde binaya doğru yaklaşıyor* (Gözlem no. 3/2).

Aylin’in anaokuluna gelişinin üçüncü haftasında yüz ifadesinden hareketle ayrılma deneyimini yaşarken hala zorluk çektiğini söylemek mümkün olabilir. Odak çocuk Aylin’in anaokuluna gelirken “kaşlarının hafif çatık, dudaklarının aşağı yönlü duruşu” olumlu emareler olarak değerlendirilmemektedir. Aylin’in üçüncü haftasında anaokuluna hala keyifle ve neşeyle gelmiyor oluşu dikkat çekicidir. Ebeveyninden ayrılırken neler yaşadığı ve kendini nasıl

hissediyor olduğu ilerleyen gözlem raporlarında da dikkat edeceğimiz hususlardan birisi olacaktır.

Odak çocuk Aylin'in binaya girip dışarı ayakkabılarını değiştirmesinin ardından babası ile arasında uzun süren bir sarılma ve etkileşim gerçekleşmektedir:

Aylin ayakkabılarını değiştirdikten sonra babasına doğru yöneliyor ve *çantasını almak ister gibi* sağ elini öne doğru uzatıyor. Murat Bey ayaktayken gözlüklerini çıkarıyor, ardından dizlerini kırıyor ve yere eğiliyor. Aylin'e çantasını uzatmadan önce kollarını açıyor ve Aylin hızlıca babasının boynuna sarılıyor. *Sımsıkı sarıldığını, sarılırken vücudunun tüm kuvvetini kullandığını hissediyorum*. Babası da bir eliyle Aylin'in çantasını tutarken diğer eliyle de Aylin'in sırtını sıvazlıyor. Sarılırken Murat Bey'in gözlerinin kapalı olduğunu görüyorum. Sarılmaları yaklaşık 10 saniye süresince devam ediyor. Murat Bey elini Aylin'in sırtından çekip saçlarına doğru götürüyor ve saçlarını yukarıdan aşağıya doğru birkaç kez okşayıp kendini birkaç santim geri çekiyor ve Aylin'in yanağına bir öpücük konduruyor. Bu öpücüğün ardından yüzünü Aylin'in yanağından çekmeden kulağına "seni seviyorum, akşam görüşürüz tamam mı?" diye fısıldıyor (Gözlem no. 3/3).

Gözlem protokolünün bu kesitinde Aylin ile babası arasında oldukça önemli ve duygu yönü güçlü bir an yaşanmaktadır. Sekansın ilerleyen kısmında babanın sarılırken gözlerini kapatmasının o anda hissettiği duyguların yoğunluğu ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Öyle ki yaklaşık 10 saniye süren sarılma anları bu görüşü destekleyen bir ipucu olarak görülebilir. Öte yandan baba Aylin'in saçlarını okşayarak sevgisini sergilemekte, sevdiğini de kulağına fısıldayarak hatırlatmaktadır. Babanın bu davranışlarının Aylin'i cesaretlendiren ve rahatlatan eylemler olduğu söylenebilir. Gözlem kesitinin devamında ise Aylin'in gözyaşlarını tutamayıp ağlamaya başladığı aktarılmaktadır:

Aylin'in yüzünü, ancak babasının boynunu bıraktıktan sonra görebiliyorum ve gözlerinin dolduğunu görüyorum. Çenesi titreyerek ve dudaklarını büzüştürüp *ağlamasını durdurmaya çalışarak* çantasını almak için babasının eline doğru uzanıyor. Babası çantayı verdikten sonra Aylin hiçbir şey demeden el sallıyor ve sınıfına doğru yürümeye başlıyor. Babasına sırtını döndükten sonra gözlerinden birkaç damla yaş düşüyor ve hemen ardından parmaklarını gözlerine götürerek gözyaşlarını silip merdivenlere doğru çenesi titreyerek birkaç adım atıyor. O sırada Murat Bey olduğu yerden kalkıyor ve Aylin merdivenlerden çıkıp gözden kaybolana kadar arkasından bakıyor (Gözlem no. 3/3).

Gözlemci Aylin'in "dudaklarını büzüştürüp ağlamasını durdurmaya çalışarak" çantasına yöneldiğini ve sınıfına doğru yürüdüğü esnada gözlerinden birkaç damla yaş aktığını ifade etmektedir. Gözlemcinin ifadelerinden hareketle Aylin'in babası ile arasında geçen samimi etkileşimin ardından gözyaşlarının akması bir duygu boşalımı olarak değerlendirilebilir. Belki de Aylin'in babasından ayrılmasıyla hissettiği üzüntünün, okulda başarısız girişimlerle geçen saatlerinin verdiği kaygının ve henüz yakınlık tesis edemediği kimsenin olmayışıyla birlikte gelen güvensizlik hissinin, gözyaşlarıyla cisimleştiği dile getirilebilir.

Öte yandan Aylin'in babası ile yaşadığı bu ayrılık deneyiminin daha önce görülmedik biçimde duygu yoğunluğu taşıması bundan sonraki gözlem protokollerinde de dikkatle incelenecektir. Gözlemcinin oradaki mevcudiyeti ve baba ile odak çocuk arasında yaşananları zihnine an be an kaydediyor oluşu, babanın davranışlarında sistemli ve planlı bir değişikliğe yol açıp açmadığı yönünde dikkate değer bir soru işareti oluşturmaktadır. Çalışma süresince gözlemcinin aktardığı ayrılık sekanslarında babanın sergilediği duruşu devam ettirip ettirmeyeceği araştırmanın öne çıkan konularından birisi olarak cevaplanmak üzere ele alınacaktır.

Yukarıda yer alan gözlem kesitine ilişkin seminer protokolünde ortaya çıkan görüşler şu şekildedir:

Babası Murat Bey tarafından saat 8.40ta anaokuluna getirilişi üzerine odak çocuk Aylin'in babasından ayrılmak üzereyken sergilediği davranışlar; babasının kendisinden ayrılacağı anda Aylin'i öpmesi, akabinde ayrılık cümlesi kurması ve Aylin'in arkasını dönünce gözyaşlarını tutamaması ayrılmak istemediğini gösterebilir. Diğer taraftan babanın odak çocuğun sırtını sıvazlaması kızını cesaretlendirmek istiyor olabileceğinin bir emaresi olabilir. İlgili protokolün (bkz.3/2vd) sayfalarında babanın ölçülü ve telkin edici bir tavır sergilediği görülmektedir ve gözlem protokolünün ilerleyen kısmında odak çocuğun kendini hemen toparlayıp güçlü bir duruş sergilediği söylenebilir (Seminer no. 3).

Gözlem protokolünün devamında Aylin'in sınıfına gittiği sırada arkadaşlarının da bahçeye çıkmak için hazırlandığı aktarılmaktadır. Bir önceki gözlem raporunda da aktarıldığı gibi Aylin bahçeye çıkmak söz konusu olduğunda yoğun bir istek duymaktadır. Aşağıda yer alan gözlem raporu bahçeye çıkmak üzere sınıf kapısında sıraya girdiklerinde Aylin'in sınıftan bir arkadaşı ile ufak bir çatışma yaşadığını göstermektedir:

Aylin hızlıca koşarak sınıf başkanı olan arkadaşının hızlıca arkasına geçiyor ve bahçeye inmek için kapıda beklemeye başlıyor. Daha sonra sınıftan çıkan çocuklar koridorda Aylin'in hemen arkasına tek sıra halinde dizilerek sırayı devam ettiriyor. O sırada başka bir erkek çocuğun Aylin'in omzundan tutup iterek onun yerine geçmeye çalıştığını

görüyorum. Aylin tedirgin bir ses tonuyla “burası benim yerim!” diye karşılık veriyor. Daha sonra Burcu öğretmen sınıftan çıkıyor ve sıranın başına gelip yüksek ve ciddi bir ses tonuyla “Ege arkaya geçiyosun!” diyor (Gözlem no. 3/3vd).

Gözlem kesiti Aylin’in sözlü bir ifadeye başvurarak duygularını ifade ettiğini göstermektedir. Şimdiye kadar yapılan gözlemlerde Aylin yalnızca birkaç kez sözel iletişime başvurmuştur. Bunun yerine sıklıkla temas yoluyla iletişim kurmayı ve sessiz kalmayı tercih ettiği görülmektedir. Aylin’in sözel iletişimden kaçınırken yerini işgal etmek isteyen arkadaşına karşı sarf ettiği “Burası benim yerim!” şeklindeki ifadesi hakkını korumak konusunda kararlılığını ve cesaretini göstermektedir.

Gözlem kesitinin devamında odak çocuğun bahçeye çıkmak konusundaki istekli ve hevesli davranışları devam etmektedir:

Tüm çocuklar sıraya girdikten sonra bahçeye çıkmak için tek sıra halinde merdivenlerden aşağı iniyorlar. Aylin hızlıca ayakkabılarını değiştirip dışarıda kullandığı spor ayakkabılarını giyiyor ve bina kapısının önünde beklemeye başlıyor. Burcu öğretmen de geçen hafta olduğu gibi çocukları dörderli gruplar halinde bahçeye yönlendiriyor. Çocuklar zemindeki çizgileri takip ederek bahçenin koşu yaptıkları alanına doğru ilerliyor. Arkalarından da Burcu öğretmen geliyor ve “hadi koşmaya başlayalım” direktifinde bulunarak hayali bir daire etrafında koşmaları için çocuklara yönerge veriyor. Aylin tekrar hızlı davranıp sıra başkanının hemen arkasında yerini alıyor ve koşmaya başlıyorlar (Gözlem no. 3/4).

Aylin sınıfa girer girmez bahçeye çıkmak üzere hazırlanan arkadaşlarını görmektedir. İlk sırada “hızlıca” yerini alması, aşağı indiklerinde “hızlıca” ayakkabılarını değiştirip dışarı çıkmak üzere kapıda beklemeye başlaması ve ardından koşu yapmak için “tekrar hızlı davranıp” sınıf başkanı olan arkadaşının hemen arkasında yerini alarak koşmak üzere erken davranması istekli ve coşkulu olduğunun göstergeleri olarak kabul edilebilir. Didaktik öğretilerden nispeten uzak, koşup oyunlar oynayabileceği, farklı şeyler keşfedebileceği okul bahçesinde odak çocuğun kendini duygusal anlamda daha iyi hissediyor olduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü gözlem protokolünün devamında şimdiye kadar gözlemlenenlerden farklı olarak Aylin’in bir kız çocuğu ile yakınlık tesis etmeye başladığı anlara şahit olunmaktadır:

Aylin parka vardktan sonra bir süre durup etrafa bakınıyor. Sonra “Duyguuuuu. Duygu nerdesiİN” diyor ve etrafa bakınmaya devam ediyor. Duygu o sırada yere eğilmiş, çimlerin üzerindeki bir şeyi inceliyor. Aylin’in sesini duymasıyla olduğu yerden kalkıp koşarak Aylin’in yanına yaklaşıyor. İkisi de kocaman bir gülümsemeyle birbirine bakıyor. Duygu’nun geldiği yöne doğru koşmaya başlayan Aylin bir süre sonra

arkadaşıyla bahçenin orta noktasında buluşuyor ve el ele tutuşuyorlar. Aralarında kıkırdayarak güldüklerini ve bir şeyler konuştuklarını görüyorum ancak aramızdaki mesafeden dolayı onları duyamıyorum. Sonra birbirlerinin ellerini bırakmadan kahkahalar atarak az önce Duygu'nun minik bir çim tepeciği üzerinde ilgilendiği şeye bakmaya gidiyorlar. (*Gözlem sonunda oraya gidip baktığımda ilgilendikleri şeyin birkaç gün önce yağın yağmurun etkisiyle yerde filizlenen minik bir çiçek olduğunu görüyorum.*) Duygu oraya doğru koşarken Aylin'in bir yandan elini tutuyor bir yandan da bir adım önde koşarak *belki de daha hızlı koşması için* Aylin'i çeğiştiriyor. Aylin *halinden oldukça memnun şekilde* Duygu'yla birlikte koşarak minik çim tepeciğın yanına varıyor ve aralarında bir şeyler konuşmaya başlıyorlar (Gözlem no. 3/4vd).

Yukarıdaki kesitte Aylin şimdiye kadar hiç görmediğimiz kadar etkileşim içerisinde, girişken, keyifli, keşfetmeye açık ve mutlu görünmektedir. Öncelikle bir yakınlık tesis etmiş olduğunu düşündüğümüz Duygu'yu ararken sözel iletişime başvurmakta ve etkileşim girişimini ilerleyen süreçte de sürdürmektedir. Aynı zamanda sıklıkla temas girişimlerinde bulunmakta, Duygu ile yer yer el ele tutuştuğı görülmektedir. Aylin ve Duygu arasında adeta sevgi ile gelişen bir yakınlık kurulduğı söylenebilir. Aylin'in anaokulunda bir arkadaşlık ilişkisi geliştirmiş olması, diğer gözlemlerde rastladığımız olumsuz emareleri ve baş etmeye çalıştığı türlü zorlukları ortadan kaldırmış olup yerini net bir biçimde mutlu olduğunu söyleyebileceğimiz apaçık sahnelere bırakmaktadır. Bununla birlikte daha önce Aylin'de gözlemlenen ikircikli duygu durumlarının ortadan kalktığı ve açıkça pozitif yönlü bir değişim görülmektedir. Gözlem protokolünün devamında yer alan kesitler bu görüşü desteklemektedir:

Bir dakika içerisinde Aylin olduğu yerden kalkıyor ve etrafında gördüğü tüm arkadaşlarına oldukça yüksek ve *heyecanlı* bir ses tonuyla “Gelin size bi şey göstericem!!” “Arkadaşım bakar mısın biiiii!!” “Arkadaşım bi gelsene bi şey göstericemmm!!” diyerek tüm sınıf arkadaşlarının elinden tutup sırayla çim tepeciğe doğru götürüyor. Arkadaşlarının hemen hepsi gelip Aylin ve Duygu'nun incelediğı çimleri incelemeye başlıyorlar. (Nil ve Salih hariç. Nil salıncakta sallanmaya devam ediyor, Salih ise Aylin'in elini bırakıp istemediğini belirten bir yüz ifadesiyle kaşlarını hafif çatarak başını iki yana sallıyor ve etrafta dolaşmaya devam ediyor) (Gözlem no. 3/5).

Aylin ve Duygu arasında gelişen yakınlığın beraberinde getirdiğı olumlu sonuçların yalnızca Duygu ile olan etkileşimiyle sınırlı olmadığı görülmektedir. Odak çocuğun şimdiye kadar rastlanan davranışları sıklıkla kaçınan olup, sarf ettiği kelimeler kısık bir ses tonuyla birkaç kelimeyi geçmezken yukarıdaki kesitte “yüksek ve heyecanlı bir ses tonuyla” konuştuğı

aktarılmaktadır. Bu ipuçları Aylin'in kendini ifade etmek konusunda gittikçe daha özgür adımlar attığını göstermektedir. Sözel iletişiminin yanı sıra arkadaşlarına karşı bir temas girişiminde de bulunduğu, hemen hepsinin tek tek ellerinden tutarak, onları çiçeğin olduğu yere doğru götürdüğü görülmektedir. Aylin bu davranışları neticesinde olumlu bir dönüş almış olup neredeyse tüm arkadaşları çiçeğin etrafında toplanmıştır ve üçüncü haftanın sonunda ilk kez arzuladığı başarıyı elde etmektedir.

Gözlem raporunun devamında da odak çocuğun pozitif yönlü duygu durumu devam etmektedir:

Parkta kırılan bir kaydırağın yere öylece bırakıldığı köşeye doğru koşan Aylin ve Duygu kaydırağın yanına geldiklerinde duraksıyorlar. *Kırık kaydırağın etrafına bakarak bir şeyler arıyorlar.* Ardından Aylin yerde gördüğü kırık bir oyuncak arabayı eline alıyor. *Birkaç gün önce yağan yağmurun etkisiyle* kaydırağın içinde biriken suyu kırık oyuncağın içine doldurup *özenle ve yavaşça* az önce ilgilendikleri küçük çim tepeciğine doğru taşımaya başlıyor. Bir yandan Duygu da kırık arabanın ucunu tutarak Aylin'in taşımaya yardım ediyor. Birlikte iki kere kırık araba yardımıyla minik çim tepeciğinin üzerine su taşıyor ve orayı suluyorlar. Zeynep yanlarına doğru yaklaşarak "ben de yapmak istiyorum" diyor ve Aylin elindeki kırık arabayı Zeynep'e uzatıyor. Zeynep kaydırağa doğru koşarken Aylin ve Duygu tekrar el ele tutuşarak çitlerin arasında koşturmaya başlıyor. Ellerini hiç bırakmadan şarkı mırıldanmaya, kıkırdarak kahkahalar atmaya ve dans etmeye başlıyorlar. *Aylin'i ilk kez bu kadar mutlu görüyorum* (Gözlem no. 3/5).

Yukarıdaki kesitte herhangi bir girişimde bulunmaksızın, oradaki bir başka arkadaşının (Zeynep) Aylin'in oyununa ortak olmak istediği görülmektedir. Zeynep'in yanlarına gelip "ben de yapmak istiyorum" şeklindeki sözleri bu görüşü destekler niteliktedir. Bu husustaki bir diğer varsayım ise Aylin'in popüler bir çocuk olmaya başladığı yönünde olabilir. Bu varsayım üzerinde durmak için yeterli ipuçları bulunmamakla birlikte, Zeynep'in kendi isteğiyle oyuna dahil olmak istemesi bu yöndeki bir gelişmenin küçük sinyalleri olarak görülebilir.

İlgili gözlem protokolüne ilişkin düzenlenen seminer toplantısında yukarıda belirtilen görüşleri destekleyen görüşler ortaya atılmıştır:

Odak çocuk Aylin'in anaokulundaki ilk iki haftasında yürütülen gözlemlerden elde edilen raporlar ve seminer toplantılarında kaleme alınan seminer raporları incelendiğinde Aylin'in diğer çocuklarla temas kurmak konusunda temkinli olduğu, sözel ifadelere çok sınırlı bir biçimde başvurduğu ve iletişim kurmak yönünde sergilediği stratejilerin çoğu kez onu başarıya ulaştırmadığı yönünde önemli ipuçlarına rastlanmaktadır. Ancak 3. hafta gerçekleştirilen gözlemlerde ilk kez Aylin'in etkileşim

değerlendirme Aylin'in nasıl bir sosyal çevre içerisinde bulunduğunu, dolaylı veya doğrudan bu gerilim yüklü ortamdan duygusal olarak etkilenebileceğini göstermek bakımından anlamlı olacaktır. Yukarıda yer alan gözlem raporunda da aktarıldığı üzere üç yaşlarında bir çocuğun hıçkırıklılara boğularak ağlaması, annesinin teskin çabalarının çocuğu yatıştırmada yetersiz kalışı düşündürücüdür. Annenin belki de gayri ihtiyari olarak *“Eğer ağlamaya devam edersen akşam seni almaya gelmem. Gelmem bak seni almaya”* şeklinde ifadeler kurması, bunun üzerine çocuğun hıçkırık ve yakarışlarının artarak devam etmesi çaresizliğin boyutlarının hem anne hem çocuk açısından ne denli trajik olduğunu göstermektedir. Bu kaygı yüklü çocuğun annesinden ayrılırken attığı çığlıklar ve haykırıışların şiddeti annesinden uzaklaştığı her saniye, an be an artmaktadır. Gözlem kesitinden de anlaşılacağı üzere öğretmenlerin de bu tür gerilimleri azaltacak, çocukları sakinleştirecek bir yol ya da yöntem bilmedikleri anlaşılmaktadır. Herhangi bir uyum modelinin uygulanmadığı anlaşılan anaokulunda duygusal olarak çocukları örseleyebilecek bir atmosferin var olduğu, bunun hem öğretmenleri hem de ebeveynleri çaresiz bıraktığı görülmektedir.

Anaokulunun açılmasını takiben geçen süre ile doğru orantılı biçimde; çocuğun yaşadığı kaygının, acının, hüznün, endişenin yavaş yavaş azalıyor olması ve çocuğun adım adım anaokuluna oryante olması gerekirken bu tür yıpratıcı duyguların bir nebze dahi eksilmemiş gibi görünüyör oluşu düşündürücüdür. Çocukların sergilediği bu tür manifest-gözlemlenebilen davranışlar zaman zaman daha örtük ve anlaşılması zor bir hal de alabilmektedir. Odak çocuk Aylin'in ebeveyninden ayrılırken zorlandığı, keyifsiz görüldüğü ve zaman zaman sessizce ağladığı da yer yer aktarılmıştı.

Gözlemci yaklaşık yirmi dakika süren bekleyişin ardından odak çocuk Aylin'in anaokuluna geldiği anları şu şekilde aktarmaktadır:

Birkaç dakika sonra Aylin ve babası okul bahçesinden içeri giriyor. Aylin yavaş ve tembel adımlarla babasının elini tutarak binaya doğru ilerliyor. Yüzünde nötr bir ifade görüyorum. Binaya doğru yürürken Aylin ve babası bir şeyler konuşuyor. Murat Bey bir yandan yürüyor bir yandan da hafifçe belini kırıp Aylin'e doğru eğilip işaret parmağıyla bahçedeki çim biçme makinesini gösteriyor. Bir anlığına durup çim biçme makinesine doğru bakıyorlar ve aralarında konuşmaya devam ediyorlar. Tekrar yürümeye başladıklarında Aylin'in ilk adımını sekerek attığını görüyorum. *Heyecanlı ve keyifli olduğunu düşünüyorum* (Gözlem no. 4/2).

Yukarıdaki kesitte odak çocuk Aylin'in anaokuluna gelirken yüzünde keyifli veya mutlu olduğunu gösteren herhangi bir jest veya mimiğe rastlanmadığı, çocuğun nötr bir ifade takındığı belirtilmektedir. Aylin'in yavaş ve tembel adımlarla ilerlemesi anaokuluna gelmek konusunda

pek de istekli olmadığına işaret etmektedir. Babasının Aylin’e ilgi ve alaka göstermesi, onunla konuşması bir süreliğine de olsa onun rahatlamasına ve bir parça da olsa keyiflenmesine yardımcı olmaktadır. Durağan yüz ifadesinin ardından babasıyla arasında geçen kısa süreli etkileşim onu keyiflendirmiş olmalı ki hemen ardından attığı ilk adımı sekerek/zıplayarak atmaktadır.

Gözlem kesitinin devamında aktarılanlar şu şekildedir:

Ayakkabı dolabından içerde giydiği ayakkabılarını çıkarıyor ve banka oturuyor. İçeride giymek için dolaptan yeni pembe bir ayakkabı çıkardığını görüyorum. Banka oturduktan sonra ayakkabılarını yan yana ve aynı hizada olacak şekilde yere koyuyor ve birini tekrar eline alıp ayağına geçiriyor. Ardından üzerindeki yapışkanlı bağcığı ayağına uygun ölçüde yapııştırıyor. Aynı şekilde diğer ayakkabısını da giyiyor ve iki ayağını da yere koyup iki saniyeliğine ayaklarına bakıp ayağa kalkıyor. Bu sırada onu izleyen ve kapıda ayakta duran babasına doğru yöneliyor. Murat Bey olduğu yerde yere eğiliyor ve bir eliyle Aylin’in çantasını tutarken diğer kolunu *sarılmak için* Aylin’e doğru uzatıyor. Aylin hızlıca babasının boynuna sarılıyor ve bir süre sarılmaları devam ediyor. Sarılırken Murat Bey gözlerini kapatıyor. *Geçen haftaya kıyasla biraz daha kısa sürdüğünü ancak yine de uzun süren ve içten bir sarılma gerçekleştiğini düşünüyorum.* Murat Bey kendini birkaç santim geri çekiyor ve yüzünü Aylin’in yanağına yaklaştırıp *koklar gibi* derin bir nefes alarak öpüyor. Ardından diğer yanağını öpüyor. İkinci öpücükten sonra Murat Bey gözlerini açıyor ve Aylin kollarını babasının boynundan indiriyor. Bu sırada babası sessizce “akşama görüşürüz tamam mı?” diyor ve Aylin’e çantasını uzatıyor. Aylin *onaylar gibi* başını aşağı yukarı sallıyor ve iki eliyle çantasını alıp sırtına takıyor. Tam yürüyüp sınıfa doğru ilerleyeceği sırada babası “iyi eğlenceler” diyor. Aylin bir saniyeliğine duraksayıp arkasını dönüyor ve tekrar yürümeye başlıyor. Bu kez ağlamadığını ancak *yüzünde oldukça hüznü bir ifade olduğunu görüyorum* (Gözlem no. 4/3).

Odak çocuk Aylin ile babası arasında geçen bu ayrılık sekansında üçüncü gözlem protokolüne benzer bir sahne yaşandığı görülmektedir. Aylin ve babasının uzun süren sarılma anları, Murat Bey’in kızına sarıldığı sahnelerin duygusunda adeta kaybolup gözlerini kapatması ve sarılırken Aylin’i koklayarak öpmesi, ayrılık sekansını sevgi yüklü bir seremoniye dönüştürmektedir. Murat Bey’in bir önceki gözlem protokolünde görüldüğü biçimde davranışlarını sürdürmesi, Aylin’in ayrılık sürecini daha az sarsıcı deneyimleyip uyum sürecini daha yumuşak bir geçiş ile deneyimlemesine fayda sağladığı düşünülebilir. Aynı zamanda Murat Bey’in istikrarlı ve güven verici bu tutumu Aylin’in ayrılık deneyimini çok daha travmatik karşılayabilecekken nispeten

daha az yıpratıcı karşılaşmasına, ne kadar üzgün görüldüğü belirtilmiş olsa da geçen haftalarda dökülen gözyaşlarının bu hafta görülmemesine yardımcı bir unsur olduğu varsayımında bulunulabilir.

Öte yandan odak çocuk Aylin'in anaokuluna adımını attığı andan itibaren kısa süre içerisinde birçok duyguyu deneyimlediği görülmektedir. Binaya doğru yürürken görülen durağan yüz ifadesi babası ile etkileşimi sırasında yerini olumlu emarelere bırakmış, tembel adımları sekerek atılan adımlara dönüşmüştür. Çok kısa bir süre sonra yine babası ile olan etkileşiminde bir ayrılık yaşanmış ve bu sırada olumlu olarak nitelediğimiz beden dili yerini hüznü bir yüz ifadesine bırakmıştır. Babasının “İyi eğlenceler” demesi üzerine bir süre duraksayıp tekrar arkasına dönmesi ve babasına bakması, ayrılığın hüznünü niteleyen bir diğer emare olarak görülebilir. Tüm bunlar göz önüne alındığında odak çocuk Aylin'in çok kısa bir süre içinde duygusal türbülanslar yaşadığı, çeşitli duygu durumlarını deneyimlediği söylenebilir.

Gözlem protokolünün ilerleyen kısımlarında Aylin sınıfa girmekte ve masalarında etkinlik yapan arkadaşlarını bir süre seyretmektedir. Bu sırada Burcu öğretmen bir sandalye getirip Aylin'i bir masaya yerleştirmekte ve aralarında bir diyalog geçmektedir:

Burcu öğretmen “Aylin bugün nasıl hissediyosun?” diye soruyor. Aylin *mimiksiz ve durağan bir şekilde* “mutlu” cevabını veriyor. Burcu öğretmen “Hah şimdi bu yuvarlak kağıtlara bugün nasıl hissediyorsak o yüz ifadesini çiziyoruz. Dur sana kağıt getireyim” dedikten sonra masadan bir kağıt alıp Aylin'e veriyor. Burcu öğretmen tekrar “Mutlu olduğumuzda yüz ifademiz nasıl olur?” diye soruyor ve Aylin *yine durağan bir yüz ifadesiyle* “gülürüz” diye cevap veriyor. Ardından Burcu öğretmen “O zaman buraya gülen yüz çiziceksin” diyor (Gözlem no. 4/4).

Aylin'in öğretmeniyle kurduğu iletişime bakıldığında birbiriyle çelişen ifadeler görülmektedir. Aylin durağan bir yüz ifadesiyle “mutlu” olduğunu ifade etmekte ve ardından mutlu olduğumuzda “güldüğümüzü” belirtmektedir. Fakat gözlemci Aylin'in gülmediğini, “durağan bir yüz ifadesiyle” cevap verdiğini aktarmaktadır. Bu kesitten hareketle, Aylin'in kendi ifadelerini de temel alarak, mutlu olduğunu ifade ettiği esnada aslında mutlu olmadığı çıkarsanmaktadır. Diğer taraftan Aylin'in olumlu ya da olumsuz olarak deneyimlediği duyguları kategorize etmekten ziyade Aylin'in yaşadığı duygu deneyimlerinin ne kadar farkında olduğu üzerinde durmak faydalı olacaktır. Aylin'in yaşadığı duygusal süreç esnasında, -odak çocuğun kendi tanımladığı mutlu kişiye uygun şekilde- mutlu olmadığı yönünde bir varsayımda bulunulabilir ve kendi duygularını izlemek, duygularını ayırt etmek konusunda farkındalığının henüz tam anlamıyla gelişmemiş olduğu düşünülebilir. İkinci varsayım ise, belki de yaşadığı duygulanımları özel bir süreç olarak kendine saklamayı tercih etmiş olabileceği yönündedir.

Yaşadığı duyguları açıkça ifade etmek, doğrudan başkalarına aktarmaktan kaçınmakta olduğu; dolayısıyla bunu psişik aygıtında, içruhsal yolculuğunda deneyimlemeyi tercih ettiği düşünülebilir.

Gözlem protokolünün ilerleyen kısımlarına bakıldığında odak çocuk Aylin'in mimiksiz ve durağan yüz ifadesi yer yer karşımıza çıkmaya devam etmektedir:

Aylin, Duygu ve Salih'le birlikte birbirlerini çekiştire çekiştire koşmaya başlıyor. Duygu, Salih ve Aylin'in ortasında duruyor ve aslında çekiştirilenin sadece Duygu olduğunu görüyorum. Aylin'in yüzünde neşeli bir ifade olmadığını fark ediyorum. Duygu ve Salih ise koştururken kıkırdarak gülüyorlar. ... Ardından Duygu "Hadi otele gidelim" diyor. Aylin Duygu'nun elini bırakarak "Ben oynadicam" diyor ve bahçede dolaşmaya başlıyor (Gözlem no. 4/5).

Gözlemci Aylin ve arkadaşlarının koştığı esnada Aylin'in yüzünde bir ifade bulunmadığı ve diğer iki çocuğun kıkırdarak güldüğünü belirtmektedir. Aylin'in yüz ifadesinden ve "Ben oynamayacağım" şeklindeki söylemlerinden hareketle kendisini mutlu hissetmediği, Duygu ve Salih ile oynamak istemediği anlaşılmaktadır. Duygu ile hem sözel etkileşimde bulunan hem de sık sık sarılmak ve el ele tutuşmak suretiyle temasta bulunan Aylin'in yukarıdaki kesitten hareketle belki de aradığı arkadaşlığı bulamamış olduğu yönünde bir varsayımda bulunulabilir. Bir diğer varsayım ise Duygu ve Salih arasında gelişen arkadaşlık, Aylin'i "öteki" gibi hissettirmiş olabileceği yönündedir. Aylin'in Duygu ile geliştirdiği yakınlığa üçüncü bir kişi - Salih- dahil olmaktadır ve bu durum Aylin'in Duygu ile kurduğu arkadaşlığın derinliğinin kaybolmaya başlamasının sebepleri arasında varsayılabilir.

4.1.1.5. Beşinci Gözlem – Ben de Varım

26/10/2022 - 09.05

Yaş: 5.4

Gözlemci beşinci gözlemini gerçekleştirmek üzere anaokuluna gittiğinde saat 09.05'i göstermektedir ve odak çocuk Aylin'in ebeveyninden ayrılma sekansına tanıklık etmemiş olup doğrudan bahçe saatini gözlemleyerek başlamaktadır.

Beşinci gözlem raporuna bakıldığında odak çocuk Aylin için diğer gözlemlerden farklı durumların geliştiği görülmektedir. Aylin'in şimdiye kadar görülmedik biçimde taklite başvurduğu, imitasyon davranışlar sergilediği, sıklıkla arkadaşlarına elçilik ettiği görülmektedir. Bir saatlik gözlem süresi boyunca bu durum mevcudiyetini korumaktadır.

Aşağıda yer alan kesitte odak çocuğun arkadaşlarından birisi (Esra) öğretmeni ile kısa süren bir etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimi izleyen Aylin'in çok geçmeden aynı davranışı tekrarladığı görülmektedir:

Kızlardan birisi yerinden kalkıyor ve Burcu öğretmenin yanına gelip “öğretmenim ceketimi çıkarabilir miyiz sanki hava çok sıcak gibi” diyor. Ardından Burcu öğretmen Esra'nın ceketini çıkarmasına yardım ediyor ve ceketini oturduğu bankın yanına koyuyor. Tekrar Aylin'e baktığımda Esra'yı ve Burcu öğretmeni izlediğini görüyorum. Onlara yakın bir konumda ayakta durarak olan biteni seyrediyor. *Bu sırada diğer tüm çocuklar bahçede farklı oyunlar oynuyor.* Aylin pembe ceketinin fermuarını tutarak Burcu öğretmene doğru yürüyor ve fermuarıyla oynayarak *çekingen ve utangaç bir tavırla* “Öğretmenim ceketimi çıkarabilir miyim?” diye soruyor (Gözlem no. 5/3).

Aylin'in yukarıdaki kesitte herhangi bir oyunla yahut oyuncakla meşgul olmadığı anlaşılmaktadır. Gözlemcinin “Esra'yı ve Burcu öğretmeni izlediğini görüyorum” şeklindeki ifadelerinin ardından diğer tüm çocukların bahçede oyunlar oynadığını belirtmesi odak çocuğun amaçsızca bahçede geziniyor olduğu yönündeki güçlü ipuçlarıdır. Öte yandan Esra'nın ceketini çıkarma isteği sonucunda öğretmeni Esra'nın isteğine karşılık vermekte ve ceketini çıkarmasına yardım etmektedir. Olasılıkla odak çocuk, Esra ve öğretmeni arasında geçen bu etkileşimin aynısını tekrarlayarak öğretmenin ilgisini kazanmak, fark edilmek istemektedir. Kesitin devamında odak çocuğun öğretmeni ile arasında gerçekleşen iletişim ise oldukça dikkat çekicidir:

Burcu öğretmen “çıkartabilirsin” diyor ve ceketinin kol kısmından tutup kendine doğru çekiyor. Ardından ceketin diğer kolunun ucundan tutup kendine çekiyor ve Aylin'in üzerinden çıkan ceketini kucağına koyuyor. Burcu öğretmen ceketini kucağına koyduktan sonra Aylin'in ellerini tutuyor ve “Güzel kızım benim” diyerek yanağına bir öpücük konduruyor. Aylin o sırada yere bakıyor ve yüzünde hafif bir tebessümle birlikte *utangaç bir ifade* görüyorum. Burcu öğretmen “hadi git oyna bakalım” dedikten sonra Aylin oradan uzaklaşıyor (Gözlem no. 5/3).

Sınıf öğretmenin Aylin'e karşı sergilediği tutum üzerinde durulması gereken bir husustur. Öğretmenin, Aylin'in ceketini çıkarmasına yardım ettikten hemen sonra onun ellerini tutup “Güzel kızım benim” şeklinde ifadeler kullanması ve ardından yanağına kondurduğu öpücük ancak bir anne-kız arasında gerçekleşmesi mümkün olan samimi bir etkileşimi andırmaktadır. Burcu öğretmenin Aylin'den hemen önce gelen kız çocuğuna karşı böyle bir yaklaşımda bulunmazken Aylin'e karşı yaklaşımı bir tiyatro sahnesinde sergilenen oyunun en vurucu kesiti olarak görülebilir. Burcu öğretmen o esnada gözlemlendiğini hatırlamış olacak ki, odak çocuğa

karşı daha ilgili ve şefkatli davranma hatta bu davranışı sahneleme ihtiyacı hissetmektedir. İlgili ve şefkatli bir öğretmen olarak yazılmak arzusunun bu sahnede baş gösterdiği görülmektedir. Ele alınan gözlem kesitinden bir süre önce ise Burcu öğretmen odak çocuğun defalarca kez ona seslendiğini duymamaktadır:

Merve, kopardığı 3 tane papatyayı oldukça yakınımnda duran Burcu öğretmene uzatıyor ve “Öğretmeniim size çiçek getirdiim” dediğini duyuyorum. Burcu öğretmen o sırada diğer çocuklara kedinin artık kızdığını ve saldırcasını, bu yüzden onu rahat bırakmaları gerektiğini söylediği için Merve’yi duymuyor. Etrafta dolaşan Aylin, başını yerden kaldırıp Burcu öğretmene bakıyor ve *Merve’nin elindeki çiçekler dikkatini çekmiş olmalı ki koşarak yanlarına gidiyor. Burcu öğretmene bakarak heyecanla “Öğretmeniim Merve size çiçek getirmiiiş” diyor. Burcu öğretmen diğer çocuklarla ilgilendiği için Aylin’i duymuyor. Aylin bir kez daha “Öğretmeniim” diyor ve yine herhangi bir tepki alamıyor. Bu kez Burcu öğretmenin koluna dikkatini çekmek ister gibi iki kez hafifçe dokunuyor. Burcu öğretmen dönüp Aylin’e bakıyor ve Aylin son kez “Öğretmeniim Merve size çiçek getirmiiş” diyor gülümseyerek (Gözlem no. 5/2).*

Burcu öğretmenin Aylin’i duymadığı, tam üç kez tekrarladığı halde ona kayıtsız kaldığı görülmektedir. Üç kez üst üste onunla iletişim kurmak için çaba sarf eden odak çocuğu duymayan ve fark etmeyen öğretmenin şimdiki davranışları “tiyatro sahnesi” bağlamında yapılan çıkarsamaları desteklemektedir. Her iki kesit de göz önüne alındığında öğretmenin kayıtsızlığını duyumsamış olduğu ve gözlemcinin mevcudiyetini hatırlamış olduğu düşünülebilir. Yukarıdaki sekansta yer alan kayıtsızlığı ve bunların gözlemci tarafından izleniyor oluşu öğretmenin bilincine öylesine yer etmiş olmalı ki günah çıkartırcasına Aylin’in ellerini tutma, onu öpme ve “güzel kızım benim” diyerek aslında ne kadar değer verdiğini sahneleme ihtiyacı hissetmektedir.

Yukarıda yer alan kesitte dikkat çekici bir diğer husus odak çocuğun arkadaşına elçilik etme davranışdır. Gözlem süresi boyunca Aylin’in yer yer arkadaşlarına elçilik ettiği görülmektedir. Aylin’in edinmiş olduğu elçilik görevi oldukça önem taşımaktadır. Bu hususta gözlem protokolünde yer alan bir başka sekans şu şekilde aktarılmaktadır:

Çocuklar koşarak binaya doğru giderken Zeynep “ceketimi bulamıyorum” diyerek etrafa bakınıyor. Aylin o sırada durup Zeynep’i izliyor ve Burcu öğretmenin yanına gidip “Zeynep ceketini bulamamış” diyor. Burcu öğretmen omzuna taktığı sırt çantasının omuz askısına geçirilmiş ceket ucundan tutup hafifçe yukarı kaldırarak “bu mu Zeynep?” diyor ve Zeynep’in “eveet” demesiyle binaya doğru gitmeye başlıyorlar (Gözlem no. 5/5).

Aylin'in bahçede geçirilen sürenin sonuna gelindiğinde binaya gitmek üzereyken Zeynep'in sözlerine kulak vermesi ve öğretmeninin yanına giderek onun adına "Zeynep ceketini bulamamış" şeklinde ifadeler kullanması elçilik davranışının bir diğer örneğidir. Odak çocuğun farklı arkadaşlarına karşı aynı yaklaşımı sergiliyor oluşu iletişim kurmak için geliştirdiği bir diğer strateji olarak görülmektedir. İlgili gözlem protokolünün ardından gerçekleşen seminer toplantısında ortaya atılan görüşler "elçilik" davranışı görüldüğünü desteklemektedir:

Odak çocuk Aylin önceki protokollerde iletişim kurmaya çalışan, oyun geliştiren bir duygudaydı. Bu hafta Aylin'in elçi rolü üstlenmiş olduğuna ve bir davranış değişikliğinin gözlemlendiğine ilk kez şahit oluyoruz (Seminer no. 5).

Gözlem protokolünde daha önce görülmedik biçimde ortaya çıkan bir diğer davranış ise odak çocuğun imite etmiş olduğu davranışlardır. Ele alınan ilk kesitte Esra'nın ceketini çıkarmak istemesi üzerine Aylin'in de ceketini çıkarmak istediği görülmekteydi. Buna benzer bir diğer duruma sınıftaki bir başka arkadaşının (Ege) davranışlarını tekrar ettiği sekansta rastlanmaktadır:

Ardından Aylin'in gözü tırmanma demirlerindeki Ege'ye takılıyor. Ege, aynı demir üzerine kollarını ve bacaklarını geçirmiş arkadaşlarına bakıyor. Aylin koşarak Ege'nin yanına gidiyor ve bir şeyler söylüyor. Oldukça uzakta olduğu için ne söylediğini duyamıyorum. *Ege'nin yaptığı hareketin hoşuna gitmiş olduğunu düşünüyorum.* Aynı hareketi yapmak için hemen tırmanma demirinin üzerindeki boyunun yettiği demir çubuğa tutunuyor. Bacaklarını da aynı demire geçiriyor ve etrafa bakıyor. Bu sırada Ege'nin oradan ayrılmış olmasıyla yalnız kalan Aylin, kısa bir süre öylece durup, tekrar demirleri bırakıyor ve bahçede amaçsızca dolaşmaya başlıyor Gözlem no. 5/4).

Şimdiye kadar ele alınan kesitlerde dört farklı çocuğun ismi anılmaktadır ve hepsinin hali hazırda bir meşguliyeti olduğu görülmektedir. Odak çocuğun ise davranışları imitatif olmaktan, elçilik etmekten öte gitmemektedir. Aynı zamanda girişimlerinin hiçbirisi olumlu sonuçlanmamış ve arkadaşları ile iletişimini sürdürmeye yeterli olmamıştır. Yukarıdaki kesitte de Ege'nin oyununa dahil olmak istediği, onun yaptığı hareketleri kendisinin de yapabiliyor olduğunu göstermek istediği anlaşılmaktadır. Fakat gözlemcinin, Aylin'in Ege ile aynı hareketi yaptığı sırada "Ege'nin oradan ayrılmış olduğunu" belirtmesi odak çocuğun çabalarının beyhude olduğu yönündeki ipuçlarıdır. Hemen ardından gözlemci Aylin'in kısa bir süre demirler üzerinde "öylece" durduktan sonra "Bahçede amaçsızca dolaşmaya başlıyor" şeklindeki ifadeleri odak çocuğun hissetmiş olduğu hüsrânın göstergeleri olmaktadır.

Odak çocuğun taklit ettiği davranışların bir diğer örneğine ise kahvaltı esnasında rastlanmaktadır:

Çocuklara haşlanmış yumurta servisi yapan Burcu öğretmen “Aylin yumurta ister misin?” diyor soruyor. Aylin başını sağa sola sallayarak “hayır” cevabını veriyor. Çocukların o sırada Burcu öğretmene “öğretmeniim ekmek istiyorum ekmeeek” diye seslendiğini duyuyorum. *Bunu Aylin de duyuyor olmalı ki* hemen yanındaki Burcu Öğretmenin elinde duran sepete bakıyor ve “ekmek istiyorum” diyerek sepetin içinden bir parça ekmek alıp yerine oturuyor” (Gözlem no. 5/6).

Odak çocuk Aylin arkadaşlarıyla etkileşim kurmak konusunda türlü stratejiler geliştiren, yeni etkileşim yolları arayan, oyun geliştirmek konusunda özgürce hareket ettiği davranışlar sergilerken, beşinci haftaya gelindiğinde sıklıkla imite ettiği davranışları ve sözleri dikkat çekicidir. Bu hususta yapılacak bir varsayım; Aylin’in şimdiye kadar gösterdiği çaba ve etkileşim girişimlerinin nitelikli bir sonuca ulaşmamış olması onu yaratıcı davranışlarından alıkoymuş olabilir. Öte yandan Aylin bu davranışları ile belki de arkadaşlarına onlarla olan özdeşliğini, aslında ne kadar benzer olduklarını, bu sebeple de arkadaşlık kurabileceklerini göstermek istiyor olabilir.

Beşinci seminer protokolünde ortaya atılan görüşler bu varsayımları desteklemektedir:

Bir diğer önemli unsur ise 5.haftaya kadar görülmemiş bir taklit görülüyor. Sıklıkla akranlarının yaptıklarını taklit ediyor ve bu da ilk kez şahit olunan bir durumdur (Seminer no .5).

Bu sekanslardan hareketle, “Odak çocuğun arzusu nedir ve bu davranış değişikliği ile aslında neyi arzu etmektedir?” Bu sorular üzerinde düşünülebilir (Seminer no. 5).

Gözlem kesitlerinden ve seminer protokolünden hareketle odak çocuk Aylin’in davranış değişikliği hakkında şöyle bir varsayımda bulunulabilir: Fark edilmek arzusu. Şimdiye kadar yapılan gözlemlerde Aylin’in türlü etkileşim girişimlerine, arkadaşlarıyla bir yakınlık tesis edebilmek için çeşitli yollara başvurduğuna şahit olunmaktaydı. Fakat denediği yollar onu başarıya ulaştırmamıştı. Üçüncü haftada Duygu ile bir yakınlık kurmasıyla çabaları başarıya ulaşmış gibi görünse de geçen süre zarfında bunun da bir sonuca ulaşmadığını deneyimlemişti. Beşinci hafta belki de odak çocuk Aylin için bir kırılma noktası, bu beyhude çabalardan vazgeçiş olabilir. Taklit davranışının altında belki de kendi yürüdüğü yollar onu başarıya götürmediği için; arkadaşlarıyla özdeş olursa ve onlara ne kadar benzediğini gösterirse bir yakınlık tesis edebilecek olduğu düşüncesi yatıyor olabilir. Aylin’in bu davranışlarını bir fark edilmek arzusu olarak yorumlayabiliriz. Öte yandan odak çocuğun elçilik davranışının da fark edilmek arzusu olarak yorumlayabiliriz. Elçilik davranışını sergilediği kesitler arkadaşlarına yardım ettiği anları oluşturmaktadır. Elçilik yoluyla arkadaşlarına yardım etmek Aylin için karşılığında fark edilmeyen benliğinin duyumsanması, mevcudiyetinin farkına

varılması ile sonuçlanacak olabilir. Arkadaşlarına elçilik ederek onlara yaptığı yardım, onların arzuladıklarına ulaşmalarını sağlayan yolda bir merdiven niteliği taşımaktadır. Onları arzularına ulaştırmak, Aylin için karşılığında duyacağı bir teşekkür, bir gülümseme yahut başlayacak bir diyalog ile sonuçlanabilir. Dolayısıyla Aylin'in arkadaşlarının arzularına ulaşmasında yardımcı olması kendi arzusuna ulaşmasını sağlayan bir basamak olabilir.

Öte yandan gözlem protokolünde odak çocuk Aylin'in sıklıkla tekrarlı söylemlere başvurduğu kesitler yer almaktadır. Bu tekrar davranışı yukarıdaki görüşleri desteklemektedir. Aşağıda yer alan kesitler Aylin'in fark edilmek arzusunun, onay bekleyişinin ve takdir görmek istediğinin çok güçlü emareleridir:

Kedi çimenlerin üzerinde uzanırken hafifçe Aylin'in elinin üzerine patisini koyuyor. Aylin'in sevinçle çılgık attığını ve “patisini elime koyduuuu” diyerek yüksek sesle konuştuğunu görüyorum. *Oldukça heyecan duyduğu ve sevindiği bu anı paylaşmak için hemen yakınlarında durup kediye izleyen Zeynep'in yanına gidiyor ve “patisini elime koyduu” diyor. Zeynep gözünü ayırmadan gülümseyerek kediye bakıyor ve birkaç saniye sonra oradan uzaklaşıyor. Ardından Aylin, heyecanını paylaşmak için Duygu'nun yanına gidiyor ve Duygu'nun bir elini tutarak gülümseyip yine heyecanla “patisini elime koyduu” dediğini duyuyorum. Duygu pek ilgisini çekmemiş olacak ki elini geri çekiyor ve bir başka arkadaşının peşinden bahçede koşturmaya başlıyor. Aylin'in bunca girişimine rağmen -benim aksime- mutlu ve keyifli görünmesine şaşıyorum. Keyfinin yerinde olduğuna eminim* (Gözlem no. 5/2).

Bir diğer örnek:

Aylin tırmanma demirlerine doğru yürüyor ve demirlere tutunup tırmanmaya başlıyor. Tırmanırken bir yandan da oyun oynayan arkadaşlarını izlediğini görüyorum. Önce tırmanma demirinin en üstündeki demire kadar çıkıyor ve ardından *hemen yanlarında evcilik oynayan arkadaşlarına en üstteki demire tırmandığını göstermek için “bana bakın” diyor. Bu sırada arkadaşları oyun oynamaya devam ediyor. Aylin bu kez demirlerden yavaşça inip az önce Ege'nin yaptığı hareketi tekrarlıyor. Tırmanma demirlerinin ikincisine elleriyle birlikte bacaklarını da geçirip başını geriye doğru bırakıyor. Tekrar “bana bakınnnn” diye sesleniyor. Arkadaşları oyun oynamaya devam ediyor. Aylin dördüncü kez bana bakıyor. Gözlerimi kaçırıp telefonuma bakıyorum*”(Gözlem no. 5/5).

Şimdiye kadar türlü stratejiler geliştirerek etkileşim kurma çabasından vazgeçmeyen Aylin'in bildiği tüm yolları bir kenara bırakıp bu kez taklit, elçilik ve tekrar yoluyla bir girişimde bulunmaya devam ettiği apaçıktır. Bunun yanı sıra girişimlerine karşı öğretmenlerinin ya da

arkadaşlarının kayıtsızlığı onu önceleri yıldırmamış, pozitif duygu durumunu korumaya devam etmiştir. Fakat zaman geçtikçe Aylin'in iyilik hali çatlak bir bardaktan sızan su damlaları gibi akıp gitmeye, yavaşça kaybolmaya başlamıştır.

Yaklaşık 15 dakika kadar tırbzanın üzerinde bacaklarını açma-germe hareketleri yaparak bir sağa bir sola ve bir arkaya doğru açıp kapatıyor. Yüzünde hiçbir mimik bulunmuyor. *Bu uzun süren antrenmanı vaktini doldurmak için ve oyalanmak amacıyla yaptığını düşünüyorum* (Gözlem no. 5/4).

Odak çocuğun tırbzanların üzerinde açma-germe antrenmanı yaptığı bu sekansta duygu durumunun nötralize olduğu görülmektedir. Aylin'in şimdiye kadar ele aldığımız tüm girişimlerinin onu bu duygusal türbülansa ittiği düşünülebilir. Arkadaşları beraber oyunlar oynarken onların oyununa dahil olamamış olmak, arkadaşlarına ve öğretmenine sesini duyuramamak, onların ilgisini elde edememek Aylin'i yormuş, yıpratmış olmalı ki tırbzanların üzerinde 15 dakika süresince açma-germe hareketleri yapmaktadır. Gözlemci de odak çocuğun yaptığı hareketleri aktarırken “vaktini doldurmak için ve oyalanmak amacıyla” yaptığı şeklinde ifadelere başvurmaktadır. Odak çocuğun oldukça büyük bir bahçede, serbest oyun vaktinde açma-germe hareketleri yaparak geçirdiği 15 dakikalık süre, oldukça uzun bir süredir ve gözlemcinin görüşlerini desteklemektedir.

4.1.1.6. Birinci Ayın Özeti

Gözlemci ilk gözlemini 28/10/2022 tarihinde gerçekleştirmiştir. İlk gözlemini takiben geçen bir aylık süre zarfında beş gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlemlerde odak çocuk Aylin'in ebeveyni tarafından anaokuluna bırakılırken birtakım güçlükler yaşadığı, yer yer gözyaşlarını bastırabilmek amacıyla türlü çabalar sarf ederken yer yer gözyaşlarını tutmayı başaramayıp sessizce ağladığı görülmüş, ayrılma deneyiminin Aylin için zorlayıcı ve örseleyici olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra yapılan gözlemlerde Aylin'in sınıf içerisinde yahut bahçede sıklıkla edilgen bir pozisyon benimsediği, sözlü iletişimden kaçındığı, etkileşim girişimlerinin belirgin olmayan temaslarla sınırlı kaldığı görülmüştür. Aylin çoğunlukla etrafa bakınmakta, amaçsızca etrafta gezinmekte ve uzaktan akranlarını seyretmektedir. Tüm bu gözlemlenenler Aylin'in anaokuluna pürüzsüz bir geçiş süreci (smooth transition) deneyimlemediği yönünde güçlü izlenimler oluşturmaktadır. Anaokuluna başladığı ilk gün itibariyle herhangi bir oryantasyon sürecine alınmayan Aylin'in anaokuluna uyum sağlamakta güçlük çektiği, bulunduğu bu yeni ortama henüz aidiyet hissedemediği düşünülmektedir. Diğer taraftan kaçınan bir duruş benimseyen Aylin'in arkadaşlarıyla etkileşim kurabilmek için çeşitli stratejilere başvurduğu, bazen bir fincan çay aracılığıyla bir etkileşim geliştirmeyi arzuladığı

bazen de akranlarının davranışlarını taklit ederek yahut onların arzularına elçilik ederek onlara uyum sağlamanın ve “bir” olmanın yollarını aradığı görülmüştür. Etkileşim girişimlerinin başarıya ulaşmadığını fark ettiğinde Aylin’in daha çok içe kapandığı görülürken karşılaştığı ufak bir tebessümün yeniden keyifli hissettirdiği görülmüş, sık sık duygusal türbülanslar yaşadığı anlaşılmıştır.

4.1.2. İkinci Ay

İlk ayı takiben gerçekleşen gözlem çalışmaları Aylin’in hastalanması sebebiyle üç hafta süresince gerçekleştirilememiştir. Her hafta çarşamba günü rutin bir düzen içerisinde yapılan gözlem çalışmaları araya uzun bir sürenin girmesi sebebiyle Aylin’in iyileştiği ve anaokuluna geldiği ilk pazartesi gününün sabahında gerçekleştirilmiştir. İkinci ay içerisinde yalnızca bir gözlem raporu olması sebebiyle de yapılan analizler altıncı gözlem raporuyla sınırlıdır.

4.1.2.1. Altıncı Gözlem – Zor Bir Ayrılık

21/11/2022 – 08.45

Yaş: 5.5

Gözlemci gözlemini gerçekleştirmek üzere anaokuluna geldiğinde saat 08.25’i göstermektedir ve bina girişinde bulunan banklara oturup beklemeye başlamaktadır. Bir süre çocukların ebeveynleri tarafından anaokuluna bırakıldıkları anları izleyen gözlemci, saat 08.40 sularında bir grup çocuğun bahçeye çıkmak üzere hızla kapıya yöneldiğini ve kısa süreliğine bir kargaşa meydana geldiğini aktarmaktadır. Tam bu esnada Aylin ve babası binaya doğru yaklaşmaktadır:

Giriş kapısının önüne geldiklerinde Murat Bey’in kapıdaki kalabalığa bakarak “ooooovvvv” dediğini duyuyorum. Çocukların arasından sıyrılıp içeri girmeye çalışan Aylin kapıdan içeriye birkaç adım attığında ayakkabı dolabına doğru yöneliyor ve aniden *panikle* geriye doğru dönüp Murat Bey’e bakıyor. Hızlı birkaç adım atıp babasına biraz daha yaklaşıyor ve kollarını babasına doğru uzatıyor. Ardından Murat Bey kalabalığın arasından elini Aylin’e doğru uzatarak omzuna koyuyor ve “önce ayakkabılarını giy ben buradayım, bekliyorum seni, acele etme” diyerek Aylin’i ayakkabı dolabına doğru yönlendiriyor (Gözlem no. 6/2).

Gözlemci, binaya girdikleri sırada kalabalıkla karşılaşan Aylin’in birkaç adım attıktan hemen sonra “panikle geriye dönüp” “kollarını babasına doğru uzatıyor” olduğunu aktarmaktadır. Olasılıkla ayakkabılarını giymek üzere dolaplara doğru yönelen Aylin kargaşa esnasında

ayakkabılarını değiştirirken babasıyla vedalaşamayacak olmaktan endişe etmekte ve geri dönüp hızlıca babasına sarılma isteği hissetmektedir. Babanın “ben buradayım, bekliyorum seni” şeklindeki sözleri, Aylin’in babasıyla vedalaşamadan ayrılmaktan kaygı duyduğu görüşünü desteklemekte olup babanın bu sözleri kızının kaygısını dindirmek için sarf ettiği anlaşılmaktadır. Kesitin devamında da Aylin’in üzgün ve mutsuz hissediyor olduğu anlar yer almaktadır:

Aylin dudaklarını büzüştürüp dişlerini sıkıyor ve hafifçe kaşlarını çatarak dolabına doğru ilerliyor. Ağlamamaya çalıştığını, gözyaşlarını tutabilmek için dişlerini sıkıldığını görüyorum. Dolabından, içeride giydiği pembe ayakkabılarını çıkarıp banklarda ilk gördüğü boşluğa oturuyor ve ayakkabılarını değiştirmeye başlıyor (Gözlem no. 6/2).

Aylin’in “dudaklarını büzüştürüp dişlerini sıkarak” ağlamamak için yoğun bir çaba sarf ettiği görülmektedir. Üç hafta süreyle hastalandığı için anaokuluna gelmeyen Aylin uzun bir zaman sonra ebeveyninden ayrılmayı yeniden deneyimlemektedir. Bu onun için anaokuluna uyum sürecini başa saran yıpratıcı bir deneyim olmalı ki babasının gitmesinden kaygı duymakta, ona son kez sarılmak istemekte ve ayakkabılarını değiştirmek üzere dolaba yöneldiğinde gözyaşlarını tutabilmek için türlü çabalar harcamaktadır. Aylin’in gösterdiği bu yoğun çaba, ayakkabılarını değiştirdikten sonra yeniden dolaba yönelmesiyle bir kez daha ortaya çıkmaktadır:

Ayakkabılarını dolaba yerleştirmek üzere ayağa kalktığı anda tekrar yüzünün buruştuğunu ve ağlamamaya çalıştığını görüyorum. Kendini tekrar toparlamaya çalışarak babasına doğru yürüyor ve Murat Bey’in diz çöküp kollarını açmasıyla birlikte sarılıyorlar. Uzun bir sarılmanın ardından Aylin’e bir şeyler söylediğini görüyorum ancak gürültüden ne söylediğini duyamıyorum. Aylin’in yüzüne baktığımda gözlerinden yaşlar süzüldüğünü görüyorum (Gözlem no. 6/3).

Aylin’in babasına sarılmasının hemen ardından gözyaşlarının akmaya başlaması, adeta babasından fiziksel olarak gördüğü destekle beraber ruhsal olarak da kendini babasının güvenli kollarına bırakmış olduğunu göstermektedir. Öyle ki gözyaşlarını tutmak üzere çaba sarf etmesine gerek kalmadığı ve ayrılığın verdiği hüznle beraber gözlerinden yaşlar süzüldüğü anlaşılmaktadır. İlgili sekansta Aylin’in uyum sürecini neredeyse baştan deneyimlemekte olduğunu anlaşılmaktadır. Aylin araya üç haftalık bir sürenin girmesinin ardından anaokuluna geldiği ilk günü, bu ayrılığı ilk kez yaşıyormuşçasına yoğun, dramatik ve sarsıcı bir süreç olarak deneyimlemektedir. Altıncı seminer toplantısında ortaya çıkan görüşler de odak çocuğun bu deneyimi oldukça yıkıcı karşıladığı yönündeki görüşleri desteklemektedir:

Babası tarafından anaokuluna getirilen Aylin'in binadan içeri girerken zorlandığı babasından ayrılmak istemediği ve hatta gözyaşlarına boğulduğu gözlemlenmektedir. Daha önceki seminer protokolleri ve gözlem raporlarına bakıldığında ilk hafta dışında ebeveynlerinden ayrılırken bu denli zorlanmadığı ve ağlamadığı anlaşılmaktadır. Ancak bu üç haftalık kopuşun odak çocuğu adeta uyum sürecinin ilk günlerine geri götürdüğü görülmektedir (Seminer no. 6).

Gözlem protokolünün devamına bakıldığında görevli öğretmenin Aylin'in yanına gelerek onu selamladığı ve elinden tutarak merdivenlere doğru yönelttiği görülmektedir. Bu sırada odak çocuk ile babası arasında yeniden bir etkileşim yaşanmaktadır:

Aylin'in yine dişlerini sıkarak yüzünün buruştuğunu görüyorum. *Gözyaşlarını bastırmaya çalışıyor.* O sırada Murat Bey Aylin'in gidişini seyrediyor. *Murat Bey'in de biraz üzgün görüldüğünü düşünüyorum.* Aylin oldukça yavaş adımlarla, iç çekerek, omuzları düşük bir şekilde ve başını yerden kaldırmadan merdivenlere doğru ilerliyor. Tam merdivenlere geldiğinde adım atacağı sırada arkadan “pişt pişt” diye bir ses duyuluyor. Ses Murat Bey'den geliyor. Aylin hızlıca başını geriye çeviriyor ve babasına doğru bakıyor. Murat Bey'in dudaklarından “seni seviyorum” sözleri dökülüyor ve avcunu dudaklarına götürüp öptükten sonra yukarı doğru kaldırıp Aylin'e el sallıyor. Aylin hiç konuşmadan yavaşça elini havaya kaldırıp babasına doğru el sallıyor ve dudaklarını aşağı doğru büzleştirip kaşlarını çatıyor. Hemen ardından gözyaşları yeniden akmaya başlıyor ve çok üzgün görünüyor. Yavaş adımlarla merdivenleri çıkmaya başlıyor. Ben de Aylin'in ardından yerimden kalkıp sınıfa doğru ilerliyorum (Gözlem no. 6/3).

Aylin'in babası ile ayrılık süreci öylesine travmatik ve yıkıcıdır ki odak çocuk yorgun ve bitkin bir halde; “yavaş adımlarla” ve “omuzları düşük bir şekilde” sınıfına doğru ilerlemektedir. Gözlemcinin “Dişlerini sıkarak yüzünü buruşturuyor” şeklindeki ifadelerinin ardından “iç çekerek, omuzları düşük bir şekilde ve başını yerden kaldırmadan” yürüdüğünü tasvir ettiği kısımlar Aylin'in tamamen mutsuz ve çaresiz hissettiğini göstermektedir. Baba ise odak çocuğun böylesine zorlandığına ilk kez şahit oluyor olmalı ki merdivenlere yönelen kızına yeniden “pişt pişt” diyerek seslenme ve ona “seni seviyorum” diyerek sevdiğini hatırlatma ihtiyacı hissetmektedir. Baba kızına varlığını hatırlatarak ve olasılıkla ruhsal mevcudiyetini de hissettirme gayesi taşıyarak onun bu yıkıcı deneyimini biraz olsun kolaylaştırmak istemektedir. Babasının seslenmesinin üzerine Aylin'in yeniden ağlamaya başlaması, psişik aygıtında oluşan bir fırtınayı ve bu fırtınayı ne kadar şiddetli yaşıyor olduğunu göstermekte olup bastıramadığı tüm hislerin bir dışavurumu olmaktadır.

Gözlem protokolünün devamında Aylin'in sınıfa girmesiyle birkaç arkadaşı onu neşeyle karşılamakta ve bir iletişim girişiminde bulundukları görülmektedir:

Aylin sınıfa girdiğinde Duygu'nun kapıya doğru baktığını ve şaşkınlıkla ağzını kocaman açarak gülümsediğini görüyorum. Ardından “Aylin geldiii” dediğini duyuyorum. Hemen ardından Esra “aa hoş geldin Ayliin geçmiş olsun” diyerek Aylin'e doğru birkaç adım atıyor. Aylin cevap vermeden *ne yapacağını bilemiyor gibi* etrafına bakıyor. Hemen sonra Zeynep de “hoş geldin Aylin” diyor ve oyununu oynamaya devam ediyor. Aylin yavaş ve küçük adımlarla *ne tarafa gideceğini bilemeyerek* etrafına bakıyor ve tekrar yüzünü buruşturup ağlamasına ramak kalmışken sınıftan çıkıyor (Gözlem no. 6/3).

Duygu, Esra ve Zeynep'in Aylin'in sınıfa girmesiyle pozitif yönlü bir iletişim girişimi göstererek onu selamladıkları görülmektedir. Şimdiye kadar yapılan gözlemlerin hiçbirinde arkadaşlarının Aylin'i selamladığı ve birkaçının birden onun gelmiş olmasına ilgi gösterdiklerine rastlanmamaktaydı. Aksine, arkadaşlarıyla etkileşim kurabilmek için türlü stratejiler geliştirip iletişim kurmak için ilk adımı atan kişi Aylin olmaktaydı. Fakat yukarıdaki kesite bakıldığında Aylin'in arkadaşlarına hiçbir karşılık vermiyor olması dikkat çekmektedir. Az önce yaşadığı ayrılığın sarsıcı etkilerini hala hissetmeye devam ediyor olmalı ki şimdiye kadar amaç edindiği şeyin -arkadaşlarıyla etkileşim kurma amacının- gerçekleşmiş olması bile onu keyiflendirmek için yeterli olmamaktadır. Gözlemci, Aylin'in amaçsızca etrafta gezinmesinin ardından “ağlamasına ramak kalmışken” ifadelerine başvurarak sınıftan çıktığını aktarmaktadır. Bu davranışları Aylin'in kendini oldukça üzgün ve kötü hissetmeye devam ettiği yönündeki görüşleri desteklemektedir.

Gözlem protokolünün ilerleyen kısımlarında Burcu öğretmen tarafından bahçeye çıkma vakti geldiği duyurulmaktadır. Bahçeye çıktıktan sonra koşu antrenmanı yapan çocuklar bir süre sonra serbest bırakılmakta ve Aylin'in bir süreliğine herhangi bir oyun girişiminde bulunmadığı görülmektedir:

Koşuyu tamamlayan çocuklardan bazıları ağaçlara, bazıları yerde yağmurun etkisiyle çamur olan toprağa yöneliyor ve o sırada Aylin'in etrafına bakındığını görüyorum. Arkadaşlarının neler yaptığını izleyen Aylin bahçenin bir sağına, bir soluna amaçsızca yürüyor ve etrafına bakınıyor (Gözlem no. 6/5).

Anaokuluna geldiği anda ayrılığın beraberinde getirdiği hüznü oldukça derinden hisseden Aylin'in hala bu hüznü yaşamaya devam ettiği ve etrafında herhangi bir şeye ilgi duymadığı anlaşılmaktadır. Gözlemcinin “Amaçsızca yürüyor ve etrafına bakınmıyor” şeklindeki ifadeleri Aylin'in süregelen mutsuzluğunun ve üzgünlüğünün emareleri olmaktadır. Diğer taraftan

öğretmenin çocukları bahçede keşifler yapacakları ya da koşup oynayabilecekleri çeşitli oyunlara “yönlendiren” bir tutum sergilemesi, Aylin’in hislerini bir nebze de olsa unutup başka şeylerle meşgul olmasını sağlayabilecekken, öğretmenin mevcudiyetinin dahi hissedilmiyor oluşu düşündürücüdür. Aylin yaşadığı tüm iç karartıcı hislerle birlikte, gözlemcinin de ifade ettiği gibi, amaçsızca yürüyüp etrafa bakınmaktan öte bir davranış sergileyememektedir.

Gözlem protokolünün devamında çocuklar bahçenin park alanına doğru koşmaktadır. Bu sırada Aylin’in kısa süreliğine gülümsediği küçük bir an yaşanmaktadır:

Bahçenin diğer tarafına doğru koşan Duygu ve Aylin göz göze geliyor ve Duygu Aylin’in elinden tutarak onu çekiştirip daha hızlı koşmasını sağlamaya çalışıyor. Aylin’in bir anlığına güldüğünü görüyorum (Gözlem no. 6/5).

Aylin’in Duygu ile göz göze geldiği anın, onun duygularını pozitif yönde tetikleyen bir unsur olduğu anlaşılmaktadır. Göz göze gelmelerinin hemen ardından Duygu Aylin’in elini tutmakta ve gözlemci bu anların “daha hızlı koşmasını sağlamak için” olduğunu aktarmaktadır. Duygu’nun bu etkileşim girişiminin Aylin’i adeta kasvetli duygu durumundan çekip çıkardığı ve bir nebze de olsa kendisini iyi hissetmesine fayda sağladığı görülmektedir. Gözlemcinin odak çocuğun “bir anlığına güldüğünü görüyorum” şeklindeki ifadeleri Aylin’in hoşnut hissettiğini göstermektedir.

Gözlem protokolünde dikkat çeken bir diğer unsur Aylin’in edilgen bir duruş sergiliyor olmasıdır. Duygu, Aylin’in yanından ayrılarak Merve’nin yanına gitmekte ve çamurla oynamaktadır. Bu esnada yalnız kalan Aylin’in önce Nil’in yanına gittiği ve çok geçmeden, Nil’in Duygu ile Merve’ye doğru ilerlemesiyle, Aylin’in de onların yanına gittiği görülmektedir. Aylin ve arkadaşları arasında yaşananlar şu şekildedir:

Duygu ve Merve’nin çamurdan yuvarlak toplar yaptığını görüyorum. Merve arkadaşlarına yönelerek “ben köfte yapıyorum” diyor. Aylin de işaret parmaklarını yerdeki çamura batırıyor ve parmağının üzerine yapışan çamurları avcunun ortasında birleştirip yuvarlamaya başlıyor. “Ben köfte yapıyorum” dediğini duyuyorum (Gözlem no. 6/6)

Yukarıdaki sekansta Merve’nin “Ben köfte yapıyorum” sözleri üzerine Aylin’in de “Ben köfte yapıyorum” dediği görülmektedir. Aylin’in önceleri kreatif ve girişken yönlerine tanık olunurken bu gözlem protokolünde son gözlem raporunda da ele alınan taklit davranışlarına benzer davranışlar olduğu göze çarpmaktadır. Aylin’in etkin bir şekilde, defalarca denemekten yorulmaksızın, girişken ve üretken olduğu sekansların yerini son raporlarda daha pasif, taklitle ve tekrara dayalı davranışların alması düşündürücüdür. Aylin’in geçen süre zarfında pozitif yönde bir değişim ve gelişim göstermesi gerekirken bir yol kat etmediği gibi gelişiminin

neredeyse geriye gittiği, iyi yönlerinin ortadan kalkmaya başladığı söylenebilir. İlgili seminer protokolünde ortaya atılan görüşler ve yapılan analizler de bu görüşler üzerinde yoğunlaşmaktadır:

Odak çocuğun duygusal anlamda içe dönük bir profil sergilemesi ve akranlarının yapıp ettiklerini “taklit ederek” iletişim anlamında edilgen bir pozisyon alması dikkat çekicidir. Daha önceki seminer protokollerinde de dile getirildiği gibi odak çocuk aidiyet duygusunu deneyimlemek, grubun ve oyunun bir parçası olabilmek için çeşitli stratejiler geliştiriyor ve bıkmadan usanmadan bu stratejileri uygulamaya çalışıyordu. Diğer çocuklarla temasta bulunmak için planı etkili olmadığında bir başka plan geliştirerek onu uygulama çalışıyordu. Fakat son gözlem raporlarında enerji dolu güçlü duruşundan adeta vazgeçtiği, etkileşim kurmak açısından sergilediği aktif rolün yerini edilgen ve içe dönük bir tutuma bıraktığı görülmektedir (Seminer no. 6).

Son gözlem raporlarında odak çocuğun sergilediği davranışların ve negatif duygu durumlarının artması altında yatan sebeplerin neler olabileceğini irdeleme gereksinimi doğurmaktadır. İlgili seminer protokolünün devamında olası bazı sebepler yer almaktadır:

Anaokulundaki kaotik atmosfer, etkinliklerin -belki de plansız bir şekilde- spontane gerçekleşmesi (örneğin; boyama çalışması yapılırken aniden bahçeye çıkılmaya karar verilmesi), çocukların herhangi bir konuda yönlendirilmemeleri ve yalnız bırakılmaları, anaokulundaki genel atmosferin iç karartıcı olması çocuğun çabalarından vazgeçişinin, pasif bir duruş sergiliyor oluşunun ve yaratıcı yönlerinden ziyade taklitle, dayanan davranışlarının altında yatan nedenler olabilir (Seminer no. 6).

4.1.3. Üçüncü Ay

4.1.3.1. Yedinci Gözlem – Aylin Görev Peşinde

28/11/2022 – 09.10

Yaş: 5.6

Gözlemci gözlemini gerçekleştirmek üzere anaokuluna vardığında odak çocuk ve diğer sınıf arkadaşlarının bahçede olduklarını aktarmaktadır. Çocukların elinde kağıttan yapılmış birer dürbün bulunmakta ve etrafa bakılmaktadır. Bu esnada Burcu öğretmen, elinde tuttuğu A4 kağıtlarını topluca havaya kaldırarak açıklamalar yapmaktadır. Aylin ise öğretmenin hemen yanında onu dikkatle dinlemektedir:

Burcu öğretmen “Eğer bu kağıtta yazılı olan şeylerden göremedikleriniz varsa eksik olanları tamamlamanız için kağıtları tekrar alabilirsiniz” diyor. Aylin, cümlesi bitene kadar öğretmenini dinliyor ve ardından “öğretmenim ben karınca ve böcek göremedim” diyor. Herhangi bir tepki alamayan Aylin bir kez daha “öğretmenim benimki eksik, kağıdımı alabilir miyim” diyor. Burcu öğretmen elindeki kağıtlara bakıyor ve üzerinde Aylin’in isminin yazılı olduğu kağıdı ona uzatıyor (Gözlem no. 7/1)

Bahçede gerçekleştirilen bu etkinlikte çocukların kağıt üzerinde resmi yer alan varlıkları çevrelerini inceleyip bulmaları beklenmektedir. Aylin çalışmasının bittiğine kanaat etmiş olmalı ki önce kağıdını Burcu öğretmene teslim etmiş, ardından yine Burcu öğretmenin uyarısı üzerine görememiş olduğu varlıklar olduğunu fark ederek kağıdını tekrar istemektedir. Aylin’in bu davranışı, sorumluluk ve görev bilincine sahip olduğunu, yaptığı çalışmanın gereklerini tamamiyle yerine getirmek arzusu hissettiğini düşündürmektedir. Fakat Aylin öğretmeniyle ilk denemesinde iletişime geçememiş olup, söylediklerini tekrarlama gereği hissetmektedir. Buradan hareketle çalışmasını tamamlamak arzusunda kararlı bir duruş sergilediği söylenebilir. Gözlem protokolünün devamında Aylin çalışmasındaki eksikleri gidermek üzere bir kaleme ihtiyacı olduğunu fark etmektedir ve bu doğrultuda yeniden Burcu öğretmenin yanına gittiği görülmektedir:

Geriye dönüp tekrar Burcu öğretmenin yanına yaklaşıyor ve “öğretmenim kalem var mı?” diye soruyor. Burcu öğretmen bir kez daha Aylin’i duymuyor. Etrafının çocuklarla çevrili olduğunu ve onlara kağıtlarını yeniden dağıtmakla meşgul olduğunu görüyorum. Aylin tekrar “öğretmenim kalem alabilir miyim güneşi işaretlemedim” diyor. Burcu öğretmen Aylin’e doğru dönerek “kalem arkadaşlarında, onlardan isteyebilirsin” diye karşılık veriyor. Ardından Aylin etrafına bakıyor ve bahçeye doğru yürümeye başlıyor (Gözlem no. 7/2).

Aylin’in öğretmenine ikinci kez sesini duyuramıyor oluşunun nedeni; bahçede gerçekleştirilen etkinlik esnasında akranlarının da öğretmeninden istekleri ve arzuları olduğu, bu sebeple de öğretmenin ivedilikle Aylin’e karşılık veremiyor olduğu düşünülebilir. Gözlemcinin, Burcu öğretmene ilişkin “etrafının çocuklarla çevrili olduğunu ve onlara kağıtlarını yeniden dağıtmakla meşgul olduğunu” ifade ettiği kesit bu görüşü desteklemektedir. Öte yandan Aylin’in görevini gerçekleştirmek üzere kararlı tutumunu sürdürdüğü, yaptığı çalışmaya karşı ilgi duyduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Üstelik diğer çocukların da bu çalışmaya yoğun bir ilgi duyduğu fark edilmekte olup anaokulu bahçesinde ilk kez heyecanlı bir atmosferin hüküm sürdüğü dolayısıyla da keyifli bir atmosferin var olduğu hissedilmektedir. Öğretmenin yönlendirici bir tutum sergileyerek çocukları çevredeki varlıkları keşfetmeye teşvik etmesi

bahçede geçirilen vaktin niteliğini arttırmış olmalı ki çocuklar bahçede amaçsızca dolaşımtansa bu keşfi sürdürmek isteyerek çalışma kağıtlarını tekrar gözden geçirmek istemektedir. Kesitin devamında Aylin bir süre etrafına bakındıktan sonra elinde kalem olduğunu fark ettiği bir arkadaşının yanına gitmektedir:

Az ileride Fatma'nın elinde kalem olduğunu fark eden Aylin hızlıca yanına gidiyor ve "Kalemi verir misin güneşi işaretlemedim" diyor. Fatma hayır anlamında başını iki yana sallayarak karşılık veriyor. Aylin tekrar "Geri vericem, bi tane kutucuk işaretleyip" diyor ve Fatma'nın gönülsüzce kalemi uzatmasının ardından yere eğilip kağıdını toprağın üzerine koyarak güneşin karşısındaki boş kutuyu işaretliyor (Gözlem no. 7/2).

Aylin'in arkadaşı ile arasında geçen diyalog oldukça dikkat çekicidir. Sıklıkla çekingen bir tavır sergileyen, arkadaşlarına karşı bir temasta bulunmak hususunda adımlar atarken temkinli davranan Aylin'in bu kez isteklerini nedenleri ile belirterek açık ve anlaşılır biçimde dile getirdiği görülmektedir. Bununla birlikte Aylin'in arkadaşının isteğini reddetmesinin ardından onun endişesini gidermek üzere kalemi "geri vereceğim" diyerek teskin ettiği görülmektedir. Kesitin devamında Aylin ve arkadaşı arasında dikkat çekici bir diyalog daha yaşanmaktadır:

Fatma'nın bu sırada "Bi daha vermem" dediğini duyuyorum. Aylin toprağın üzerinde kağıdını özenle işaretlemeye çalışırken "tamam ben de başkasından alırım" diyor ve yerinden kalkıp kalemi Fatma'ya uzatıyor"(Gözlem no. 7/2).

Fatma'nın kalemi bir daha vermeyeceğini belirtmesinin ardından "Tamam ben de başkasından alırım" şeklindeki ifadeleri Aylin'in çözüme odaklanıyor olduğunun göstergeleridir. Öte yandan son raporlarda sıklıkla ele alınan boğucu ve yıpratıcı hisler yaşadığı, karşılaştığı problemler karşısında çabalamaktan vazgeçtiği ve edilgen bir pozisyon aldığı durumlara benzer bir emareye rastlanmadığı gibi yedinci haftaya gelindiğinde Aylin'in özgüvenli duruşuyla öne çıkması oldukça dikkat çekmektedir.

Gözlem protokolünün devamında Aylin'in kağıdında resmi bulunan varlıkları bulmak üzere keşfe çıktığı görülmektedir.

Biraz daha parmaklarını kullanarak toprağı eşeliyor ve "gördüm! Solucan gördüm!" diyerek coşkuyla koşmaya başlıyor. Hızla stajyer öğretmenin yanına kadar gelip "solucanı gördüm" diyor. "Çok güzel ne eksik kaldı şimdi?" diye soran stajyer öğretmene "karınca" cevabını veren Aylin bir cevap almayı beklemeden hızla toprak alana doğru koşmaya başlıyor (Gözlem no. 7/2).

Gözlemci odak çocuğun solucanı görmesinin ardından "coşkuyla" koştuğunu ve "hızla" stajyer öğretmenin yanına gittiği ifade etmektedir. Bu ifadeler Aylin'in kendini mutlu hissetmiş olduğunun, hedeflediği başarıya ulaşmanın hazzını yaşıyor olduğunun göstermektedir. Aynı

zamanda solucanı bulmasının ardından öğretmeninin yanına gidip “Solucanı gördüm” diyerek ona haber vermesiyle başarısını ve hissettiği mutluluğu paylaşmak istiyor olduğu anlaşılmaktadır.

Gözlem protokolünün devamında Aylin’in iletişime açık ve etkin duruşu başka sekanslarda da öne çıkmaktadır:

Aylin, Esra ve Fatma’nın yanına doğru gidiyor ve yere çömeliyor. Bir şey söylemeden arkadaşları gibi toprağı karıştırmaya başlıyor. Çok kısa bir süre sonra toprağın altında kırık bir cam parçası görüyor ve “Burda cam vaar! Batabilir! Çekin eliniziii!” diye yüksek bir ses tonuyla arkadaşlarını uyarıyor. ... Kırık cam parçasının kenarlarındaki toprakları zeminden çıkarıp camın üzerine dökmeye başlıyor ve “üstünü kapatalım, batmasın” diyor (Gözlem no. 7/3).

Aylin şimdiye kadar sergilediği duruştan çok daha farklı bir tutumla karşımıza çıkmaktadır. Arkadaşlarıyla iletişim kurmak konusunda herhangi bir stratejiye gereksinim duymadan, sözel iletişimden kaçınmaksızın ve çekingen dokunuşlara başvurmaksızın, doğrudan, çabasız bir iletişim kurduğu görülmektedir. Bununla birlikte Aylin’in kırık cam parçasını görmesinin üzerine “batabilir, çekin elinizi” diyerek arkadaşlarına uyarıda bulunmasından, onların iyi halini önemsiyor olduğu ve herhangi bir yara almalarından endişe duyduğu anlaşılmaktadır. Zemindeki toprak yardımıyla cam parçasının üzerini örtmeye çalışması da hissettiği endişenin somut bir gösterimi olmakta ve problem karşısında bir çözüm arayışında olduğunu göstermektedir.

İlgili gözlem protokolüne bakıldığında Aylin ve arkadaşı Duygu arasında yeniden bir yakınlık gelişmeye başlaması dikkat çekici unsurlardan bir diğeri olarak öne çıkmaktadır.

Aşağıda bu husustaki görüşleri destekleyecek iki farklı sekans yer almaktadır:

Salih Aylin’le iletişime geçiyor ve bir şeyler söylüyor. Aylin “ne?” diyerek anlamamış gözlerle Salih’e bakıyor. Salih bir kez daha Aylin’in kulağına eğilip bir şeyler söylüyor. Ardından Aylin’in “seni duyamıyorum çok gürültü var...sınıf bu kadar gürültülü değil” diye karşılık veriyor ve önüne dönüyor (Gözlem no. 7/4).

Aylin Salih’le arasında geçen diyalogda “çok gürültü var” diyerek onu anlayamadığını, olasılıkla da yemekhanenin kaotik/gürültülü atmosferi sebebiyle şu anda iletişim kurmaya çalışmanın fayda getirmeyeceğini ifade etmektedir. Diğer taraftan “sınıf bu kadar gürültülü değil” diyerek Salih’in söylemek istediği şeyleri daha sessiz bir ortam olarak nitelendirdiği “sınıf” ortamında ifade edebileceğini belirterek ona karşı iletişim kurmak hususunda açık bir kapı bıraktığı anlaşılmaktadır. Fakat kesitin devamına bakıldığında Aylin’in Duygu ile sohbet ettiği, hatta bu sohbete kahkahaların eşlik ettiği görülmektedir:

Arkadaşlarını izlemeye devam eden Aylin Duygu'ya doğru dönüyor ve aralarında bir şeyler konuşuyorlar. Kısık sesle konuştukları ve ortam çok sesli olduğu için ne konuştuklarını duyamıyorum ancak sohbet ederken kahkaha seslerini duyabiliyorum. Aylin bu sırada mutlu görünüyor. Yaklaşık 5 dakika süresince konuşup gülüşüyorlar”(Gözlem no. 7/4).

Yukarıdaki kesitte gözlemcinin “Ortam çok sesli olduğu için ne konuştuklarını duyamıyorum” şeklindeki ifadelerinden yemekhane ortamının gürültüden kaynaklı kaotik bir atmosfere sahip olduğu görüşü netleşmektedir. Fakat söz konusu Aylin'in Duygu ile iletişim kurması olduğunda gürültünün bu etkileşime engel olmadığı, arkadaşının söylediklerini duymak konusunda zorluk çekmediği anlaşılmaktadır. Hatta öyle ki gözlemci “kısık sesle” konuştuklarını ifade etmesine karşın iletişimin başarılı bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Aylin ve arkadaşının sohbet esnasında “kahkaha” atmaları ve yaklaşık beş dakika süresince bu iletişimi sürdürmeleri; birbirlerine karşı iletişim kanallarının tamamıyla açık olduğunun, Aylin'in Duygu ile iletişim kurmak konusunda yoğun bir arzu hissettiğinin, bu iletişim esnasında oldukça keyifli ve mutlu olduğunun güçlü belirtileri olarak kabul edilebilir.

4.1.3.2. Sekizinci Gözlem – Aylin İçin İyi Bir Gün

08/12/2022 – 08.45

Yaş: 5.6

Gözlemci gözlemini gerçekleştirmek üzere anaokuluna geldiğinde saatin geç olması sebebiyle Aylin'in gelmiş olduğunu düşünerek binanın giriş kapısında beklemeden direk sınıfa yöneldiğini aktarmaktadır. Sınıfa girdiği anda Aylin'in bir masada resim yapıyor olduğunu görmekte ve boş bir sandalyede yerini alıp gözlemini yapmaya başlamaktadır. Gözlem raporunda ilk olarak Aylin'in kendi kendine bir çalışmayla meşgul olduğu sırada arkadaşının yanına geldiği anlar dikkat çekmektedir:

Merve, Aylin'in önündeki kağıda bakarak “Napıyorsun?” diye soruyor. Aylin elinde kalemle kağıdına bir şeyler çizmeye devam ederken başını kağıdından kaldırmadan bir tebessüm ve *bana bugün keyfinin yerinde olduğunu hissettiren* bir ses tonuyla, *utangaç ve çekingen olmayan, oldukça kendinden emin* bir cevap dökülüyor ağzından: “çiçek.” Aylin'in cevabının üzerine Merve *ona yardımcı olmak ister gibi* “Dosyanı getireyim mi?” diye soruyor. Henüz çizimini bitirmeyen Aylin “hayır” dercesine başını

iki yana sallıyor ve kağıdına renkli kalemlerle çizim yapmaya devam ediyor (Gözlem no. 8/1).

Merve, Aylin'in çalışmasına ilgi duymuş olmalı ki "Napiyorsun?" şeklinde bir soru yönelterek merakını gidermek istemektedir. Aylin'in arkadaşının merakını gidermek üzere sorusunu cevapladığı ancak ilgisini tamamıyla yaptığı çalışmada tutmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Şimdiye kadar arkadaşlarına yardım etmek isteyen kişi sıklıkla Aylin olurken ve bu hususta yer yer "elçilik" davranışı üstlendiği görülürken bu kez arkadaşının ona yardımcı olmak isteyerek "Dosyanı getireyim mi?" şeklinde bir soru yöneltmesi oldukça dikkat çekmektedir. İlgili sekans, tıpkı bir kart oyununda yeni oyun turu başlarken "kartların yeniden dağıtıldığı" anı anımsatmaktadır. Aylin'in sekiz haftanın sonunda sınıf içerisindeki üstlendiği rolün radikal bir değişiklik gösterdiği, "tebessüm" ederek çalışmasını sürdürüyor olmasından da anlaşılabacağı üzere, kendisini artık daha rahat hissediyor olduğu, bulunduğu ortama uyum sağlamaya başladığı ve belki de sınıf içerisindeki dinamikleri keşfetmeye başladığı yönündeki ipuçları olabilir. Gözlem raporunun devamında bu kez bir diğer akranı Aylin'in yanına gelmekte ve bir iletişim girişiminde bulunmaktadır:

Nil meraklı gözlerle Aylin'in yanına doğru yaklaşıyor ve bir süre kağıdına baktıktan sonra *memnuniyetsiz bir ses tonuyla* "napiyosun Aylin?" diye soruyor. Aylin, kağıdını izlemeye devam eden Nil'e doğru yönelip gülümsüyor ve kağıdını havaya kaldırarak Nil'e doğru tutuyor. Hemen sonra yine gülümseyerek "çok güzel çiçekleer" diye cevap veriyor (Gözlem no. 8/2).

Gözlemcinin odak çocuğun yer yer "gülümsüyor" olduğunu ifade etmesinden anlaşılabacağı üzere Aylin'in emosyonel anlamda pozitif bir değişim içerisinde olduğu görülmektedir. Öte yandan arkadaşlarıyla etkileşim kurmak üzerine çeşitli planlar kurup girişimlerde bulunmak yerine kendini rahat bıraktığı, ortaya bir ürün çıkarmak üzere ilgisini resim çalışmasına verdiği görülmektedir. Tüm bu unsurlar Aylin'in duygu durumunun iyi yönlü bir değişim gösterdiğinin güçlü ipuçlarıdır. Bununla birlikte Aylin'in gösterdiği bu duygusal değişim esnasında etrafıyla da ilişkisini kesmediği, çevresine karşı alıcılarının açık olduğu görülmektedir. Sınıf içerisinde çocuklardan birisi karnı ağrıdığı için ağlamakta ve Aylin bu esnada resim çalışmasını yarım bırakarak masadan kalkmaktadır:

Aylin tekrar eline boya kalemini alıyor ve çizdiği resmi boyamaya devam edecekken *Esra'nın ağlamasına kayıtsız kalamamış olacak ki yerinden kalkıyor ve -Burcu öğretmenini bulmak için olduğunu tahmin ediyorum-* sınıftan bir süreliğine dışarı çıkıyor. Çok geçmeden sınıfa tekrar giriyor ve hızlı adımlarla Esra'ya doğru yürümeye başlıyor. Esra başını masanın üzerine yüzü kapalı şekilde koyup ağlamaya devam ederken Aylin

Esra'nın yanına geliyor ve yere eğiliyor. Ardından masa ile Esra'nın küçük gövdesi arasında kalan boşluktan kolunu uzatıp Esra'nın karnına dokunuyor ve hafif, oldukça küçük dokunuşlarla karnını okşuyor (Gözlem no. 8/2).

Gözlemci Esra'nın ağlamasının ardından Aylin'in sınıftan çıktığını ve olasılıkla o an sınıfta olmayan öğretmenini bulmaya gittiğini aktarmaktadır. Gözlemcinin bu ifadelerinden hareketle Aylin'in arkadaşının problemini çözmek umuduyla otoriteye başvurmak, belki bu konuda yardımcı olabilecek birisine haber vermek istediği varsayımında bulunulabilir. Tekrar sınıfa geldiğinde yalnız olması ve "hızlı adımlarla" Esra'ya yönelmesi olasılıkla öğretmenini bulamamış olduğunu ve vakit kaybetmeden çaresizce ağlayan arkadaşının yanına gitmek arzusu hissettiğini düşündürmektedir. Diğer taraftan Aylin'in sınıfa girdikten sonra arkadaşının yanına gidip onun karnını -ağrıyan yerini- "hafif, oldukça küçük dokunuşlarla" okşayarak adeta acısını dindirmek istediği, onu iyileştirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Aylin'in küçük dokunuşlarla arkadaşının karnını okşaması ona şefkat vererek çare olmaya çalıştığını göstermektedir.

Gözlem protokolünün devamında Aylin'in kendini mutlu ve keyifli hissettiği yönündeki görüşler pekişmektedir. Aşağıda yer alan kesit çocukların kapalı oyun alanına gittikleri sırada gerçekleşmektedir:

Oyun alanının kapısından giren çocuklar kocaman boşlukta daireler çizerek koşturmaya başlıyor. Arkadaşlarının koştuğunu gören Aylin'in yüzünde aniden bir tebessüm oluyor ve hemen aralarına katılıp o da arkadaşlarıyla birlikte oyun alanında koşmaya başlıyor. Diğer çocuklardan ve Aylin'den kahkaha sesleri geliyor Gözlem no. 8/3vd).

Çocukların neşeyle koşmasından ve kahkahalar atmasından kapalı oyun alanında keyifli bir atmosferin hüküm sürdüğü hissedilmektedir. Bu keyifli atmosferin içinde yer alan Aylin'in herhangi bir stratejiye başvurmaksızın sualsiz bir şekilde arkadaşlarının arasına katılması ve kahkahalar eşliğinde koşması, kendisini net bir şekilde rahat hissettiğini, huzurlu olduğunu ve uyum sürecinde yaşadığı yıkıcı/iç karartıcı hislerin neredeyse sonlandığını işaret etmektedir. Öyle ki protokolün bir başka kesitinde gözlemci Aylin'in ilk kez dans ettiği anlara tanık olmaktadır ve bu anlar adeta Aylin'in boğucu hislerinden azat olmuşçasına özgürlüğünün tadını çıkarıyor olduğunu hissettirmektedir:

Ellerini yıkamak için suyu açıyor ve aynanın karşısında kendisine bakarak şarkı söyleyip dans ettiğini görüyorum. *Bugün Aylin için güzel bir gün olduğunu düşünüyorum* Gözlem no. 8/4).

4.1.3.3. Dokuzuncu Gözlem – Persona Non Grata (İstenmeyen Kişi)

14/12/2022 – 11.00

Yaş: 5.6

Gözlemci saat 11.00 sularında anaokuluna gelmektedir. Anaokulunun bahçesinden içeri girdiğinde havanın oldukça soğuk ve yağmurlu olması sebebiyle etrafta kimseyi göremediğini ve doğrudan Aylin'in sınıfına yöneldiğini aktarmaktadır. Sınıfa girdiğinde Aylin'in dolapların üzerindeki legolarla oynadığını görmektedir. Gözlemci Aylin'in meşguliyetini dikkatle izlemekte ve legolardan figürler yaptığını aktarmaktadır:

Bakışlarımı Aylin'e çevirdiğimde çekmecelerde mavi lego aradığını fark ediyorum. Bulduğu mavi parçaları tek tek çekmecelerin içinden çıkarıp yere koyuyor. Ardından ayağa kalkıyor ve dolabın üzerindeki dağınık şekilde bulunan kırmızı legoları alıp tekrar yere oturuyor. Daha sonra bakışlarını bir süreliğine dolabın üzerinde duran legolardan yaptığı figüre çeviriyor ve elindeki parçaları diğer figür ile aynı olacak şekilde birleştirmeye başlıyor. Birleştirdiği her parçadan sonra kontrol etmek için bakışlarını tekrar dolabın üzerindeki figüre çeviriyor ve elindeki figüre bir parça daha ekliyor. Tüm parçaları birleştirdiğinde yaptığı figürü alıp dolabın üzerine koyuyor. İkisini yan yana koyup bir süre izliyor. *Birbirinin aynısı olan iki figür elde etmeye çalışıyor.* Dolabın üzerinde diğer köşede bulunan sarı ve yeşil legolara yöneliyor ve bu legolar ile üçüncü bir figür daha yapıyor. Birbirinin aynısı olup olmadığını görmek için üçünü de yan yana koyup inceliyor (Gözlem no. 9/2).

Gözlemcinin ifadelerinden Aylin'in büyük bir dikkatle ve özenle ortaya bir figür çıkarmak için çabaladığı anlaşılmaktadır. Lego parçalarını birleştirirken olasılıkla az önce yapıp bitirdiği ve dolabın üzerinde duran figür ile aynı olmasını istemekte, bu amaçla da birkaç kez bakışlarını dolap üzerindeki figüre çevirip o figürün aynısı olacak biçimde elindeki lego parçalarını birleştirdiği görülmektedir. Legoları birleştirdikten sonra ortaya çıkan figürü yerden alıp dolabın üzerine koyması ve gözlemcinin "ikisini yan yana koyup bir süre izliyor" şeklindeki ifadeleri de aynı figürü elde etmeye çabaladığının somut göstergeleridir. Hemen sonra Aylin'in diğerlerinin aynısı olan üçüncü bir figür ortaya çıkardığı görülmektedir. Tüm bunlar gözlem kesitinin ilerleyen kısımlarında anlam kazanmakta olup ortaya çıkardığı üç figürün aynı olması ve bunun için yoğun bir çaba göstermiş olması önem kazanmaktadır. Gözlem kesitinin devamında bu üç figür bağlamında dikkat çekici anlar yaşanmaktadır:

Yaptığı üç figürün de aynı olduğuna kanaat ettikten sonra etrafına bakınmaya başlıyor. Arkadaşlarının neler yaptığını bir süreliğine izledikten yaptığı legodan figürleri kucağına alıp sınıfın ortasında yere oturmuş legolarla oynayan Nil ve Esra'nın yanına doğru yürüyor. Usulca yanlarına oturup biraz çekinerek “Ben de sizinle oynayabilir miyim?” diye soruyor. Esra, Nil ile oyununa odaklanmış şekilde önündeki legolara bakarak “oynamaaa” diyerek karşılık veriyor. Aylin dudaklarını birbirine bastırıp içe doğru kıvrarak usulca yerinden kalkıyor ve legolarını alıp tekrar dolabın üzerine koyuyor. Üzülmüş olduğunu hissediyorum (Gözlem no. 9/3).

Aylin'in dikkatle üzerinde çalıştığı bu üç figürü kucağına alıp Nil ve Esra'nın yanına doğru yürüdüğü görülmektedir. Hemen ardından “usulca” yanlarına oturup “Ben de sizinle oynayabilir miyim?” şeklinde bir soru yöneltmektedir. Aylin'in ifadelerinden hareketle, gösterdiği tüm çabanın diğer iki arkadaşı ile oynayabilmek için olduğu çıkarsanmaktadır. Arkadaşlarıyla oyun oynamak için onlara kendi emeği olan bir “oyuncak” hazırladığı ve bu oyuncak aracılığıyla bir etkileşim kurmak istediği görülmektedir. Aylin'in bu etkileşim girişimi adeta bir “dejavu” yaşatmakta olup anaokulunun ilk haftasını hatırlatmaktadır. Bu üç lego figürü, ilk gözlem protokolünde yer alan “üç fincan” ile öylesine benzerlik taşımaktadır ki Aylin'in arkadaşlarıyla “biz” olmak arzusunun yeniden ortaya çıktığı, bu amaçla bir etkileşim yolu arayıp neticesinde üçünün birlikte oynayabileceği ve birbirinin aynı olan figürler ortaya çıkardığı görülmektedir. Ancak gözlem kesitinin devamında Esra'nın “oynama” şeklinde bir karşılık vererek onunla oynamak istemediği ve Aylin'in bu girişiminde başarısız olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada Aylin'in beden dili oldukça şey ifade etmektedir. Gözlemci “dudaklarını birbirine bastırıp içe doğru kıvrarak, yavaşça” yerinden kalktığını aktarmaktadır. Aylin'in dudak hareketlerinden içsel bir gerginlik yaşadığı, üzgün ve güvensiz hissediyor olduğu çıkarsanabilir. Gözlemcinin Aylin'in üzgün görüldüğü yönündeki görüşleri de bu varsayımı desteklemektedir.

Gözlem protokolünün en dikkat çekici kısmı ise bu kesitin ardında yer almaktadır:

Aylin legolarını tekrar dolabın üzerine koyup oynamaya başlıyor. Kendi kendine konuştuğunu görüyorum ancak sözcüklerini duyamıyorum. Bir şeyler söyleyerek legolarını kendinden *emin bir tavırla ve ustaca* söküyor, takıyor, çıkarıyor, birleştiriyor ve nihayetinde önceden yapmış olduğu üç figürü, birbirinin aynısı olan iki figüre dönüştürüyor. Bir süre figürlerini yan yana koyup seyrediyor (Gözlem no. 9/3vd).

Tam bu kısımda Aylin hislerini oyun aracılığıyla dışa vurmakta, içinde bulunduğu ruh halini adeta oyunu içerisinde somutlayarak tasvir etmektedir. Gözlemci Aylin'in daha önce ortaya çıkardığı bu üç figürü yeniden söküp takarak birbirinin aynı olan iki figür haline getirdiğini

aktarmaktadır. Aylin'in bu eylemi az önce Esra tarafından reddedilmesinin ardından yapması oldukça dikkat çekicidir. Öyle ki onlarla oyun oynamak istediği için türlü çabalarla bir oyun aracı hazırlamış ve yanlarına gidip bu oyun aracını onlara sunmuştur. Fakat o çerçevede kendine bir yer edinememiş ve reddedilmiştir. Bu hususta Aylin'in oldukça incinmiş ve üzgün hissediyor olması çok güçlü bir varsayım olarak öne çıkmaktadır. Olasılıkla Aylin duygu dünyasında kendisini "istenmeyen kişi" ilan etmiştir. Yaptığı üç figür Nil, Esra ve kendisini temsil ediyor olmalı ki, istenmediğini hissettiği sırada yaptığı bu üç figürü iki figüre dönüştürmekte, eksilttiği figür ise kendisini temsil etmektedir.

Gözlem protokolünde öne çıkan bir diğer kısım sınıf içerisindeki çocukların topluca oyun oynadığı esnada yaşanmaktadır. Sınıftaki tüm çocuklar Duygu'nun organizatörlüğünde hayali bir parti hazırlığı içerisinde. Çocuklar çeşitli oyuncaklarla parti malzemeleri ve yiyecekler hazırlamaktadır. Bu sırada oyuna dahil olmayan tek çocuğun Aylin olduğu ancak dahil olma isteği hissettiği anlaşılmaktadır:

Aylin arkasına dönüp arkadaşlarını izlemeye başlıyor. Yaklaşık 7-8 dakika boyunca odaklanmış şekilde onları izliyor. Birileri kek pişiriyor, birileri bilet hazırlıyor, birileri puzzlelerden kanepeler yapıyor. Aylin onları uzun bir süre onları seyrettikten sonra tekrar legolarını alıp dolabın üzerine taşıyor. *Oyun oynayan arkadaşlarına biraz daha yakın olmak istediğini hissediyorum.* Dolabın diğer kenarında duran Duygu elindeki puzzleleri tepsi gibi tutarak "ayvalı kek kim isteeer?" diye soruyor. Aylin de dahil olmak üzere çocuklar hep bir ağızdan "beeeen" diye karşılık veriyor. Duygu, yanındaki birkaç kişiye kek ikram ettikten sonra *bir şey hatırlamış gibi* elindeki puzzleleri bırakıp başka bir oyuncak ile ilgilenmeye başlıyor. Ayvalı kek alamayan Aylin, tekrar legolarına bakmaya başlıyor (Gözlem no. 9/3).

Aylin'in yaklaşık sekiz dakika süresince arkadaşlarını seyretmesi ve ardından arkadaşlarına yakınlaşmak suretiyle konumunu değiştirmesi, oynadıkları oyuna dahil olmak istediği yönündeki ipuçları olarak görülmektedir. Diğer taraftan Duygu'nun "Kim ayvalı kek ister?" sorusuna "ben" diyerek karşılık vermesi bu oyunun içinde olmak istediği yönündeki görüşü desteklemektedir. Fakat Aylin bir kez daha girişimine karşılık bulamamakta ve belki de hayal kırıklığıyla lego figürlerine yönelmekte ve onlarla meşgul olmaya çalışmaktadır. Aylin adeta koskoca sınıfta kendisine bir yer bulamamaktadır. Aylin'in kendisini üzgün ve küskün hissetmiş olabileceği, bir hayal kırıklığı yaşıyor olabileceği yönündeki görüşler, aşağıda yer alan kesitte gelişen olaylar doğrultusunda güçlenmektedir:

Aylin legolarıyla oyalanırken Duygu elinde tepsi gibi tuttuğu bir başka puzzle ile herkese servis yapmaya başlıyor. Neşeyle Aylin'in yanına geliyor ve "ister misin?" diye

soruyor. Aylin bakışlarını legolarından ayırmadan başını iki yana sallayarak ve Duygu'nun bir an önce yanından gitmesini ister gibi "hayır istemiyorum" diye karşılık veriyor (Gözlem no. 9/3).

Gözlemci Aylin'in legolarıyla oynadığı sekansı "oyalandığı" ifadesine başvurarak aktarmaktadır. Öte yandan Duygu'nun hayali ikramını "ister misin" diyerek sunmasına karşın Aylin "Hayır istemiyorum" sözleriyle karşılık vermektedir. Şimdiye kadar süregelen girişimlerinin kati biçimde reddedilmesi, oyunlara dahil olamamış yahut dahil edilmemiş olması onu öylesine yıpratmış olmalı ki belki de kendini legolarla oyalayarak hüsrânını yatıştırmaya çalışmakta olduğu ve Duygu'nun ikramını geri çevirerek küskünlüğünü ifade etme isteği duyduğu düşünülebilir.

Gözlem protokolünün devamında, partinin başlamak üzere olduğu sırada Aylin'in son bir hamlede bulunduğu çarpıcı bir kesit yer almaktadır:

Duygu'ya baktığını görüyorum. Bu sırada Duygu arkadaşlarına kırmızı lego parçasını gösteriyor ve "bilet bunlar" diyor. Ardından Aylin bakışlarını hızlıca masaya çeviriyor. Bir süre bakındıktan sonra kenara koyduğu legodan figürünün yanına gidiyor ve içinden bir parça kırmızı lego çıkarıp Duygu'nun yanına doğru yürümeye başlıyor. Duygu'nun yanına geldiğinde gülümsüyor ve elindeki kırmızı lego parçasını uzatıp "benim de biletim var" dediğini duyuyorum. Duygu "benden alman gerekiyordu ama neyse" diye karşılık veriyor ve *lütufkar* bir gülümsemeyle kısa süreliğine Aylin'e bakıp tekrar parti malzemelerini kontrol etmeye başlıyor. Aylin'in yüzündeki gülümseme yavaşça siliniyor. Kırmızı lego parçasını elinde tutarken etrafına boş gözlerle bakıyor. *Kalbinin parça parça olduğuna neredeyse eminim* (Gözlem no. 9/4).

Aylin parti hazırlığı içerisinde olan Duygu'yu izlemektedir. Aylin'in bakışlarını "hızlıca masaya yöneltmesinden ve bir süre bakındıktan sonra daha önce yaptığı lego figürün içinden bir parça "kırmızı lego" çıkarmasından anlaşılacağı üzere, partiye giriş biletinin bu "kırmızı lego" olması ve ona kimsenin bu partiye giriş biletini vermemesi sonucu başka yollara başvurarak, kendi çabalarıyla edindiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Aylin'in "benim de biletim var" şeklindeki sözleri o oyununun içerisinde olmayı ne kadar istediğinin, belki de itinayla yaptığı ve şimdiye kadar özenle sakladığı lego figürünü bozmak uğruna, o partiye katılmak için çabaladığının tezahürü olmaktadır. Diğer taraftan Duygu'nun Aylin'e "benden alman gerekiyordu ama neyse" şeklindeki cevabı, Aylin'e bir kez daha girişiminin beyhude bir çabadan ibaret olduğunu, nihayetinde yine çabalarının başarıya ulaşmadığını hissettirmiş olmalı ki yaşadığı hayal kırıklığı ve hüznün yüzündeki tebessümün kaybolmasından ve "boş gözlerle" etrafa bakmasından anlaşılmaktadır. Hatta ilgili kesit öylesine dramatiktir ki gözlemci bu kesitin

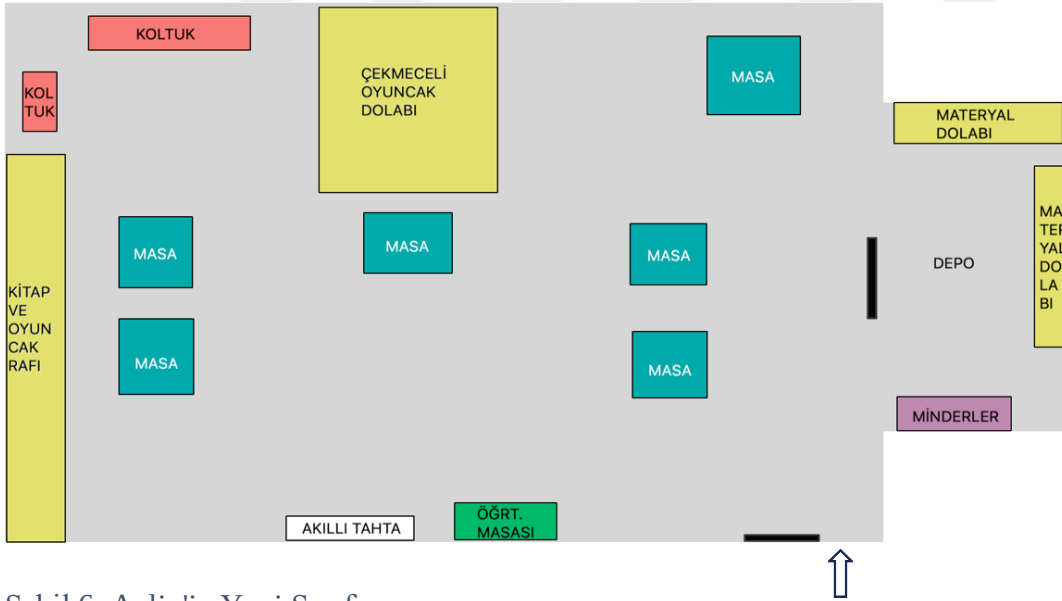
sonunda Aylin'in "kalbinin parça parça olduğuna neredeyse eminim" şeklinde bir görüş belirterek yaşadığı yıkıcı hisler üzerine vurgu yapma arzusu hissetmektedir.

4.1.3.4. Onuncu Gözlem – Yeni Düzene Aidiyet

22/12/2022 – 08.45

Yaş: 5.7

Gözlemci 10.haftaya gelindiğinde anaokulunda bazı değişikliklerin olduğunu aktarmaktadır. Şimdiye kadar anaokulunda 5-6 yaş aralığındaki çocukların yaklaşık on beş kişilik iki ayrı sınıfta eğitim aldığı bilinmektedir. Fakat anaokulunun 10.haftasında bir değişiklik yapılmış olup bu iki sınıf birleştirilmiştir. Yapılan düzenlemeler doğrultusunda Aylin'in sınıfı anaokulunun üst katında yer alırken giriş kata taşınmış ve bu ani kararla sınıfını paylaştığı arkadaşlarının sayısı iki katına çıkmıştır. Bir diğer değişiklik ise Aylin'in artık iki tane öğretmeni vardır. Burcu öğretmen ile birlikte artık Sema öğretmen de sınıfta olacaktır. Aylin'in yeni sınıfı diğer sınıfa kıyasla oldukça büyük ve materyal açısından daha zengindir. Aşağıda Aylin'in yeni sınıfının krokisi yer almaktadır:

Şekil 6. Aylin'in Yeni Sınıfı

Gözlemci anaokuluna geldikten sonra doğrudan Aylin'in yeni sınıfına gittiğini aktarmaktadır. Aylin'in sınıfına varmasının ardından bir süre onu bulamıyor olması dikkat çekmektedir:

Sınıfta çok fazla çocuk olduğu için gözlem yaptığım sınıftaki çocukları bulmakta zorlanıyorum. Aylin'i hala görememişken kendi kendime acaba burada değil mi diye

düşündüğüm sırada halının üzerinde oturan Nil'i fark ediyorum. Hemen yanında Esra oturuyor ve tam karşısında arkası dönük bir kız çocuğu görüyorum. Aylin olduğunu sonradan fark ediyorum (Gözlem no. 10/2).

Gözlemcinin sınıfta çok fazla çocuk olmasını belirtmesinden ve bir süre Aylin'in nerede olduğunu bulamamasından anlaşılacağı üzere, sınıf mevcudunun iki katına çıkmasıyla birlikte yaklaşık 30 çocuğun arasından odak çocuğun gözlemlenmesi güçleşmeye başlamaktadır. İlgili seminer protokolünde bu değişikliğin üzerinde durulması gerektiği ve bundan sonraki gözlem raporlarında bu değişikliğin etkilerinin incelenmesi gerektiği fikri ortaya çıkmıştır:

Mevcut fiziki şartlar keskin bir şekilde değiştirilmiştir. Sınıf birleştirmenin olumlu ya da olumsuz odak çocuk üzerinde ne tür etkileri olacağı bundan sonraki kısımlarda göz önünde bulundurulacaktır (Seminer no. 10).

Gözlem protokolünün devamında gözlemci Burcu öğretmenin seslenmesi üzerine Aylin'in öğretmeninin yanına gittiğini aktarmaktadır:

Burcu öğretmen "Aylincim ailene vereceğimiz yeni yıl kartı için ne yazalım istersin?" diye soruyor. Aylin'in yüzünde bir gülümseme oluşuyor ve bir süre duraksıyor. *Ne yazılabileceğini düşündüğünü düşünüyorum.* Burcu öğretmen tekrar "Ne söylemek istersin ailene?" diye soruyor. Aylin birkaç saniye duraksamanın ardından sessiz ve çekingen bir ses tonuyla "Sizi seviyorum" diye cevap veriyor. Burcu öğretmen gülümseyerek "Bi de iyi bir yıl dileyelim mi? Yeni yılınız kutlu olsun, sizi seviyorum yazalım mı?" diye soruyor. Aylin de gülümseyerek evet anlamında başını aşağı yukarı sallıyor ve "Eveet" diyor. Ardından gülümseyerek ve belli belirsiz zıplayarak tekrar Nil ve Esra'nın yanına gidiyor (Gözlem no. 10/2).

Yukarıda yer alan kesitte yeni yıl için tebrik kartı hazırlandığı görülmektedir. Burcu öğretmen yeni yıl kartının üzerine yazmak amacıyla Aylin'e "Ne yazalım istersin?" şeklinde bir soru yöneltmektedir. Bu sorunun ardından Aylin'in gülümsediği ve kartın üzerine "sizi seviyorum" yazılmasını istediği görülmektedir. Aylin'in söylemlerinden ve gülümsüyor oluşundan hareketle ailesi için hazırlanan bu kartta duygularının açıkça yer almasını istediği, söz konusu ailesi olduğunda kendini mutlu hissettiği olasılıkla da bu kartın onu heyecanlandığı söylenebilir. Öğretmeni ile görüşmesinin bitmesiyle "gülümseyerek" ve "zıplayarak" oradan ayrılması, hissetmiş olduğu heyecanı ve mutluluğu destekler niteliktedir. Öte yandan bu kesit Aylin'in kendini iyi hissettiğine dair ipuçlarının yer aldığı tek kesit olarak karşımıza çıkmaktadır. Gözlem protokolünün devamında Aylin'in ne hissediyor olabileceğine yönelik belirgin göstergeler bulunmamaktadır. Sıklıkla Aylin'in kendine bir meşguliyet aradığı sekanslar göze çarpmaktadır:

Bakışlarımı tekrar Aylin'e çeviriyorum ve Nil ve Esra'nın olduğu yere baktığımı görüyorum. 3 tane tamir masasının yan yana durduğu bu alanda Nil ve Esra oyun oynuyor. Aylin tangram taşlarını topluyor ve kutusuna yerleştirip olduğu yerden kalkıyor. Nil'in yanına yaklaşıyor ve "Ben de sizinle oynayabilir miyim?" diye soruyor. Nil "evet" diye karşılık verdikten sonra Aylin hızlıca üçüncü tamir masasına gidiyor. Nil tekrar Aylin'e yönelerek "ama orası Merve'nin yeri başka masa yok" diye ekliyor. Aylin ayağa kalkıp birkaç adım geri gidiyor ve bir süre duraksıyor. Tekrar Nil'in yanına gelip "o zaman yardımcınız olabilir miyim, size yardım ederim" diyor. Nil "olur" diye karşılık veriyor. Hemen ardından Aylin ahşap çekici eline alıyor ve vida boşluğuna silindir bir çubuğa vurarak içine geçirmeye çalışıyor. Birkaç kez çekiçle silindir çubuğa hafifçe vuruyor ve çekici bırakıp oradan ayrılıyor (Gözlem no. 10/3).

Aylin uzaktan Nil ve Esra'yı seyretmekte ve ardından yanlarına gidip "Ben de sizinle oynayabilir miyim?" şeklinde bir soru yöneltmektedir. Aylin'in bu sorusu tek başına oynamak istemediğini, bir gruba dahil olmak isteği duyduğunu ve etkileşim içerisinde olma ihtiyacı hissettiğini göstermektedir. Nil'in olumlu dönütünün ardından Aylin'in "hızlıca" üçüncü tamir masasında yerini alması, bu oyuna dahil olmak isteğine dair ipucu niteliği taşımaktadır. Kesitin devamında Nil, Aylin'in oyun oynadığı masanın Merve'ye ait olduğunu belirtmekte ve böylelikle Aylin'in oynayabileceği herhangi bir masa kalmamaktadır. Fakat Aylin bu gruba dahil olmayı ve birlikte oyun oynamayı o kadar çok istiyor olmalı ki bir çözüm yolu üretip onların "yardımcısı" olmayı teklif etmektedir. Bu teklifinin kabul olmasıyla beraber hemen işe koyulmakta ve çekiç yardımıyla vidaları boşluklara yerleştirmeye başlamaktadır. Bu nokta da şöyle bir varsayımda bulunulabilir: Aylin bu oyunun içinde olmak istemektedir fakat iş birliği içerisinde, keyif alarak bu aktiviteyi sürdürmeyi umut etmektedir. Vidaları yerleştirmeye başladıktan kısa bir süre sonra bu oyunun sandığı kadar keyifli olmadığını düşünmüş olmalı ki çekici bırakıp oradan ayrılmaktadır. Olasılıkla yalnızca onların yardımcıları olarak vida çakmak ona hayal ettiği etkileşimi sunmamış olup oradan gitme ihtiyacı hissetmektedir.

Gözlem protokolünün devamında Aylin bu kez Ege'nin yanına yaklaşmakta ve kısa bir süreliğine boncuklarla oynamaktadırlar. Fakat bu oyun Selim'in sınıfa girmesiyle sonlanmaktadır.

Aylin ve Ege boncuk kavanozunu ararken Selim sınıftan içeri giriyor. Selim'in geldiğini gören Ege elindeki boncukları dolabın üzerine atıp koşa koşa Selim'in yanına gidiyor. *Ege için Selim adeta bir kurtarıcı oluyor. Tanıdık bir yüz ve sevdiği bir arkadaş. Onu sıkılmaktan ve arayıştan kurtaran bir kurtarıcı.* Aylin Ege'nin koştuğu yöne doğru bakıyor. Selim tedirgin bir gülümsemeyle masaya doğru ilerliyor. Bir yandan da sınıfa

bakınıyor. *Henüz farklılığa alışamadığını, olan biteni anlamaya çalıştığını hissediyorum.* Aylin onları izlemeye devam ediyor. Selim ile birlikte Ege'nin de masaya oturmasının ardından Aylin de onlara doğru yürüyor ve masanın bir ucuna oturuyor. Ege'nin Selim'e durmaksızın bir şeyler anlattığını görüyorum. Aylin onları seyretmeye devam ediyor ve birkaç kez sohbete dahil olduğunu dudak hareketlerinden anlayabiliyorum. Çok geçmeden Aylin oturduğu sandalyeden kalkıyor ve etrafa bakınarak yavaş yavaş sınıf içerisinde yürümeye başlıyor. *Bir arayış içerisinde olduğunu hissediyorum* (Gözlem no. 10/4).

Yukarıdaki kesitte Ege'nin Selim'i görmesinin hemen ardından “koşa koşa” onun yanına gittiği aktarılmaktadır. Aylin'in ise bu esnada onları seyrettiği, bir süre sonra da onlara doğru ilerleyip yanlarına oturduğu görülmektedir. Olasılıkla Aylin bu kez Ege ve Selim ile etkileşimde bulunma arzusu duymakta ve bu doğrultuda onlarla konuşma girişiminde bulunmaktadır. Gözlem kesitinde Selim ve Ege'nin sohbetine dahil olduğu Aylin'in “dudak hareketlerinden” anlaşılmaktadır. Fakat Aylin bu iki çocuk arasında da kendisine bir yer edinememiş olacak ki çok geçmeden masadan kalkmakta ve etrafa bakınmaya başlamaktadır. Aylin'in “etrafa bakınarak” sınıf içerisinde dolaşması bir meşguliyet arayışı içerisinde olduğuna yönelik ipuçları olarak ele alınabilir. Diğer taraftan gözlemcinin Ege'nin Selim'e doğru yönelişini aktarırken Selim'i bir “kurtarıcı” olarak nitelendirmesi, sınıf içerisindeki atmosferin sıkıcı ve bunaltıcı olduğunu, çocukların belki de genelinde bir arayış ve uyumlanma çabasının baş gösteriyor olduğunu hissettirmektedir. Selim'in sınıfa girdiği esnada “tedirgin bir şekilde gülümsemesi” ve gözlemcinin ifadeleriyle “olup biteni anlamaya çalışarak” bakması da bu görüşü desteklemektedir. Çocukların sıkılgan tavırları ve Aylin'in “meşguliyet arayışı”ndan, çocukların yeniden bir uyumlanma süreci içerisinde olduğu, henüz uyumun sağlanmamış olmasının da bir kaosa yol açtığı çıkarsanabilir. Gözlemcinin protokolde yer alan bazı yorumları bu görüşleri doğrulamaktadır:

Çocuklar masaların altına giriyor, üstüne çıkıyor, sınıfta koşturuyor, bağırıyor ve şiddetli bir kargaşa olduğunu düşünüyorum. Biraz daha baktığımda diğer sınıfın öğrencileri olduğunu fark ediyorum. *Gözlem yaptığım sınıftaki çocukların sessizce ve ne yapacağını bilemez gibi bir boşlukta olduklarını hissediyorum. Henüz buraya ait olmadıklarını hissettiklerini düşünüyorum* (Gözlem no. 10/3).

İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler de yukarıda yer alan görüşleri desteklemektedir:

Aylin'in bu yeni ortamda kendini pek iyi hissettiği görülmemektedir ve daha çok sıkılgan bir duruş sergilemektedir. Gözlemcinin yer yer italik biçimde belirttiği

ifadelerinden de sınıfta bir karmaşanın hakim olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla 10.gözlem raporunda duygusal atmosferin pek hissedilememektedir. Öte yandan Aylin'in arayışları ve etrafta gezinmeleri ilk haftaları anımsatmaktadır. Tüm bunlar Aylin'in anaokulunun ilk haftalarındaki uyum sürecinin bir benzerini yeniden deneyimliyor olduğunun güçlü emareleridir. Gözlem protokolündeki tablo uyum sürecinin başa sardığını, düzenin eskiye döndüğünü hissettirmektedir (Seminer no. 10). Gözlem protokolünün devamında Aylin'in puzzle raflarına doğru ilerlediği, peşi sıra beş ayrı puzzle bulmaca yaptığı görülmektedir. Beşinci puzzle bulmacayı yaptığı esnada son iki parçayı eksik bırakmakta ve yerine kaldırıp oradan ayrılmaktadır. Aylin'in sonrasında sergilediği davranışlar oldukça dikkat çekicidir:

Saatime kaçınıcı kez baktığımı bilmiyorum. Daha önce hiçbir gözlemimde sıkıldığımı hatırlamıyorum ancak Aylin'in öldürmeye çalıştığı vakit benim için de geçmiyor. Aylin beşinci puzzle bulmacayı yerine koyduktan sonra ayağa kalkıyor ve etrafa bakınmaya başlıyor. Sınıfın içinde volta atarak dolaşılıyor. Bir sağa, bir sola, bir dolapların olduğu yerlere, bir masaların olduğu yerlere doğru amaçsızca yürüyor. Uzun bir süre boş boş gezindikten sonra sınıfın içerisinde gezinmeye devam ederken etrafı toplamaya başlıyor. Dağınık duran oyuncakları hizalı biçimde sıralıyor, yamuk duran masaları düzeltiyor, oyuncak çamaşır makinesinin kapağını kapatıyor, raflardaki kitapları diklemesine duracak şekilde yatay olanları düzeltiyor. Sınıfta boş ve yavaş adımlarla yürüdükçe gözüne çarpan düzensizlikleri ve dağınıklıkları toparlıyor. Yaklaşık 15 dakika boyunca bunu yapmaya devam ediyor (Gözlem no. 10/5).

Gözlemci Aylin'in "amaçsızca" gezindiğini, 15 dakika süresince de sınıf içerisindeki dağınıkları düzenlediğini aktarmaktadır. Aylin'in 15 dakika boyunca oyuncakları "hizalaması" "yamuk duran" masaları düzeltmesi, yatay olan kitapları düzelterek hepsini diklemesine sıralaması adeta okb (obsesif-kompulsif bozukluk) tanısı almış bir bireyin kompülsiyonlarını andırmaktadır. Serbest oyun saatini -üstelik 15 dakika gibi uzun bir süreyi- bu tip davranışlar sergileyerek geçirmesi stres içerisinde olduğunu, kendisini yatıştırmaya ve vakit öldürmeye çalışıyor olduğunu düşündürmektedir. Hatta Aylin'in bunaltıcı duygu durumu gözlemciye öylesine nüfuz etmiştir ki ilk kez bir gözlem sırasında "sıkıldığını" belirtme ihtiyacı hissetmiş olup bir an önce gözlemini sonlandırmak ister gibi saatini kontrol ettiğini ifade etmektedir.

4.1.3.4. Üçüncü Ayın Özeti

Üçüncü ay kapsamında yapılan gözlemlerde Burcu öğretmen çocuklardan bahçede bazı varlıklar (solucan, karınca, güneş, bulut vb.) bulmalarını istemektedir. Aylin'in şimdiye kadar

bahçede geçirdiği vakit süresince sıklıkla etrafta gezindiği, kendisine bir meşguliyet arıyor olduğu ve vakit öldürmeye çalıştığı yönünde güçlü ipuçlarına rastlanırken araştırmaya ve keşfetmeye teşvik edici bir etkinlik hazırlandığında hevesli, ilgili ve heyecanlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada Burcu öğretmenin teşvik edici ve yönlendirici bir rehber rolü üstlenerek hazırladığı etkinliğin Aylin'in iç karartıcı hislerden uzaklaşıp iyi yönlü duygular geliştirmesine fayda sağladığı düşünülebilir. Diğer taraftan Aylin'in arkadaşlarına karşı daha açık ve kaçınan olmayan bir etkileşim yolu izlediği, şimdiye kadar süregelen iç karartıcı duygularının yerini daha iyi yönlü duyguların aldığı, gözlem süresince sıklıkla heyecanlı ve sevinçli olduğu, özgüvenli bir duruş sergilediği göze çarpmaktadır. Öte yandan anaokulundaki üçüncü ayında Aylin'in ikircikli duygularının devam ettiği, bazı zamanlar ayna karşısında dans ettiği ve boğucu hislerinden açıkça kurtulmuş olduğuna rastlanırken, akranları ile etkileşim kurma girişimleri defalarca kez başarısızlıkla sonuçlandığında pozitif yönlü gelişen duygularının yerini hüsrana bıraktığı, birtakım hayal kırıklıkları yaşadığı, kendini incinmiş hissettiği anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra yapılan gözlemlerde anaokulunda radikal bir değişiklik olduğu ve Aylin'in sınıfı ile diğer beş yaş sınıfının birleştiği görülmüştür. Bu ani değişiklik Aylin ve diğer çocukların davranışlarından anlaşılacağı üzere uyum sürecini başa sarmıştır. Aylin'in bu yeni düzen içinde kendisine bir yer edinemediği ve dakikalar boyunca sınıfta amaçsızca dolaştığı görülmüştür. Bazı arkadaşlarıyla oynamayı ve iletişim kurmayı denediği ancak yapıp ettiklerini yarıda bırakarak yeniden sınıfta gezinmeye başladığı aktarılmıştır. Aylin'in davranışlarından yeniden bir uyum sürecinin ortasında kaldığı, bu uyum sürecinin de onu zorladığı, bir stres yaşıyor olduğu ve yaşadığı stresi boşaltmak için neredeyse kompülsiyon denebilecek davranışlara başvurduğu anlaşılmıştır.

4.1.4. Dördüncü Ay

4.1.4.1. On Birinci Gözlem – Yapma!

04/01/2023 – 09.25

Yaş: 5.7

Gözlemci gözlemini gerçekleştirmek üzere anaokuluna geldiğinde saat 08.40'ı göstermektedir. Kırk beş dakikalık bir gecikmenin ardından Aylin ve babası anaokulunun giriş kapısında belirirler. Gözlemci geçen süre zarfında onlarca çocuğun ebeveynleri tarafından anaokuluna bırakılma anlarına tanıklık etmekte olup uzun süren bekleyişinin ardından Aylin'in gecikmeli olarak anaokulu bahçesine girdiğini şöyle aktarmaktadır:

Aylin'in binaya doğru yaklaşırken gülerek babasıyla konuşması dikkatimi çekiyor. Murat Bey bir şeyler anlatıyor ve Aylin de oldukça keyifli bir yüz ifadesiyle gülüyor. Çabucak bina kapısına geliyorlar... Bu sırada görevli öğretmen koridorda beliriyor ve "Günaydın Ayliin, arkadaşların kahvaltıya gitti koş" diyor. Murat Bey önce şaşkınlıkla "Aaa kahvaltıya geçtiler mi ya?" diyor ve ardından Aylin'e bakarak "Koş koş aç kalıcaz yoksa" diyerek gülüyor. Aylin'in de güldüğünü görüyorum... Aylin yerinden kalkıyor. Murat Bey Aylin'in çantasını kendi omzundan indirip eline alıyor ve yere doğru diz çöküyor. Aylin de babasına doğru yöneliyor. *Bu kez diğer gözlemlerime kıyasla daha kısa süren bir sarılma gerçekleşiyor.* Murat Bey sarıldıktan sonra Aylin'in yanaklarına birer tane öpücük konduruyor ve çantasını uzatıp "Hadi koş, akşam görüşürüz" diyerek gülümsüyor (Gözlem no. 11/3).

Yukarıdaki kesitte Aylin'in yer yer güldüğü ve keyifli görüldüğü aktarılmaktadır. Aylin'in babasından ayrılma anını betimleyen bu gözlem sekansında üç ayın sonunda ilk kez gülüyor oluşu dikkate değerdir. Birçok gözlem raporunda aktarılanların aksine okula gelmek istemediği veya babasıyla ayrılmakta zorluk yaşadığı yönünde herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Aylin'in anaokuluna gelirken ve ebeveyniyle ayrılık sürecini deneyimlerken gülüyor oluşu artık anaokuluna neredeyse alışmış olduğunun göstergeleridir. Tembel adımlarının ve yavaş hareketlerinin, ağladığı ve gözyaşlarını tutmak üzere yoğun çaba sarf ettiği anların yerini pozitif duyguların aldığı, anaokuluna yönelik aidiyet hissinin oluşmaya başladığı görülmektedir. Öte yandan Aylin'in anaokuluna keyifle geldiği anların tam üç ay geçtikten sonra görülmeye başlaması düşündürücüdür. Olasılıkla anaokulunda hiçbir uyum modelinin uygulanmıyor oluşu, öğretmeninden yaşadığı zorlu deneyimleri kolaylaştıracak ve bu yeni ortama pürüzsüz ve ahenkli bir geçiş yapmasını sağlayacak bir destek alamamış olması ve Aylin'in kaygılarıyla baş etmek konusunda yapayalnız bırakılması anaokuluna uyum sürecinin bu kadar uzun sürmesinde etkili olmaktadır denilebilir. Bunun yanı sıra Aylin'in hastalık gerekçesiyle üç hafta süresince anaokuluna gelememiş olması da uyum sürecini başa saran, süreci uzatan etkenlerden birisi olarak ele alınabilir. Diğer taraftan gözlemci Aylin'in kahvaltıya geç kaldığını aktarmaktadır. Bu hususta bir an önce Aylin'in kahvaltıya dahil olabilmesi için, babanın ve Aylin'in acele davrandıkları hissedilmektedir. Gözlem protokolünün devamında Aylin'in kahvaltısını yapmak üzere yemekhaneye gittiği, kahvaltılıklarını alıp yemeye başladığı sırada da kahvaltı süresinin son bulduğu aktarılmaktadır. Bu esnada Aylin ve Burcu öğretmen arasında gerçekleşen konuşma dikkat çekmektedir:

Burcu öğretmen, "Çocuklar hadi bittiyse gidelim" diyerek çocuklara sesleniyor. Kısa bir sürenin ardından Aylin'in yanına geliyor ve ona doğru eğilip "Biz şimdi sınıfa gidiyoruz,

sen de kahvaltını yapınca arkamızdan gel tamam mı?” diyor. Aylin cevap vermeden bir süre *düşünceli bir biçimde* Burcu öğretmene bakıyor. *Bu fikrin -yemekhanede tek başına kalmanın- iyi olup olmadığına karar vermeye çalıştığını hissediyorum.* Ardından Burcu öğretmen *Aylin’in tereddüdünü anlamış olacak ki* tekrar “Kahvaltı yapacak mısın?” diye soruyor. Aylin başını onaylarcasına yavaş yavaş aşağı yukarı sallıyor. Burcu öğretmen “Tamam, bitince gel tamam mı sınıfta bekliyoruz seni” diyor. Ardından “Dur sana su da getireyim” diye ekleyip sürahinin olduğu masaya doğru ilerliyor. Aylin gözleriyle Burcu öğretmeni takip ediyor. Burcu öğretmen suyu getirdikten sonra tekrar *Aylin’in yemekhanede tek başına kalmak konusunda endişe duyduğunu düşünmüş olmalı ki* Aylin’e “Kahvaltına devam edecek misin?” diye bir soru daha yöneltiyor. Aylin bu kez başını hayır anlamında sağa sola sallıyor. Burcu öğretmenin “Tamam o zaman gel gidelim” demesiyle Aylin yerinden kalkıp tabağını çöp kovasının olduğu yere bırakıyor ve aşağıdaki lavaboya inen çocukların yanına gidiyorlar (Gözlem no. 11/4).

Kahvaltı saatinin sonlanmasıyla ve yemekhanede yalnız kalacağı fikrinin ortaya çıkmasıyla Aylin’in gülümseyişlerinin ve keyifli hislerinin de sonlandığı, yerini endişeli bir duygu durumunun aldığı düşünülebilir. Öğretmen “Kahvaltı yapacak mısın?” şeklinde bir soru yönelttiğinde Aylin’in “Evet” anlamında başını aşağı yukarı sallamasından halihazırda aç olduğu ve karnını doyurmak istediği düşünülebilir. Fakat ilerleyen kısımlarda Aylin’in endişeli olduğu anlaşılmakta ve Burcu öğretmenin yeniden aynı soruyu sorması üzerine bu kez “Hayır” anlamında başını sağa sola salladığı görülmektedir. Bu kesitlerden yola çıkarak Aylin’in belki de aç kalmayı yalnız kalmaya tercih ettiği, yemekhanede tek başına kahvaltı yapmaktansa yeni yeni aidiyet duygusu geliştirdiği arkadaşlarıyla olmayı tercih ettiği varsayımında bulunulabilir. Öte yandan ilk kez Aylin’in aidiyet hissinin oluşmaya başladığı yönünde ipuçları bulunan bir kesitin hemen ardından tek başına kahvaltı yapması için anaokulu yemekhanesinde yalnız bırakılması, adeta kendi çabalarıyla aldığı yolu kesintiye uğratıp gösterdiği gelişimi baltalamakta ve onu baş etmesi gereken yeni bir kaygılı duygu durumunun içine sürüklemektedir. Diğer taraftan sınıf öğretmenin süreci yönetimi konusunda yetersizliği de oldukça dikkat çekicidir. Aylin ikircikli (ambivalence) bir deneyim yaşamak durumunda kalmaktadır. Aylin ya bir başına karnını doyurmalı ya da aç kalmayı tercih edip arkadaşlarının yanına gitmelidir. Bir önceki hafta alınan kararlarla birlikte sınıfta artık iki öğretmenin var olduğu hatırlanırsa; belki de Aylin böylesine kaygılı bir süreç deneyimlemek ve bir seçim yapmak zorunda kalmamalıdır. Diğer çocuklarla hali hazırda Sema öğretmen ilgilenirken, Burcu öğretmenin de Aylin’i bir başına bırakmadan, kahvaltı süresince ona eşlik edebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Gözlem protokolünün devamında Aylin de arkadaşlarının yanına gitmekte ve çocuklar bir süre sınıfta öğretmenin açtığı videoyu seyretmektedir. Ardından öğretmen yürüyüşe çıkılacağını duyurmakta ve dışarı çıkmak için hazırlıklar yapılmaktadır. Aylin yağmur tulumunu, yürüyüş ayakkabılarını giyip sırt çantasını almakta ve bina girişinde beklemeye başlamaktadır:

Aylin sıraya giriyor ve yerinde *heyecanla* kıpırdanarak olduğu yerde hafif hafif zıplayarak beklemeye başlıyor. Hemen önünde duran Esra ile gülüşüklerini görüyorum (Gözlem no. 11/6).

Aylin'in olduğu yerde "zıplamasından" yürüyüşe çıkacak olmanın onu heyecanlandığı ve bir an önce binadan çıkmak istercesine sabırsızlandığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda arkadaşıyla konuşurken gülüyor oluşu da Aylin'in o dakikalarda kendisini mutlu ve keyifli hissettiğini destekleyen işaretlerden birisidir. Fakat Aylin'in bu keyifli anları kısa süre içerisinde son bulmaktadır:

O sırada Aylin'in hemen arkasında yerini alan Kübra, Aylin'in çantasını altından tutup kaldırıyor ve hızla bırakıyor. Çantadaki ağırlık sebebiyle arkaya doğru sendeleyeyen Aylin Kübra'ya bakıp kaşlarını çatarak "Yapma" diyor. Kübra Aylin'e bakarak gülüyor. Aylin önüne döndükten sonra Kübra tekrar aynı hareketi yapıyor. Aylin çantasını sağa sola sallayarak arkasına dönmeden "Yapmaa!" diye karşılık veriyor. Kübra tekrar gülüyor. Hemen ardından bir kez daha Aylin'in çantasını kaldırıp hızla bırakıyor. Aylin öfkelenerek geriye dönüp yüksek bir ses tonuyla "Yapmaa diyorum!" deyip bir süre Kübra'ya öfkeyle bakıyor. *Kübra Aylin'in gerginliğinden keyif alıyor olacak ki* gülmeye devam ediyor. Aylin tekrar önüne döndüğü sırada bir kez daha aynı davranışı tekrarlıyor. Aylin oldukça öfkeli şekilde Kübra'ya doğru dönüp el bileklerini tutuyor ve yüzünü Kübra'nın yüzüne iyice yaklaştırıp gözlerinin içine bakarak "Yapma diyorum! Yapma!" diyor şiddetle. Kübra hala gülmeye devam ediyor. Aylin yavaşça Kübra'nın ellerini bırakıp önüne dönüyor. Bir kez daha Kübra aynı hareketi yapıyor ve Aylin bu kez "Öğretmeniiiiim" diye yüksek bir ses tonuyla Burcu öğretmene sesleniyor (Gözlem no. 11/7).

Yukarıdaki kesitte Aylin'in defalarca uyarmasına karşın Kübra'nın onu dikkate almadığı, ısrarla Aylin'in rahatsız olduğu davranışı yapmayı sürdürdüğü görülmektedir. Aylin ilk uyarısını kaşlarını çatarak ve "Yapma" diyerek gerçekleştirmektedir. Uyarısının üzerine Kübra gülmekte ve aynı hareketi tekrar yapmaktadır. Aylin bu kez tepkisini biraz daha güçlendirerek Kübra'nın çantasına dokunmasını engellemek ister gibi çantasını sağa sola sallamakta ve "Yapma" diyerek uyarmaktadır. Kübra'nın gülmeye devam etmesi ve davranışını devam ettirmesi Aylin'i iyice kızdırmaya başlamış olmalı ki üçüncü uyarısını öfkeyle bakarak ve bağırarak suretiyle yüksek

sesle “Yapma” diyerek gerçekleştirmektedir. Fakat Kübra Aylin’i adeta çıldırtmak istercesine davranışını sürdürmekte ve onu öfkeliendirmektedir. Aylin’in sabrı iyice taşmış olmalı ki dördüncü uyarısını ona engel olmak suretiyle ellerini tutup öfkeyle gözlerinin içine bakarak “Yapma diyorum! Yapma!” şeklinde görece şiddetli bir tepkiye başvurarak gerçekleştirmektedir. Kübra’nın gülmekten ve davranışını sürdürmekten vazgeçmeyen tutumu Aylin’i adeta çaresiz bırakmakta ve beşinci uyarısını otoriteye başvurarak, belki de otoritenin tehdidini Kübra’ya hissettirmek arzusuyla, “Öğretmeniim” şeklinde bir seslenme ile gerçekleştirmektedir. İlgili kesitte Kübra’nın sergilediği davranışlar açıkça Aylin’i huzursuz etmektedir. Kübra’nın bir sebep olmaksızın defaten sergilediği kışkırtıcı davranışlar karşısında çaresiz kalan Aylin yaşadığı gerginlikten kurtulabilmek için öğretmeninden yardım talep etmektedir. Aylin ve Kübra arasında gerçekleşen bu negatif etkileşim, belki de iki sınıfın birleştirilmesinin olumsuz sonuçlarından biri olduğu düşünülebilir. Çocuklar uzun ve zorlu bir alışma sürecinin ardından yeniden bir değişikliğin ortasında kalmakta ve bulundukları akran grubu içerisinde henüz tutarlı bir bağ ve güvenli bir etkileşim geliştirememektedir. Dolayısıyla henüz birbirlerine alışmamış ve yeni davranışları benimseyememiş olmaları çatışmaları da beraberinde getirmektedir. Öte yandan Aylin’in şimdiye kadar böylesine öfkeliendiği anlara rastlanmamış olması kesiti bir başka açıdan değerli kılmaktadır. Aylin’in kişisel alanını korumak amacıyla şimdiye dek öne çıkan kaçınan davranışlarını geride bıraktığı, hakları ve sınırları konusunda sessiz kalmaktan öte bu davranış sistemiyle baş etme çabası gösterdiği düşünülmektedir. İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler de bu çıkarsamaları desteklemektedir:

Odak çocuğun ilk kez bu kadar öfke duyduğu görülmektedir. İlk gözlem raporlarında Nil Aylin’in oyuncasını elinden aldığında da kızgın bir tavır sergilediği görülmekteydi. Ancak kreşteki ilk zamanlarını anımsatan bu kesitte farklı olarak karşı koyma ve tavrını net bir şekilde ortaya koyma biçiminin öne çıktığı görülmektedir” (Seminer no.11).

“Aylin’in Kübra ile yaşadıkları; yeniden yeni bir arkadaşça, yeni tavırlara ve davranışlara alışmakta güçlük çektiğini göstermektedir. Aylin’in tıpkı anaokulunun ilk günlerinde olduğu gibi yeniden bir alışma sürecinin içerisinde olduğu görülmektedir. (Seminer no. 11).

4.1.4.2. On İkinci Gözlem – Büyüyorum.

11/01/2023 – 09.05

Yaş: 5.7

Gözlemci gözlemi gerçekleştirmek üzere anaokuluna geldiğinde saat 09.03'ü göstermektedir. Vakit kaybetmeden Aylin'in sınıfına doğru ilerlemekte ve saat 09.05'te gözlemi yapmaya başlamaktadır. Gözlem sürecinde 12. haftaya gelindiğinde Aylin'in birtakım fiziksel değişimler içerisinde olduğu ve önemli gelişmelerin yaşandığı göze çarpmaktadır. Gözlemci sınıfa girdiğinde Aylin'i gördüğü anları şu şekilde aktarır:

Aylin'i diğer çocuklardan ayırt etmekte zorlanıyorum çünkü her zaman taktığı gözlüklerini bugün takmadığını fark ediyorum. Ardından ayakkabılarının da ayağında olmadığı gözüme çarpıyor. *Daha önce sınıf içerisinde ayakkabısız olduğunu hiç görmediğimi düşünüyorum.* Kısa bir süre sonra ayakkabılarının hemen yakınında, yerde durduğunu görüyorum ve *sanırım oynadıkları oyunun senaryosu sebebiyle çıkardı diye geçiriyorum içimden* (Gözlem no. 12/1).

Gözlemci Aylin'in her zaman taktığı gözlüklerini takmamış olması sebebiyle ilk bakışta onu ayırt etmekte zorlandığını aktarmaktadır. Aylin'in şimdiye kadar "gözlüklü" olması, gözlemcinin onu otuz çocuk arasından ayırt etmesini kolaylaştıran ve bilinçsizce geliştirilen kodlardan birisi olabilir. Gözlemci kesitin devamında Aylin'in sınıf içerisinde ilk kez ayakkabılarını çıkarmış olduğunu görmekte ve bunun oynadıkları oyunun senaryosu dahilinde sergilenen bir davranış olabileceği varsayımında bulunmaktadır. Aylin'in fiziksel değişimi; bir taraftan oynadığı oyunun kurgusu gereği ortaya çıkmış olabileceği anlamı taşıırken, diğer taraftan gözlem protokolünün ele alındığı seminer toplantısında daha farklı bir anlam taşıyor olabileceği de ortaya çıkmıştır. Fakat seminer toplantısında ortaya atılan görüşleri ele almadan önce gözlem raporunda yer alan diğer önemli kısımların açıklanması ve birbiriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Dikkat çeken kesitlerden ilki Duygu ve Aylin'in dramatik oyun merkezinde oyun oynadığı esnada karşımıza çıkmaktadır:

Duygu, Aylin'in elinden tutuyor ve "Bebek, sen şimdi yatağa yatacaksın" diyor. Daha sonra Aylin'i kolundan tutarak koltuğa yatırıyor. Bu esnada tıpkı bir bebekmiş gibi Aylin'in başını okşuyor ve elleriyle gözlerini kapatarak uyutmaya çalışıyor. Aylin'in yüzünde keyif aldığına dair hiçbir ifade bulunmuyor (Gözlem no. 12/2).

Yukarıdaki gözlem kesitinde Duygu'nun Aylin'e "Bebek" diyerek hitap ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda Aylin'in bebek rolünü canlandığı, Duygu'nun ise bir "Yetişkin" gibi onu koltuğa yatırıp başını okşadığı ve gözlemcinin ifadeleriyle "tıpkı bir bebekmiş gibi" onu uyutmaya çalıştığı görülmektedir. Aylin'in yüzünde keyifli olduğuna dair bir ipucu bulunmaması da göz önüne alındığında belki de "Bebek" rolünü canlandırmaktan hoşlanmadığı, bu oyunun onun için eğlenceli olmadığı düşünülebilir. Hemen sonra yer alan sekansta da canlandığı "Bebek" rolünü sonlandırması, Duygu'nun Aylin için belirlediği bu rolden hoşlanmamış olduğu görüşünü desteklemektedir. Hatta belki de kendisinin de bir yetişkin rolü almak istediği, aslında bebek olmadığını göstermek isteği hissediyor olduğu anlaşılmaktadır:

Bu sırada Aylin *bebek rolü üstlenmekten sıkılmış olacak ki* uzandığı koltuktan kalkıyor. Duygu ile birlikte dramatik oyun merkezinin mutfak bölümüne ilerliyorlar. Oyuncak ocağın üzerindeki plastik tabak ve tencereler ile yemek yapmaya başladıklarını görüyorum. Küçük bir oyuncak kaşıkla, tencere ve tabakların içindeki plastik sebzelerden yaptıkları yemeği pişiriyorlar (Gözlem no. 12/2).

Aylin'in Duygu ile birlikte mutfakta yemek pişirmeye başlaması; artık ikisinin de birer "yetişkin" rolü içerisinde olduğunu, Aylin'in artık bir "bebek olmadığını" ve rol dengelerinin eşitlendiğini göstermekle birlikte gözlemcinin kesit içerisinde aktardığı hislerini de doğrulamaktadır.

Gözlem raporunun devamında gözlemcinin bir süreliğine dikkati dağılmakta ve sınıf içerisindeki çocuklardan bazılarının onunla iletişime geçme isteği sebebiyle Aylin'e odaklanamadığını ifade edilmektedir. Hemen ardından bakışlarını yeniden Aylin'e çevirebildiğinde Aylin'in sanki artık "Bebek" olmadığını kanıtlamak istercesine yaptığı bazı davranışlara tanık olmaktadır:

Nihayet tekrar Aylin'e odaklanabildiğimde Sema öğretmenin yanında olduğunu görüyorum. İşaret parmağını ağzına götürerek bir şey gösterdiğini görüyorum. Sema öğretmen "Aaayyyy büyüyorsuun artık Ayliin tebrik ederiim bebek dişler gidiyor, çaaak" diyerek gülümsüyor. Aylin'in arkası dönük olduğu için yüz ifadesini göremiyorum ancak eliyle Sema öğretmene çak yaptıktan sonra arkasını dönüp sınıfa doğru yürümeye başlıyor ve yüzündeki kocaman gülümsemeyi görüyorum. Hatta yerinde zıplamaya başlıyor ve çok nadir gördüğüm -sevinçli olduğundan emin olduğum- bir gülümsemeyle, gözleri yuvalarında küçücük kalana kadar ve ağzını iki yana doğru kocaman genişleterek arkadaşlarına doğru yürüyor (Gözlem no. 12/3).

Sema öğretmeninin sözel ifadelerinden Aylin'in alt çenesindeki süt dişlerinden birisinin çekilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu Aylin'in ilk kez deneyimlediği bir durum olup artık “süt/bebeklik” dişlerinin dökülmeye başlaması ve yerine “kalıcı” dişlerinin çıkacak olması Aylin'in “büyüyor” olduğunu ifade etmektedir. Aylin de artık büyüyor olduğunun farkında olmalı ki az önce oynadığı oyunun içerisinde bebek rolünü canlandırmak istemediği anlaşılmış olup artık bir yetişkin rolüne bürünüp yemek pişirdiği görülmektedir. Çok kısa bir süre içerisinde de büyüyor olduğunu ve hissettiği coşkuyu paylaşmak istemekte ve Sema öğretmenin yanına giderek dişlerini göstermektedir. Olasılıkla Aylin'in artık bebek olmadığını yalnızca oynadığı oyunun içerisinde aldığı rol ile ifade etmekle kalmayıp, bu durumun bilinen bir gerçekliğe dönüşmesini, belki de duyurulmasını arzulamaktadır. Bununla birlikte gözlemci bu gözlem raporunda Aylin'in ilk kez gülüyor olduğunu aktarmaktadır. Hatta öyle ki gülerken “gözleri küçücük kalmakta ve ağzını iki yana doğru kocaman genişleterek” ne kadar içten gülüyor olduğunu belirtmektedir. Öte yandan “yerinde zıplamaya başlıyor” şeklindeki ifadeler de Aylin'in ne kadar coşkulu hissediyor olduğunu, büyüyor olmanın onu ne kadar heyecanlandırıldığının ve neşesinin göstergeleri olmaktadır.

Gözlem protokolünün devamında Aylin'in davranışları daha dikkat çekici bir hal almaktadır:

Daha önce konuşmalarına hiç tanık olmadığım Hasan'ın yanına yaklaşıyor ve *coşkusunu dizginleyip sakince* Hasan'ın koluna dokunuyor. “Hasan, Hasan bak” deyip işaret parmağıyla çekilmiş olan alt dişindeki boşluğu gösteriyor (Gözlem no. 12/3).

Gözlemci Aylin ve Hasan'ın daha önce hiç iletişimlerine şahit olmadığını aktarmaktadır. Bu hususta Aylin'in dişlerini göstermek üzere Hasan'ın yanına gitmesi oldukça dikkat çekicidir. Aylin adeta artık bebek olmadığını çevresindekilere ispat etmek istemekte, çekilen “bebek” dişini göstererek de bu haberi arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Fakat buradaki en dikkat çekici kısım, 12 haftalık gözlem sürecinin sonunda Aylin'in ilk kez bir erkek arkadaşıyla etkileşimde bulunmasıdır.

Kesitin devamında Aylin'in Hasan'ın yanından ayrılıp, hemen sonra Ege adında başka bir oğlanın yanına gittiği görülmektedir:

Aylin gülümsemeye devam ediyor ve bu kez hopyaya zıplaya Ege'nin yanına gidiyor. Sakince “Ege bak, dişim çıktı” dediğini duyuyorum. Ege de “Anladım” demekle yetiniyor. Aylin Ege'nin de yanından ayrılıyor ve tekrar büyük bir sevinçle, hopyaya zıplaya sınıfta geziniyor (Gözlem no. 12/3).

Aylin'in çekilen dişini göstermek üzere bu kez Ege'nin yanına gitmesi ve ona bu haberi vermesinin ardından “sevinçle, hopyaya zıplaya” sınıfta gezinmeye başlaması ne kadar coşkulu hissettiğinin, heyecandan yerinde duramadığının ipuçları olarak değerlendirilebilir. Öte yandan

Aylin'in bebek dişlerinden birisinin çekildiğini önce Hasan'a gösterip ardından Ege'ye göstermesi oldukça önem taşımaktadır. Aylin'in etkileşimde bulunduğu arkadaşları şimdiye kadar hep kızlar iken çekilen bebek dişini göstermek suretiyle büyüyor olduğu haberini vermek için yanına gittiği arkadaşları bu kez erkeklerdir. Belki de Aylin yukarıda bahsedildiği gibi kendini bir yetişkin değil bir “Genç kız” gibi hissetmekte ve bu hissinin beraberinde getirdiği özgürlükle büyük bir adım atma cesaretinde bulunup 12 hafta sonunda ilk kez erkek arkadaşlarıyla, dolaysız biçimde, iletişime geçmektedir. Gözlem raporunun devamında Aylin bir kez daha (üçüncü kez) erkek arkadaşlarından birisinin yanına gitmekte ve ona da bebek dişlerinden ilkinin çekildiğini göstermektedir:

Ardından Salih'in yanına doğru ilerliyor ve “Saliiih bak” deyip yeniden alt çenesindeki boşluğu gösteriyor (Gözlem no. 12/4).

Ele alınan tüm kesitlerden hareketle Aylin'in büyük bir değişim içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Aylin'in bebek dişlerinden birisinin çekilmiş olması ve Sema öğretmeninden büyüyor olduğu yönünde onay almasının ardından daha önce iletişimde bulunmadığı üç farklı erkek arkadaşının yanına giderek bebek dişinin çekildiğini göstermektedir. Aylin'in kendisini bir “genç kız” gibi hissediyor olması güçlü bir varsayım olarak öne çıkmaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla iletişim kurmakta oldukça özgür davrandığı ve büyüyor olmasının onu daha özgüvenli hissettirdiği görülmektedir. Çekingen olmayan, akranlarıyla iletişim kurmak adına küçük dokunuşlara gereksinim duymayan, sessizce bir köşede oturmayı yeğlemeyen Aylin; aksine oldukça rahat ve özgür davranışlar sergilemektedir. Aylin şimdiye kadar böylesi etkin bir duruş sergilememiş olup, belki de ani bir sosyal yükseliş göstermektedir. Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında Aylin şimdiye kadar görülmedik biçimde özgür ve cesur davranışlar sergilediği anlar varlığını sürdürmektedir. Aşağıda yer alan kesitte Aylin sınıfın ortasında bale yapmaktadır:

Aylin sınıfın ortasında gülümseyerek bale yapar gibi hareketler sergilemeye başlıyor. Bu sırada onu izleyen Merve'yi fark ediyor ve ona bakarak “ben balecilik oynııcam” diyor. Merve hızla yerinden kalkıp “ben dee” diye karşılık veriyor. Sınıfta hakimiyetini ilan eden gürültü sebebiyle ve kısık sesle konuştuğu için, Aylin'in ne dediğini bir kez daha duyamıyorum. Merve, Aylin'e cevap olarak yüksek sesle “ben senin öğrencin olayım o zaman” diye karşılık veriyor. *Aylin, Merve'ye onun bale bilmediğini söylemiş olmalı diye tahminde bulunuyorum.* Hemen sonra Aylin sınıfın ortasında bale figürleri sergilemeye başlıyor ve Merve de yaptıklarını taklit ediyor. Parmak uçlarında yükselip kendi etrafında dönüyor, kollarını iki yana açıp bir bacağına kaldırarak yukarı doğru zıplıyor, tekrar kendi etrafında dönüyor... (Gözlem no. 12/4).

Aylin adeta ruhuna kanatlar takmışçasına özgür bir genç kıızı resmetmektedir. Sınıftaki hiçbir arkadaşının oyununa dahil olma ihtiyacı duymamaktadır ve “biz” olmak gayesiyle arkadaşlarına karşı birlikte oyun oynama talebinde bulunmamaktadır. Daha önceleri rastlandığı gibi arkadaşlarına yardım etmek suretiyle elçilik yapmamakta, onların oyunlarına dahil olabilmek için küçük dokunuşlarla varlığını hissettirmeye çalışmamaktadır. Aylin çıplak ayaklarıyla sınıfın ortasında bale yapmaktadır ve onun mevcudiyeti artık neredeyse tüm sınıfı kaplamaktadır. Hatta öyle ki bu kez arkadaşlarından birisi onun oyununa dahil olmak istemektedir. Fakat Aylin sınıfın ortasında tek başına bale yaparak varlığını öyle güçlü ifade etmektedir ki, Merve ancak onun öğrencisi olarak davranışlarını taklit edebilmektedir. Aylin belki de o an orada sadece kendisi varmış gibi gösterisini yapmakta “büyüyor olduğu” haberini duyurmasının ardından bu “genç kız şovunu” sergilemektedir. Diğer taraftan gözlem raporunun ilk kısmında yer alan fiziksel değişim de bu kesitte anlam kazanmaktadır. Aylin belki de çıplak ayaklarıyla sınıfın ortasında yapacağı gösteriye hazırlanmakta ve olasılıkla da ayakkabılarını bu sebeple çıkararak bir kenarda bırakmaktadır.

İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler; Aylin’in bale yapmak üzere ayakkabılarını çıkarmış olabileceği ve artık güzel bir “genç kız” olduğu için “gözlüklerine” de ihtiyaç duymamış olabileceği yönündedir:

Gözlemci gözlem raporunda Aylin’in ayakkabılarını bir oyun senaryosu dahilinde çıkarmış olabileceğini düşünmektedir. Ancak gözlem raporunun ilerleyen kısımlarına bakıldığında Aylin’in yapacağı bale gösterisi için ayakkabılarını çıkarmış olabileceği fikri öne çıkmaktadır. Diğer taraftan anaokuluna gözlüklerini takmadan gelmiş olması Aylin’in kendisini biraz daha genç kız gibi hissetmeye başladığının emareleri olmaktadır (Seminer no. 12).

Peş peşe üç oğlan çocuğuna giderek süt dişinin çekildiğini gösteren ve artık büyümüş olduğunu onlara da “tescil ettiren” ve onaylatan Aylin bu kez sınıfın en görünür yerinde (merkezinde) parmak uçlarında yükselip kendi etrafında dönmekte, kollarını iki yana açıp bir bacağını kaldırarak yukarı doğru zıplayarak, tekrar kendi etrafında dönmektedir. “Çiçek açmış” genç bir kız edasıyla salınarak dans ederken varoluşunun yarattığı haz duygusunu duyumsamakta ve bunu cesurca ilan etmektedir. Bunu yaparken de ne gözlüklerine ne de ayakkabılarına ihtiyacı vardır. O yok sayılamayacak, görmezden gelinemeyecek çok güzel bir kızdır ve bu kez sahne ışıkları onun için yanmaktadır.

4.1.4.3. On Üçüncü Gözlem – Gece ve Gündüz

18/01/2023 – 09.10

Yaş: 5.8

Gözlemci saat 08.42’yi gösterirken anaokuluna giriş yapmaktadır. İlk olarak Aylin’in sınıf öğretmenini olan Burcu hanımın yanına gitmekte ve Aylin’in gelip gelmediğini sormaktadır. Burcu öğretmenin henüz gelmediğini belirtmesinin üzerine binanın giriş kapısında gidip orada Aylin’i beklemeye başlamaktadır. Yaklaşık yarım saat beklemesinin ardından Burcu öğretmen gözlemcinin yanına gelmektedir:

Oturduğum yerde dizime uzanan bir el hissediyor ve başımı o yöne doğru çevirdiğimde Burcu öğretmeni görüyorum. “Hocam siz ne kadar süredir buradasınız, ne zamandır bekliyorsunuz?” diye soruyor. “Yaklaşık yarım saattir buradayım” diye karşılık veriyorum. Ardından Burcu öğretmen “Hocam Aylin sınıftaymış zaten, kusura bakmayın Sema öğretmen söyleyince fark ettim” diye ekliyor. “Ama sınıftan çıktığım andan beri buradayım geçseydi görürdüm” diyorum. “Hocam ben de anlayamadım” diyor Burcu öğretmen (Gözlem no.13/3).

Burcu öğretmen Aylin’in zaten gelmiş olduğunu ancak Sema öğretmenin uyarısı üzerine fark ettiğini belirtmektedir. Burcu öğretmenin geçen bunca süre zarfında Aylin’i fark etmemiş olması sınıf içerisindeki çocuk sayısının iki katına ulaşmış olmasıyla ilişkilendirilebilir. Öğretmenlerin otuz çocuğun her birinin giriş çıkışını takip etmekte zorluk çektikleri ve neticesinde de kimin gelip gelmediğini bilmiyor oldukları anlaşılmaktadır. Öte yandan gözlemcinin mevcudiyeti öğretmenler için Aylin’in varlığını hatırlatan güçlü bir uyarı olmaktadır. Buna karşın gözlemci Aylin’in gelip gelmediğini sorduğunda dahi her iki öğretmen de odak çocuğun sınıfta olduğunu fark etmemektedir. Bu durumun yaklaşık yarım saat süreyle devam etmesi ise oldukça düşündürücüdür.

Gözlem protokolünde öne çıkan bir diğer husus gözlemcinin güçlü aktarımlarda (Transference/Übertragung) bulunduğu yönündedir. Gözlemci sınıfa girdiğinde Aylin’in resim yapıyor olduğunu aktarmaktadır ve onun resmini daha iyi görebilmek için konumunu değiştirdiği görülmektedir:

Aylin’in yaptığı resmi oturduğum yerden tam olarak göremediğim için yerimden kalkıyor ve masaya doğru birkaç adım daha atarak duvara yaslanıp izlemeye devam ediyorum. Gözüm Nil’in kağıdına ilişiyor. Nil eline aldığı bir boya kalemiyle kağıdını

tamamen aynı renk olacak şekilde hızlı hızlı *karalar gibi* boyamaya başlıyor (Gözlem no. 13/4).

Gözlemcinin Aylin'in yaptığı resme yoğun bir ilgi duyduğu hissedilmektedir. Öyle ki Aylin'in yaptığı resmi görebilmek için gözlemine ayakta durarak devam etmektedir. Gözlemcinin dikkati Aylin'den çok onun yaptığı resim üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diğer taraftan gözlemcinin “Gözüm Nil'in kağıdına iliştiriyor” sözlerinden hareketle Nil'in yaptığı çalışma ile de ilgileniyor olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda Nil'in çalışmasını karalamak suretiyle boyuyor olduğunu aktarmaktadır. Gözlemcinin diğer çocuğun resmine bakması ve onun boyamasını bir “karalama” olarak nitelendirmesi; Nil'in resmini Aylin'in yaptığı resimle kıyaslıyor olduğunu düşündürmektedir. Gözlem raporunun devamında gözlemcinin Aylin'in resim yapma eylemini içten içe ilahlaştırdığı, bu amaç doğrultusunda da Nil'in yaptığı resmi kendisine referans aldığı görülmektedir. Gözlem kesitinin devamında gözlemci Aylin'in davranış ve eylemleri yerine bir sayfa boyunca Aylin'in yaptığı resmi betimlemektedir. Bu esnada Aylin'in yüz ifadesi, mimikleri ya da ne hissediyor olabileceği ile ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Bütün bir sayfa boyunca Aylin'in resmini betimledikten sonra gözlemci ifadelerine şu şekilde devam etmektedir:

O sırada ben de Aylin'in bitmek üzere olan resmine bakarken bir detayı fark ediyorum. *Şaşkınlıkla ve sessizce, kendi kendime bir cümle kuruyorum “gündüz ve geceyi aynı resimde yapıyor.”* Yeşil renk zemin üzerine yaptığı mavi gökyüzünün devamında siyah bir fon ile gezegenleri resmetmiş olması beni etkiliyor. Hem gündüzü hem de geceyi tek bir resimde bir araya getirmiş olması, istemsizce beni diğer çocukların resimlerine tekrar bakmaya itiyor. Yaptıkları çöp adamları gördüğümde bu resmin onlardan farklı olduğunu düşünüyorum (Gözlem no. 13/5).

Gözlemcinin bir süreliğine gözlem yapmaktan uzaklaştığı ve odak çocuğun resminden kendini alamadığı ve istem dışı bir biçimde çocuğun yaptığı resme yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Gözlemci adeta gerçeküstücü ressam Salvador Dali ya da Max Ernst üzerine övgü dolu yazı yazan bir sanat eleştirmeni kimliğine bürünerek odak çocuğun resmini estetize etmekten ve diğer resamlardan (çocuklardan) ne denli ayrıışan özgün bir biçemi olduğunu vurgulamaktan kendini alıkoyamamaktadır. Süpervizörün (danışmanın) seminer toplantısında ortaya koyduğu değerlendirmeler ışığında gözlemci yoğun bilinçdışı duygu ve arzularını odak çocuğa aktardığının farkına varmıştır. Gözlemci kaleme aldığı raporda Aylin'in kağıda mavi bir gökyüzü yaptıktan sonra kağıdının üst kısmını siyah renk ile boyayıp gezegenler çizdiğini dile getirmektedir. Gözlemci bu anları “şaşıklıkla” seyretmekte, odak çocuğun “gece ve gündüzü” aynı resimde sentezlediğini belirtmektedir. Aylin'in gece ve gündüzü aynı kağıt üzerinde

resmetmiş olabileceği gibi yalnızca gezegenlerin uzaklığı sebebiyle siyah renk kullanmış olabileceği de varsayılabilir. Diğer taraftan da hiçbir sebep olmaksızın resmini bu şekilde yapmış olma olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu hususta birçok varyasyon ele alınabileceği gibi Aylin'in gece ve gündüzü aynı anda resmettiği görüşü küçük bir olasılık olarak kalmakta ve bu yorumun yapılabilmesi için yeterli argüman bulunmamaktadır. Gözlem protokolünde de Aylin'in bu yönde belirttiği hiçbir görüş yer almamaktadır. Bunun yanı sıra gözlemci bir kez daha Aylin'in resmiyle kıyaslamak suretiyle diğer çocukların yaptıkları resimlere bakmakta ve “çöp adamlar” çizdiklerini ifade ederek yeniden Aylin'in yaptığı resme olan hayranlığını hissettirmekte, adeta diğer resimleri küçük görmektedir. Seminer toplantısında ele alınan görüşler de bu doğrultudadır:

Gözlemcinin iyiden iyiye aktarım yapmaya başladığı görülmektedir ve diğer çocukların yaptığı resimler ile Aylin'in resimlerini kıyaslamaktadır. Aynı zamanda diğerlerinin çalışmalarını hafife aldığı, Aylin'in çalışmalarını ise yücelttiği; çocukların resimlerini bir “sanat eleştirmeni” gibi ele aldığı göze çarpmaktadır. Öte yandan gözlemci gece ve gündüzün yalnızca kendi yorumu olduğunu toplantı esnasında fark etmiş olup bakış açısının bir noktada körelmiş olduğu yönünde kendine eleştiride bulunmuştur (Seminer no. 13).

Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında Aylin'in çalışması uzun uzadıya anlatılmaya devam etmektedir. Gözlemcinin Aylin'in yaptığı çalışma hakkındaki görüşleri öylesine dikkat çekici bir hal almaktadır ki güçlü bir hayranlık duyduğu fikri belirginleşmektedir:

Aylin'in oturduğu yerde, ayaklarını ritim tutar gibi yere vurduğunu görüyorum. *İçinde bir coşku olduğunu hissediyorum. Öte yandan artık yalnızca bir resim değil, çeşitli boyutlar kazanan bu çalışmaya daha neler eklenip geliştirileceğini merak ederek dikkatle izlemeye devam ediyorum. ... Zeynep'in renkli bir pamuk şeker olarak yaptığı resmi, Aylin'in kesip yapıştırarak gezegen kitabına bir kolaj boyutu kazandırmasını da oldukça yaratıcı buluyorum. Aylin'in çalışmasının nihai sonucuna baktığımda Zeynep'in pamuk şeker olarak yaptığı resmi, bu çalışmaya belki de bir insan olduğunu düşünerek eklemiş olabileceğini düşünüyorum. İçimden, gece ve gündüzün birlikte olduğu bu çalışmada pek tabii rengarenk bir insanın da olabileceği fikrini geçiriyorum* (Gözlem no. 13/6).

Gözlemci tarafsızlığını neredeyse kaybetmektedir. Aylin'in çalışmasını bu kez de Zeynep'in resmi ile karşılaştırmakta ve çalışmasının bir kolaj boyutu kazandığı ifadeleriyle adeta sanat eleştirmenliği yapmaktadır. Diğer taraftan gözlemci Zeynep'in bir pamuk şeker resmettiğini belirtirken Aylin'in bu pamuk şeker resmini “belki de rengarenk bir insan” figürü olarak

çalışmasına eklemiş olabileceği yönünde ihtimalleri bir senaryoya benzer biçimde aktarmaktadır.

İlgili kesit ele alınırken seminer toplantısında oldukça dikkat çekici olaylar gelişmiştir. Gözlemci Aylin'in resmini çok fazla övmesi sebebiyle seminer yürütücüsü tarafından eleştiri alacağını önceden düşündüğünü ve bu sebeple Aylin'in "gerçekten" ne kadar güzel bir resim yaptığını ispatlamak gayesiyle resmin bir fotoğrafını çektiğini ifade etmiştir. Hemen sonra da seminer yürütücüsüne çektiği fotoğrafı göstermiştir:

Seminer toplantısında gözlemci odak çocuğun resminin fotoğrafını çektiğini ve bunu paylaşmak istediğini dile getirip seminer yürütücüsüne göstermiştir. Odak çocuğun yaptığı çalışmayı çok beğendiğini, diğer çocukların resimlerinin "tek düze" olduğunu söyleyip "herhangi bir konsepti olmayan şeyler" sözleriyle eleştirmiştir. Uzun süren tartışmaların ardından gözlemci, seminer toplantısı esnasında, yazdığı raporda odak çocuğu çok fazla övdüğü ve diğer çocukları "itibarsızlaştırdığı" yönünde seminer yürütücüsünden eleştiri alacağını önceden tahmin ettiğini, bu sebeple de odak çocuğun yaptığı resmin fotoğrafını çektiğini ve "olağanüstü" bir çalışma olduğunu kanıtlamak için seminer yürütücüsüne sunduğunu aktarmaktadır. Gözlemci toplantıda ilgili konuların tartışılmasının ardından Aylin'in yaptığı resmi çekmesinin ve seminer yürütücüsüne sunmasının doğru olmadığını, tarafsızlıktan oldukça uzaklaştığını kabul etmekle beraber, yaptığı aktarımı doğrulamıştır (Seminer no. 13).

4.1.4.4. Dördüncü Ayın Özeti

Dördüncü ay kapsamında gerçekleştirilen gözlem raporlarında Aylin'in yeni arkadaşlarına uyum sağlamak zorlanmaya devam ettiği görülmektedir. Şimdiye kadar ele alınan gözlem raporlarında Aylin bir akranı tarafından ilk kez provokasyona maruz kalmakta ve tüm uyarılarına rağmen arkadaşını durdurmayı başaramamaktadır. Çocukların arasında bir füzyon, bir uyum sağlanmadığı açıkça görülmekte ve Aylin'in de ilk kez tahammül etmekte bu kadar zorlandığı anlaşılmaktadır.

Dördüncü ayın ikinci haftasında gerçekleşen gözlem raporunda ise Aylin'in fiziksel ve biyolojik olarak bir değişim içerisinde olduğu anlar öne çıkmaktadır. Aylin ilk kez anaokuluna gözlüklerini takmadan gelmiştir. Protokolün devamında ise "bebek" dişlerinden ilkinin çekildiği ve artık "büyüyor" olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada Aylin'in oyun içerisinde bebek rolü üstlenmek istemediği bir yetişkin gibi yemekler pişirdiği, ardından da ilk kez hiç konuşmadığı erkek arkadaşlarının yanına giderek dişinin çekildiğini gösterdiği görülmektedir. Tüm bu yaşananlar Aylin'in kendini bir "genç kız" gibi hissetmeye başladığı yönünde güçlü

ipuçları olmaktadır. Diğer taraftan Aylin'in özgür ve özgüvenli davranışları oldukça öne çıkmaktadır. Aylin tek başına, sınıfın tam ortasında bale yapmakta adeta bir gösteri sergilemektedir. Aylin'in bir arkadaşına ihtiyaç duymaksızın; tek başına oldukça yeterli, mutlu ve keyifli olduğu anlara tanık olunmaktadır. Üstelik bu kez bir akranı Aylin'in oyununa dahil olmakta ve adeta şimdiye kadar süregelen düzenin tersine döndüğü görülmektedir.

Yapılan son gözlem raporuna bakıldığında ise öne çıkan durumlar Aylin'in neler hissettiğinden çok Aylin'in yaptığı resim ekseninde gelişmektedir. Gözlemcinin çok güçlü aktarımlarda bulunduğu, Aylin'in yaptığı resmi neredeyse göklere çıkararak "ilahlaştırdığı" bu esnada da odak çocuğun duygularına konsantre olamadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra gözlemci Aylin'i yücelttiği anların neredeyse tamamında diğer çocukların resimlerine de bakarak bir kıyaslama yapmakta yer yer "çöp adam" çizdiklerini ya da "karalama" yaptıklarını aktararak diğer çocukların çalışmalarını küçümsemektedir. İlgili seminer toplantısında tartışılan konular da Aylin'in neler yaşadığından ziyade gözlemcinin aktarımları, gözlem sırasındaki yanlı tutumu üzerine olmuştur. Seminer toplantısı sırasında uzun soluklu tartışmaların ardından gözlemci Aylin'e karşı iyiden iyiye aktarımda bulunduğunu kabul etmiş ve yanlı bir tutum sergilediğinin farkına varmıştır.

Dördüncü ayın son haftasına gelindiğinde sömestr tatilinin başlaması sebebiyle gözlem gerçekleştirilmemiştir.

4.1.5. Beşinci Ay

4.1.5.1. On Dördüncü Gözlem – Aylin Okula Uyum Sağlıyor

21/02/2023 – 08.55

Yaş: 5.8

Gözlemci 13. gözlemini gerçekleştirdikten sonra sömestr tatili sebebiyle iki hafta süreyle gözlem çalışmalarına ara vermektedir. İki haftalık tatil süreci esnasında bir başka şehre seyahat eden gözlemci, bu esnada Türkiye'yi derinden sarsan olağanüstü bir felakete tanık olmuş ve ne yazık ki art arda meydana gelen yıkıcı iki deprem yaşamıştır. Maddi ve manevi anlamda yıpratıcı olan bu travmatik sürecin içinde bulunan gözlemci yaklaşık 3 hafta süreyle daha gözlem çalışmalarını gerçekleştirdiği şehre dönüş yapamamıştır. Sömestr tatilini takiben yaşanan bu talihsiz süreç sebebiyle bir aydan daha uzun bir süre çalışmada süreklilik sağlanamamıştır. Gözlemci yaşamış olduğu maddi ve manevi kaybı tolere edebildiği ve

hissettiği mental zorlukların üstesinden gelebilmeye başladığı noktada yeniden çalışmasına devam etmek üzere 21 Şubat 2023 tarihinde anaokulunun giriş kapısında yerini almaktadır.

Bakışlarımı bahçe kapısına yönelttiğimde binaya doğru yaklaşan üç yaşlarında bir çocuk ve elini tutan annesini görüyorum. Çok geçmeden gelen çocuğun, ilk gözlem tarihimden beri okula ağlayarak gelen bir çocuk olduğunu fark ediyorum ve çocuğun yüzünün güldüğünü görüyorum. ... Hemen ardından bir başka kız çocuğu daha okula bırakılıyor. Bu kızın yüzünde de bir gülümseme ve *memnuniyet* görüyorum. Ardından bir başka çocuk daha geliyor...3 yaşlarındaki bu çocuk da oldukça *hoşnut ve sorunsuz şekilde* babasıyla vedalaşıp *emin adımlarla* sınıfına doğru ilerliyor. Aylin'in gelmesini beklerken birkaç çocuğun daha okula bırakılışını izliyorum. *Aradan geçen bir aylık süre sonunda, diğer gözlemlerimden farklı olarak belirgin biçimde çocukların okula memnuniyetle geldiğini gözlemliyorum. Yaklaşık 8-10 çocuğun hiçbirinin ağlamadığına ve üzülmediğine şahitlik ediyorum* (Gözlem no. 14/2).

Gözlemcinin ifadelerine göre çocuklar anaokuluna gelirken ağlamamakta, ebeveyninden ayrılırken zorlanmamakta, “hoşnut” ve “gülümseyen” bir yüz ifadesi takınmaktadır. Gözlemcinin tanıklık ettiği bu anlar şimdiye kadar görülmedik biçimde farklılık göstermektedir. Ele alınan gözlem raporlarının hiçbirinde bu kadar çocuğun tamamının pozitif duygularla anaokuluna geldiği görülmemektedir. Bu durum çocukların artık anaokuluna karşı aidiyet hislerinin geliştiğini ve dolayısıyla ebeveynlerinden ayrılırken yıkıcı süreçler yaşamadığı göstermektedir. Diğer taraftan çocukların bu noktaya gelebilmesinin beş ay sürmüş olması oldukça önem taşımaktadır. Anaokuluna alışıp oryante olabilecekleri süre belki de sadece bir ay sürebilecekken, beş ay süreyle çocukların adeta ızdırap çekmiş olması, kurumda uygulanmayan uyum modellerinin yokluğunu iyiden iyiye hissettirmektedir. Çocukların anaokuluna bırakılma anları Aylin'in bulunduğu ortamın nasıl bir atmosfere sahip olduğunun anlaşılması ve anaokuluna geldiğinde nasıl bir duygusal atmosferle karşılayacağını bilmesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda Aylin'in anaokuluna geldiği an da neler hissediyor olabileceği, bir süredir gerçekleştirilemeyen gözlemler sebebiyle merak konusu olmaktadır. Gözlemci Aylin'in anaokuluna geldiği ilk anda her zaman olduğu gibi ayakkabılarını değiştirmek üzere dolaplara yöneldiğini aktarmaktadır. Ayakkabılarını değiştirdikten sonra babasına yönelerek sarılan ve vedalaşan Aylin'in sınıfına gittiği anlar dikkat çekmektedir.

Aylin de *oldukça mutlu olduğunu hissettiğim sıcak bir gülümsemeyle* babasına el sallayıp sınıfına doğru koşmaya başlıyor. Aylin'in koşmasıyla birlikte oturduğum banktan yavaşça kalkıyorum. Aylin'i takip ederek koridorda ilerlemeye başlıyorum (Gözlem no. 14/3).

Eğitim yılının başlamasından beş ay sonra Aylin'e ilişkin bir ilk daha yaşanmaktadır. Şimdiye kadar tembel adımlarla ve zaman zaman ağlayarak karşılaştığımız Aylin'in bu kesitte babasıyla vedalaştıktan sonra sınıfına doğru "koştuğu" görülmektedir. Aylin ilk kez sınıfına koşarak gitmektedir. Yüzündeki gülümseme ve koşar adım sınıfına doğru ilerlemesinden; artık anaokuluna uyum sağlıyor olduğu kendisini burada mutlu hissettiği, anaokuluna beş ay sonunda alışmaya başladığı ve aidiyet duygusunun geliştiği anlaşılmaktadır. Gözlem raporunun devamında Aylin'in kendini iyi ve mutlu hissediyor olduğu yönünde güçlü ipuçları yer almaktadır.

Aylin ve onun peşi sıra gözlemci sınıfa girmekte ve bir süre sonra Sema öğretmen çocuklara hikaye okumasını isteyip istemediklerini sormaktadır. Aylin'in bu esnadaki davranışları gözlem protokolünde öne çıkan kısımlardan birisi olmaktadır:

Aylin gülümseyip ağzını kocaman açarak "Eveet" diye karşılık veriyor. Oturduğu yerde kıpırdanmaya başlıyor. *Heyecanlı görünüyor.* Burcu öğretmen hikaye kitabını havaya kaldırıp okumaya başlıyor. Bir bebeğin diliyle anne karnındaki serüvenini anlatan bu hikaye kitabı okunurken Aylin'in kocaman gülümsediğini, yerinde kıpırdandığını görüyorum. Burcu öğretmen sayfalarındaki resimleri gösterdikçe Aylin'in gülümsemesi daha da büyüyor ve kıkırdamaya başlıyor. *Gerçekten mutlu olduğunu görüyorum.* Hikayenin bitmesiyle birlikte Aylin de dahil olmak üzere çocuklar "Bidahaaa" demeye başlıyor ve Burcu öğretmen bir kez daha okuyor. Aylin aynı ilgi ve neşeyle hikayeyi dinliyor. Kitaptaki resimlere dikkatle bakıyor ve oturduğu sandalyede bir ileri bir geri hareket edip bacaklarını açıp kapatıyor. *Tebessümü yüzünü öyle kaplıyor ki gülümserken gözleri kısılıyor* (Gözlem no. 14/5vd.).

Aylin hikaye süresince yerinde "kıpırdanmakta" "sandalyesini ileri geri hareket ettirmekte" gözleri kısılarak "gülümsemekte" ve hikaye kitabındaki resimleri "dikkatle" takip etmektedir. Tüm bu argümanlar Aylin'in bu hikayeye yoğun bir ilgi duyduğunu, hikayeyi dinlerken heyecanlandığını, tüm dikkatini ve odağını hikaye üzerine yoğunlaştırdığını göstermektedir. Hikaye bittikten sonra ise bir kez daha dinlemek istemekte bu sebeple "bir daha" okunmasını talep etmektedir. Bir bebeğin anne karnındaki serüvenini konu alan bu hikaye, belki de Aylin'in bir zamanlar annesiyle bir olduğu, tek bedende var oldukları anları duyumsadığını ve Aylin'in ruhunun pozitif duygularla dolup taşmasına neden olduğu varsayımında bulunulabilir. Diğer taraftan hikayenin bir değişim ve gelişim sürecini konu alması Aylin'in dikkatini sürekli olarak hikaye üzerinde canlı tutmasında etkili olduğu söylenebilir.

4.1.6. Altıncı Ay

4.1.6.1. On Beşinci Gözlem – Hareketli Bir Gün

02/03/2023 – 09.15

Yaş: 5.8

Gözlemci anaokulu binasına geldiğinde güvenlik görevlisinin değiştiğini görmektedir. Birkaç dakika süresince yeni güvenlik görevlisine kendini tanıtip içeri girmekte ve doğrudan Aylin’in sınıfına yönelmektedir. Sınıf kapısının önüne geldiğinde Aylin ve arkadaşlarının bahçeye çıkmak üzere kapı önünde sıra olduklarını görür ve çocuklarla birlikte yeniden bina girişine doğru yönelip çok geçmeden bahçeye çıkmaktadır. Gözlemci bahçede bir parkur hazırlanmış olduğunu ve çocukların bu parkurda ikili olarak yarıştıklarını aktarmaktadır. Parkurda çeşitli engeller bulunmakta ve parkurun sonunda yer alan puzzle bulmacayı tamamlayarak yarışı bitirmeleri istenmektedir. Öğretmenlerin oyunu anlattığı esnada heyecanla yerinde zıplayan Aylin kendisinden önceki arkadaşlarının yarışını izlerken coşkuyla tezahürat yaptığı anlar dikkat çekmektedir:

Aylin’in hemen önünde yer alan Bilge ve rakibi Duygu yarışa başlıyor. Çocuklar hep bir ağızdan “Biiiiiilgee, Biiiiiilge” diyerek tezahürat yapmaya başlıyor. Aylin bu sırada arkadaşlarına kızgın bir şekilde bakıp oldukça yüksek sesle “Duuuuuygu, Duuuuuuygu” diye bağırarak *adeta arkadaşlarına meydan okurcasına tezahürat yapıyor*. Tezahüratlar yükseldikçe Aylin de sesini yükseltiyor ve tek başına diğer çocukların sesini bastırmaya çalışıyor (Gözlem no. 15/3).

Aylin’in tek başına Duygu’ya tezahürat yaparak destek verdiği görülmektedir. Diğer tüm arkadaşları Bilge’yi desteklerken Aylin’in Duygu için yaptığı tezahüratlar, daha önce aralarında özel bir yakınlık olduğuna ve bir dostluk inşa ettiklerine tanık olunan Duygu’yu cesaretlendirmek istiyor oluşuyla ilişkilendirilebilir. Diğer taraftan tüm arkadaşları Bilge’yi desteklerken Duygu’nun kendini iyi hissetmesi ve belki de kendini yalnız hissetmemesi için Aylin’in oldukça yüksek sesle tezahürat yaptığı düşünülebilir. Belki de Aylin orada Duygu ile empati yapmakta ve birçok kez anaokulunda kendini yalnız hissettiği anları anımsayarak Duygu’nun da böyle hissetmesinin önüne geçmek istemektedir. Gözlemcinin “adeta arkadaşlarına meydan okurcasına tezahürat yapıyor” olduğu yönündeki görüşleri Aylin’e ilişkin bu çıkarsamaları desteklemektedir.

Gözlem protokolünün devamında çocuklar bahçede serbest oyun oynamaktadır. Bu esnada yaşananlar tıpkı bir yeni dünya düzenini andıran, sınıfsal birtakım gruplaşmaların görüldüğü,

kabul görmüş bir hiyerarşiyi temsil etmektedir. Aylin'in ise bu hiyerarşik düzene uyum sağladığı, güç dengelerini keşfetmiş ve özümsemiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu hususta dikkat çeken anların bir örneği aşağıda yer almaktadır:

Merdivenlerin en üst kısmında da Derin bulunuyor. Arkadaşlarına nasıl oyun oynayacaklarına dair komutlar veriyor. Aylin merdivenlere doğru yönelip Derin'e sesleniyor ve "Derin ben de kedi olabilir miyim?" diye soruyor. Derin Aylin'i duymuyor. Aylin bir kez daha "Deriiin ben de kedi olabilir miyiim?" diye soruyor biraz daha yüksek sesle. Derin yine duymuyor. Merdivenlerden inip aşağıdaki arkadaşlarının yanına doğru gitmeye başlıyor. Derin merdivenlerden inerken Aylin Derin'in omzuna hafifçe birkaç kez vuruyor ve "Deriiin, ben de kedi olabilir miyim Deriin?" diyor tekrar. Derin diğer arkadaşlarına doğru yürürken arkasına bakmadan "Tamaaam" diye karşılık veriyor (Gözlem no. 15/4).

Yukarıdaki kesitte çocukların kendi içlerinde bir oyun kurdukları, oyun kurucunun merdivenin en üst katında bulunan Derin olduğu ve Aylin'in oyuna dahil olmak isteği duyarken rolünü Derin'e danışarak belirlediği görülmektedir. Aylin'in oyun içerisinde bir hiyerarşi olduğunu sorgusuzca kabul etmiş olduğu anlaşılmakta ve sesini duyuramıyor olmasına karşın defalarca Derin'den izin istemek suretiyle "Ben de kedi olabilir miyim?" şeklindeki sorusunu türlü çabalarla duyurmaya çalışmaktadır. Derin'den olumlu dönüt alana kadar ise oyuna dahil olmamaktadır. Aylin arkadaşlarının oynadığı oyunun kurallarını özümsemekle beraber bir otoritenin var olduğunu da kavrayıp "otorite"nin domine ettiği bu "oyunu kurallarına göre" oynamaktadır. Gözlem kesitinin devamında çabucak oyuna dahil olan Aylin'in bir yandan otoritenin varlığını oyunun belki de en heyecanlı anlarında dahi unutmadığı görülmektedir:

Önce Zeynep, ardından Aylin kaydırdan kayıyor. Kaydırdan kaydıktan sonra birbirlerini kovalamaya başlıyorlar. Bahçedeki diğer çocuklardan Ege, Salih, Mete, Merve, Hasan da dahil oluyor ve birbirlerini kovalıyorlar. Aylin'in "Ben unicorn kedisi olucamm" dediğini duyuyorum. Koşarak Derin'in yanına geliyor ve "Deriiin unicorn kedisi olabilir miyiim?" diye soruyor. Derin "tamam" dedikten sonra miyav sesleri çıkararak diğer arkadaşlarının yanına gidip kovalamaca oynamaya devam ediyor. Koşarken yüksek bir sesle "ben unicorn kedisiyiim" dediğini duyuyorum (Gözlem no. 15/4).

Kesitte görüldüğü üzere sınıftaki birçok çocuğun oyuna dahil olduğu, bahçede özgürce koşup, kaydırdan kayıp, kovalamaca oynadıkları anlaşılmaktadır. Birçok akranının da oyuna dahil olduğu bu oyunda Aylin'in kedi olmayı biraz daha özelleştirip bir "unicorn kedisi" olmak istediği görülmektedir. Fakat bu esnada da Aylin otoritenin varlığını aklının bir köşesinde

tutuyor olmalı ki oyunu bir anlığına bırakıp o an orada koşuşturmaya dahil olmayan Derin'in - otoritenin- yanına giderek arzuladığı yeni rol için tekrar izin istemektedir. Derin'in onaylamasının ardından yüksek bir sesle "Ben unicorn kedisiyim" şeklinde bağırarak koşması Aylin'in özelleştirildiği bu kimliği ilan etmek arzusu hissettiği ve belki de otoritenin gücünden bir nebze de olsa pay almak istediği, bir olasılıkla da kovalayan değil kovalanan olmayı arzuladığı düşünülebilir. İlgili seminer protokolünde kaleme alınan görüşler de tüm bu çıkarsamaları destekler niteliktedir:

Bu gözlem raporundan hareketle anaokulundaki gündelik hayatın kendine özgü kuralları, işleyiş yasalarının olduğunu söyleyebiliriz. Bazı çocukların oyun kurucu, yönlendirici ve çocuklar arasında etkileşimin niteliğini belirleyici durumların olduğu görülmektedir. Derin'in merdivenin en üst basamağına çıkıp çeşitli komutlarla bir grup çocuğu yönlendirdiğini ve çocukların da bu komutlara uyum gösterdiklerini gözlem raporunda açık bir şekilde görebiliyoruz. Aylin'in defalarca gelip Derin'e "Ben de kedi olabilir miyim" şeklinde soru yöneltmesi yorumlanması gereken kısımlardan bir tanesi olarak düşünülebilir. Diğer taraftan Aylin'in otoriteden pay almak istediği görülmektedir. Kendini "unicorn kedisi" ilan ettiği kesitler biraz olsun kovalayan değil kovalanan olmak arzusu hissettiğini gösteriyor olabilir (Seminer no. 15).

Gözlem raporunda öne çıkan anlardan bir diğeri de çocukların kovalamaca oynadıkları esnada oyunlarının bir boğuşmaya, bir arbedeye dönüştüğü kısımlar olmaktadır. Aylin ve arkadaşları Salih'i kovalarken, Salih birtakım sağlık problemleri yaşamaktadır. Yoğun bir öksürük nöbetine kapılan Salih bir yandan oyuna devam etmek amacıyla koşmaya devam etmekte bir yandan da öksürükleriyle baş etmeye çalışmaktadır:

Salih bir yandan öksürüp bir yandan koşmaya çalışırken dengesini kaybedip yere düşüyor. Salih'in yere düşmesiyle Zeynep ve Aylin de Salih'in üzerine atlıyor. Salih'i yakalayıp üzerinde durmaya devam ediyorlar. Çok geçmeden Hasan ve Ege de yanlarına gelip Salih'i çekiştirmeye başlıyorlar. Çocukların arasında kurumuş çimlerin üzerinde bir boğuşma oluyor. Salih'in yüzü oldukça kırmızı görünüyor ve nefes almaya çalışırken öksürmeye devam ediyor. Salih hariç tüm çocukların keyifle güldüklerini görüyorum. Aylin'in de kahkahalarını işitiyorum. Oldukça eğleniyorlar. *Daha önce kız ve erkek çocukların hiç bu kadar temas halinde oynamadıklarını düşünüyorum.* Birbirlerinin üzerinde yuvarlanıp duruyorlar. Burcu öğretmenin uzaktan sesi duyuluyor. Aylinleri kastederek bahçenin o tarafına doğru yavaş adımlarla yürüyüp "Çocuklaaar bu şekilde oynamıyoruz. Kalkın yerden bakın Salih öksürüyor, birbirinizin üstüne çıkmayın" diyor ve çocuklar hızlıca ayağa kalkıp birer birer oradan ayrılıyor (Gözlem no. 15/5).

Yukarıda aktarılan kesit bir “av ile avcı” kurgusuna benzetildiğinde oldukça anlam kazanmaktadır. Aylin ve arkadaşları tıpkı avının peşinden koşan bir “avcı”yı nitelemektedir. Oyunun kurgusunda kovalanan kişi olan Salih ise bir “av” olarak düşünülebilir. Çocuklar avını yakalamak istercesine Salih’in peşinden koşmakta, bu koşturmaya sonradan Hasan ve Ege’nin -diğer avcılar- dahil olduğu görülmektedir. Koşurma esnasında adeta avcılara yakalanmak istemeyen Salih tüm olumsuz koşullara, öksürüklerine ve nefes almakta zorluk çekiyor olmasına karşın durmaksızın koşmaya devam etmektedir. Ancak av öylesine yorgun düşmüş ve bitap olmuş olmalı ki sendeleyerek dengesini kaybetmekte de ne yazık ki yere düşmektedir. Tam bu esnada avlarının peşinden koşan avcılar, avın en zayıf noktasında onu yakalayıp çekiştirmekte, üzerine çıkmakta ve bir arbede meydana gelmektedir. Aylin ve arkadaşlarının tüm bunlar yaşanırken kahkaha atarak gülmeleri de avını yakalamış olan bir avcının sevincinin andırmaktadır. Bu av-avcı kurgusundaki oyun esnasında yaşananlar asıl otoritenin, belki de “ormanın kralı” olarak nitelendirilebilecek olan Burcu öğretmenin, fark etmesi ve olaya müdahale etmesi sonucu son bulmakta ve avcılar avlarını bırakarak oradan ayrılmaktadır. Ele alınan bu kesit, bir önceki kesitler ile birlikte değerlendirildiğinde; çocukların da yetişkinler kadar çetrefilli ve karmaşık hayatlarının olduğunu, ilişkilerinin ve oyunlarının çeşitli güç dengeleri barındırdığını, sürekli bir otorite ve hiyerarşik düzenin var olduğunu, daha güçlü olan kim ise onun daha fazla söz hakkına sahip olduğunu göstermektedir. Aylin’in bu değişken güç dengeleri arasında yer yer daha az söz hakkına sahip olan ve otoritenin boyunduruğu altında kalan, yer yer daha güçlü bir konumda, süreci ve durumu yöneten, yer yer de asıl otoritenin - öğretmenin- gelişle dengelerin yeniden eşitlendiği bir senaryoda bulunduğu ve tüm bu yasalara, işleyiş düzenine uyum sağladığı anlaşılmaktadır.

4.1.6.2. On Altıncı Gözlem – Öpücük Senfonisi

09/03/2023 – 11.05

Yaş: 5.8

Gözlemci saat 08.40’ı gösterirken anaokuluna giriş yapmaktadır. Anaokuluna geldikten sonra doğrudan Aylin’in sınıfına gitmekte ve gelip gelmediğini kontrol etmektedir. Bu sırada Burcu öğretmenin Aylin’in gelmediğini, bir süredir karın ağrısı yaşadığı için doktor kontrolüne gideceğini ve saat 11.00 sularında geleceğini aktarmaktadır. Gözlemci Burcu öğretmenin görüşmesinin ardından anaokulunda çıkmakta ve birkaç saat süreyle dışarıda Aylin’in gelmesini beklemektedir. Aylin’in annesi Yeliz Hanım’ın anaokuluna geliyor olduklarını belirtmesiyle

gözlemci yeniden anaokuluna gitmektedir. Anaokulunun girişinde Murat Bey'in park halinde duran aracını görmesinin üzerine hızlı adımlarla binaya giriş yapan gözlemci birkaç dakika süreyle Aylin'i beklemektedir. Çok geçmeden Aylin görünmektedir fakat bu kez Aylin'in anaokuluna bırakılış anında bir ilk yaşanmakta, ilk kez babasıyla birlikte annesi Yeliz Hanım da Aylin'e eşlik etmektedir:

Aylin'in okula ilk kez koşar adım, hoplaya zıplaya geldiğini görüyorum. Bir yandan annesinin elini tutarken bir yandan hızlı adımlarla hoplayıp zıplıyor, kahkahalar atıyor. Yeliz hanımın da ona doğru eğildiğini ve güldüğünü görüyorum. Murat bey de benzer şekilde gülümsüyor. *Aylin'in hem annesinin hem babasının onu okula bırakıyor oluşundan duyduğu hazzı, uzaktan görebiliyorum* (Gözlem no.16/3).

Gözlemcinin Aylin'in kahkahalar atarak, koşar adım, hoplaya zıplaya anaokuluna geldiğini aktarmasından anlaşılacağı üzere Aylin oldukça keyifli ve neşeli görünmektedir. Aylin ilk kez okula gelirken hem annesi hem babası ile birlikte gelmektedir. Anne Yeliz Hanım ilk kez Aylin'in okula bırakılış anında yanında olmaktadır. Bu anlar Aylin için öylesine keyif verici olmalı ki gözlemci uzaktan ne kadar keyifli ve neşeli göründüğünü kendi görüşlerine de başvurarak dile getirmek ihtiyacı hissetmektedir. Gözlem kesitinin devamında Aylin'in neşesi hissedilmeye devam etmektedir:

Aylin çabucak dolaptan içeri ayakkabılarını çıkarıp banka oturuyor. Ayağındaki ayakkabılarını çıkarıyor ve dolaptan aldığı ayakkabıları giymeye başlıyor. Bir yandan da Yeliz hanıma bakıp kıkırdayarak gülüyor. *Çok mutlu olduğunu hissediyorum*. Bu sırada Yeliz Hanım Aylin'e bakarken samimi bir gülümsemeyle "Ters giyiyosun" diyor. Aylin de "aaaayy" diyip kıkırdayarak gülüyor. Ardından hemen ayakkabılarını değiştiriyor. Aylin'in ilk kez ayakkabılarını ters giydiğine şahit oluyorum (Gözlem no. 16/3).

Gözlemci Aylin'in ilk kez ayakkabılarını ters giydiğini belirtmektedir. Olasılıkla Aylin annesinin oradaki mevcudiyetinden öylesine hoşnutluk duymakta ki gözlerini annesinden ayırmak istememektedir. Ayakkabılarını giymeye çalıştığı sırada bir yandan annesine bakmaya çalışması, ona gülümsemesi, annesiyle göz kontağını sürdürmesi, ayakkabılarını ters giymesine neden olmakta ve annesini uyarana kadar bu durumu fark etmemektedir. Aylin'in duygu dünyasında şimdiye kadar görülmedik bir mutluluk hissedilmektedir.

Ardından koşarak Yeliz Hanıma doğru gidip sımsıkı sarılıyor. İki yanağını da birer kez olmak üzere öpüyor. Yeliz Hanım da aynı şekilde Aylin'i iki yanağından birer kez öpüyor. Aylin tekrar annesinin yanaklarını birer kez öpüyor. Ardından Yeliz Hanım da bir kez daha Aylin'i iki yanağından öpüyor. Bu sırada Murat Bey gülerek "Aaa tamam

hadi artık” diyor. Aylin ve Yeliz Hanım son kez sarılıp ayrılıyorlar ve Aylin kocaman gülerek sınıfına doğru koşmaya başlıyor. Tam o anda halihazırda Aylin’i öpmek için yere doğru eğilen Murat Bey “Hiiişt hiişt beni unuttun” diyor Aylin’in arkasından. Yeliz hanım da “Çantanı almadın” diye ekliyor. Aylin hızlıca geri dönüyor ve gülerek babasına doğru koşuyor. Kocaman sarılıp babasını da iki yanağından oldukça sesli şekilde şapur şupur öpüp çantasını alıyor. Tekrar sınıfına gitmek üzere hızlı adımlarla koridorda ilerlerken bir kez daha arkasına dönüp avcunun içini öpüyor ve ardından avcunu yukarı kaldırıp el sallıyor. Baktığı kişinin annesi olduğunu görüyorum. Annesi Yeliz Hanım da iki kez ağzıyla öpücük yapıp gülümsüyor. Aylin bir kez daha annesi gibi dudaklarını büzüştürüp öpücük yapıyor ve sınıfına gidiyor (Gözlem no. 16/3).

Yeliz Hanımın mevcudiyeti Aylin’in duygu dünyasını öylesine kaplıyor olmalı ki ilgili kesitte Aylin şimdiye kadar onu okula bırakan babasının varlığını neredeyse bir anlığına unutmaktadır. Diğer taraftan Aylin ve annesinin defalarca kez birbirlerini öptükleri görülmektedir. Şimdiye kadar Aylin’i hiç okula bırakmayan Yeliz Hanımın varlığı, gözlem raporundaki ayrılık sekansını bir seremoniye dönüştürmektedir. Annesinin varlığı Aylin’in neredeyse aklını başından almakta ve heyecandan ayakkabılarını ters giymekte, çantasını unutmakta, babasıyla vedalaşmayı unutmakta ve defalarca kez annesini öpüp sarılarak sevgisini sergilemektedir. Aylin’in bu tepkilerinden hareketle, belki de anaokulunun ilk haftalarında da annesinin orada bulunmasının, Aylin’in yaşadığı kaygı dolu ayrılık sürecini bir nebze de olsa kolaylaştırıp karşılaştığı zorluklarla baş etme gücünü arttırabileceği ihtimali önem kazanmaktadır.

Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında Aylin sınıfa girmekte ve arkadaşlarının etkinlik kitabıyla ilgilendiğini görmektedir. Vakit kaybetmeden bir masada yerini alıp kendi etkinlik kitabındaki sayfaları yapmaya başlamaktadır. Etkinlik sayfasında bir ev resmi bulunmakta ve boru şeklinde resmedilen labirent bulmacanın çözülerek ev resmine ulaşılması gerekmektedir:

Sema öğretmen borulardan oluşan labirent bulmacayı çözmelerini istiyor. Aylin hızlıca parmağını kitabının üzerine koyup boruları önce parmağıyla takip ediyor. Hayali bir yol çizdikten sonra kalemini alıp parmağıyla çizdiği hayali yolu takip ederek akan suyu, ev görseline kadar birleştiriyor. Labirenti hızlıca bitirdikten sonra bakışlarını masasındaki arkadaşlarına çeviriyor... Nil’in labirenti bulmakta zorlandığını fark eden Aylin kalemini alıp yerinden kalkıyor ve Nil’in yanına gidiyor. Nil’in, labirentin kapalı yolundan ilerlettiği çizgiyi silip kendi kalemini kullanarak “bak böyle” diyor ve labirenti tamamlıyor. Sonra Fatma’nın yanına gidiyor ve hiçbir şey söylemeden onun kitabındaki labirenti tamamlamaya başlıyor. Fatma kısa bir süre Aylin’in çizdiği çizgilere baktıktan

sonra arkadaşlarına doğru yöneliyor ve onlarla sohbet etmeye başlıyor. Aylin de hızlıca labirenti tamamlayıp tekrar yerine oturuyor (Gözlem no. 16/5).

Yukarıdaki kesitte Aylin'in ustalıklı labirent bulmacayı çözdüğü görülmektedir. Hatta kendi bulmacasını çabucak bitirmesinin ardından masadaki arkadaşlarının çalışmasına göz atmakta ve hızlıca Nil ve Fatma olmak üzere diğer iki arkadaşının da çalışmalarına yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Aylin'in davranışlarını, duygu ve bilişin yansımaları olarak değerlendirmek mümkün olabilir. Bu noktada; Aylin'in az önce yaşadığı emosyonel süreçlerin, kognitif becerilere dönüştüğü hissedilmektedir. Anaokuluna ilk kez annesi tarafından bırakılan Aylin, yaşadığı haz duygusunun neticesinde bilişsel potansiyellerini belki de ilk kez böylesine ortaya çıkarmakta ve tamamen çalışmasına odaklanarak ivedilikle başarıya ulaşmaktadır. Olasılıkla hissettiği haz itici bir güce dönüşmekte ve diğer arkadaşlarının çalışmalarını da tamamlayıp potansiyelinin sınırlarını keşfetmektedir. Gözlem kesitinin devamında Aylin sergilediği performansı sürdürmektedir:

Bu etkinlik sayfasında ise noktalı bir zemin üzerine yarısı çizilmiş ağaç, kelebek, çiçek, bir başka ağaç resmi bulunuyor. Çocuklardan da şeklin diğer yarısını tamamlamaları bekleniyor. Aylin dikkatlice kitabına bakıyor. Ardından ilk resmi tamamlamaya başlıyor. Önce sessiz sessiz yarım çam ağacının gövde kısmının değdiği noktaları sayıyor. Hemen sonra değen nokta sayısı kadar çizgiyi genişletip ağaç gövdesini tamamlıyor. Ardından çam ağacının üst kısmının değdiği noktalara karşılık gelen noktaları buluyor ve belli belirsiz işaretler koyuyor. Sonra aynı şekilde noktaları birleştirip çam ağacını tamamlıyor. Çizgilerinin oldukça keskin ve belirgin olduğunu görüyorum. Diğer şekilleri de noktaları sayarak birleştiriyor. Tamamen yaptığı çalışmaya odaklanmış şekilde içinden sessiz sessiz noktaları sayarak, ara sıra dudaklarını içeri doğru sıkıştırıp ağzını kapatarak şekilleri tamamlamaya çalışıyor (Gözlem no. 16/6vd).

Aylin'in jest ve mimikleri; dikkatlice kitabına bakması, sessizce içinden noktaları sayması, ara sıra dudaklarını içeri doğru sıkıştırarak çalışmasını sürdürmesi etkinliğe ne kadar motive olduğunun göstergeleri olmaktadır. Aylin'in duygusal iyilik halinin açıkça motor güce dönüşmesi, belki de duygu ve biliş arasındaki bağlantıyı bir kez daha gözler önüne sermektedir. Buradan hareketle Aylin'in yaşadığı duygusal doyumun açıkça akademik başarısına fayda sağlıyor olduğu, didaktik işlerdeki performansını arttırdığı düşünülebilir.

4.1.6.3. On Yedinci Gözlem – Yeni Bir Dost

22/03/2023 – 08.40

Yaş: 5.9

Gözlem sürecinin 17. haftasına gelindiğinde gözlemci saat 08.25'i gösterirken anaokuluna giriş yapmakta ve henüz Aylin'in gelmemiş olduğunu fark etmektedir. Yaklaşık 15 dakika süren bir bekleyişin ardından saat 08.40'da Aylin anaokuluna giriş yapmakta ve binaya girdiği an itibariyle her zaman olduğu gibi ayakkabılarını değiştirmek üzere dolaplara yönelmektedir. Aylin ayakkabılarını değiştirirken babası Murat Bey kapıda çocukları karşılayan öğretmen ile sohbet etmekte ve Aylin'in ise o esnada ayakkabılarını değiştiren sınıf arkadaşı Nil'e karşı bir ilgi duyduğu anlaşılmakta, aralarında bir etkileşim gerçekleşiyor olduğu hissedilmektedir:

Bakışlarımı Aylin'e çevirdiğimde ayakkabılarını değiştirmiş olduğunu ve diğer ayakkabılarını dolabına yerleştirdiğini görüyorum. Nil ise *oyalanarak* ayakkabılarını değiştirmeye uğraşıyor. Birbirlerine bakıp bakıp gülüyorlar. Aylin ayakkabılarını yerleştirdikten sonra Nil'e doğru yöneliyor ve ayakkabılarını değiştirmesini bekliyor. Bu sırada nöbetçi öğretmenle sohbetini noktalayan Murat Bey “hadi gel sarılalım” diyor ve kollarını açarak Aylin'e bakıyor. Aylin hızlıca babasının yanına gidip sarılıyor ve tekrar Nil'e doğru yöneliyor. Murat Bey de okuldan ayrılıyor. *Gözlemlediğim en kısa vedalaşma gerçekleşiyor. Kısa bir sarılma ile yetiniyorlar ve Aylin babasını bu kez öpmüyor* (Gözlem no. 17/3).

Aylin'in anaokuluna bırakılış sekansında o an orada bulunan Nil'e karşı ilgi ve belki de bir merak hissediyor olduğu görülmektedir. Kendi ayakkabılarını değiştirdikten hemen sonra Nil'e yönelip onun ayakkabılarını değiştirmesini beklemesi sınıfa birlikte gitmek isteği hissettiğini yansıttırabilir. Diğer taraftan gözlemcinin “Birbirlerine bakıp gülüyorlar” şeklindeki ifadeleri aralarından sıcak bir duygusal temasın gelişiyor olduğunu ve yeni başlayan bir arkadaşlığın ipuçlarını yansıttığı düşünülebilir. Bunun yanı sıra Aylin'in şimdiye kadar ayakkabılarını değiştirmesinin hemen ardından babasına doğru yöneldiği ve dakikalar boyunca ona sarıldığı görülürken bu kez Murat Beyin Aylin'e “Hadi gel sarılalım” diyerek bu vedalaşmayı hatırlatma ihtiyacı hissettiği görülmektedir. Aylin belki de babasının sözleriyle Murat Beyin mevcudiyetini ancak hatırlamakta ve hızlıca yanına gidip ona sarılmaktadır. Fakat bu sekansın oldukça kısa sürmüş olması gözlemcinin de dikkatini çekmekte ve her zaman olduğu gibi uzun süren sarılmaların, sırayla birbirlerini öptükleri anların yaşanmadığını belirtmektedir. Tüm bu unsurlar Aylin'in anaokuluna giderek daha çok alıştığı, her gün saatlerce

vakit geçirdiği bu alanı iyiden iyiye benimsediğini göstermekle beraber artık bulunduğu bu ortamın ve oradaki kişilerin de idrakinde olup kendini soyutlamaktan öte bu ortamın bir parçası olduğunu gösteriyor olabilir. Murat Bey’in anaokulundan ayrılmasının ardından bir süre daha Aylin ve Nil bina girişinde oyalanmaktadır. Bu esnada aralarında bir konuşma geçtiği görülmektedir:

Nihayet Nil ayakkabılarını değiştiriyor ve dolaplara yönelmek üzere ayağa kalkıyor. Ayağından çıkardığı çizmeleri yerleştirmek için üzerinde ismi yazan dolap kapağını açıyor ve ayakkabısını koyuyor. Bu sırada Aylin “Aaaayy burası mı benimki dee altında baaak” diyor ve alttaki kapağı açıyor. Birbirlerine bakarak gülüyorlar ve Nil “Dolaplarımız alt altayymınışşş” diye ekliyor. Ardından Aylin spor ayakkabılarının olduğu dolaba yöneliyor ve “Baaak diğer ayakkabım da burdaa seninki hangisii” diye soruyor. Nil hemen yanındaki dolap kapağını açıyor ve gülmeye başlıyor. Aylin heyecanla yerinde zıplamaya başlıyor ve “Çizme dolaplarımız alt altaa ayakkabı dolaplarımız yan yanaa” diyor. Her ikisi de kıkır kıkır gülüyor. *Oldukça neşeli görünüyorlar. Dolaplarının birbirine yakın olması onları keyiflendiriyor* (Gözlem no. 17/3).

Aylin ve Nil birbirlerine ayakkabılarının hangi dolap rafında olduğunu göstermektedir. Aralarında gerçekleşen konuşmadan anlaşılacağı üzere de ayakkabıları yan yana ve üst üste duran raflarda sıralıdır. Aylin ve Nil arasında bir yakınlık geliyor olduğunun emarelerinden bir diğeri de bu durumun onları mutlu etmesi, Aylin’in “Heyecanla yerinde zıplaması” ve “Kıkırdayarak gülüyor” olmalarıdır. Aylin’in duygusal olarak Nil’e karşı hissettiği yakınlık, ayakkabılarının da yakın konumlarda bulunmasıyla sembolleşmekte ve hoşnutluğunun somut bir tasviri olmaktadır. Gözlem kesitinin ilerleyen kısımlarında bu yakınlık yer yer “el ele tutuşmak” suretiyle temasa dönüşmekte ve aralarında özel bir arkadaşlık geliyor olduğunun sinyalleri olmaktadır:

Elbise dolaplarının önüne geldiklerinde ikisi de çantalarını yerleştiriyor ve ceketlerini asıyorlar. Bu sırada sohbet etmeye devam ediyorlar. Dolabın kapağı açık biçimde yaklaşık 6-7 dakika orada oyalanıp gülüşüyorlar... Tam sınıfa girecekken el ele tutuştuklarını görüyorum. Birbirlerinin ellerini bırakmadan sınıfın ortasına doğru ilerliyorlar (Gözlem no. 17/3vd).

Gözlemci elbise dolaplarının önünde Aylin’in Nil ile yaklaşık 6-7 dakika süresince sohbet ettiğini ve gülüşüklerini aktarmaktadır. Şimdiye kadar ele alınan 16 gözlem protokolünde böylesi bir durumla karşılaşılmamış olup, Aylin’in babasıyla vedalaşmasının hemen ardından sınıfa girdiği görülmekteydi. Nil ile aralarında gerçekleşen iletişim onu öylesine memnun

ediyor olmalı ki ayak üstü gelişen bu iletişim sınıfa gitme önceliğini bir süreliğine de olsa ötelediğini, belki de bu keyifli anların tadını çıkarıyor olduğunu göstermektedir. Kesitin devamında ise Aylin ve Nil'in tam sınıfa girecekken "el ele tutuştukları" aktarılmaktadır. Sınıfa girmek üzereyken birbirlerinin ellerini tutmaları, hissettikleri bu yakınlığı belki de herkese gösterme, yeni filizlenen bu arkadaşlığı "ilan etme" gayesi ile ilişkilendirilebilir.

Gözlem raporunun ilerleyen kısımların Aylin ve Nil birbirine duydukları ilgiyi sürdürmekte ve sınıf içerisinde de birlikte vakit geçirmeye devam etmektedir. Sınıfa girdikten sonra arkadaşlarının boyama yaptıklarını gören Aylin ve Nil birer sandalye alıp yan yana oturabilecekleri bir masaya yerleşmektedir:

Aylin masanın üzerindeki kağıtlara uzanıyor ve boş bir resim kağıdı alıyor. Gülümseyerek bir tane de Nil'e uzatıyor. Nil de gülümseyerek kağıdı alıyor ve Aylin masadaki kalemlige uzanıp mavi bir boya kalemiyle kağıdının üst kısmını boyamaya başlıyor. Ardından yeşil bir boya kalemi alıp kağıdının alt kısmını boyuyor. Nil bu sırada kendi kağıdına dokunmadan Aylin'in resmini izliyor. Daha sonra Aylin sarı bir kalem alıyor ve maviye boyadığı kısmın biraz altına güneş çiziyor. Çizdiği güneşi sarı renkle boyadıktan sonra da etrafına çizgiler ekliyor. Nil ise bakışlarını kalem kutusuna çeviriyor ve Aylin'in yaptığı adımları izleyerek resmin aynısını çizmeye başlıyor. Bu kez de Aylin Nil'in resmini izliyor. Birkaç kez birbirlerine bakıp gülümsediklerini görüyorum. Nil elinden kalemi bıraktıktan sonra Aylin usulca işaret parmağını Nil'in çizdiği güneşin üzerine koyuyor ve "Etrafına çizgiler çizmemişsin" diyor gülümseyerek. Nil de aynı şekilde gülümseyerek "Aaa evet" diye karşılık ve tekrar sarı kalemi eline alıp çizdiği sarı yuvarlağın etrafına güneş ışınları ekliyor (Gözlem no. 17/4).

Aylin'in kendisi için bir resim kağıdı aldıktan hemen sonra Nil'e de bir kağıt uzatması onunla bir paylaşımda bulunuyor olduğunu, arkadaşına karşı düşünceli ve yardımsever bir tutum sergiliyor olduğunu göstermektedir. Kesitin devamında Aylin'in resim yapmaya başladığı ve bir süre Nil'in onu seyrettiği görülmektedir. Bir süre sonra ise Nil resim yapmaya başlamakta ve bu kez de Aylin resmini bırakıp Nil'in yaptığı resmi seyretmektedir. Gözlemcinin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere her ikisi de aynı resmi yapmaya çalışmakta, birbirlerinin çalışmalarını izleyerek birebir örtüşen iki resim ortaya koymak isteği hissettikleri anlaşılmaktadır. Aylin ve Nil'in itina ile aynı resmi yapmaya çalışmaları "biz"i inşa ediyor olduklarını, aynı dünya içerisinde bulunmak arzusu hissettiklerini ve ortak bir hayalin içerisinde yer aldıklarını düşündürmektedir. Aylin ve Nil arasında gelişen bu yakınlık diğer arkadaşları tarafından da hissediliyor olmalı ki gözlem raporunun devamında Derin'in ifadeleri dikkat

çekmektedir. Kahvaltı saatinin gelmesiyle sınıfın toparlanması gerekmekte ve bu esnada yaşananlar aşağıdaki sekansta yer almaktadır:

Dağılan oyuncakları toplamaya başlayan çocuklar sebebiyle sınıf oldukça karmaşık ve gürültülü bir hal alıyor. Kargaşanın içerisinde bir ses yükseliyor ve Derin hızlı adımlarla Aylin'in olduğu masaya doğru ilerliyor. "Siz resim mi yapmaya çalışıyorsunuz ortalık mı toplamaya çalışıyorsunuz?!" diye bağırıyor. Aylin bakışlarını kağıdından ayırmadan yumuşak bir ses tonuyla "Resmi bitirmeye çalışıyoruz" diye karşılık veriyor. Derin'in oradan ayrılıp Burcu öğretmene Aylin ve Nil'i şikayet etmesiyle birlikte dağılan eşyaları toplamak konusunda Burcu öğretmenden de uyarı geliyor. Aylin Burcu öğretmenin uyarısının üzerine hızlıca yerinden kalkıp resmini dolabın üzerine kaldırıyor (Gözlem no. 17/5).

Derin daha önce yer yer dominant bir rol ile karşımıza çıkmaktaydı. Oyun kurucu olan ve otoriteyi temsil eden Derin; Nil ve Aylin'in dış dünyadan soyutlanmış, bağımsız ve ortak bir dünyada var olduklarını hissettiren tutumlarından adeta rahatsız olmakta, bağırarak sarf ettiği sözlerle belki de otoritesini hatırlatmak istemektedir. Diğer taraftan "Siz resim mi yapmaya çalışıyorsunuz ortalık mı toplamaya çalışıyorsunuz" şeklindeki kinayeli ifadesinde başvurduğu ikinci çoğul şahıs hitabı Aylin ve Nil'i "bir" olarak gördüğünü göstermektedir. Ancak Aylin'in sakince "Resmi bitirmeye çalışıyoruz" şeklindeki cevabı Derin'i amacına ulaştırılamamış olmalı ki resmi bırakıp sınıfı toplamalarını arzu ederek sınıftaki asıl otorite olan öğretmene başvurmaktadır.

Gözlem raporunda son olarak Aylin'in kahvaltı esnasındaki iyi yönlü ruh hali öne çıkmaktadır:

Önce Nil ardından da Aylin kahvaltı tabaklarını alıyor. Nil hızlı davranıp tabağını aldığı gibi hemen bir masaya yerleşiyor. Ardından Aylin de tabağını alıyor ve kısa bir an durup masalara göz gezdiriyor. *Nil'i aradığımı hissediyorum.* Hemen sonra *çayını dökmemeye çalışarak* küçük fakat hızlı adımlarla Nil'in yanındaki sandalyeye doğru ilerliyor ve çabucak seçtiği yere oturuyor. Tam karşılırlarına da Fatma ve Zeynep yerleşiyor... Kızlar keyifle sohbet edip, kahvaltı yapıyorlar. *Aylin de aynı şekilde keyifli ve iştahlı görünüyor.* Bir yandan arkadaşlarını dinleyip bir yandan kahvaltılıkları hızlı hızlı çiğniyor (Gözlem no. 17/5).

Aylin'in bir süre etrafında bakınıp hızlı adımlarla Nil'in yanına doğru ilerlemesi gözlemcinin Nil'i arıyor olduğu hislerini doğrulamaktadır. Aylin'in sergilediği davranışlar kahvaltı yaparken de Nil'in yanından ayrılmak istemediğini, onunla geliştirdiği yakınlığın sürmesini arzuladığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra kahvaltı esnasında sıklıkla lokmasını dakikalarca ağzında tutan ve donuk bir yüz ifadesiyle etrafına bakınan Aylin'in, "arkadaşlarıyla sohbet etmesi" ve

lokmalarını “Hızlı hızlı çiğniyor” oluşu kendisini rahat ve mutlu hissettiğini, arkadaşla keyifli bir sabah kahvaltısı geçiriyor olduğunu göstermektedir. Tüm gözlem raporunda, Aylin’in mutluluğu ve keyifli anları sürekliliğini korumaktadır.

4.1.6.4. Altıncı Ayın Özeti

Gözlem çalışmalarının altıncı ayının ilk haftasına bakıldığında çocukların tıpkı yetişkinlerin hayatında olduğu gibi farklı durumlar ve oyunlar içerisinde bazı kurallar benimsedikleri, aralarındaki etkileşimin hiyerarşik bir düzen içerisinde gerçekleştiği; bazı çocuklar otorite ve karar mercii olurken bazılarının ise ona itaat eden ve komutlara uyum gösteren bir duruş sergilediği görülmektedir. Odak çocuk Aylin ve arkadaşlarının oyun içerisinde benimsedikleri hiyerarşinin işleyiş yasalarına uygun biçimde davrandıkları hissedilmektedir. Aylin oyun sırasında yer yer oyunu domine eden Derin’in iznini almak suretiyle rolünü belirlemekte ve otoritesine boyun eğmekteyken yer yer bu işleyiş tersine dönerek bir av-avcı kurgusunu andıran oyunlarında daha baskın ve güçlü konumda yer alan “avcı” rolünü üstlenmektedir.

Altıncı ay içerisinde gerçekleşen ikinci gözlem ise Aylin’in annesi Yeliz Hanımın anaokuluna gelişi sebebiyle özel bir anlam taşımaktadır. Aylin o gün anaokuluna neredeyse öğle vakti gelmektedir. Bir süredir karın ağrısı yaşadığı belirtilen Aylin’in sabah doktor randevusu olması sebebiyle önce hastaneye götürülmekte daha sonra anaokuluna bırakılmaktadır. Daha önce anaokuluna hep babası tarafından bırakılan Aylin’e ilk kez hem annesi hem babası eşlik etmektedir. Yeliz Hanımın okula bırakılma anında Aylin’in yanında olmasının ona verdiği mutluluk ve hissettiği coşku tümüyle gözlem raporuna yansımaktadır. Bina girişinde ayakkabılarını değiştirirken ters giymesi, çantasını almayı unutması, babasıyla vedalaşmayı unutması ve defalarca kez annesiyle birbirlerini öpmeleri Yeliz Hanımın mevcudiyetinin Aylin’in tüm ruhunu sarıp sarmaladığını, neredeyse aklı başından gitmişçesine bir heyecan hissettiğini göstermektedir. Gözlem raporunun devamında ise annesinin varlığı ile hissettiği coşku Aylin’in adeta bilişsel potansiyellerini ortaya çıkarmasına fayda sağlayan performansını arttıran bir güce dönüşmektedir. Aylin’in etkinlik kitabındaki labirent bulmacaları ve çeşitli etkinlik sayfalarını yaparken oldukça seri davrandığı, tümüyle çalışmasına odaklanarak çabucak bitirdiği, ardından arkadaşlarının çalışmalarına yardım ettiği görülmektedir. Aylin’in yaşadığı duygusal yükselişin onu akademik anlamda ileriye götüren itici bir güce dönüştüğü hissedilmektedir. Aylin’in yaşadığı haz duygusunun neticesinde ortaya çıkan performansı duygunun biliş üzerindeki yansımalarını temsil eden güçlü birer örnek olmaktadır.

Altıncı ay içerisinde kaleme alınan son gözlem raporu ise Aylin’in yeni bir arkadaşlık kurmaya başladığı anlar ile öne çıkmaktadır. Aylin anaokuluna bırakıldığı sırada bina girişinde Nil ile

karşılaşmakta ve bu anlarda neredeyse Murat Beyin varlığını unutmaktadır. Uzun bir süre bina girişinde Nil ile sohbet ederek yer yer gülüşmekte, bir süre de sınıf kapısının bulunduğu koridorda sohbet etmeye devam ederek sınıfa girme önceliğini bir kenara bıraktıkları anlaşılmaktadır. Sınıfa girdiklerinde ise birlikte resim yaptıkları sekans göze çarpmakta ve birbirinin aynısı olan iki resim yapmaya uğraştıkları görülmektedir. Tüm bunlar Aylin ve Nil'in yeni bir dostluk inşa etmeye başladıklarını, birbirlerine karşı yakınlık hissettiklerini, beraber sohbet etmekten keyif aldıklarını ve öncelik tanıdıklarını, birlikte rahat ve mutlu hissettiklerini göstermektedir. Aynı zamanda sınıfta resim yaparken birebir örtüşen iki resim ortaya koymaya çalışmaları; aynı dünyada var olma arzusu hissettiklerini, ortak bir dünya kurmaya çabaladıklarını düşündürmektedir.

4.1.7. Yedinci Ay

4.1.7.1. On Sekizince Gözlem – Aylin ve Nil'in Dostluğu Pekişiyor

29/03/2023 – 08.55

Yaş: 5.9

Gözlemci saat 08.35'i gösterirken anaokuluna giriş yapmakta ve Aylin'in gelip gelmediğini kontrol etmek üzere sınıfa yönelmektedir. Henüz Aylin'in gelmemiş olduğunu gören gözlemci hızlıca anaokulu binasının giriş kapısına gitmekte ve Aylin'i beklemeye başlamaktadır. Yaklaşık 20 dakika süren bir bekleyişin ardından Aylin babası ile birlikte bahçe kapısında görünmektedir. Babası ile bir yandan sohbet eden Aylin hoplara zıplara binaya doğru ilerlemektedir. Bina girişine geldikleri sırada, çocuklar için müdüriyet tarafından anaokuluna getirilen civciv, Murat Bey ve Aylin'in dikkatini çekmektedir:

Aylin ayakkabı dolabının üzerinde duran civcive bakmaya başlıyor. Babası Murat Bey “A! Bu kim?” diye soruyor. Aylin gülümseyerek “Civciiv” cevabını veriyor. Murat Bey ise “Tavuk olmuş bu yaa baksana” deyip hafif bir kahkaha atıyor. Aynı anda Aylin de hafif sesli şekilde kıkırdarak gülüyor. Daha sonra Aylin dolabın üzerinde duran kafesteki civcivi daha net görmeye çalışarak parmak uçlarında yükselip boynunu yukarı doğru uzatıyor. O sırada Murat Bey binaya doğru büyük bir adım atıp Aylin'in arkasına geçiyor ve kollarının altından tutarak (*civcivi daha iyi görebilsin diye*) yukarı kaldırıyor. Aylin bu kez daha yüksek sesle kıkırdayıp gülüyor. Ardından Murat Bey Aylin'i yere bırakıyor (Gözlem no. 18/2).

Bu gözlem kesitinde Aylin'in parmak uçlarında yükselip civcivi görmeye çalıştığı esnada babasının bunu fark edip Aylin'i kollarının altından tutmak suretiyle yukarı kaldırarak civcive bakmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Babasının bu davranışıyla birlikte Aylin'in hafif kahkahalarının yerini daha yüksek sesli bir kahkaha almakta coşkusu giderek artmakta ve adeta mutluluktan ayakları yerden kesilmektedir. Aylin'in bir taraftan civcivi görebilmiş olmanın mutluluğunu yaşarken diğer taraftan yardıma ihtiyacı olduğu sırada arkasında beliren ve yardımına koşan babasının varlığıyla birlikte güven duygusunu deneyimlediği düşünülebilir. Gözlem kesitinin devamında Aylin babasıyla vedalaşıp doğruca sınıfına yöneldiği ve bunu takiben bir sandalye alıp Nil'in yanına gittiği görülmektedir:

“Aylin Nil'in yanına doğru ilerliyor ve onun sandalyesinin yanındaki boşluğa sandalyesini yerleştirmek üzere hızlı adımlarla yürüyor. Bu sırada Nil'in yanında oturan Merve sandalyesini o boşluğa doğru kaydırarak Aylin'in oturmak istediği yere yerleştiriyor. Nil de Merve'ye bakıyor ve sandalyesini bir eliyle tutup itmeye çalışarak “Haayır bi kere de Aylin otursun buraya yaa!” diyor, *sitemli bir ses tonuyla*. Aylin olan biteni *donuk bir yüz ifadesiyle* izliyor. Merve ses çıkarmadan sandalyesini yana kaydırıyor ve Aylin hızlıca sandalyesini Nil'in sandalyesinin yanına yerleştirip gülümseyerek oturuyor. Ardından Nil ile sohbet etmeye başlıyor. Sohbet ederken ikisinin de güldüğünü görüyorum ancak ne konuştuklarını sınıftaki gürültüden ötürü duyamıyorum (Gözlem no. 18/3).

Yukarıdaki gözlem kesitinden hareketle bir önceki hafta Nil ile Aylin arasında gelişen bu arkadaşlığın aynı sıcaklıkta devam ettiği söylenebilir. Aylin sınıfa girer girmez Nil'e doğru yönelmekte ve onunla yan yana olmak istemektedir. Nil de aynı duyguyu hissediyor olacak ki Merve'nin sandalyesini iterek yanına oturmasına müsaade etmeyip “sitemli” bir ses tonuyla “Bir kere de Aylin otursun buraya ya!” şeklinde sözler sarf ederek yanına Aylin'in oturmasını istemektedir. Hemen ardından Aylin'in Nil'in yanına oturup sohbet etmeye başlaması ve bu esnada gülüşmeleri, Aylin'in arzusunun gerçekleşmiş olduğunu ve Nil'in yanında olmaktan hoşnut olduğunu göstermektedir. Çok geçmeden kahvaltı yapmak üzere yeniden yerinden kalkan çocuklar sandalyelerini kaldırıp sınıf kapısının önünde sıra olmaktadır. Bu esnada Aylin ve Nil arasında oldukça dikkat çekici anlar yaşanmaktadır:

Aylin de diğer arkadaşlarıyla birlikte hızla yerinden kalkıp sandalyesini diğer sandalyelerin olduğu yere götürüyor. Sonra etrafına bakınıp Nil'i buluyor ve yanına gidip elini tutuyor. Birbirlerine bakıp gülümsüyorlar ve kapı önünde sıraya giriyorlar. Diğer arkadaşlarının sıra olmalarını beklerken Aylin Nil'i kollarından tutuyor ve havaya

kaldırmaya çalışıyor. Nil'in ayakları hafif yerden kalktığı anda Aylin kollarını bırakıyor.

Birlikte kıkırdayarak gülüyorlar (Gözlem no. 18/4).

Sınıf kapısının önünde sıra oldukları esnada Aylin'in Nil'i kollarından tutup havaya kaldırmaya çalışması, bir süre önce babasının civcivi görebilmesi için aynı davranışı ona sergilediği sekansı anımsatmaktadır. Aylin'in babasının ona karşı sergilediği bu davranışın aynısını Nil'e karşı yapması üzerinde durulması gereken bir husustur. Bu konuda ilk varsayım, Aylin'in babasının onu havaya kaldırmasıyla ne kadar mutlu hissettiğini anımsayıp aynı mutluluğu Nil'e de yaşatmak arzusu hissediyor olabileceği yönünde ele alınabilir. Diğer taraftan Aylin'in bu davranışı oldukça anaç bir tutumu andırmakta olup Nil'e ne kadar güçlü olduğunu göstermek, onun ayaklarını yerden kesebilecek güçte olduğunu göstermek arzusu hissettiği anlamı taşıyor olabilir. İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler açıklanması gereken birçok soruyu öne çıkarmaktadır. Bir önceki sekansta Nil'in Aylin'e karşı sergilediği korumacı tutum ve Aylin'in Nil'e karşı bir ebeveynmişçesine sergilediği davranışları ortak bir denklemin soru işaretlerini oluşturmaktadır:

İlgili gözlem raporunda karşımıza çıkan bu yakınlık bazı soruları da beraberinde getirmektedir. Bir çocuk bir başka çocuğu neden koruma ihtiyacı duyumsar? Bir baba rolünü oynamak zorunda mıdır? Çocuk, bir başka çocuğun sadece arkadaşı olması gerekirken hangi nedenler bu türden birlikteliklerin oluşmasına sebep olmaktadır? Bu soruların cevaplarının diğer gözlemler ile birlikte değerlendirilerek ele alınması oldukça önemlidir. Diğer raporlara kronolojik sırayla bakılıp bir başka başlık altında değerlendirilmesi gerekebilir. Bu kısımda ele alınacak konular buz dağının görünmeyen kısmını ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Batı'da bu şekilde el ele, sürekli temas halinde olunan arkadaşlıklar var mıdır? Yani gözlem raporunda tanık olunan bu türden bir arkadaşlık "sempatik" ve olabildiğince olağan bir davranış olarak mı değerlendirilmelidir yoksa burada odak çocuğun anaç, korumacı, yetişkinlere özgü davranışlarına mı şahitlik edilmektedir? Tüm bu sorular tartışma konusudur (Seminer no. 18).

Aylin ve Nil arasında gelişen bu yakınlığın belki de buz dağının görünmeyen kısmını temsil ediyor olabileceği düşünülmektedir. Şimdiye kadar ele alınan gözlem raporlarına bakıldığında yer yer çocuklar arasında gerçekleşen akran zorbalığına tanık olunurken yer yer hiyerarşik bir düzen içerisinde oyunların oynandığı anlara tanık olunmaktaydı. Bazen çocuklar oyun içerisinde av ve avcıyı andıran bir kurguda, zayıflayan ve gücünü kaybeden kişinin üzerinde baskı kurarken bazen öğretmenlerinin ilgisizliği neticesinde sıkılgan ve durağan bir imaj ile geçmek bilmeyen vakitlerin ortasında kalmaktaydı. Belirli bir sürenin ardından sınıfların

birleştirilmesi ile de ortaya çıkan kaotik atmosfer çocukların sürekli olarak baş etmeleri gereken zorlu süreçlerin halen var olduğunu, belki de “birlikte” olmak kaydıyla güç ve dayanıklılıklarını arttırmak arzusu taşıdıklarını gösteriyor olabilir. Belki de bunların yanı sıra anaokulunun ilk gününden itibaren hıçkırıklarla ağlayan kaygı yüklü çocukların ebeveyn katılımlı herhangi bir uyum modeliyle desteklenmemelerinin bir sonucu olarak aylar süren oryantasyon süreçleri belki de güç ve dayanıklılık istencini en çok ortaya çıkaran temsili durumlardan bir tanesi olmaktadır. İlk günden itibaren çocuklar sanki bir hayatta kalma mücadelesi vermekte ve bilinçdışısal biçimde “bir” olma eğilimi göstererek “güçlü olma” gereksinimini karşılamaya çalışmaktadır.

4.1.7.2. On Dokuzuncu Gözlem – Kısaçlı Toka

04/04/2023 – 08.58

Yaş: 5.9

Odak çocuğun anaokulundaki 19. Gözlemi gerçekleşmektedir. Gözlemci anaokuluna geldiğinde saat 08.00’ı göstermektedir. Aylin’in ise genellikle 08.40’tan sonra anaokuluna bırakıldığı için gözlemci uzun bir süre binaya girmeden, okul bahçesindeki banklara oturup Aylin’i beklemektedir. Yaklaşık 1 saat süresince okul bahçesinde oyalanan gözlemci bir süre sonra binaya giriş yapmakta ve giriş kapısının hemen yakınında bulunan, her zaman oturduğu banka oturarak beklemeye devam etmektedir. Saat 08.58’i gösterirken Aylin ve babası Murat Bey anaokulu bahçesinden içeri girmektedir. Aylin durağan bir yüz ifadesiyle binaya giriş yapmakta ve oyalanmadan ayakkabılarını değiştirip kısa bir vedalaşmanın ardından sınıfına doğru ilerlemektedir. Aylin sınıfa girdiği sırada sınıf arkadaşlarının, Sema öğretmen eşliğinde bir güneydinleşme rutini gerçekleştirdiğini, çocukların tek tek sesli bir şekilde birbirlerine güneydin dediğini görmektedir. Çok geçmeden bir sandalye olarak arkadaşlarının yanına oturan Aylin öğretmenin söylediğini tekrarlamadan tokasıyla oynamaya başlamaktadır:

Aylin’in güneydinleşme esnasında diğer arkadaşları gibi öğretmenin söylediğini tekrar etmediğini, yalnızca saçındaki pembe renkli kısaçlı tokayla oynadığını görüyorum. Sürekli tokasıyla saçlarını tutturup tekrar çıkarıyor ve tekrar takmaya çalışıyor. Bir süre sonra tokayı eline alıyor ve tokenin kısaçlarını parmaklarına takıp çıkarmaya başlıyor. *Olduğu ortama oldukça ilgisiz görünüyor* (Gözlem no. 19/3).

Gözlemci diğer çocukların öğretmenin sözlerini tekrar ederek güneydinleştiğini fakat Aylin’in bu etkinliğe dahil olmadığını aktarmaktadır. Bunun yanı sıra kendi düşüncelerine de

yer vererek olduğu ortama ilgisiz göründüğünü belirtmektedir. Aylin’in bu sabah rutini esnasında, daha önceki raporlarda karşılaşılmayan, yeni bir pembe toka ile ilgilenmesi dikkat çekicidir. Aylin’in “sürekli” olarak tokasıyla ilgilenmesi belki de bu tokenın özel bir anlamı olabileceği fikrini ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan Aylin’in “bulunduğu ortama ilgisiz olması” tokaya başvurarak sıkılganlığını gidermeye çalıştığını düşündürmektedir. Gözlem kesitinin devamında, Sema öğretmenin bahçeye çıkma vakti geldiğini haber vermesiyle, odak çocuk Aylin keyiflenmekte ve neşeli olduğu anlaşılmaktadır:

Sema öğretmen “Hadi bahçeye çıkıyoruz çocuklar” diyor. Bunu duyan tüm çocuklar sevinç çığlıkları atarak tepki veriyor. Aylin’in hızla yerinden kalkıp “Oleeeey” diyerek sandalyesini eline aldığını görüyorum. Gülerек sandalyesini kaldırıyor ve yerine götürüyor (Gözlem no. 19/3).

Daha önceki gözlem raporlarında da değinildiği gibi, söz konusu bahçeye çıkmak olduğunda Aylin’in neşeli tepkiler verdiği “Oley” şeklinde ünlemlerle coşkusunu dışa vurduğu ve sıkılgan olduğu hissedilen o anların aniden silinip “hızla” yerinden kalkarak dinamik bir duyguya dönüştüğü düşünülmektedir. Olasılıkla, bahçede mutlu ve keyifli hissederek vakit geçirdiği için de gözlem kesitinin devamında sürekli ilgilendiği tokasına gereksinimi kalmadığı anlaşılmaktadır:

Tüm çocukların sıraya girmesini beklerken, Aylin Sema öğretmenin yanına gidiyor ve “Öğretmenim bunu çantama koyar mısınız, düşmesin” diyor. Sema öğretmen “Getir ben güzelce saçına takayım düşmez” diye karşılık veriyor ve Aylin’in kulaklarının üzerinden sağa ve sola uzanan saçları arkaya doğru alıp toka ile birleştiriyor. Ardından Aylin gülerек tekrar sıraya giriyor ve hoplaya zıplaya sınıftan çıkıyor (Gözlem no. 19/3).

Aylin’in “Öğretmenim bunu çantama koyar mısınız, düşmesin” şeklindeki sözlerinden tokasının düşmesinden endişe duyduğu anlaşılmaktadır. Aylin bir taraftan belki de onun için özel bir anlam taşıyor olabileceği varsayılan bu tokayı kaybetmek istemediği düşünülürken, diğer taraftan belki de artık bahçede keyifli vakit geçireceği, sıkılmayacağı için bu tokaya ihtiyacı olmadığını hissettiği düşünülebilir. Ancak gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında bu kısaçallı toka yeniden ortaya çıkmakta ve Aylin’in ilgisi yeniden tokası üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bahçeye çıktıktan bir süre sonra Burcu öğretmen yakar top oyunu oynayacaklarını söyleyip çocuklara oyunu anlatmaktadır. Burcu öğretmen oyunu başlatıp bir isim söyleyerek topu havaya atmakta ve ismi söylenen çocuğun yere düşmeden topu yakalaması gerekmektedir. Oyun başladıktan sonra çocuklar uzunca bir süre birbirlerinin adını söyleyerek oyunu sürdürmektedir. Dakikalar boyunca kimse Aylin’in adını söylememektedir:

Ege topu aldıktan sonra Hasan'ın ismini söylüyor ve bu kez de Hasan topu yakalamaya çalışıyor. Ardından Zeynep, Tuğçe, Esra, Salih... derken oyun bir süre sonra aynı çocuklar arasında oynanmaya başlıyor. Aylin'in dudaklarının aşağı doğru kıvrıldığını, gülümsemesinin kaybolduğunu görüyorum. Uzun bir süre kimse onun adını söylemiyor. *Bu durumun onu üzdüğünü hissediyorum.* Ardından tekrar tokasıyla oynamaya başlıyor. *Oyuna ilgisinin kaybolduğunu görüyorum.* Bir kenarda sessizce, arada sırada tebessüm etmeye çalışarak bekliyor (Gözlem no. 19/4).

Gözlemci Aylin'in "Dudaklarının aşağı doğru kıvrıldığını, gülümsemesinin kaybolduğunu" aktarmaktadır. Aylin'in jest ve mimiklerindeki bu olumsuz yönlü değişim kendisini mutlu hissetmediğini, keyifli olmadığını göstermektedir. Olasılıkla, arkadaşlarının sırayla farklı isimler söyleyip oyunu sürdürürken Aylin'in adını söylememeleri onu üzmüş, kendini belki de bulunduğu bu ortama ait ve oyuna dahil hissetmemektedir. Aylin'in kendisini hoşnut hissetmediği anlaşılan bu dakikaların hemen ardından yeniden tokası ile oynamaya başlaması, belki de hissettiği stres ve gerginlikle baş etmeye çalıştığını göstermekte olup, duygularını dizginlemeyebilmek maksadıyla bilinçli yahut bilinçsiz biçimde tokasına yöneldiği düşüncesini uyandırmaktadır. Diğer kesitlerde de kendisini pek de keyifli hissetmediği anlaşılan anlarda ilgisini mevcut durumdan ve ortamdan uzaklaştırıp tokasıyla ilgilenmeye başlaması yapılan çıkarımları destekleyici unsurlardan birisi olmaktadır. Aylin'in bahsi geçen kısa süreli toka ile ilgilendiği bir diğer sekans da aşağıda yer almaktadır:

Tüm çocuklar topun etrafında oyun oynamak için beklerken Aylin, Nil ve Zeynep bir kenarda gülüşerek sohbet ediyor. Bu esnada da sürekli olarak Aylin saçındaki tokayla oynuyor. *Oyuna ilgisini tekrar kaybediyor.* Burcu öğretmen Aylin ve arkadaşlarını kastederek "Kızlaar buraya bakın, takip edin oyunuu" diyerek onları uyarıyor. Kısa bir süreliğine arkadaşlarına ve öğretmenine dönen Aylin, çok geçmeden tekrar arkadaşlarıyla konuşmaya ve tokasıyla oynamaya devam ediyor (Gözlem no. 19/4vd.).

Yukarıdaki kesitten Aylin'in bir süre sonra oyuna ilgisini kaybettiği, Nil ve Zeynep ile bir kenarda sohbet ettikleri görülmektedir. Aylin'in arkadaşlarıyla "gülüşerek" sohbet etmesi ve bu sırada oynanan oyun ile ilgilenmiyor oluşu, içinde bulunduğu oyundan uzak olduğunu, duygularını sanki başka bir bağlamda pozitive etmeye çalıştığını gösteriyor olabilir. Diğer taraftan birkaç haftadır özel bir yakınlık inşa eden Nil ve Aylin'in halen bu yakınlıklarının sürdüğü görülmektedir. Önceki gözlem raporlarında karşılaşıldığı kadar sürekli ve sık bir temas gerçekleşmiyor olmasına ve aralarındaki yakınlığın bir nebze de olsa eksildiği hissedilmesine rağmen birbirlerine keyif ve neşe vermeye devam ettikleri anlaşılmaktadır. Öyle ki Burcu öğretmenin oyunu takip etmeleri için yaptığı uyarı yeterli bir uyaran olmamakta ve Aylin kısa

bir süre sonra kendini keyifli ve iyi hissettiği arkadaşlarıyla oluşturdukları kapsül dünyaya yeniden dönme arzusu hissederek uyarıyı ciddiye almadığı görülmektedir.

Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında Aylin'in sevinçli ve coşkulu olduğu anlaşılan bir sekans yaşanmaktadır:

Daha sonra Burcu öğretmen çocuklara serbest oyun zamanı olduğunu söylüyor ve Aylin de dahil olmak üzere tüm çocuklar bir tarafa koşturmaya başlıyor. Aylin'in koşarken “oleeeey” diye bağırdığını duyuyorum (Gözlem no. 19/5).

Aylin'in serbest oyun zamanı olduğunu duyduğunda “Oley!” demek suretiyle verdiği tepki hissettiği coşkuyu ve neşeyi temsil etmektedir. Aylin'in serbest oyun zamanı olmasına verdiği bu coşkulu tepki, bahçede öğretmenin yönergeleri eşliğinde oynanan oyunun ona keyif vermediğini göstermekte ve bahçede dilediğince vakit geçirememenin sıkılganlığını hissettiğini düşündürmektedir. Öte yandan kendisine duygusal anlamda yakın hissettiği Nil ve diğer arkadaşı ile herhangi bir uyarı olmaksızın oyunlar oynamanın ona mutlu hissettirdiği ve motive ettiği düşünülebilir.

Bunların yanı sıra Aylin'in sıklıkla kışkaçlı tokasına başvurması, sıkıldığı hissedilen anlarda tokası ile ilgilenmesi dikkat çekici bir husus olup diğer gözlem raporlarında bu tokenın yeniden ortaya çıkıp çıkmayacağı ve onun için özel bir anlamı olup olmadığına bakılacaktır.

4.1.7.3. Yirminci Gözlem – Duygu

12/04/2023 – 08.44

Yaş: 5.9

Gözlemci anaokuluna geldiğinde bahçe kapısının önünde Aylin ve babası Murat Bey ile karşılaşmaktadır. Adımlarını biraz yavaşlatarak onlara yol vermekte, yavaş adımlarla da arkalarından binaya doğru ilerlemektedir. Binaya geldiklerinde gözlemci Aylin ve babasının ayrılık sekansında yaşananları şu şekilde aktarır:

Murat Bey bir yandan Aylin'e sarılırken bir yandan nöbetçi öğretmene -satranç turnuvalarını kastederek- “Eğer bir sorun olmazsa geleceğiz çünkü baba kız hasta olduk biraz, ikimizde biraz hastayız” diye yanıtlıyor. Bu sırada Aylin'e daha sıkı sarılıyor. Olduğum konum sebebiyle Aylin'in babasına sarılırken ilk kez yüz ifadesini bu kadar net görme fırsatı yakalıyorum. *Oldukça keyifsiz görünüyor.* Murat Bey'e sarılırken çenesini Murat Bey'in omzuna yaslıyor başını serbest bırakıyor. Baş hafifçe yana doğru

düşüyor ve bir süre öylece duruyor. Dudaklarının da hafif aşağı doğru sarkık olduğunu fark ediyorum. Yorgun ve biraz yılgın olduğunu hissediyorum (Gözlem no. 20/1).

Gözlemci Aylin'in babasına sarılırken sergilediği jest ve mimiklerini bulunduğu konum sebebiyle ilk kez görebildiğini aktarmasının ardından oldukça keyifsiz görüldüğünü belirtmektedir. Aylin'in babasına sarılırken “çenesini babasının omzuna yaslayıp başını serbest bırakması”, mimiksiz bir şekilde “öylece durması” ve “dudaklarının aşağı doğru sarkık olması” bugün pek de keyifli olmadığının güçlü ipuçları olarak ele alınabilir. Murat Beyin nöbetçi öğretmene “hasta olduk biraz, ikimiz de biraz hastayız” şeklindeki ifadelerinden hareketle Aylin'in hasta olduğu için keyifsiz görünüyor olabileceği ihtimali öne çıkmaktadır.

Gözlem raporunun devamında Aylin sınıfına gitmekte ve bugün yürüyüşe gidecekleri için sınıfın depo bölümünde çantasını hazırlamaya başlamaktadır:

Aylin sınıfın depo bölümüne geldiğinde kenarda üst üste dizili olan minderlerden birisini alıyor, çantasını yere koyup diz çökerek çantasının fermuarını açıyor. Sonra elindeki minderini iki kez katlayıp çantasına sığdırmaya çalışıyor. Aylin minderini çantasına sığdırmaya çalışırken onu izleyen Nil, zorlandığını fark etmiş olacak ki hızlı adımlarla Aylin'in yanına geliyor ve diz çöküp Aylin'in çantasını fermuar kısmından tutup iyice açıyor. Aylin minderini yerleştirmekte yine zorluk çekiyor. Bu kez Nil, minderin kenarlarından bastırarak çantaya sıkıştırmaya çalışıyor. Minder çantaya sığıyor. Ardından Nil yerinden kalkıyor ve sınıfa doğru ilerliyor... Aylin'in gülümsediğini görüyorum (Gözlem no. 20/2).

Aylin'in çantasına minderini yerleştirmeye çalışırken zorlandığı, bir türlü minderini çantasına sığdıramadığı görülmektedir. Tam bu esnada Nil'in “hızlı adımlarla” Aylin'in yanına giderek onun yardımına koştuğu, diğer gözlemlerde de birçok kez rastlandığı gibi ona bir “kurtarıcı” olarak yardımda bulunduğu, bu zor anını kolaylaştırmak üzere Aylin'e destek verdiği anlaşılmaktadır. Birbirlerini devamlı destek olan bu iki arkadaş çantanın içerisine minderini yerleştirirken iş birliğine dayanan bir yol izlemekte, birisi çantanın fermuarını iyice açarken diğeri de minderini çantaya sığdırmaya çalışmaktadır. Bu yöntem işe yaramamış olacak ki Aylin minderini çantaya sığdıramamakta ve bu kez Nil yeniden Aylin'e destek olarak minderini çantanın içine doğru bastırıp sığdırmasına yardımcı olmaktadır. Aylin ve Nil arasında gerçekleşen bu sekansta çeşitli yollara başvurarak problemi çözüme kavuşturdukları, iş birliği ve yardımlaşma ile bu zorlu sürecin üstesinden geldikleri çıkarsanmaktadır. Aylin'in “gülümsemesi” de bu iş birliği ve yardımlaşmadan hoşnut olduğunu, Nil'in desteğinin onu mutlu ettiğini ifade ettiği düşünülebilir.

Aylin yürüyüş için çantasını hazırladıktan sonra depodan çıkıp bir sandalye alarak diğer arkadaşlarının yanına doğru ilerlemektedir. Fakat bu kısımda Aylin çok daha önceki gözlem raporlarında bir yakınlık inşa ettiği görülen Duygu ile yan yana oturmayı tercih etmektedir:

Burcu öğretmenin ayağa kalkıp çocuklara kolonya ikram etmeye başlamasıyla dikkati dağılıyor ve bakışları Burcu öğretmene çevriliyor. İfadesiz bir biçimde Burcu öğretmeni izliyor. Ardından Burcu öğretmen bayramın yaklaştığını ve bayramda kolonya ikram edildiğini, bu yüzden onlara da kolonya getirdiğini anlatıyor. Aylin durağan bir yüz ifadesiyle öğretmenin dinlemeye devam ediyor. Sonra Burcu öğretmen çocuklara şeker de aldığını söylüyor. Aylin bunun üzerine gözlerini kısarak çok kısa bir anlığına tebessüm ediyor. Ardından sandalyesini alıp Duygu'nun yanına yerleştiriyor ve yerine oturuyor... Çok geçmeden bazı çocuklar yerinden heyecanla kalkıp bayramlarda neler yaptıklarını, anılarını anlatmaya başlıyor. Dikkatler, konuşan çocuklar üzerine yoğunlaşıyor. Çocuklar bir şeyler anlattıkça, konuşmayan diğer çocuklar da heyecanla parmak kaldırıp yerinden zıplıyor ve bir anı da onlar anlatmaya çalışıyor. *Bu sırada Aylin, konudan epey uzak görünüyor.* Duygu bir bacağı Aylin'in bacaklarının üzerine atmış şekilde Aylin'e bir şeyler anlatıyor. Kısık sesle konuştuğu için onu duyamıyorum. Aylin de ellerini Duygu'nun bacağının üzerine koymuş, Duygu'nun bacağına kavrayarak onu dinliyor ve ara sıra o da bir şeyler söylüyor. *O an ruhen orada olmadıklarını hissediyorum.* Diğer çocukların anılarını anlattıkları süre boyunca sohbet ediyorlar. Sık sık gülüştüklerini görüyorum. *Sanki sınıfta yalnızca ikisi varmış gibi, tüm odaklarının birbirleri üzerinde olduğunu görüyorum* (Gözlem no. 20/3).

Yukarıda yer alan kesiti yorumlarken daha güçlü çıkarsamalarda bulunmak maksadıyla bütünüyle ele almak önem taşımaktadır. İlgili gözlem kesitinde ilk olarak dikkat çeken kısım Burcu öğretmenin, çocuklara bayramın yaklaştığını söyleyerek kolonya ikram etmesi ve yine onlara ikram etmek üzere şeker almış olmasıdır. Öncelikle Türk kültürünün bir parçası olan Ramazan Bayramı gerek çocuklar gerekse yetişkinler için oldukça önemli olup, keyifli vakit geçirilen, neredeyse sosyal etkileşimde bulunduğumuz herkesle görüşmek için ayrı bir özen gösterdiğimiz, oldukça şenlikli bir zamanı kapsamaktadır. Bu özel günün ruhunu yansıtmak amacıyla Burcu öğretmenin kolonya ikram etmesi ve çocuklara şeker alması bir geleneği çocuklara yaşatmaya çalışıyor oluşunun bir göstergesi olabilir. Nitekim sınıftaki çocukların bayramlarda neler yaptıklarını neşeye, heyecanla ve keyifle anlatmaya başlaması bu coşkulu günden geriye kalan anıların da aynı coşkuyla hatırlanmaya devam ettiğini göstermekte ve bayramın yaklaşıyor olmasının oldukça heyecan verici olduğunu hissettirmektedir. Fakat tüm bunlar yaşanırken Aylin'in bir süre öğretmenin "durağan" bir yüz ifadesiyle dinleyip, "çok kısa

bir anlığına tebessüm etmesi” ve arkadaşlarının anlattıklarını dinlemeksizin pür dikkat Duygu ile iletişim halinde olması şaşırtıcı olmaktadır. Burcu öğretmen aslında oldukça güçlü uyarıcılarla çocukların dikkatini çekmeye çalışmakta, bayramdan bahsederek çocukların pozitif duygularını dinamize etmekte, kolonya ve şeker gibi uyarıcılar ile belki de çocukların belleklerinde yer alan hoş anıları uyararak keyifli dakikalar geçirmelerini sağlamaktadır. Ancak Aylin ve Duygu arasındaki etkileşim öylesine dar ve dışarıya kapalı ki bu güçlü uyarıcılar bile onların dikkatini çekememekte, kendi aralarında geliştirdikleri dünyanın içinde soyutlanarak bulundukları ortamdan kopuk oldukları anlaşılmaktadır. Gözlemcinin “o an ruhen orada olmadıklarını hissediyorum” şeklinde yer verdiği ifadeleri tüm bu uyarıcılara gösterdikleri kayıtsızlığı ve kendi soyut dünyalarında kalmayı tercih ettikleri izlenimini desteklemektedir. Diğer taraftan konuşurken “kısık sesle” konuşmayı tercih etmeleri, diğer çocuklar bayram anılarını anlatırken “gülüşerek” kendi aralarında sohbet etmeleri, birbirlerinin bacaklarını kavrayarak yahut bacaklarını birbirlerinin kucağına koyarak oldukça özel bir temas halinde olmaları; cinsiyete bakılmaksızın izole ve yoğun bir etkileşim içinde olduklarını ortaya koyan ipuçlarını temsil etmektedir.

Gözlem kesitinin devamında Burcu öğretmenin bu kez 23 Nisan Çocuk Bayramının yaklaştığını hatırlatmakta ve 23 Nisan kapsamında, anaokulunda gerçekleşecek şenlikte, çocuklara şiir okumak isteyip istemediklerini sormaktadır:

Aylin bir anlığına bakışlarını öğretmenine ve sınıftaki parmak kaldıran arkadaşlarına çeviriyor. Kendisi parmak kaldırmıyor ve çok geçmeden yeniden Duygu ile sohbet etmeye dalıyor. Çocuklar arasında kimlerin şiir okuyacağı seçildikten sonra Burcu öğretmen yarına kadar bir şiir bulmalarını ve ezberleyip gelmelerini istiyor. *Aylin hala Duygu dışındaki unsurlarla ilgilenmiyor* (Gözlem no. 20/3).

Burcu öğretmenin 23 Nisan Çocuk Bayramını hatırlatması ve şiir okumak isteyip istemediklerini sorması özellikle çocuklar açısından güçlü uyaranlardan bir diğeri olarak değerlendirilmektedir. Fakat Aylin’in şiir okumak istedikleri için parmak kaldıran arkadaşlarına yalnızca seyretmesi ve çok geçmeden yeniden Duygu ile sohbet etmeye başlaması bu güçlü uyarıcıdan da kopuk olduğunu göstermekte olup şenliklerle kutlanacak olan 23 Nisan Çocuk Bayramının da ilgisini çekmediği anlaşılmaktadır. Aylin’in şimdiye kadar sevindiği anlarda kendisini gayet iyi ifade ettiği kesitlere rastlanırken söz konusu olan her iki bayram için de heyecan duymaması ve bir sevinç belirtisi göstermiyor olması Duygu ile arasındaki temasın diğer tüm unsurları bloke etmesine sebep olduğunu, çevresine bütünüyle kayıtsız olduğunu düşündürmektedir. Bunun yanı sıra Aylin, Duygu ile bu denli yoğun bir etkileşim ve temas içinde bulunmamış olsaydı belki de söz konusu bayramlarla ilgili keyifle sohbet edip, şiir

okumak isteyecekti. Duygu ile Aylin'in inşa ettiği bu yakınlığın onları duygusal doyuma ulaştırmanın yanı sıra olumsuz sonuçlar doğurarak bazı etkinliklerden alıkoyduğu da düşünülebilir. Bunlara ek olarak gözlemcinin, Aylin'in "hala" Duygu dışındaki unsurlarla ilgilenmiyor olduğunu belirtmesi, Duygu ile arasındaki bu temas ve etkileşimden rahatsızlık hissettiğini, ilgili kesitlerin pek de sempatik yorumlanmaması gerektiğini düşündürmektedir. Ele alınan tüm varsayımlara karşın kesin yargılarda bulunmanın doğru olmayacağı gibi bu hususta ele alınabilecek tüm ihtimal ve çıkarsamaların başka olgu sunumları ile desteklenerek birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler yapılan çıkarsamaları desteklemektedir:

Gözlemci seminer toplantısı sırasında "O an orada olmadıklarını hissediyorum" ifadesini "Ruhen" orada olmadıkları şeklinde bir ekleme ile düzeltmektedir. Bu esnada süpervizör Aylin ve Duygu'nun arasındaki bu durumu not almış olup gözlemcinin ifadelerini tasdik etmiştir. Diğer taraftan gözlemcinin "hala" ifadesi bu kadar uyarana rağmen aralarındaki yoğun temas ile birlikte gerçekleşen yakınlıktan rahatsızlık hissettiğini göstermektedir ve seminer toplantısında gözlemci hissettiği bu rahatsızlığı açıkça dile getirmiştir. Seminer toplantısında da bu iki çocuk arasında gelişen duygular fark edilip netleşmiştir. Ancak burada cinsiyete bakılmaksızın tümevarımsal laflar etmek doğru olmayacaktır. Başka olgu sunumlarının da ele alınması gerekmektedir (Seminer no. 20).

4.1.7.4. Yedinci Ayın Özeti

Yedinci ay kapsamında üç gözlem raporu analiz edilmiştir. İlk gözlem raporuna bakıldığında bir önceki hafta Nil ve Aylin arasında gelişen yakınlık varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Aylin ve Nil arasında gelişen yakınlık, Murat Bey ve Aylin arasında gerçekleşen birtakım etkileşimlerden hareketle yorumlandığında daha da anlamlı bir hale gelmektedir. Aylin'in anaokuluna bırakıldığı sekansta Murat Bey dolabın üzerindeki civcivi göremeyen Aylin'i kol altından tutmak suretiyle kucaklayıp yukarı kaldırmakta ve civcivi görmesine yardımcı olmaktadır. Bu anlar yaşanırken Aylin'in kıkırdarak güldüğü gülümsemesinin kahkahaya dönüştüğü fark edilmektedir. Olasılıkla babasının onun yardımına koşması ve ihtiyacı olduğunda onun mevcudiyetini hissetmesi Aylin'e güven vermekte ve hoşnut hissettirmektedir. İlgili kesitten bir süre sonra Aylin sınıfa girmekte ve doğrudan Nil ile etkileşimde bulunmaktadır. Dikkat çekici kısım, sınıftan çıkmak maksadıyla kapının önünde sıra oldukları esnada Aylin'in Nil'i kol altından tutup kucaklamaya çalışarak tıpkı babasının yaptığı gibi onu havaya kaldırmaya çalışmasıdır. Aylin'in bu davranışı korumacı ve anaç bir tutum sergiliyor

olduğuyla ilişkilendirilmektedir. Aylin'in Nil'i, tıpkı babasının onu mutlu ettiği gibi, mutlu etmeye çalıştığı çıkarsanabilir. Adeta Nil'e karşı bir güç gösterisi yapmakta, belki de onu koruyup kollayabileceğini göstermeye çalışmaktadır. Diğer taraftan korumacı bir tutuma başvurmasının belki de bir gereksinim olabileceği, yer yer anaokulunda karşılaştıkları zorluklarla baş etme stratejisi olarak çocukların “bir olma” ve “güçlü olma” eğilimi gösterdikleri düşünülebilir.

Yedinci ay içerisinde gerçekleşen ikinci gözlemde ise Aylin'in bir saat süresince birçok farklı duygunun beraberinde duygusal türbülanslar, ikircikli duygular yaşadığı anlar öne çıkmaktadır. Bahçe etkinliği sırasında Aylin keyifsiz ve sıkılğan görünmekte, bu anlarda da saçlarına taktığı yeni bir kıskaçlı toka ile oynamaktadır. Ancak Nil ve Zeynep ile sohbet ederken sıklıkla gülmekte, serbest oyun vaktinin gelmesiyle “Oley!” diyerek coşkulu olduğu anlaşılan bir tepki sergilemektedir. Gerek sınıf içerisinde gerek bahçedeyken yer yer kıskaçlı tokası ile ilgilenen Aylin'in sıkılğan hissettiği anlarda bu tokaya başvurduğu, keyifli anlarında ise varlığını dahi duyumsamadığı anlaşılmaktadır. İlgili tokenin özel başka bir anlamı olup olmadığı bilinmemekle birlikte diğer gözlem raporlarında yeniden ortaya çıkıp çıkmayacağı takip edilecektir.

Son gözlem raporuna bakıldığında ise Aylin'in daha önceki haftalarda yakınlık kurduğu ve etkileşimde bulunduğu Duygu ile yeniden bir yakınlık içerisinde olduğu görülmektedir. Ancak Duygu ve Aylin arasında gelişen bu yakınlık pek sempatik görünse de buz dağının görünmeyen kısmına bakıldığında ortaya daha güçlü varsayımlar çıkmaktadır. İlgili raporda 23 Nisan Çocuk Bayramı ve geleneksel bir bayram olan Ramazan Bayramı hakkında bazı ilgi çekici uyarıcılar bulunmaktadır. Burcu öğretmen ilk olarak geleneksel bir bayram olan Ramazan Bayramını ele almakta, çocuklara şeker ve kolonya getirdiğini aktarmaktadır. Şeker ve kolonyanın Ramazan Bayramını temsil ettiği düşünüldüğünde, bu iki metanın birer uyarıcı olarak çocuklara keyifli bayram günlerini hatırlattığı görülmektedir. Tüm çocuklar büyük bir coşkuyla bayramlarda neler yaptıklarını anlatmaktadır. Fakat bu esnada Aylin ve Duygu tamamen dışa kapalı ve özel bir yakınlık içerisinde bulunmaktadır. Çevresindeki hiçbir şeyle ilgilenmeyen Aylin ve Duygu, kısık sesle gülüşerek sohbet etmektedir. Bu sohbet sırasında ise Duygu bacağını Aylin'in bacaklarının üzerine koymakta, Aylin ise Duygu'nun bacaklarını kavrayarak tutmaktadır. Duygu ve Aylin'in dış dünyadan bağımsız izole bir etkileşim içerisinde oldukları açıkça anlaşılmaktadır. Ramazan Bayramı hakkındaki konuşmaların hemen ardından Burcu öğretmen bu kez 23 Nisan Çocuk Bayramı hakkında konuşmakta ve okulda bir şenlik düzenleneceğinden bahsetmektedir. Ardından ise şiir okumak isteyip istemeyenleri öğrenmek üzere çocuklara bir soru yöneltmektedir. Aylin ve Duygu bu güçlü uyarıcıya da kayıtsız kalmakta, kısık bir ses

tonuyla yer yer birbirlerinin kulaklarına fısıldayarak gülüşüp sohbet etmeye devam etmektedir. Aralarında gerçekleşen konuşmanın konusu her ne ise anlaşılmamakta fakat tüm uyarıları bloke ettiği, ortamdan tamamıyla kopardığı belirgin biçimde rapora yansımaktadır.

4.1.8. Sekizinci Ay

4.1.8.1. Yirmi Birinci Gözlem – Dünyanın En Büyük Bilgisayarı

02/05/2023 – 08.50

Yaş: 5.10

Gözlemci; Ramazan Bayramı, 23 Nisan Çocuk Bayramı ve 1 Mayıs İşçi Bayramının art arda gelmesi dolayısıyla 2 hafta süreyle gözlemini gerçekleştirememiştir. Saat 08.20’de anaokuluna gelen gözlemci yaklaşık yarım saat süreyle Aylin’i beklemektedir. Her zaman bina girişinde oturduğu bankta yerini alan gözlemci, Aylin’i beklerken Burcu öğretmenin bina girişinde anaokuluna gelen çocukları karşıladığını aktarmaktadır. Bir süre Burcu öğretmeni ve çocukların tepkilerini seyreden gözlemci saat 08.50’de Aylin’in bahçe kapısından içeri girdiğini belirtmektedir:

Hızlı adımlarla ve gülümseyerek binaya doğru yaklaşıyorlar. Bina kapısına geldiklerinde Burcu öğretmen oldukça coşkulu bir ses tonuyla ve gülümseyerek “Ayliiin hoşgeldiİN” diyor ve sarılıyor. Aylin, Burcu öğretmenin sarılmasına karşılık ona sarılmıyor. Ancak ağzı açık bir şekilde kocaman gülümsüyor (Gözlem no. 21/2vd.).

Aylin’in iki hafta süren tatilin ardından anaokuluna geldiği ilk gün “Hızlı adımlarla ve gülümseyerek” binaya doğru ilerlemesi, kaygılı bir duygu durumu olmadığının ipuçları olmakla birlikte; kendisini keyifli hissettiğinin, anaokuluna gelmediği sürenin alışma evresinde herhangi bir engelle neden olmadığının ipuçları olmaktadır. Çok geçmeden yine “hızlı adımlarla” sınıfına doğru ilerleyen Aylin keyifli ve neşeli olduğu hissedilen duygu durumunu korumaya devam etmektedir:

Ardından hızlı adımlarla sınıfa gidiyor. Sınıftan içeri girer girmez Duygu gülümseyip yüksek bir sesle “Ayliiin!” diyerek koşup sarılıyor. Aylin’in kocaman güldüğünü görüyorum. Hemen sonra aceleyle Burcu öğretmenin yanına gidiyor ve elindeki kuruyemiş kutusunu ona uzatıyor... Çok kısa bir süre içerisinde koşarak tekrar sınıfa geliyor ve hızlıca Duygu’nun yanına gidiyor. Ardından Duygu’nun elini tutuyor ve gülümseyerek “Seni çok özledim” diyor. Duygu’nun yüzünde kocaman bir tebessüm oluşuyor ve Aylin’e sarılıyor (Gözlem no. 21/3).

Yukarıdaki gözlem kesitinden, tatilden hemen önceki hafta Duygu ile Aylin arasında gelişen yakınlığın hissedilmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Aylin'in sınıfa girmesiyle birlikte Duygu'nun "Yüksek bir sesle "Aylin!" diyerek koşup sarılması" uzun bir aradan sonra Aylin'i yeniden görmenin onu ne kadar coşkulandırmış olduğunu ve tatil sebebiyle uzun süre ayrı kaldığı arkadaşının mevcudiyetinin onu oldukça neşelendirdiği görülmektedir. Diğer taraftan Aylin'in "Kocaman gülümsemesi" ve "Aceleyle" Burcu öğretmenin yanına gidip işini hallettikten sonra koşarak Duygu'ya yönelmesi; bu duygusal yakınlığın karşılıklı olduğunu, bunca vakit sonra Duygu'yla etkileşimde olmak için sabırsızlanıyor olduğunu ve ivedilikle işini halledip dikkatini Duygu'ya verme arzusu hissettiğini göstermektedir. Kesitin hemen devamında da Duygu'nun ellerini tutarak "Seni çok özledim" şeklinde sözler sarf etmesinden, hissettiği bu yoğun yakınlığı sözel bir aktarımla güçlendirmek arzusunda olduğu çıkarsanabilir. Ancak ele alınan gözlem kesitinin hemen ardından Aylin'in bir başka arkadaşına yönelip benzer ifadeler ve davranışlar sergilediği anlar yer almaktadır:

Ardından diğer arkadaşlarının yanına koşuyorlar. Aylin bir süre oyun hakkında konuşan ve diğer arkadaşlarına yeni kurduğu oyunu anlatan Zeynep'e bakıyor. Aylin hafifçe Zeynep'in omzuna dokunup gülümseyerek "Zeynep seni çok özlediim" diyor. Zeynep gülümseyerek karşılık veriyor ve kısa bir sessizliğin ardından Aylin'e bakarak oyunu anlatmaya başlıyor. Aylin'in gülümsemeye devam ettiğini ve mutlu olduğunu görüyorum (Gözlem no. 21/3vd.).

Odak çocuk Aylin ve Duygu, Zeynep'in yanına gitmekte ve bu sırada diğer arkadaşlarına kurduğu yeni oyunu anlatan Zeynep'i bir süreliğine dinlemek suretiyle seyretmektedir. Bu anların hemen ardından Aylin'in "hafifçe" Zeynep'in omzuna dokunarak "Seni çok özledim" sözlerine başvurması, "özlemek" gibi yoğun bir duygunun, Duygu ve Aylin arasında gelişen özel yakınlığın temsili olmaktan çıkarak daha yüzeysel bir söz öbeği haline geldiğini düşündürmektedir. Aylin'in bu sözlerinin hemen ardından Zeynep'in oyunu ona bakarak anlatmaya başlaması, özlemek hususunda sarf edilen sözlerin belki de bir "ticari" amaç doğrultusunda kullanıldığını, bu oyuna dahil olabilmek için ortaya konmuş güçlü bir uyarıcı olduğu varsayımını öne çıkarmaktadır. Aylin'in belki de özlediğini ifade ettiği cümlelerinin karşılığında o oyun grubuna dahil olmak istediği ve bir etkileşim geliştirmek arzusu hissettiği düşünülebilir. İlgili seminer toplantısında ortaya atılan görüşler bu çıkarsamaları desteklemektedir:

Aylin'in sınıfa girer girmez Duygu'nun yanına gidiyor oluşu ve hemen bunu takiben ellerinden tutarak "seni çok özledim" diyor oluşu ilk bakışta nahif, çocuksu ve içten bir karşılaşmayı anımsatsa da bu gözlem kesitinin devamında yaşananlar Aylin'in bu

tutumunun arkasında başka birtakım nedenlerin olabileceği düşüncesini uyandırmaktadır. Zeynep adlı bir başka çocuğun yanına gidip ona da “seni çok özledim” demesi, özlemek gibi soyut bir kavramın adeta içini boşaltmakta ve değerinin yitirilmesine neden olmaktadır. Belki de Aylin’in “seni çok özledim” ifadesine başvurarak gruba ait olmak için bir taktik sergilediği düşünülebilir (Seminer no. 21).

Gözlem raporunun ilerleyen kısımlarında Aylin “gruba ait olma” arzusuna erişmiş olmalı ki diğer kız arkadaşlarıyla birlikte Zeynep’in anlattığı oyunu oynamaya başlamaktadır. Çocuklar güneş sistemini temsil eden bir oyuncağın etrafında toplanarak hayali bir “dünyayı kurtarma operasyonu” yapmakta ve gökyüzünde oluşacak patlamayı engelleme gibi birtakım senaryolar ile “Bilimcilik” oynamaktadır. Bu oyun esnasında da çocukların önünde legolardan yaptıkları temsili bilgisayarlar bulunmaktadır. Dikkat çekici kısım diğer çocukların Aylin’in bilgisayarı hakkında yaptıkları yorumlar üzerinde yoğunlaşmaktadır:

Duygu gülümseyerek Aylin’e bakıyor ve onun laptopunu işaret edip “Bu neee bebek bilgisayarını” diyor. Hemen sonra Merve “Küçücükümüüş” diye ekliyor. Aylin ufak bir tebessüm ediyor ve hemen sonra yüzündeki tebessüm yok oluyor. Zeynep, Duygu ve Merve oldukça heyecanlı bir şekilde laptoplarının tuşlarına basarak oyun oynamaya devam ediyor. “Patlamaa olmak üzeree” “çaaabuk olun haddiiii” “patlamayı durdurmalıyınız hadii” diyerek heyecanla bağırdıklarını duyuyorum. Aylin sessizce bilgisayarına bakıyor ve yavaşça birkaç kez tuşlara basar gibi yapıyor. Mutlu görünmüyor. Uzun bir süre yavaş hareketlerle tuşlara basar gibi yapıyor ve ardından yerinden kalkarak etkinlik hazırlayan Burcu öğretmenin yanına gidip onu izlemeye başlıyor (Gözlem no. 21/4).

Oyun sırasında çocukların “Yüksek sesle bağırarak” konuşmaları ve “hızlı hızlı laptop tuşlarına basmaları” ne kadar heyecanlı olduklarını, oynadıkları oyunun onları ne kadar coşkulandırdığını ve aslında ne kadar oyuna adapte olduklarını gösteriyor olmakla birlikte Aylin’in bilgisayarının tuşlarına “Birkaç kez” dokunmak suretiyle “Sessiz” kalması diğer arkadaşları kadar eğlenmediğinin ve oyundan pek de keyif almadığının ipuçları olmaktadır. Arkadaşlarının böylesine coşkuyla oynadıkları ve detaylıca kurguladıkları bir oyundan keyif almadığı hissedilen Aylin’in mevcut duygu durumu, arkadaşlarının onun bilgisayarına “Bebek bilgisayar”, “Küçücükümüüş” gibi ifadeler kullanmasıyla ilişkilendirilebilir. Aylin olasılıkla kendi bilgisayarını diğer arkadaşlarının bilgisayarı ile kıyaslamakta ve bilgisayarının yetersiz olduğunu hissetmektedir. Bunun yanı sıra belki de bilgisayarının küçüklüğünü duygu dünyasında kendi küçüklüğü ile ilişkilendirmekte ve kendini “Bebek” gibi hissediyor olabileceği düşünülmektedir. Bir süre sonra oyunu bırakması ve “Yetişkin” bir otoriteyi temsil

eden Burcu öğretmeninin yanına giderek onu seyretmeye başlaması bu husustaki varsayımları güçlendirmektedir.

İlgili gözlem raporunda göze çarpan bir diğer nokta Merve'nin artık kullanmadığı bilgisayarı Aylin'e uzatması üzerine, Aylin'in eski bilgisayarı ile Merve'nin bilgisayarını birleştirmeye başladığı anda ortaya çıkmaktadır:

Sonra iki bilgisayarın legolarını birleştirmeye başlıyor. “İkisini birleştireceem kocaman yapıcamm” dediğini duyuyorum. Duygu “Nasıl olacak olmaz kiiii” diye karşılık veriyor. Ardından Aylin “Yaparsan olur” diyor ve son lego parçalarını da birleştiriyor. Büyük bir coşkuyla ve yüzünde kocaman bir gülümsemeyle kollarını bilgisayara doğru uzatıp “İşte dünyanın en büyük bilgisayarı karşınızdaaa!!” diyor. Ardından ellerini birkaç kez birbirine vurarak alkışlıyor. *Bunu öyle bir coşkuyla söylüyor ki sevinçten neredeyse ağız kulaklarına varacak gibi görünüyor. Oldukça mutlu olduğunu hissediyorum.* Gülümseyerek hızlı hızlı bilgisayarının tuşlarına basıyor (Gözlem no. 21/5).

Yukarıdaki kesitte Aylin'in coşkuyla ve gülümseyerek “İşte dünyanın en büyük bilgisayarı karşınızda!” şeklindeki sözleri ve ardından ellerini birbirine vurarak “Alkışlaması” daha büyük bir bilgisayarı olmasının ona hissettirdiği hazzı betimlemektedir. Öte yandan Aylin'in belki de yaptığı bu büyük bilgisayar ile yeterliliğini ispatlama gayesi taşıdığı ve kendisinin de “bebek” değil yeni bilgisayarı kadar “büyük” olduğunu ilan etme arzusu duyduğu düşünülebilir.

Serbest oyun vaktinin bitmesinin ardından çocuklar oyuncaklarını toplayıp sandalyelerini yarım daire biçiminde Burcu öğretmeninin karşısına sıralamaktadır. Arkadaşlarının arasında yerini alan Aylin bir süre Burcu öğretmeninin diğer çocuklar ile konuşmasını dinlemekte ve çok geçmeden konuşma sırası ona gelmektedir. Burcu öğretmen Aylin'e tatilde neler yaptığını sormaktadır. Bu esnada Aylin'in kaygılı davranışları dikkat çekmektedir:

Aylin bir süre cevap vermiyor. Bu sırada tişörtünün alt kısmını tutup aşağı çekerek öne doğru eğiliyor ve tişörtünü dizlerine geçiriyor. Tekrar doğrulup tişörtünü çekirtmeye başlıyor. Sonra tekrar tişörtünü esnetip dizlerinin üzerine geçiriyor ve ayaklarına kadar kapatıyor. Tekrar doğrulup tişörtünün alt kısmını sımsıkı tutup çekirtiyor. *Oldukça gergin görünüyor. Konuşmaktan çekindiğini açıkça görebiliyorum...* Ardından Burcu öğretmen “Aylin sen hastalanmıştın iyileştin mi daha iyi misin şimdi” diye soruyor. Aylin evet anlamında başını öne ve arkaya doğru sallıyor. Burcu öğretmen “Neyin vardı neden hastalandın?” diye soruyor. Aylin bir süre sessiz kalıp tişörtünü tekrar çekirtmeye başlıyor. *Sıkıntı içerisinde* “Mmh... ımmh...” sesleri çıkarıyor ve sonunda

“bilmiyorum” diyor ve gülümseyerek arkasına yaslanıp başını geriye doğru sarkıtıyor.

Burcu öğretmen “Peki tamam tekrar geçmiş olsun o zaman” diyor (Gözlem no. 21/5).

Burcu öğretmenin sorularının ardından Aylin’in tişörtünü çekiştirmesi, sımsıkı tutarak ayaklarına kadar örtmesi, ağır aksak konuşarak “Mmh...ımmmh...” benzeri sesler çıkarması ve nihayetinde yöneltilen sorulara “Bilmiyorum” şeklinde bir cevap vermesi; bu sohbeti geçiştirmeye çalıştığını, çok yoğun bir kaygı içerisinde olduğunu, ruhunda güçlü bir endişe ve gerginliğin baş gösterdiğini açıkça yansıtmaktadır. Aylin’in neden böylesi bir endişe duyduğu hakkında kesin yargılarda bulunulmayacağı gibi bu husustaki güçlü bir olasılık; iki hafta anaokuluna gelmeyişinin sınıf içerisindeki nispeten kurallı gerçekleştirilen rutinlere uyum sağlamak konusunda zorlanmasına neden olduğu, yeni adaptasyon sürecinin kaygı ve endişeyi beraberinde getirdiği, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin karşısında konuşmanın ona anksiyete yüklediği düşünülebilir.

Tüm gözlem raporuna bakıldığında Aylin’in bazı iniş çıkışlar yaşayarak olumlu ve olumsuz birçok duyguyu deneyimlediği, uzun süredir rastlanmayan ikircikli duygular ile yeniden baş etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

4.1.8.2. Yirmi İkinci Gözlem – Botanik Bahçe Kâbusu

10/05/2023 – 09.10

Yaş: 5.10

Gözlemci saat 08.15’i gösterirken anaokuluna gelmektedir. Bu sırada bina girişinde olan Burcu öğretmenin seslenmesi üzerine ona doğru yönelmekte ve çocukların botanik bahçede olduklarını, öğretmenin bunu daha önceden söylemeyi unuttuğunu öğrenmektedir. Gözlemci Burcu öğretmenin ifadeleri üzerine az sonra hareket edecek olan okul servisini bekleyerek botanik bahçeye gitmek için hazırlanmaktadır. Gözlemci ilk kez okul dışında bir alanda Aylin’i gözlemleyecek olup servis aracının hareket etmesini beklemektedir. Çocuklara götürülecek olan kahvaltılıkların ve içeceklerin hazırlanmasının ardından; aileleri tarafından anaokuluna bırakılan birkaç çocuk, güvenlik görevlisi, Burcu öğretmen, Sema öğretmen ve Almanca öğretmeni Hilal Hanım servis aracına yönelmektedir. Servis aracı botanik bahçeye doğru hareket etmektedir. Gözlemci de servis aracına binip botanik bahçeye doğru yol almaktadır. Botanik bahçe, anaokuluna yaklaşık iki kilometre uzaklıkta olup çeşitli ağaçların olduğu, küçük bir göletin bulunduğu, çocukların oynayabileceği bir bahçe labirentinin yer aldığı oldukça geniş

ve de piknik yapmak için oldukça elverişli bir alandır. Havanın ise yazın yaklaşmasıyla birlikte oldukça ısındığı ve piknik yapmak için koşulların oldukça elverişli olduğu bilinmektedir. Gözlemci saat 09.10'da Aylin'i gözlemlemeye başlamaktadır. Aileleri tarafından doğrudan botanik bahçeye bırakılan çocuklar, öğretmenlerinin ve anaokuluna bırakılan birkaç arkadaşının da gelmesinin ardından bahçenin derinliklerine doğru ilerlemeye başlamaktadır. Bu esnada Aylin'in servis aracıyla gelen Fatma ile arasında geçen diyalog dikkat çekmektedir:

Fatma “Benim şapkam yook” diyor *üzgün ve endişeli* bir ses tonuyla. Aylin koşar adım bankta duran çantasına yöneliyor ve içerisinden pembe bir şapka çıkarıyor. Çıkardığı şapkayı Fatma'ya uzatıyor ve “Bunu takabilirsin” diyor gülümseyerek. Fatma'nın yüzünde bir tebessüm oluşuyor ve şapkayı başına geçiriyor (Gözlem no. 22/2).

Olasılıkla Fatma oldukça güneşli ve sıcak bir havanın hüküm sürmesinden dolayı çok sıcaklayacağını düşünerek endişe duymakta, güneşten korunabilmek için bir şapkaya ihtiyacı olduğunu düşünmekte ancak buna sahip olmadığı için üzüntü hissetmektedir. Aylin'in tam bu esnada Fatma'nın ihtiyacını ve üzüntüsünü fark etmesi ve “koşar adım” çantasına yönelerek Fatma'ya bir şapka uzatması, arkadaşının ihtiyacını karşılamak hususunda ne kadar istekli olduğunu, diğer yandan arkadaşlarına yardımcı olmak konusunda çekincesiz bir şekilde paylaşımcı olduğunu gösteren ipuçları olmaktadır.

Kesitin ilerleyen kısımlarında Fatma ve Aylin arasında bir diyalog daha gerçekleşmektedir:

Fatma Aylin'in yanına geliyor ve şapkayı uzatarak “Al bunu olmadı kafama” deyip *utangaç bir şekilde* gülümsüyor. Aylin şapkayı alıyor ve tekrar Fatma'nın başına geçirip sağından solundan çekiştirerek şapkayı Fatma'nın başına yerleştiriyor ve “Oldu” diyerek gülümsüyor. Fatma da gülümseyerek karşılık veriyor ve başındaki şapkaya dokunarak tekrar yerine geçiyor. Fatma ve Duygu yan yana, Aylin ise onların tam karşısında oturuyor. Fatma yerine geçerken Duygu'nun kaşlarını çatarak Aylin'i izlediğini görüyorum (Gözlem no. 22/2).

Gözlem saatinin bir kısmını betimleyen yukarıdaki kesitte Fatma'nın şapkayı tekrar Aylin'e uzatmasının üzerine Aylin'in oldukça yardımsever bir şekilde Fatma'nın problemine çözüm bulmaya çalıştığı, şapkayı onun başına yerleştirebilmek için “çekiştirerek” oturtmaya çalıştığı görülmektedir. Tüm bunlar yaşanırken gözlemcinin dikkati bir süreliğine Duygu üzerinde yoğunlaşmakta olup onun jest ve mimiklerini takip ettiği görülmektedir. Olasılıkla Aylin'in Fatma ile arasında gelişen bu etkileşim Duygu'yu rahatsız etmiş olacak ki “kaşlarını çatarak” kızgınlığını belli ettiği anlaşılmaktadır. Duygu'nun bakışlarından hareketle, Aylin'in bir başkasıyla yakınlık kurma ihtimalini yahut temasını kışkırttığı, yakın arkadaşını bir başkası ile paylaşma fikrinden rahatsızlık duyduğu düşünülebilir.

Gözlem kesitinin ilerleyen kısımlarında çocuklar çember şeklinde oturmakta, kahvaltılık sandviçlerini ve soğuk çaylarını tüketmeye başlamaktadır. Bu esnada yaşananlar oldukça karmaşık ve negatif bir ortamı temsil etmekte olup çocukların oldukça huzursuz duygular içerisinde olduğu anlaşılmaktadır:

Öğretmenler kahvaltılıkları dağıtırken çocukların büyük bir çoğunluğu yemek istemiyor ve öğretmenin uzattığı sandviçleri reddediyor. Bu sırada Esra'nın çember şeklinde oturan arkadaşlarına dahil olmadığını, ağlayarak ağacın altında ayakta beklediğini görüyorum. Güvenlik görevlisi de Esra'nın hemen yanında ona sarılarak sakinleştirmeye çalışıyor. Ben tam bakışlarımı Aylin'e çevirirken Fatma çığlık çığlığa bağırarak ani bir hareketle yerinden kalkıyor ve "Öğretmenim korkuyorum!" diyerek Burcu öğretmenin koluna sarılıyor. Bir böcekten korkmuş olduğunu anlıyorum. Tüm bunlar olurken Bilge de böceklerden korktuğu için hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlıyor. Dikkatimi diğer çocukların üzerinden dağıtabildiğimde bakışlarımı yeniden Aylin'e çeviriyorum. Sandviçinin yarısını bitirdiğini ve gayet keyifli bir biçimde gülümseyerek etrafını seyrettiğini görüyorum. Burcu öğretmen Fatma'yı sakinleştirirken Sema öğretmen de Bilge'yi sakinleştirmeye çalışıyor. *Her iki öğretmenin de gergin olduğu yüzlerinden anlaşılıyor.* Diğer tarafta da güvenlik görevlisi hala Esra ile ilgileniyor. Hilal öğretmen de Duygu'nun yemek istemediği domatesleri sandviçinden ayıklıyor. *Gerçekten herkes gergin ve mutsuz görünüyor (Gözlem no. 22/2vd.).*

İlgili kesitte gözlemcinin Aylin'i gözlemlemekten çok neredeyse tüm dikkatini diğer unsurlara verdiği, dikkatinin oldukça dağıldığı ve bu kaotik ortamın odak çocuğu gözlemleme sürecini sekteye uğrattığı anlaşılmaktadır. Öte yandan gözlemcinin bu kaotik ortamda dağılan dikkati ve etrafta olan biteni aktardığı satırlar bir engel olmaktan çıkıp Aylin'in içinde bulunduğu mevcut şartların anlaşılması açısından avantaja dönüşmektedir. Çocukların bazıları ağlamakta, sandviç yemek istememekte ve etraftaki böceklerden korkmaktadır. Olasılıkla böcekten korkan bir çocuğun verdiği tepki diğer bir çocuğun duygusunu tetiklemekte ve senkronize biçimde ağlama davranışı sergilemeye başlamaktadır. Bir diğer tarafta ise Almanca öğretmeni Hülya Hanım sandviçinin içindeki domatesleri yemek istemeyen Duygu ile ilgilenmektedir. O an orada bulunan üç öğretmen ve güvenlik görevlisi karşılaşılan problemleri çözemeye çalışmakta ancak oldukça stresli ve gergin bu ortamın negatif yüklü atmosferini kontrol altına almak konusunda başarılı olamadıkları anlaşılmaktadır. Çocukların içinde bulundukları ortam yeniden göz önünde bulundurulursa; aslında oldukça keyifli ve eğlenceli bir piknik etkinliği yapılabilecekken böylesi problemlerle karşı karşıya kalınması, bir ilkbahar günü bu botanik parkta gerçekleştirilen pikniği adeta kabaşa çevirmekte ve gerçekleştirilen gezi adeta bir kabaşa

dönüşmektedir. Gözlemcinin, dikkatini Aylin'e yöneltmeyi başardığı kısımlarda ise Aylin'in sandviçinin yarısını bitirmiş olması tüm olumsuz koşullara rağmen iştahını kaybetmediğini, etrafını "gülümseyerek" seyretmesi ise mevcut negatif koşullardan etkilenmeyip sakin ve huzurlu ruh halini korumayı sürdürdüğünü göstermektedir. Tüm olumsuz koşullara rağmen Aylin'in negatif duygular içerisinde kaybolmayı, duygu düzenleme kabiliyetinin oldukça geliştiğinin, olasılıkla da orada bulunmaktan keyif almaya devam ettiğinin göstergeleri olmaktadır.

Gözlem kesitinin ilerleyen kısımlarında Duygu ve Aylin arasında gerçekleşen diyalog dikkat çeken bir diğer unsur olmaktadır:

Aylin Duygu'ya bakarak sessizce "Öğretmen gelmeden gelsem mi oraya" diyor. Sonra "Artık sizin yanınıza gelsem iyi olacak" diye ekliyor. Duygu ise gözlerini devirerek "Bence de buraya gelsen iyi olacak!" diyor. Aralarında geçen bu kısa konuşmayı *biraz tehditkâr buluyorum. Sanki yan yana oturmadıkları için Aylin suçluluk duyuyor ve Duygu da jest-mimikleriyle bunu tasdiklediği için suçunu telafi etmesini istiyor gibi hissediyorum.* Aylin öne doğru eğiliyor ve ellerini çimlere koyup emekler gibi bir adım ileri gidiyor (Gözlem no. 22/3vd.).

Aylin'in Duygu'ya yönelerek "Artık sizin yanınıza gelsem iyi olacak" şeklindeki ifadelerinden hareketle Duygu ile ayrı kalmak istemediği, onunla yan yana oturmak arzusu hissettiği çıkarsanabilir. Bunun yanı sıra Duygu'nun gözlerini devirerek "Bence de buraya gelsen iyi olacak!" şeklinde sarf ettiği sözlerin altında bir serzeniş yahut sitemkâr bir duygu yattığı düşünülmektedir. Gözlemcinin kendi ifadelerine başvurarak bu sözleri "tehditkâr" bulduğunu belirtmesi ise Aylin ve Duygu arasında geçen diyalogun bir nebze gerginlik içerdiğini hissettirmektedir. Öte yandan gözlemcinin Aylin'in "suçluluk duyduğu" yönündeki hisleri, Duygu'nun yanında oturmamış olmasıyla ilişkilendirilmekte ve Aylin'in duygusal bir baskı altında olabileceğinin tezahürü olmaktadır.

Gözlem raporunda son olarak, çocukların kahvaltılarını yapmasının ardından Hülya öğretmenin sırayla çocukların yanına giderek 10'a kadar Almanca sayı saydırdığı kesitler dikkat çekmektedir. Sıra Aylin'e geldiğinde öğretmeni ile arasında yaşananlar aşağıdaki kesitte yer almaktadır:

Birkaç çocuk rakamları saydıktan sonra sıra Aylin'e geliyor. Aylin bir şey söylemeden Hilal öğretmene bakıyor. Hilal öğretmen ise Aylin'i saymaya başlamaya teşvik etmeye çalışarak "Eins..." deyip bekliyor. Aylin kısa bir duraksamanın ardından sessizce ve *çekingence bir tavırla* "Eins" diyor. Ardından Hilal öğretmen bir süre daha bekliyor ve "Zwei..." diyor. Aylin neredeyse duyulamayacak kadar kısık bir ses tonuyla tekrarlıyor.

Hilal öğretmen Aylin'in *saymak istemediğini* anlamış olacak ki duraksamadan sayıları kendi kendine saymaya başlıyor. Aylin ses tonu git gide kısılarak sayıların yalnızca birkaçını tekrarlıyor (Gözlem no. 22/4).

Aylin'in duraksayarak, sessizce, çekingen bir tavırla ve giderek kısılan bir ses tonuyla öğretmenini tekrar ettiği, yer yer de bazı sayıları tekrar etmediği görülmektedir. Aylin'in tutum ve davranışları açıkça bu öğretilere direnç gösterdiğini ve isteksiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hususta belki de bu öğretiler esnasında tercih edilen yöntemlerin tartışılması gerekmektedir. Oldukça elverişli iklim koşullarında, devasa bir botanik bahçede, çeşitli ağaçların, göletin ve bahçe labirentinin bulunduğu bu eğlenceli alanda didaktik bir biçimde çocuklara sayı saydırılmaya çalışılması düşündürücüdür. Çocukların özgürce koşup oynayabileceği, çeşitli aktiviteler yapabilecekleri bu alanda bu sayma işlemine yer vermemek yahut birtakım oyunlar aracılığıyla eğlenerek öğrenmelerini sağlamak belki de daha güdüleyici olabilir. Bir oyun aracılığı ile mevcut ortamın şartlarından da faydalanarak gerçekleştirilecek nispeten daha serbest kurgulanan bir öğretimin, Aylin'in de öğrenme isteğini ve sayma hevesini arttıracığı düşünülmektedir. Seminer toplantısında ortaya atılan görüşler de bu husustaki çıkarsamaları desteklemektedir:

Odak çocuk Aylin'in Almanca öğretmeni tarafından çeşitli talimatlarla sayı saymaya yönlendirilmesi ve çocuğun kısık sesle konuşması ve yüzünde keyifli olduğuna dair bir mimik bulunmaması, öte yandan çocukların bir çember şeklinde oturtulmaları eğlenceli bir etkinliğin habercisi olmaktan ziyade onları bir arada tutabilmeyi amaçlamaktadır. Bir başka deyişle belki de çocukları bir çember halinde oturtup sırayla "Eins...Zwei..." şeklinde tekrara dayalı bir sayma eğitimi vermektense belki bir top aracılığıyla oyun içerisinde oynayarak öğrenmeleri sağlanabilirdi. Didaktik bir biçimde Almanca derslerinin başlaması bulunulan konunun pozitif şartlarını ekarte ettiği görülmektedir (Seminer no. 22).

4.1.8.3. Yirmi Üçüncü Gözlem – Üst Üste Gelen Aksilikler

16/05/2023 – 09.05

Yaş: 5.10

Gözlemci anaokuluna geldiğinde Burcu öğretmen tarafından yürüyüşe gidecekleri konusunda bilgilendirilmektedir. Bu sebeple gözlemci gözlemini yürüyüş esnasında gerçekleştirmeye karar vermiş olup tüm çocukların anaokuluna bırakılmasını beklemeye başlamaktadır. 23. gözlem

raporu gözlem şartlarındaki değişiklik nedeniyle Aylin'in farklı ortamlarda farklı yönlerine ilişkin bilgi edinmemize fayda sağlamaktadır. İlgili protokolde odak çocuk Aylin'e ilişkin en can alıcı kısımlar çalışmanın dil becerileri kısmında ele alınacak olup bu kısımda Aylin'in yaşadığı duygu deneyimleri ve duygu düzenleme süreçlerinin analizi yapılmaya devam edecektir.

Çocuklar anaokulunun yakınlarında bulunan bir hobi bahçesine, daha önce tohumlarını ektikleri marulların kontrolünü yapmak ve gerekli bakımlarını sağlamak amacıyla, yürüyüş yapmaktadır. Çocuklar, yürüyüş başlamadan önce anaokulunda kahvaltısını yapmak için yemekhaneye giderken, gözlemci bina girişinde henüz gelmemiş olan Aylin'i beklemeye başlamaktadır. Yaklaşık yarım saat süresince bina girişinde Aylin'i bekleyen gözlemci, çocukların bu esnada kahvaltısının bittiğini ve sırayla merdivenlerden indiklerini aktarmaktadır. Odak çocuk Aylin ise arkadaşları sınıfa doğru ilerlerken bina girişinde belirmektedir. Gözlemci dikkatini diğer çocuklardan uzaklaştırarak Aylin'i gözlemlemeye başlamaktadır:

Aylin kısa bir süre koridordaki arkadaşlarına baktıktan sonra sırt çantasını babasının elinden alıp her zaman ayakkabılarını değiştirdiği bankın üzerine koyuyor. Ardından çantasının fermuarını açıp içine bakıyor ve kaşlarını çatıp dudaklarını aşağı doğru büzerek “Annem koymamış” diyor. Sonra bakışlarını Murat Bey'e çeviriyor. Bunu söylerken çenesinin titrediğini görüyorum. *Neredeyse ağlamak üzere olduğunu, adeta hayal kırıklığına uğradığını fark ediyorum.* Murat Bey hafif bir tebessümle “Bir şey olmaz ya, bugünlük idare edersin” diyor... Kısa bir sarılmanın ardından babası Aylin'i yanaklarından öpüyor ve “Görüşürüz akşam, üzülme” diyor. Aylin bir şey söylemeden *sanki gözyaşlarını tutmaya çalışarak* koridorda ilerlemeye başlıyor. Murat Bey aniden “Aylin” diyerek sesleniyor arkasından. Aylin dönüp babasına bakıyor. Murat Bey'in *Aylin üzüldüğünü için üzgün olduğunu görüyorum.* *Buruk bir tebessümle* “Takma kafana ya, sıkma canını, bir şey olmaz” diyor. Ardından Aylin hafifçe başını aşağı yukarı sallıyor ve sınıfına doğru ilerlemeye devam ediyor (Gözlem no. 23/2vd).

Odak çocuk aylar sonra ilk kez böylesi bir hüznü yaşamaktadır. Tıpkı ilk haftalarda olduğu gibi gözyaşlarını bastırmaya çalışırcasına çenesinin titrediği, gözlemcinin ifadelerine göre de neredeyse ağlamak üzere olduğu görülmektedir. Aylin'in binaya girdikten hemen sonra çantasına yönelmesinden ve ayakkabılarını değiştirmeden sınıfına doğru ilerlemesinden, “Annem koymamış” diyerek kastettiği şeyin içeri ayakkabıları olduğu anlaşılmaktadır. Aylin'in kaşlarını çatması, çenesinin titremesi ve dudaklarının aşağı doğru büzülmesi kendisini oldukça üzgün hissettiğini ve hüsrana uğradığını gösteren ipuçları olmaktadır. Yeliz Hanımın Aylin'in ayakkabılarını çantasına koymayı unutması, belki de Aylin'e kendisini önemsiz hissettirmekte

ya da annesinin ona karşı yeterli özeni göstermediğini düşündürmektedir. Aylin'in yaşadığı hüsrana karşısında Murat Bey ise bu durumu fark etmiş olacak ki vedalaşmadan önce “bir şey olmaz” ve “üzülme” gibi ifadelerle başvurarak yaşadığı hüsrana önüne geçmeye çalışmaktadır. Vedalaşmalarının hemen ardından yeniden Aylin'e seslenerek belki de onu motive etme ihtiyacı hissetmekte ve onun üzünlüğünün farkında olduğunu göstermek, onun hislerini anladığını ve yanında olduğunu hissettirmek gayesiyle güvende hissetmesini sağlamayı arzulamaktadır. Gözlem kesitinin devamında Aylin bir kez daha hüsrana uğramakta ve aradığı başka bir şeyi bulamamaktadır:

Aylin hızlıca çantasını yerleştirmek üzere dolaba yöneliyor ve tekrar çantasının içini açıyor. Şaşkınlıkla ve *adeta yıkılmış, çok kötü bir şey olmuş gibi* kollarını iki yana açıyor, dişlerini sıkarak “Çantam da yooook” diyor. *İşte şimdi tuttuğu gözyaşları akmaya başlayacak diye geçiriyorum içimden. Aylin için kötü bir gün oluyor.* Panikle dolap kapağını kapatıyor ve sınıf kapısının önünde duran Burcu öğretmenin yanına koşuyor. “Öğretmenim yürüyüş çantamı koymamış annem” diyor. *Sesinde bir sitem hissediyorum.* Burcu öğretmen gülümseyerek “Günaydın Aylin, bir şey olmaz sırt çantanı takarsın bugün, çok önemli değil” diyor. Hemen ardından gözlerinden iki damla yaş düşüyor ve titreyen bir ses tonuyla “Ayakkabılarımı da unutmuş koymayı” diyor. Burcu öğretmen Aylin'in başını okşuyor ve “Şimdi yürüyüşe gidiyoruz zaten gelince bakarız bir şeyler buluruz bugünlük üzülmeye” deyip diğer çocukları koordine etmek üzere kalabalığın arasına karışıyor (Gözlem no. 23/3).

Aylin'in kollarını iki yana açarak ve dişlerini sıkarak sarf ettiği “Çantam da yok” sözleri, oldukça sitemkâr yorumlanmakta olup içten içe bir kızgınlık da hissediyor olduğunu düşündürmektedir. Aylin'in yaşadığı hayal kırıklığını gözlemci de öylesine derinden hissetmiş olmalı ki “İşte şimdi tuttuğu gözyaşları akmaya başlayacak” şeklinde bir içsel konuşma gerçekleştirmektedir. Gözlemcinin hisleri kesitin devamında doğrulanmakta ve Aylin'in gözlerinden iki damla yaş süzülmemektedir. Belki de annesinin onu önemsemediğini düşündüğü varsayılan bu kesitler, Aylin'in titreyen sesi ve dökülen gözyaşları ile hüsrana ve hayal kırıklığının an be an arttığını göstermektedir. Diğer yandan ayakkabılarının ve çantasının olmaması Aylin'in bugün kurallara mecburen uyum gösteremeyecek olmasıyla sonuçlanmakta ve dolayısıyla anaokulu kurallarına aykırı davranacak olmanın endişesini ve gerginliğini de hissediyor olabileceği düşünülmektedir.

Gözlem raporunun devamında Aylin bir başka olumsuz durumla daha karşı karşıya kalmaktadır:

Sema öğretmen Aylin'in geldiğini fark ediyor ve “Günaydın Aylin kahvaltı yaptın mı?” diye soruyor. Aylin hayır anlamında başını iki yana sallıyor. “Aaa ama yürüyüşe

gidiyoruz şimdi nolucak?” diyor ve hemen ardından yüksek bir ses tonuyla “Burcu öğretmenim Aylin kahvaltı yapmadan gelmiş” diyor. Burcu öğretmen bakışlarını önce Aylin’e ardından Sema öğretmene çevirip *sanki sinirlenmiş gibi* burnundan derin bir soluk alıyor. *Sema öğretmene kızdığını hissediyorum*. Sema öğretmen “Kahvaltı yaptırıp yollayın demiştik ama, nolucak şimdi çıkmamız lazım yapacak bi şey yok” diye ekliyor. Fakat o an bakışlarını Aylin’e çevirdiğimde bakışlarının ne kadar üzgün, çenesinin ne kadar titrek olduğunu *çaresizce* öğretmenlerine baktığını görüyorum (Gözlem no. 23/3).

Sema öğretmenin yüksek bir ses tonuyla “Burcu öğretmenim Aylin kahvaltı yapmadan gelmiş” şeklindeki ifadeleri sanki onu öğretmenine şikayet etmek gayesi taşıyor olduğunu hissettirmektedir. Kesitin devamında yer alan “Kahvaltı yaptırıp yollayın demiştik ama ne olacak şimdi çıkmamız lazım yapacak bir şey yok” ifadeleri, Aylin’e ya da Aylin’in gereksinimlerinden sorumlu olan ailesine bir serzenişte bulunduğunu, bu durumu Burcu öğretmene şikayet etme arzusu duyumsadığı yönündeki görüşleri desteklemektedir. Sema öğretmenin bu tutumu Aylin’in üzünlüğünü daha da şiddetlendirmekte ve ağlamak istercesine çenesi titremeye devam etmektedir. “Çaresizce” öğretmenlerine bakması bu durum karşısında ne kadar çözümsüz hissettiğini ve belki de kendisini ya da annesini içten içe suçluyor olabileceğini düşündürmektedir. Sema öğretmenin Aylin’i yetersiz hissettiren bu davranışları Burcu öğretmeni de rahatsız etmiş olacak ki iç çekercesine derin bir soluk alarak sinirini bastırmaya çalışmaktadır. Gözlemci raporunda Burcu öğretmenin sinirli görüldüğü vurgusunu yaparak kızgın görüldüğünü de ifade etmektedir.

4.1.8.4. Yirmi Dördüncü Gözlem – Aylin ve Duygu Arasındaki Yakınlık Farklılaşıyor

22/05/2023 – 08.52

Yaş: 5.10

Gözlem sürecinin 24. haftasına gelindiğinde gözlemci gözlemini gerçekleştirmek üzere saat 08.40’ta anaokuluna giriş yapmaktadır. Bir süre bina girişinde Aylin’in anaokuluna gelmesini bekleyen gözlemci saat 08.52’de Aylin ve babası Murat Beyin anaokulu bahçesine giriş yaptığını aktarmaktadır. Gözlemci Aylin’i gözlemlemeye başladığında ilk olarak saçlarında pembe renkli unicorn figürü olan bir taç takılı olduğunu fark etmektedir. Aylin babası ile vedalaşmasını takiben sınıfa girdiğinde bazı arkadaşları da bu tacı fark etmekte ve yoğun bir ilgi göstermektedir:

Duygu tekrar elini Aylin'in tacına uzatıyor ve gülümseyerek "Çook güzeel" diyor. Aylin'in de gülümsediğini görüyorum. Duygu'ya bakarak "Kuzenim aldı" diye karşılık veriyor. Bu sırada Merve ve Zeynep yerinden kalkıp Aylin'in yanına doğru ilerliyor. Her ikisi de elini Aylin'in tacına doğru uzatıp dokunmaya çalışıyor. Aylin'in yüzündeki tebessüm gittikçe büyüyor. Gözleri iyice kısılıyor ağzı adeta tüm yüzünü kaplıyor. Duygu, Merve ve Zeynep Aylin'in tacını almak için çekiştirirken, Aylin yavaşça tacı başından çıkarıyor ve onlara doğru uzatıyor (Gözlem no. 24/4).

Aylin'in pembe renkli ve unicorn figürlü tacı sınıftaki diğer kız arkadaşları tarafından oldukça ilgi çekmektedir. İlk olarak Duygu ardından da Zeynep ve Merve yerinden kalkıp Aylin'e doğru yaklaşmakta bu taca dokunmak isteyerek hayranlıklarını sergilemektedir. Arkadaşlarının Aylin'in tacına gösterdiği ilgi Aylin'i de öylesine hoşnut etmekte ki "ağzı tüm yüzünü kaplayacak" şekilde gülümsemekte gülümsemesi neredeyse tüm yüzünü kaplamaktadır. Bunun yanı sıra arkadaşları tacına dokunmak arzusuyla Aylin'in tacını çekiştirmekte ve o taca erişebilmek için adeta yarıştıkları görülmektedir. Böylesi bir ilgi karşısında Aylin'in tacını çıkararak arkadaşlarına doğru uzatması gösterilen ilgiden ne kadar memnun olduğunu göstermekle beraber bir yandan da egosunu okşadığı düşünülmektedir. Belki de Aylin bu pembe renkli tacı ile şimdiye kadar arzuladığı "popülariteye" erişmekte ve ilgi odağı olmayı başarmaktadır.

Gözlem raporunun en dikkat çeken kısmı ise birkaç hafta önce Aylin ve Duygu arasında gelişen yoğun etkileşimin bir basamak daha öteye taşındığı anlar olmaktadır. Burcu öğretmen çocukları çember şeklinde oturtup tatilde neler yaptıklarını sormaktadır. Bu esnada Aylin ve Duygu'nun çevresinden kopuk bir şekilde yoğun temas içinde bulunmaları raporun en önemli kısmını temsil etmektedir:

Alya tatilde neler yaptığını tüm detaylarıyla anlatmaya başlıyor. Bu sırada Aylin ve Duygu aralarında fısıldaşarak konuşuyor, birbirlerine bakıp gülüşüyorlar. Duygu dudaklarını büzüp *öpecek gibi* Aylin'e doğru yaklaşıyor. Aylin de dudaklarını büzüştürüyor ve aynı şekilde başını Duygu'ya doğru yaklaşıyor. *Şaşkınlıktan gözlerim fal taşı gibi açılıyor. Ne yapıyor bunlar diye geçiriyorum içimden.* O kadar yakınlaşıyorlar ki dudakları tam birbirine değecekken geri çekilip kıkırdayarak gülüyorlar. Ardından tekrar dudaklarını büzüp birbirlerine doğru yaklaşıyorlar. Sonra tekrar dudakları birbirine değmek üzereyken geri çekilip gülüyorlar. Bu öpmek üzere birbirlerine yaklaşma eylemini 4 kere tekrar ediyorlar. *İkisinin böyle şeyler yapmasından oldukça huzursuz oluyorum ve bedenimi şiddetli bir panik ele geçiriyor.*

Gerçekten birbirlerini öpme ihtimalleri, içimde sınıftan çıkıp gitme isteği uyandırıyor
(Gözlem no. 24/4).

Yukarıda yer alan kesit şimdiye kadar ele alınan gözlem raporlarında rastlanılmamış bir yakınlık derecesini gözler önüne sermektedir. Alya tatilde neler yaptığını anlatırken Duygu ve Aylin'in "fısıldaşarak" konuşmaları ve "gülüşmeleri" çevrelerinde olup bitenden bihaber olduklarını, birbirleri dışındaki uyarıcılara tamamen kayıtsız olduklarını göstermektedir. Aralarındaki sohbetin ne olduğu bilinmese de etrafta olup bitenden daha ilgi çekici olduğu ve dolayısıyla fısıldaşarak kendi dünyalarında bu sohbeti sürdürme gayesi taşıdıkları düşünülebilir. Bu dışarıya kapalı ve dar etkileşim iyiden iyiye yoğunlaşmakta olup tam dört kez dudaklarını büzüştürdükleri ve birbirlerini dudaklarından öpmek suretiyle birbirlerine doğru yaklaşmakta oldukları görülmektedir. Aylin ve Duygu arasındaki yoğun yakınlık gözlemciyi tedirgin hissettirmekte ve bu hislerine kesitte yer verme ihtiyacı duyduğu anlaşılmaktadır. Gözlemci oldukça şaşırmakta ve gördükleri karşısında panik duygusuna karşı koyamamaktadır.

Kesitin hemen Burcu öğretmenin Aylin ve Duygu'ya müdahale ettiği görülmektedir:

Tam birbirlerine bakıp kıkırdayarak gülerlerken söz hakkı Aylin'in hemen yanındaki çocuğa geçiyor. Burcu öğretmenin "Şşşşt kızlar" demesiyle her ikisi de önüne dönüp arkadaşını dinlemeye başlıyor. Çok geçmeden söz sırası Aylin'e geçiyor. Burcu öğretmen "Evet Aylin, tatilde neler yaptın anlat bize, bir yerlere gittiniz mi?" diye soruyor. Aylin gülümseyerek Burcu öğretmene bakıyor ve istekli bir biçimde bedenini öne doğru hafifçe uzatıp oturduğu yerde omuzlarıyla birlikte başını dikleştirerek "Evet biz Kuşadası'na gittiik" diyor (Gözlem no. 24/4).

Aylin ve Duygu'nun çevrelerinden bağımsız şekilde sanki kendilerine ait bir başka dünya kurmuşlar gibi tüm odaklarını yalnızca birbirleri üzerinde tutmaları, sanki özel ve önemli bir şey konuşur gibi fısıldaşmaları, aralarındaki etkileşimden oldukça memnun görünerek kıkırdayarak gülmeleri ve tam dört kez birbirlerini öpmek maksadıyla dudaklarını büzüp yaklaşmaları aralarındaki özel ilişkinin güçlü ipuçlarını temsil etmektedir. Gözlemcinin oldukça rahatsız ve tedirgin hissetmesinin ardından Burcu öğretmenin de ilgili durumu fark edip onları birbirlerinden uzaklaştırmak amacıyla "Şşt kızlar" şeklinde seslenmesi durumu kontrol almaya çalıştığını göstermektedir. Bu uyarının hemen ardından Burcu Öğretmenin Aylin'e yönelerek tatilinin nasıl geçtiğini sorması da Aylin ve Duygu arasındaki etkileşimi sonlandırarak Aylin'in dikkatini başka noktaya yöneltmeye çalıştığını gösteren bir diğer ipucu olmaktadır. Öğretmenin uyarısı ve dikkatini başka yöne yöneltmek maksadıyla tatil hakkında sorular sorması ile Aylin bu yoğun ilişkiden bir nebze de olsa uzaklaşmayı başarmaktadır. Sanki aniden olduğu yerin farkına varmış gibi silkelenip kendini toparladığı, gülümseyerek duruşunu

dikleştirdiği, bedenini hafifçe öne doğru yönelttiği anlar Aylin’in bulunduğu ortama dahil olmak için istek duyduğunu göstermektedir.

4.1.8.5. Sekizinci Ayın Özeti

8. ay kapsamında dört gözlem gerçekleştirilmiştir. İlk gözlem raporu 21. haftada gerçekleştirilmiş olup Aylin’e ilişkin bazı önemli gelişmelerle karşılaşılmıştır. İlgili gözlem raporunda Aylin’in arkadaşları ile “Bilimcilik” oyunu oynadığı anlar yer almaktadır. Aylin ve arkadaşları gezegen figürlerinin olduğu bir oyuncağın etrafında toplanmış şekilde dünyayı kurtarmaya çalıştıkları bir oyun kurgulamaktadır. Bu esnada legolardan yaptıkları bilgisayarları araç olarak kullandıkları görölmektedir. Duygu’nun Aylin’in bilgisayarı hakkında “bebek bilgisayarı” ifadelerini kullanması ve Merve’nin de “küçücükümüş” şeklinde sözler sarf ederek bu durumu pekiştirmesinin Aylin’i üzdüğu anlaşılmaktadır. Öyle ki bu ifadelerin ardından Aylin’in yüzündeki tebessüm kaybolmakta ve bilgisayarının tuşlarına duraksayarak basarak da isteksiz olduğu yönünde izlenimler oluşurmaktadır. Bir süre sessizce duran Aylin çok geçmeden oyununu yarıda bırakarak öğretmeninin yanına gitmekte ve onun meşguliyetini izlemektedir. Aylin’in oyunu yarıda bırakarak öğretmeninin yanına gitmesi “bebek bilgisayarı” yakıştırmasından hoşlanmadığını ve kendini keyifsiz hissetmeye başladığını gösteren ipuçları olmaktadır. Gözlem raporunun devamında Aylin’in legolardan yapılmış bir başka bilgisayar ile kendi bilgisayarını birleştirmeye başlaması olasılıkla bebek olmadığını, kendisinin de bilgisayarı kadar büyük bir yetişkin olduğunu ispatlama arzusu duyumsadığını göstermektedir. Her iki bilgisayarı birleştirmesinin ardından Aylin’in kendi kendini alkışlaması ve coşkuyla bilgisayar tuşlarına basması hissettiği hazzın emareleri olmaktadır. Öte yandan “İşte dünyanın en büyük bilgisayarı” şeklinde bir ifadeye bulunması arkadaşlarına dolaylı olarak “bebek” olmadığını ilan etme gereksinimi hissettiğini gösteren bir ipucu olmaktadır.

22. gözlem bir botanik bahçede gerçekleşmektedir. Gözlem yerindeki değişiklik, ilgili gözlem raporunu değerli kılmakta ve farklı bir konumda gerçekleşmiş olması Aylin’in farklı ortamlardaki duygu durumlarının da incelenmesi açısından fayda sağlamaktadır. Gözlemin gerçekleştiği yer olan botanik bahçe çeşitli ağaçların ve küçük bir göletin bulunduğu, çocukların oynaması için bir bahçe labirentinin yer aldığı oldukça geniş ve elverişli bir alandır. Yaz mevsiminin yaklaşmasıyla da keyifli bir piknik etkinliği için neredeyse tüm şartlar elverişli görönmektedir. Ancak ilgili gözlem kesitinde yaşananlar bu botanik bahçe etkinliğinin adeta kabusu döndüğünü düşündürmektedir. Çocuklar böceklerden korkmakta, bazıları hıçkırıklara boğularak ağlamakta, bazıları ise sandviçlerini yemek istemeyerek o ortamda olmaktan keyif almadıkları izlenimini uyandırmaktadır. Aylin her ne kadar kahvaltısını yapıyor ve ağlamıyor

olsa da çevresinde gelişen kaotik olaylar neşeli ve coşkulu hissetmesine engel birer handicap olmaktadır. Çocuklar öğretmenleri ve güvenlik görevlisi tarafından zorlukla sakinleştirildikten sonra Almanca öğretmeni Hülya Hanım aniden çocuklara Almanca olarak sayı saydırmaya başlamaktadır. Sıra Aylin'e geldiğinde ses tonunun git gide kısıldığı neredeyse duyulmayacak biçimde öğretmenin söylediği rakamları tekrar ettiği, bazı rakamları ise söylemediği görülmektedir. Aylin'in davranışları açıkça direnç gösterdiğini ve bu öğretilere istek duymadığını yansıtmaktadır. Aynı zamanda Aylin'de gözlemlenen isteksizlik böylesi elverişli koşulları olan bir ortamda koşup oynamak varken yahut oyun yoluyla pek çok öğretimin özümsemesi sağlanabilecekken didaktik bir biçimde sırayla sayı saydırma yönteminin güdüleyici olmadığını ve fayda getirmediğini düşündürmektedir.

Sekizinci ay gerçekleştirilen üçüncü gözlem raporu ise Aylin'in uzun bir aradan sonra ilk kez ağlıyor olması açısından önem taşımaktadır. Gözlem raporunda Aylin'in annesi Yeliz Hanımın, Aylin'in yürüyüş çantasını ve içeride giydiği ayakkabıları çantasına koymadığı anlaşılmaktadır. Aylin çantasını açtığında ayakkabısını bulamamakta ve büyük bir hüsrana ve hayal kırıklığı yaşadığı hissedilen o anlarda dişlerini sıkarak ağlamasını durdurmaya çalıştığı görülmektedir. Bir süre sonra yürüyüş çantasının da olmadığını fark eden Aylin daha fazla gözyaşlarını bastıramayarak ağlamaya başlamaktadır. Aylin'in hissettiği yoğun üzüntü, annesinin yeterince özenli davranmadığını ve belki de bu sebeple kendisini önemsiz hissetmesine yol açtığını düşündürmektedir. Diğer taraftan Aylin'in ayakkabılarını unutması anaokulu kurallarına uyum gösteremeyecek olmasıyla ilişkilendirildiğinde belki de aykırı bir davranış sergileyecek olmanın onu endişeye sürüklediği düşünülebilir. Gözlem raporunun hemen ardında Sema öğretmenin şikâyet etmek arzusuyla Burcu öğretmene yönelerek Aylin'in kahvaltı yapmadığını söylemesi ve imalı bir biçimde "kahvaltı yaptırıp yollayın demiştik ama" şeklinde ifadelerde bulunmasının Aylin'i içten içe daha çok üzdüğü görülmektedir. Çaresizce öğretmenlere bakması belki de bir yandan kendisini yetersiz hissetmiş olmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Son gözlem raporuna bakıldığında birkaç hafta önce Aylin ve Duygu arasında gelişen yakınlığın giderek yoğunlaştığı anlar öne çıkmaktadır. İlgili kesitte çocuklar bir çember biçiminde oturarak Burcu öğretmene tatilde neler yaptıklarını anlatmaktadır. Bu esnada Aylin'in Duygu ile sohbet ettiği fısıldayarak birbirlerine bir şeyler söyledikleri ve sık sık kıkırdayarak güldükleri görülmektedir. Gözlemci daha sonra oldukça çarpıcı anlara şahit olmakta ve tam dört kez Aylin ve Duygu'nun birbirlerini dudaklarından öpecekmiş gibi yaparak dudaklarını büzüştürüp yakınlaştıklarını aktarmaktadır. Tüm bu anlar gözlemcide yoğun bir panik ve endişeye sebep olmakta ve gördükleri karşısında hissettiği rahatsızlığı raporunda açıkça dile getirmektedir. Aylin ve Duygu arasında gelişen yakınlığa bakıldığında çevrelerinden ruhen bağımsız oldukları,

sohbetleri duyulmasa da ortamdaki tüm uyarıcıları ekarte edebilecek kadar onları içine aldığı, aralarındaki fiziksel temasın da giderek artıp birbirlerini öpme noktasına kadar geldiği anlaşılmaktadır. Tüm bunlar Burcu Öğretmenin uyarısıyla sonlanmakta olup Aylin dışarıya kapalı olan bu dar etkileşimden kopmayı başarmaktadır.

4.1.9. Dokuzuncu Ay

4.1.9.1. Yirmi Beşinci Gözlem – Dondurma Dükkanı

30/05/2023 – 08.45

Yaş: 5.11

Gözlemci anaokuluna geldiğinde saat 8.35'i göstermektedir. Binaya giriş yapmasının ardından Aylin'in sınıfına giderek gelip gelmediğini kontrol etmektedir. Henüz Aylin'in gelmemiş olduğunu gören gözlemci hızlıca üst kata çıkmakta ve lavaboya gitmektedir. Çok geçmeden tekrar aşağı kata inen gözlemci bir kez daha sınıfı kontrol etmekte ve bu kez Aylin'in gelmiş olduğunu görmektedir. Aylin'in kısa süre içerisinde sınıfa girmiş olduğunu ve çoktan arkadaşlarıyla oyun oynamaya başladığını gören gözlemci istemsizce bir şaşkınlık yaşamaktadır. Aylin'in sınıfa girer girmez adapte olmasına ve arkadaşlarıyla oyun oynamaya başlamış olmasına şaşırarak gözlemcinin şaşkınlığı, Sema öğretmenin sınıfa girmesiyle bölünmektedir:

Sema öğretmen bir masaya geçiyor ve karton kesmeye başlıyor. "Bugün hiç çalışmak istemiyorumuuu" dediğini duyuyorum. Bakışlarımı tekrar ona çevirdiğimde bana söylediğini anlıyorum. Ardından "Böyle bi şansım var mıymış düşünüyüüm, yooook" deyip ufak bir kahkaha atıyor (Gözlem no. 25/3).

Sema öğretmenin sınıfa girdikten çok kısa bir süre sonra gözlemci ile konuşmaya çalıştığı anlar göze çarpmaktadır. Şimdiye kadar gözlem süresince, itinayla, dış unsurlardan uzak durmaya çalışan gözlemci bu kez Sema öğretmenin cümleleriyle dikkatini Sema öğretmene çevirmektedir. Sema öğretmenin "Bugün çalışmak istemiyorum" şeklindeki sözlerinin hemen ardından "Böyle bir şansım var mıymış düşünüyüm, yok" şeklinde sarf ettiği cümleler, neden gözlemciyle bu minvalde bir sohbet ilerletme arzusu duyuyor olduğunu sorgulatmakla beraber öğretmenin o gün çocuklarla ilgilenmek, onlarla eğitici etkinlikler yapmak, belki de onların gelişimlerine katkıda bulunmak hususundaki isteksizliğini doğrudan gösteren somut ifadeler olmaktadır. Sema öğretmenin bugün çalışmak istemiyor oluşu, yaşamın içinde barındırdığı türlü zorlukları, çeşitli duygu durumlarını hemen herkesin yaşıyor olduğunu ve yaşanan

duygulanımların “insan” olmakla ilişkilendirilebilir biçimde reddedilemez varlığını öne koymakla beraber; çalışmak hususunda bazı günler hissedilen isteksizliğin hoş görülebilir bir yanını gözler önüne sererken, Sema öğretmenin bu duygularını gözlemciye hitaben söylemesi ve olasılıkla sınıftaki çocukların da bu ifadelerle tanık olması olumsuz bir izlenim oluşturmakta ve olumlu bir değerlendirmenin önüne geçmektedir. Diğer taraftan gözlem raporunun ilerleyen kısımlarına bakıldığında öğretmenin isteksizliği ve masa başında karton kesmek suretiyle dakikalarca süren meşguliyeti çocuklar için bir fırsata dönüşmekte, öğretmenin kendini pasivize etmesi çocukların özgürce yaratıcılıklarını ortaya koymalarıyla neticelenmektedir.

Gözlem kesitinin ilerleyen kısımlarında çocukların hayali bir dondurma dükkânı kurdukları, bu dondurma dükkanını işlettikleri anlar öne çıkmaktadır:

Zeynep üst üste taktığı renkli legoları Aylin’e ve Duygu’ya doğru uzatıp “Bunlar limonluuuu, bunlar kakaoooluu, bunlar fıstıklııı, bunlar da çilekliiii” diyerek tek tek legoları gösteriyor. Aylin aniden yerinden kalkıp “Aaaaaayyyy biiiiiizz asııl sade vanilyalı dondurma unuttuuuuk! O olmadan assssla olmaaaz! Duyguuu gidip beyaz lego getiiiiir!” diyerek coşkuyla bağıyor. Duygu, Aylin’in söylediğini yapmak üzere yerinden kalkıyor ve blok merkezine gidip beyaz lego aramaya başlıyor. Bu sırada tekrar müşteriler gelmeye başlıyor ve tezgahın önünde sıra oluyorlar. Zeynep sırayla hangi dondurmadan istediklerini ve kaç top istediklerini soruyor. Aylin de müşterilerin söylediklerine uygun renkteki legoları çıkarıp Zeynep’e uzatıyor. Zeynep dondurmaların karşılığında, yine lego parçalarından olan ücretleri alıyor ve Aylin’le kendi arasındaki küçük boşluğa koyuyor. ... Duygu elinde beyaz legolarla tekrar tezgâha gelip Aylin’e legoları uzatıyor. Aylin de “Hah işte sade dondurmalar geldi” deyip legoları dondurma standına yerleştiriyor. Bu esnada, sırada bekleyen çocuk sayısı artıyor ve Zeynep hızlıca siparişleri alırken Duygu ve Aylin dondurmaları hazırlıyor. Oyun boyunca Aylin gülümsüyor. Oldukça keyifli görünüyor. *İlk kez böylesine planlı bir oyun oynadıklarını görüyorum* (Gözlem no. 25/4).

Yukarıdaki kesitte Zeynep, Aylin ve Duygu’ya hangi legonun hangi dondurmayı temsil ettiğini anlatmaktadır. Hemen ardından Aylin’in “Ay biz asıl sade vanilyalı dondurmayı unuttuk, o olmadan asla olmaz, Duygu gidip beyaz lego getir!” şeklindeki sözleri ve bu sözleri sarf ederken “coşkuyla bağıyor” olması bu oyunu oynamaktan ne kadar keyif aldığını göstermekte ve kendini ne kadar heyecanlı hissettiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Zeynep’in saydığı çeşitli dondurmaların arasında sade dondurmanın da bulunması gerektiği yönündeki düşüncesi, Aylin’in yaratıcılığını ortaya koyduğu nadide anlardan birisi olmaktadır. Kesitin ilerleyen kısımlarında sınıftaki diğer çocukların birer müşteri gibi sıraya girmeleri, Aylin ve

arkadaşlarının dondurma satışı yapmaları, satılan dondurmalar karşılığında parayı temsil eden legolar ile ücret almaları, bu dondurma dükkânı oyununu adeta “yaşadıklarını” yoğun bir konsantrasyon ile komplike bir oyun geliştirmiş olduklarını, olasılıkla herhangi bir otorite figürünün ve yönlendirme olmayışının da sınıfı adeta bir panayıra çevirdiğini hissettirmektedir. Yukarıdaki kesitin belki de şimdiye kadar gözlemlenen en keyifli dakikaları barındırdığı düşünülebilir. Bunların yanı sıra Aylin’in girişken davranışları dikkat çekmekte ve ilgili kesitten hemen önce yer alan bir başka kesiti dikkate değer kılmaktadır:

Aylin gülümseyerek Zeynep’e bakıyor ve “Biz de yardım edelim” diyor. Zeynep “Tamam şimdi kapalı, dondurmalar hazırlanıyo siz buna bakın” diyor ve yan yana duran kutulardan birisinin altından unicorn kedisi şeklinde bir oyuncak çıkarıyor. Aylin hemen oyunağı kapıp sol kolunun üzerine koyuyor ve *küçük bir bebeği uyutur gibi* kolunu sağa sola sallamaya başlıyor. Sonra gülümseyerek “Duyguu mama getir sen dee” diyor (Gözlem no. 25/3).

Aylin’in duraksamadan, çekinmeden yahut kaygılı olmayan bir biçimde Zeynep’in yanına gidip doğrudan “Biz de yardım edelim” şeklindeki sözleri Aylin’in duygu düzenleme süreçlerine ilişkin güçlü ipuçları sunmaktadır. Sıklıkla konuşmaktan kaçınan, tişörtünü çekiştirerek kısık sesle tek kelimelik cevaplar veren, yer yer hiç cevap vermeyen odak çocuğun çekincesiz bir şekilde iletişim kurduğu görülmektedir. Bu anlar tüm gözlem raporlarına bakıldığında oldukça önem arz etmekte olup seminer toplantısında ortaya çıkan görüşler de bu hususa vurgu yapmaktadır:

İki hafta öncesinde öğretmenin sorduğu sorulara yanıt vermek konusunda istekli ve hevesli görünmeyen, bundan sıkılan, kısaçlı tokasıyla oynayan, tişörtünü ayaklarına kadar kapatan, konuşmak istemeyen o kızın özgür bırakıldığında ve özgürce bir oyunun parçası olduğunda daha dışa dönük, heyecanlı, daha çok konuşan (duraksamadan) bir kıza dönüştüğü görülmektedir (Seminer no. 25).

İlgili gözlem raporunda dikkat çeken bir diğer kısım ise Zeynep’in Aylin’e yönelerek dondurma dükkanına müşteri olarak gelen çocukların ücret olarak verdikleri legoları gösterdiği anlarda yaşanmaktadır:

Zeynep bu sırada hemen yanında biriken legolara bakıyor ve heyecanla Aylin’i dürterek “Zengin olduk Ayliiiiiiiin şu paralaraa baaaaak” diyor. Aylin’in gülümsemesi tüm yüzünü kaplıyor ve hemen yanındaki Duygu’yu kolundan tutup sarsarak “Duyguuuu zengin olduuuukk şuna baaaaak” deyip legoları gösteriyor. Hep birlikte sevinç çığlıkları atarak ellerini havaya kaldırıp birer beşlik çağıyorlar (Gözlem no. 25/4vd.).

Gözlem raporunun başlarında dondurma dükkanının sahibi Zeynep iken Aylin ve Duygu'nun gelmesiyle ortak işletilen bir dondurma dükkanına dönüştüğü görülmektedir. Bu kesit çocukların dünyasının her ne kadar yetişkinler kadar çetrefilli ve karmaşık olduğu düşünülse de yetişkinler gibi hırslarla kuşatılmadıklarını göstermektedir. Öyle ki Zeynep sattıkları dondurmalar karşılığında kazandıkları legoları “Zengin olduk Aylin şu paralara bak” diyerek Aylin'e göstermekte, birinci çoğul şahıs dili kullanarak elde edilen başarıyı yalnızca kendisine değil arkadaşlarına da atfetmektedir. Hemen ardından Aylin'in “tüm yüzünü kaplayan tebessüm” yaşadığı memnuniyeti ve hissettiği hoşnutluğu göstermekte olup bu başarıyı, emeği geçen bir diğer çocuk olan Duygu ile paylaşmak istemektedir. Duygu'yu “kolundan tutup sarsarak” zengin olduklarını söylemesi hissettiği coşkuyu ve mutluluğu temsil etmekte ve bu başarıyı paylaşmanın onda hissettirdiği sevinci nitelemektedir. Nitekim hep birlikte “sevinç çığlıkları atmaları” ve “beşlik çakmaları” hissedilen hazzın somut göstergeleri olmaktadır. Çocukların dünyasında “bir” olmanın, para kazanma gayesi güdülmeden, doyasıya eğlenilen bu oyun içerisinde büyük bir “zenginlik” ile taçlandığı söylenebilir.

Oyunun içerisinde patron olmak ya da istenen tüm dondurmaları almak/satmak amaç olmuyor, yetişkinler gibi hırslarla kuşatılmamışlar. İlgili kesit, çocukların bir yetişkin gibi güç arayışında olmadıklarını göstermektedir (Seminer no. 25).

4.1.9.2. Yirmi Altıncı Gözlem – Aylin ve Duygu Arasında Gelişen Kırgınlık

05/06/2023 – 08.50

Yaş: 5.11

Yaklaşık birkaç gün sonra anaokulundaki eğitim-öğretim sürecinin son bulacak olması sebebiyle 26. gözlem raporu, gözlem sürecinin sonuna gelindiğinin habercisidir. İlgili gözlem raporunda gözlemci saat 8.45'i gösterirken anaokuluna gelmekte ve doğrudan Aylin'in sınıfına yönelmektedir. Aylin'in henüz gelmediğini gören gözlemci, Burcu öğretmenin başlattığı konuşma vasıtasıyla çalışmanın son günü olduğunu bildirmektedir. Yaklaşık beş dakika içerisinde de odak çocuk Aylin sınıfa girmekte, gözlemci bir sandalye alarak Aylin'i net olarak görebileceği bir köşeye geçmektedir.

Aylin sınıfa girer girmez Zeynep ve Duygu'nun yanına giderek onlarla oyun oynamaya başlamaktadır. Gözlemci oynadıkları bu oyunda Zeynep'in bir hasta rolü üstlendiğini, Aylin ve Duygu'nun ise onu iyileştirmeye uğraşan doktorlar olduklarını aktarmaktadır. Gözlem

raporunda ilgi çekici kısım Aylin ve Duygu'nun bu oyuna Hasan'ı da dahil ettiği anlarda ortaya çıkmaktadır:

Aylin ve Duygu etrafına bakıyor ve oturdukları yerden kalkıp o gün Superman kostümü giyen Hasan'ın yanına doğru ilerliyorlar. Aylin bir koluna, Duygu da diğer koluna girerek Hasan'ı Zeynep'in yanına doğru çekiştirmeye başlıyorlar. Yürürken her ikisi de Hasan'ın Superman kostümündeki pamukla doldurulup kas efekti verilen yapay kaslara dokunuyor. Hasan'ın kıyafetindeki kaslara dokunup kollarını okşuyorlar. Her ikisinin de *abartılı bir şekilde* ağızlarını şaşırmış gibi *ve bir o kadar da hoşlanmış gibi* açıp güldüklerini görüyorum (Gözlem no. 26/2vd.).

Aylin ve Duygu, oynadıkları oyunda hasta rolünü canlandıran Zeynep'in iyileşmesi için çareyi “Süpermen” olan Hasan'da bulmaktadır. Gözlemci Aylin ve Duygu'nun; Hasan'ın koluna girdiğini, “kaslarına dokunup kollarını okşuyor” olduklarını aktarmaktadır. Aylin ve Duygu, Hasan'ın gücüne öylesine inanıyor olmalı ki Zeynep'i iyileştireceğine dair bir izlenime sahip olmakta belki de içten içe ona karşı bir hayranlık beslemektelerdir. Hasan'ın kostümündeki kaslara dokunmaları ve okşamaları, varsayılan hayranlık hissini destekleyen güçlü ipuçları olarak değerlendirilebilir. Hatta öyle ki Hasan'ın yapay kasları karşısında “abartılı bir şaşkınlık” ile ağızlarını açarak hoşnutluklarını ve hayranlıklarını gösterdikleri gözlemlenmektedir. İlgili kesitte bir bakıma yetişkinlerin ilişkilerini andıran, güç göstergelerine bir değer atfetme durumunun var olduğu hissedilmektedir.

Gözlem protokolünün ilerleyen kısımlarında dikkat çeken bir diğer kısım Rusça öğretmenin sınıfa gelmesiyle çocukların yarım daire biçiminde sandalyelerini dizdiği anlarda yaşanmaktadır. Aylin sandalyesini aldıktan hemen sonra etrafına bakınmakta, olasılıkla Duygu'nun yanına oturmak arzusuyla onun nerede olduğunu görmeye çalışmaktadır. Duygu'nun Hasan'ın hemen yanında oturduğunu gören Aylin, hızlıca o yöne doğru ilerlemektedir:

Aylin sandalyesini Duygu'nun yanındaki boşluğa yerleştirmek üzere eğilmişken *boş yeri kapamadığı* için şaşıarak ağzı yarı açık biçimde Duygu'ya bakakalıyor. Duygu ise kahkahalar atarak gülmeye başlıyor. Duygu'nun kahkahalarla gülmesinin üzerine Aylin sandalyesini alıyor ve yarım dairenin diğer ucuna doğru ilerliyor. Aylin'in yüzünde durağan bir ifade görüyorum. *İçten içe üzülmüş olduğunu, belki de Duygu'nun Hasan'ı tercih etmiş olduğunu düşünmüş olabileceğini hissediyorum.* Aylin'in gidişinin ardından Duygu gülmeyi bırakıyor ve Aylin'in arkasından “Ayliin” diye sesleniyor (Gözlem no. 26/4).

Duygu'nun kahkahalar atarken Aylin'in yüzünde gözlemlenen "durağan" ifade, onun keyifli hissetmediğini düşündürmektedir. Sınıftaki kargaşa sebebiyle Aylin Duygu'nun yanına oturamayıp ve bir başka yere oturmaktadır. Duygu'nun ise Hasan'ın yanı başında oturup kahkahalar atması, gözlemcinin Aylin'e ilişkin "içten içe üzölmüş olduğunu" ifade ettiğı kısımları desteklemektedir. Bir önceki kesitle birlikte değerlendirildiğinde; Duygu'nun, Hasan'ın -güçlünün- yanında oturma arzusu kuvvetle muhtemel Aylin ile arasındaki yoğun yakınlığın ve "romantik" arkadaşlığın önüne geçmektedir. Bu konuda gözlemcinin Aylin'in hislerine ilişkin "Duygu'nun Hasan'ı tercih etmiş olduğı" yönündeki görüşleri güçlenerek, Aylin'in bir kırgınlık hissediyor olabileceğı düşünölmektedir.

Gözlem kesitinin devamında Duygu kısa süre içerisinde yerinden kalkıp Aylin'e daha yakın bir konuma oturmakta ve Aylin ile iletişim kurmaya çalışmaktadır:

Duygu'nun sandalyesini alıp Aylin'in yanına doğru ilerlediğini görüyorum. Aylin'in yanına geldiğinde bir kez daha "Ayliiiiin" diye sesleniyor fakat Aylin yine bakmıyor. Duygu sandalyesini Zeynep'in yanına yerleştirip oturduğı yerden seslenmeye devam ediyor. Yaklaşık beş yahut altı kez seslendikten sonra bu kez elini Aylin'in koluna doğru uzatıp hafifçe parmak ucuyla dokunuyor ve tekrar "Ayliiin" diyor. *Bu kez biraz daha üzgün bir ses tonuyla, buruk bir tebessümle sesleniyor.* Aylin kısa bir anlığına Duygu'ya dönüp elinin üzerine hafifçe vurur gibi yaparak itiyor ve tekrar önüne dönüyor. Aylin Duygu'nun elini ittikten hemen sonra Duygu'nun aniden yüzündeki tebessüm siliniyor dudakları aşağı doğru büzölüyor. ... İstemsizce tekrar Duygu'ya bakıyorum ve neredeyse ağlamak üzere olduğunu, gözleri dolmuş ve omuzları aşağı doğru sarkık vaziyette, *sanki gözyaşları düşmesin diye* dişlerini sıkıldığını fark ediyorum (Gözlem no. 26/4).

Duygu'nun Aylin'e daha yakın olmaya çalışarak konumunu değıştirmesi, defalarca kez "Aylin" diye seslenerek onun dikkatini çekmeye çalışması, Aylin'in kendisini kırgın hissettiğı yönündeki varsayımları Duygu'nun da hissetmiş olduğunu göstermektedir. Duygu, şimdiye kadar sıklıkla yakınlıklarına tanık olduğumuz Aylin'in gönlünü kazanmak için büyük bir çaba sarf etmektedir. Ancak Duygu'nun çabaları öylesine beyhude çabalar olmalı ki Aylin Duygu tarafından uzanan eli "hafifçe vurmak" suretiyle "iterek" hissettiğı kırgınlığı ve belki de kızgınlığı açıkça ifade etmektedir. Aylin'in Duygu ile iletişimi tamamıyla reddetmekte olduğı ve onu görmezden geldiğı görölmektedir. Belki de Aylin'in defaten iletişimi reddettiğı bu yakın arkadaş Duygu'nun Hasan'a olan ilgisinin onu derinden etkilediğı düşünölebilir. Duygu'nun Aylin'e ilişkin tüm etkileşim girişimleri karşılıksız kalmakta ve neticesinde "gözleri dolarak

dişlerini sıkıdığı” gözlemlenmektedir. Ele alınan gözlem kesiti gözlem sürecinin son satırları olmakta ve Aylin’in hissettiği bu küskünlüğün kolay kolay dinmeyeceği anlaşılmaktadır.

4.1.9.3. Dokuzuncu Ayın Özeti

Gözlem çalışmalarının 9. ayına gelindiğinde, anaokulundaki eğitim-öğretim yılının sonuna gelinmesi sebebiyle iki gözlem gerçekleştirilmiştir. 9. ay kapsamında gerçekleştirilen 25. gözlem, Sema öğretmen o gün çalışmak istemediğini belirtmesinin ardından çocukların özgürce, diledikleri gibi oyun oynadıkları anlarla öne çıkmaktadır. Belki de başta olumlu yönleriyle değerlendirilemeyecek olan Sema öğretmenin isteksizliği, ilerleyen süreçte pozitif bir duruma dönüşmekte ve çocuklar yaratıcı yönlerini ortaya koyarak kendilerini oldukça detaylı bir oyun kurgusunun içinde bulmaktadır. Hemen her çocuğun dahil olduğu bu dondurma dükkânı oyununda Aylin’e ilişkin en dikkat çekici kısım, doğrudan oyuna dahil olma isteğini dile getirdiği anlar olmaktadır. İki hafta öncesine kadar konuşmaktan kaçınan, duraksayarak ve neredeyse duyulamayacak tonda kısık bir sesle konuşan, yer yer cevap vermeyi tamamen reddeden Aylin’in bu kez doğrudan “Biz de yardım edelim” şeklindeki sözlerle oyuna dahil olması, oyun süresince de arkadaşlarıyla iletişim halinde olması katettiği yolu gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan çocukların dondurma dükkânı oyunu esnasında gözlemlenen davranışları, yetişkinler gibi çeşitli güç arayışlarının ve hırsların olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun en belirgin ipuçları “birlikte” tüm dondurmaları satarak elde ettikleri legolardan paraları,” birlikte” kazanılan bir “zenginlik” olarak duyumsamalarıdır.

Gerçekleştirilen son gözlem olan 26. gözlem ise Aylin’in şimdiye kadar yoğun bir arkadaşlık kurduğu gözlemlenen Duygu ile arasında gelişen kırgınlık ile öne çıkmaktadır. Gözlem protokolünde Duygu’nun o gün Süpermen kostümü giyen Hasan’a karşı ilgi duyduğu, etkinlik sırasında da onun yanına oturmayı tercih ettiği görülmektedir. Bu esnada hızlı adımlarla Duygu’nun yanına giden Aylin’in yeterince hızlı davranamaması ve bir başka çocuğun Duygu’nun yanına oturmasıyla şaşkınlığa kapıldığı, Duygu’nun yanına oturmadığı görülmektedir. Duygu’nun Aylin’e bakarak kahkahalarla gülmesi Aylin’i incitmiş olmalı ki Duygu defalarca kez Aylin’e karşı etkileşim girişimi gösterse de Aylin tamamını reddetmekte, onunla iletişim kurmamaktadır. Hatta Duygu’nun ona uzattığı eli “iterek” öfkeyle karışık bir kırgınlık yaşıyor olduğunu göstermektedir. Gözlem raporunun son satırları Aylin’in Duygu ile iletişimi tamamen reddettiği anlar ile sonlanmaktadır.

5. VIDEOGRAFI ÇALIŞMALARI

Bu bölümde çalışmanın veri toplama sürecinde kullanılan yöntemlerden bir diğeri olan videografi çalışmaları ve bu çalışmalardan elde edilen görüntülerin derinlemesine analizine yer verilecektir. Çalışma süresince kullanılan videografi yöntemi ile odak çocuğun anaokulunda ne türden sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığı, gündelik hayatında nasıl duygusal deneyimler edindiği ve duygu düzenleme süreçlerinde ne gibi değişimlerin meydana geldiğine ilişkin sorulara yanıt aranacaktır.

Okul öncesi dönem çocuğu Aylin'in deneyimlerini gözlemleyebilmek için gözlemcinin, Ekim 2022 tarihinden Haziran 2023 tarihine kadar iki haftada bir olmak suretiyle birer saat video kaydı alması planlanmıştır. Resmi tatiller ve odak çocuğun anaokuluna devamlılık göstermediği haftalar, belirlenen rutini bir nebze sekteye uğratsa da hemen her ay iki video kaydı alınabilmektedir. Bu çalışma kapsamında birer saatten oluşan toplam 13 video kaydı bulunmaktadır.

Çalışmada hiçbir şahıs gerçek kimlikleri kullanılarak deşifre edilmemiş olup bahsi geçen tüm kişiler anonim isimler kullanılarak asıl kimlikleri korunmuştur. Transkriptlerde yer alan kod adların temsil ettiği kişilere ilişkin açıklamalar aşağıdaki görselde yer almaktadır:

FC2 (Focus Child) Odak Çocuk Aylin	T (Teacher) Sınıf Öğretmeni Burcu Hanım	T2 (Teacher2) Sonradan dahil olan ikinci sınıf öğretmeni Sema Hanım	IT (Intern) Stajyer Öğretmen
G1 (Girl) Duygu	G2 Nil	G3 Esra	G4 Zeynep
G5 Merve	G6 Fatma	B1 (Boy) Salih	R (Researcher) Araştırmacının genel yorumları

Tablo 2. Transkriptlerde yer alan kodların açıklamaları

5.1. Videografi Çalışmalarının Yorumlayıcı Analizi

5.1.1. Birinci Ay

5.1.1.1. Birinci Video - Beni İstemedin.

06/10/2022

Yaş: 5.3

İlk video kaydının alındığı tarihte odak çocuk Aylin anaokulunda ikinci haftasını deneyimlemektedir. Araştırmacı video kaydını başlattığında Burcu öğretmen, kaşıklar hakkında bir etkinlik yapmak için çocukları yerlerine oturtmaktadır. Videonun büyük bir kısmında Burcu öğretmen, bazı çocukları yanına çağırıp farklı kaşık türleri göstermekte ve işlevlerinin ne olduğuna ilişkin sorular sormaktadır. Bu esnada Aylin sakin ve sessizce öğretmenini izlemektedir. Bir süre sonra Burcu öğretmen etkinliği sonlandırmakta ve çocuklara serbest oyun oynayabileceklerini söylemektedir. Odak çocuk Aylin'e ilişkin dikkat çekici kısımlardan birisi serbest oyun vaktinin başlamasını takiben yer almaktadır:

	159 [07:30.6]	160 [07:36.9]	161 [08:22.9]
FC2(nv) [v]	Sınıfın ortasına doğru yürür. Ortalıkta dolaşır ve etrafa bakar.		Sınıfta
R(co) [v]	Tüm çocuklar bir oyuncakla oynamaya başlar.		Meşguliyet arıyor

Tablo 3. Video Transkript 1/1

	165 [08:48.6]	166 [08:56.8]
FC2(nv) [v]	g e z i n i r . Dolapta bir şeyler arı r.	Salih'e cevap vermez ve etrafa bakınmayı sürdürür.
R(co) [v]	gibi görünür. Salih yanına gelip bir şeyler söyler.	Arkadaşlarının oyunlarını izler.

Tablo 4. Video Transkript 1/2

Yukarıda yer alan kesitlerde diğer çocuklar sınıftaki oyuncaklarla oynarken, odak çocuk Aylin'in "sınıfta gezindiği" ve "etrafa bakındığı" görülmektedir. Ayrıca araştırmacı bu kesitlerde Aylin'in oyun oynayan arkadaşlarını izlediğini belirtmektedir. Aylin'in sınıf içerisinde pasif bir duruş sergiliyor olması anaokuluna başlayalı iki hafta olmasına karşın henüz bulunduğu ortama uyum sağlamakta güçlük çektiğini, arkadaşlarıyla oyunlar oynamak konusunda atılgan davranışlar sergileyemiyor olduğunu belki de bu kalabalığın içerisinde kendini yalnız hissettiğini düşündürmektedir. Aylin'in edilgen duruşu, serbest oyun vaktinde herhangi bir arkadaşına yönelim göstermemesi, henüz bulunduğu bu yeni ortamda kimseyle bir yakınlık kuramadığı varsayımıyla ilişkilendirilebilir. Öte yandan odak çocuk Aylin'in, oyun

oynayan diğer arkadaşlarını “izlemek” suretiyle “etrafa bakınması” olasılıkla onların oyunlarına dahil olma arzusu hissettiği izlenimi yaratmaktadır. Salih’in, Aylin’in yanına gelip bir şeyler söylediği anlar ise dikkat çekici bir diğer kısım olmaktadır. Salih’in ne söylediğine ilişkin herhangi bir bilgi yer almamakla birlikte onun yanına gelip bir şeyler söylemesinden, Aylin ile etkileşim kurmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Fakat Aylin’in belki de kendini yalnız hissettiği bu dakikalarda Salih’e karşı herhangi bir tepki vermiyor oluşundan onunla ilgilenmediği görülmektedir. Aylin’in Salih’e karşı etkileşim kanallarının kapalı olması bir merak uyandırmaktadır. Video kaydının devamında bu kısmı aydınlatan bir başka kesit yer almaktadır:

	0 [00:00.0]	1 [00:04.0]	2 [00:06.9]
FC2 [v]			•••Sen beni
FC2(nv) [v]	<i>Sınıftan ç kıp koridora bakar. Salih ile birlikte sınıftan içeri yürür. Salih'e bakar.</i>	<i>Salih'in söyledikleri anlaşılmaz.</i>	
R(co) [v]	<i>Salih kapıda durur.</i>		
B1 [v]		<i>Aylin'e bir şeyler söy er.</i>	
	3 [00:09.4]	4 [00:14.0]	5 [00:20.9]
FC2 [v]	<i>istemedim</i>		
FC2(nv) [v]	<i>Salih'i dinler.</i>	<i>Sınıftan çıkı . Koridora bakar.</i>	
R(co) [v]	<i>Salih'in söyledikleri anlaşılır az. Salih ile konuşmaz.</i>		
B1 [v]	<i>Aylin'e cevap verir.</i>		<i>Aylin'in arkasından gider.</i>

Tablo 5. Video Transkript 1/3

Yukarıdaki kesitte yer alan Aylin’in sözlü ifadeleri, video kaydının alınmaya başladığı andan itibaren herhangi bir akranıyla olan ilk sözlü etkileşimi olması nedeniyle oldukça önem taşımaktadır. Aylin’in Salih’e yönelik “Sen beni istemedin” şeklinde sarf ettiği sözlerin, bir nebze sitem barındırdığı düşünülebilir. Öyle ki Salih’in bir önceki kesitte görüldüğü gibi Aylin’e bir şeyler söylemeye devam etmesinden ve Aylin’i peşi sıra takip ederek onunla konuşmaya çalışmasından, etkileşim kurma çabalarının sürdüğü anlaşılmaktadır. Aylin’in ise bir hayaletmiş gibi Salih’i görmezden geldiği anlar “Sen beni istemedin” sözleriyle son bulmaktadır. Bu hususta ele alınacak varsayımlardan birisi Aylin’in daha öncesinde Salih’e karşı bir etkileşim girişiminde bulunmuş olmasıdır. Olasılıkla video kaydının alınmadığı anlardan birinde Aylin’in arkadaşlık kurmak ve belki de bir yakınlık inşa edebilmek arzusuyla Salih’e yönelik herhangi bir girişimde bulunmuş olabileceği kuvvetli ihtimaller arasında yer almaktadır. Aylin’in bu muhtemel girişimi başarısız sonuçlanmış olmalı ki “Sen beni istemedin” sözleriyle belki de çoktan kırılmış yahut üzölmüş olduğunu, Salih’e artık bu çabalarının beyhude çabalar olduğunu anlatmak istemektedir. Aylin’in bu sözlerin hemen ardından

konuşmaya devam eden Salih'e cevap vermeksizin sınıftan çıkması sözlerinin bir sitem barındırdığını ve Salih'e yönelik bir kırgınlık hissettiği görüşünü desteklemektedir.

5.1.1.2. İkinci Video – Aylin'in Yeni Arkadaşı

27/10/2022

Yaş: 5.4

Odak çocuk Aylin sınıfa giriş yaptığında araştırmacı sınıfta video kaydını başlatmış vaziyette beklemektedir. Araştırmacı, Aylin'in sınıfa giriş yaptığı ilk saniyelerde dikkat çekici bir etkileşime tanık olmaktadır:

	0 [00:00.0]	1 [00:04.0]
FC2(nv) [v]	Duygu ile ele ele tutuşarak sınıfa girer. Öğretmenin olduğu masaya yürür.	
T [v]	• • •Günáaydın hoşgeldiniiz.	
G1 [v]	• • •ey biiy sii dii...	

Tablo 6. Video Transkript 2/1

Odak çocuk Aylin Duygu ile “el ele tutuşarak” sınıfa girmektedir. Aylin anaokuluna başlayalı neredeyse bir ay olmaktadır. Geçen bir aylık süre zarfında Aylin'in kimseyle böylesi bir temas halinde bulunduğu kesit bulunmamaktadır. Aylin'in Duygu ile el ele tutuşması, video kayıtlarında ilk kez bir temasa rastlanması nedeniyle önem taşımaktadır. İlgili kesitte Aylin'in Duygu ile el ele tutuşarak sınıfa girmesi; aralarında bir yakınlık inşa ettiklerini, Duygu'nun Aylin için sınıftaki diğer arkadaşlarından daha özel bir anlam taşıdığını gösteren bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra Duygu ile el ele tutuşarak “sınıfa girmeleri”; belki de Aylin'in artık yalnız olmadığını, onun da yakınlık tesis edebildiği bir arkadaşı olduğunu, “bir” olduklarını, sınıftaki diğer arkadaşlarına “ilan etme” arzusu duyumsuyor olabileceğiyle ilişkilendirilebilir. Diğer taraftan Aylin'in sınıfındaki herhangi bir akranıyla temasta bulunduğu ilk kesitlerin anaokuluna başladığı tarihten yaklaşık bir ay sonra gözlemlenmesi düşündürmektedir. Çocukların anaokuluna başlarken bulundukları yeni ortama aidiyet göstermeleri, ilk kez dahil oldukları bu sosyal çevre içerisinde birbirlerini daha yakından tanımaları; öğretmenlerine, anaokuluna ve arkadaşlarına örselenmeden yahut nispeten daha kolay alışabilmeleri maksadıyla anaokulundaki öğrenim sürecinin başladığı tarihten bu yana herhangi bir uyum modelinin uygulanmamış olması, Aylin'in herhangi bir temasta bulunmasının ancak bir ay sonra gözlemlenebilmiş olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Video kayıtlarının devamında Aylin'in sınıftaki diğer akranlarıyla etkileşim kurmak amacıyla çaba sarf ettiği bazı kesitler yer almaktadır:

	30 [02:39.0]	31 [02:41.6]
FC2 [v]	• • •Sizinle oynayabilir miyim?	• •Sizinle oynayabilir miyim?
FC2(nv) [v]	Nil'in görüş açısına gelir.	Nil'in arkasından birkaç adım atar.
R(co) [v]	konusur. Nil Esra'ya omuz silker ve yürür.	

Tablo 7. Video Transkript 2/2

Yukarıda yer alan video kesitinde Aylin'in yeniden bir sözel etkileşimde bulunduğu görülmektedir. Aylin'in art arda kurduğu “Sizinle oynayabilir miyim?” şeklindeki cümlelerinden, arkadaşlarıyla oyun oynamak konusunda ne kadar istekli olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki Aylin önce “Nil'in görüş açısına gelerek” oyun oynama arzusunu ifade etmekte, Nil'in oradan uzaklaşmasıyla da “arkasından birkaç adım atarak” tekrar aynı soruyu yöneltmektedir. Aylin'in Nil'e karşı art arda yönelttiği “Sizinle oynayabilir miyim?” sorusu onlarla oyun oynamak konusunda ne kadar istekli olduğunu gösterirken, davranışları bu girişiminde ne kadar kararlı olduğu göstermektedir. Nil'in Aylin'e herhangi bir karşılık vermeksizin oradan ayrılması Aylin'i umutsuzluğa sürüklememekte ve Nil'in “arkasından birkaç adım atarak” bir kez daha aynı soruyu sorup adeta arzusunu duyurmaya çalışmaktadır. Aylin'in Nil'e yönelik etkileşim girişimi; bir önceki video kaydında sınıfta “öylece” dolaşan ve oyun oynayan arkadaşlarını izleyerek edilgen bir duruş sergileyen Aylin'in bu kez arzuları doğrultusunda cesurca çabaladığını, daha etkin bir rol benimsediğini göstermektedir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında odak çocuk Aylin'in şarkı söyleyerek dans eden bir grup kız arkadaşının yanına yaklaştığı ve onların oyununa dahil olduğu görülmektedir. Bu anlarda Aylin yeniden Duygu ile bir temasta bulunmaktadır:

	137 [11:15.0]	138 [11:21.9]
FC2(nv) [v]	ederler. Duygu ile el ele tutuşup zıplayarak döner ve dans ederler.	
FC2(co) [v]	Oldukça neşelidir.	Çok neşelidir.
R(co) [v]		Merve

Tablo 8. Video Transkript 2/3

Aylin'in “zıplayarak” dönmesi ve “dans etmesi” kendini mutlu ve keyifli hissettiğini düşündürmektedir. Araştırmacı da Aylin'in bu davranışları sergilerken “neşeli” olduğunu belirtmektedir. Şimdiye kadar ele alınan kesitlerde Aylin'in ilk kez neşeli olduğu yönünde bir emareye rastlanması, sınıf içerisindeki sosyal etkileşiminin artmasıyla ilişkilendirilebilir. Etkileşim girişimleri başarıya ulaştığında veya çekincesizce arkadaşlarının oyununa

katıldığında, Aylin'in bulunduğu bu yeni anaokulu ortamında kendini daha rahat hissetmeye başladığı düşünülebilir. Öte yandan Aylin'in dans ederek oyunlar oynayan bir grup kız çocuğunun arasında Duygu'ya yönelmesi, onunla “el ele tutuşarak” dans etmesi, Duygu ile bir yakınlık tesis ettikleri yönündeki varsayımları desteklemektedir. Olasılıkla Aylin, Nil ile arasında gelişen başarısız etkileşim girişiminin ardından Duygu'yu kuşkusuz kabul gördüğü “güvenli alan” olarak benimsemektedir.

İkinci video kaydında Aylin'e ilişkin dikkat çekici bir diğer kısım çocukların bahçede oyun oynadıkları dakikalarda yaşanmaktadır. Bahçede oyun oynadıkları esnada sıcakladığı için ceketini çıkarmak isteyen Nil ve Esra, Burcu öğretmene yönelmekte ve ceketlerini çıkarıp öğretmene vermektedir. Bu sırada bakışlarıyla Nil ve Esra'yı takip eden Aylin çok geçmeden öğretmenine doğru ilerlemektedir:

	42 [06.00.6]	43 [06.12.0]
FC2(nv) [v]	yürür. Ceketini omuzlarından indirerek öğretmenin yanına gider. Ceketini	
R(co) [v]	Esra montunu vermek için öğretmenin yanına doğru ilerler.	
		44 [06.18.4]
FC2(nv) [v]	çıkartır ve Esra'nın ardından ceketini öğretmene uzatır. Esra'nın yanında yürür.	

Tablo 9. Video Transkript 2/4

Aylin, Nil ve Esra'nın ardından ceketini çıkararak öğretmenine doğru ilerlemektedir. Esra'dan hemen sonra da ceketini öğretmenine uzatmaktadır. Aylin'in ceketini çıkaran arkadaşlarını gördüğünde yalnızca sıcaklamış olduğu için ceketini çıkarma ihtiyacı hissetmiş olabileceği varsayılabilir. Fakat bu hususta ele alınabilecek bir diğer varsayım ise ceketini çıkarıp öğretmenine uzattıktan hemen sonra Esra'nın “yanında” yürümesi ile ortaya çıkmaktadır. Aylin'in, Esra'nın ceketini çıkarma davranışını “taklit” ederek belki de etkileşim kurma gayesi taşıyor olduğu, onunla aynı dertten mustarip olarak -sıcaklayarak- ortak bir nokta bulmaya çalıştığı düşünülebilir.

5.1.2. İkinci Ay

5.1.2.1. Üçüncü Video – Aylin Kabul Görmek İstiyor

22/11/2022

Yaş: 5.5

Odak çocuk Aylin anaokuluna başlayalı yaklaşık iki ay olmaktadır. Geçen süre içerisinde Aylin hastalanması sebebiyle anaokuluna devamlılık gösterememiş olup gerçekleşmesi planlanan bir video çalışması yapılamamıştır. Dolayısıyla ikinci ay kapsamında bir video kaydı bulunmaktadır. İlgili video kaydı Aylin'in sınıfta bulunduğu bir zaman aralığında çekilmiştir. Video kaydına bakıldığında ilk olarak çocukların sınıf içerisinde etkinlik kağıtları ile meşgul oldukları, etkinlik kağıtlarında yer alan boyamaları ve eşleştirmeleri yaptıkları görülmektedir. Odak çocuk Aylin de bu dakikalarda önündeki kâğıda odaklanmış bir şekilde eşleştirme ve boyama yapmaktadır. Bir süre sonra Aylin'in öğretmenine yöneldiği ve art arda sorular sorduğu görülmektedir:

	88 [06:13.2]	89 [06:16.7]
FC2 [v]	• • •Öğtmenim olmuş mu?	
FC2(nv) [v]	Kağıdını tekrar havaya kaldırır.	Kağıdını havada tutarken bir tur çevirir.
FC2(co) [v]	Sınıf öğretmenine göstermek isteyerek.	
T(nv) [v]	Çocukların kağıtlarına isimlerini yazar.	
	90 [06:20.4]	91 [06:22.1]
FC2 [v]	• • •Öğltmenim olmuş mù?	• • • ().
FC2(nv) [v]	Kağıdını stajyer öğretmene doğru uzatır.	
IT(nv) [v]	Kolunu Aylin'in kağıdına doğru uzatır.	Aylin'in yanına gider. Aylin'in

Tablo 10. Video Transkript 3/1

Aylin kağıdını havaya kaldırmak suretiyle Burcu öğretmene “Öğretmenim olmuş mu?” şeklinde bir soru yöneltmektedir. Aylin olasılıkla öğretmenin dikkatini çekebilmek ve kendisini fark etmesini sağlamak maksadıyla kağıdını havaya kaldırmakta, yaptığı eşleştirmelerin ve boyamaların doğru olup olmadığı konusunda “onay” almak istemektedir. Ancak bu esnada çocukların kağıtlarına isimlerini yazmakla meşgul olan Burcu öğretmen Aylin’e beklediği ilgiyi gösterememiş olacak ki, Aylin bu kez stajyer öğretmene yönelerek ona kağıdını uzatmakta ve “Öğretmenim olmuş mu?” şeklindeki sorusunu tekrar etmektedir. Aylin'in Burcu öğretmenin ilgi göstermeyişinin ardından stajyer öğretmene aynı soruyu yöneltmesinden, “onaylanmak” istediği ve belki de çalışmasının “takdir” edilmesini arzuladığı düşünülebilir.

3. video kaydının devamına bakıldığında Aylin'in daha önce gözlemlenen taklit davranışına bir kez daha rastlandığı görülmektedir:

	192 [23:34.2*]	193 [24:03.1]
FC2 [v]		
FC2(nv) [v]	eline kalem ile bir şeyler çizer. Sandalyesine oturur ve Merve'ye bakar.	
FC2(co) [v]		
R(co) [v]		Merve ıslak mendil ile ellerini temizler.
G6 [v]	• • • ().	

	194 [24:07.1]	195 [24:13.6]
FC2 [v]	• • •Ay ben de ellerimi temizlicēm ellerim simsiyah oldū.	
FC2(nv) [v]	<i>Gülümseyerek Merve'ye bakar yerinden kalkar ve ıslak mendil almaya gider.</i>	

Tablo 11. Video Transkript 3/2

Yukarıda yer alan kesitlerde Aylin Merve'ye bakmakta, Merve'nin ıslak mendil ile ellerini temizlediği anlara tanık olmaktadır. Aylin'in bu esnada sarf ettiği "Ay ben de ellerimi temizlicem ellerim simsiyah oldu" şeklindeki sözlerinden ve bu sözleri sarf ederken yeniden Merve'ye bakmasından, onunla etkileşim kurmayı istediği anlaşılmaktadır. Öyle ki Aylin'in konuştuğu esnada bir muhatabı bulunmamaktadır ancak konuşurken Merve'ye bakıyor olması ona hitaben konuştuğu varsayımını öne çıkarmaktadır. İlgili kesit, Aylin'in yaklaşık bir ay önce Esra ile yakınlık geliştirebilmek arzusuyla Esra'yı taklit ederek ceketini çıkarıp öğretmenine verdiği, ardından Esra'nın yanında yürüdüğü kesitleri anımsatmaktadır. Aylin'in tekrar benzer bir davranış sergiliyor olması; hala bir yakınlık arayışında olduğunu ve akranlarıyla etkileşimde bulunma arzusu hissettiğini düşündürmekle beraber belki de onlar tarafından kabul görebilmek maksadıyla ortak bir dil geliştirmeye çabaladığı, onların davranışlarını taklit ederek bir çeşit stratejiye başvurduğu söylenebilir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin'in bu kez Zeynep ile iletişim kurmak için uğraştığı kesitler göze çarpmaktadır:

	200 [24:48.9]	201 [24:52.7]
FC2 [v]	• • •Zêynêp bi bakabilir miyim sanâ?	
FC2(nv) [v]	<i>Gülümseyerek ve zıplayarak Zeynep'in arkasından koşar.</i>	
R(co) [v]		
	202 [24:58.5]	
FC2(nv) [v]	<i>Hafifçe tebessüm ederek omuzları düşük biçimde tekrar masasına gider.</i>	
R(co) [v]	<i>Zeynep arkasına dönmez ve Aylin ile ilgilenmez.</i>	
G3 [v]	• • •Arkadaşlaâr.	

Tablo 12. Video Transkript 3/3

Aylin'in "gülümseyerek Zeynep'in arkasından koşması" anaokulundaki ilk günlerine kıyasla daha çekincesiz davranmaya başladığını, arkadaşlarının etrafında dolaşp sessizce oyunlarını seyretmek yerine, onlarla yakınlık kurabilmek için doğrudan sözlü iletişime başvurduğunu ve geçen süre zarfında sözlü yahut sözlü olmayan temaslarının giderek arttığını göstermektedir. Yukarıdaki kesitte Aylin "Zeynep bi bakabilir miyim sana?" diyerek bu kez de Zeynep ile bir iletişim kurmaya çalışmakta, diğer arkadaşlarına yönelik başarısız etkileşim girişimleriyle umutsuzluğa kapılmayıp yılmadan çabalamaya devam etmektedir. Anaokulunda neredeyse iki ayı geride bırakan Aylin'in arkadaşları arasında kabul görmek ve onlara dahil olabilmek için

ısrarla denemeye devam etmesi bir yandan ne kadar savaşı bir ruha sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan, Zeynep'in Aylin'e karşın herhangi bir temas eğiliminde olmayışı ve onu adeta görmezden gelerek “arkasına bakmadan” yürümeye devam etmesi Aylin'i hayal kırıklığına uğratmış olacak ki “omuzları düşük bir biçimde” tekrar masasına yöneldiği görülmektedir. Yüzündeki “hafif tebessüm” ise mutluluğuna ve keyifli olduğuna dair bir ipucu olmaktan ziyade kalbindeki hüznü temsil eden “buruk” bir tebessümün emaresi olmaktadır.

3. video kaydında öne çıkan bir diğer kısımda Burcu öğretmen çocuklara serbest oyun mu oynamak yoksa hikaye mi dinlemek istediklerini sormaktadır. Aylin ve bir akranı dışındaki tüm çocuklar serbest oyun oynamak istediklerini ifade etmek için parmak kaldırmaktadır. Burcu öğretmen ise Aylin ve hikaye dinlemek isteyen diğer çocuğa yönelip yalnızca ikisine hikaye okuyabileceğini söylemektedir. Hemen sonra Burcu öğretmen kadrajın karşısında yer alan masaya oturmakta, Aylin ve diğer çocuğu da iki yanına oturtarak hikaye okumaya başlamaktadır. Burcu öğretmenin, çoğunluğun arzuladığı serbest oyun esnasında birisi odak çocuk olan yalnızca iki çocuğa hikaye okumaya başlaması oldukça dikkat çekicidir. Burcu öğretmenin bu davranışı, o esnada video kaydı alındığını akıllara getirmektedir. Burcu öğretmenin davranışlarının kayıt altına alındığının farkında olduğu, odak çocuğun arzusunun karşılıksız kalmaması için kaygılandığı, bu sebeple de serbest oyun vaktinde kitap okumaya çalışarak birbirine tamamen zıt iki etkinliği gerçekleştirebilmek için özel bir uğraş içinde olduğu düşünülebilir. Video kaydının ilgili kısımlarında Burcu öğretmenin yaklaşık 10 dakika süresince kamera karşısında hikâyeye okuduğu görülmektedir. Aylin'in hikâyeye okunurken sergilediği davranışlardan ise memnuniyet hissettiğine dair hiçbir emareye rastlanmamaktadır. Aşağıda yer alan kesitler Aylin'in hissettiği duyguların anlaşılması açısından dikkate değer görülmektedir:

	..	329 [47:31.0]	330 [47:41.2]
FC2(nv) [v]		<i>Hikayeyi dinler. Arkasını döner ve oyun oynayan arkadaşlarını izler.</i>	
FC2(co) [v]		<i>Hikayeye ilgisiz görünür.</i>	
T(nv) [v]		<i>Hikaye okumaya devam eder.</i>	
T(co) [v]		<i>Monoton bir ses tonuyla.</i>	
R(co) [v]		<i>Sınıfta serbest oyun vakti olması sebebiyle yoğun bir gürültü hakimdir.</i>	

Tablo 13. Video Transkript 3/4

Araştırmacı Burcu öğretmenin hikâyeye okuduğu esnada sınıfta oldukça yoğun bir gürültü hâkim olduğunu aktarmaktadır. Burcu öğretmenin ise bu gürültüye karşın “monoton” bir ses tonuyla hikâyeye okumayı sürdürmesi Aylin'in keyifli bir etkinlikte bulunmadığının ipuçları olmaktadır. Öte yandan Aylin'in “arkasına dönmesi” ve “oyun oynayan arkadaşlarına bakması” hikâyeye

okuma etkinliğine karşı ilgi duymadığını, olasılıkla da aklının hemen arkasında oyun oynayan arkadaşları ile meşgul olduğunu düşündürmektedir. Aylin'in davranışlarından yola çıkarak oyun oynayan arkadaşlarının yanına gitmek istediği, onların oyunlarına dahil olmak istediği çıkarsanabilir. Kesitin ilerleyen kısımlarında, yaklaşık dört dakika sonra, Burcu öğretmenin hikâyeyi bitirdiği anlar yer almaktadır:

		339 [51:28.2]
FC2(nv) [v]	<i>Oyun oynayan çocuklara bakış atar ve sandalyesini kaldırır.</i>	<i>Zıplayarak oyun oynayan çocukların yanına gider.</i>
FC2(co) [v]	<i>Onların oyununa dahil olmak arzusu hissettiği anlaşılır.</i>	<i>İstekli ve hevesli görünür.</i>
R(co) [v]	<i>Oyun oynayan çocuklardan karmaşık konuşma sesleri ve kahkaha sesleri yükselir.</i>	

Tablo 14. Video Transkript 3/5

Yukarıdaki kesit Aylin'in arkadaşlarının yanına gitmek istediği yönündeki varsayımı desteklemektedir. Aylin'in sandalyesini kaldırmadan hemen önce oyun oynayan arkadaşlarına bakış atmasından bir an önce oraya gitmek istediği ve “kahkaha sesleri yükselen” o çocukların arasında kendine bir yer edinmek istediği hissedilmektedir. Aylin'in oyun oynayan arkadaşlarının yanına giderken “zıplayarak” ilerlemesi de olasılıkla uzun süredir monoton bir ses tonuyla dinlediği -yahut dinliyor gibi görüldüğü- hikaye okuma etkinliğinin bitmesinin hissettirdiği coşku ve artık o neşeli seslerin yükseldiği yerde bulunacak olmanın heyecanı ile ilişkilendirilebilir.

5.1.3. Üçüncü Ay

5.1.3.1. Dördüncü Video – Dans Zamanı

12/12/2022

Yaş: 5.6

Araştırmacı dördüncü video kaydını Aylin ve arkadaşlarının anaokulundaki kapalı oyun alanında oyun oynadıkları esnada çekmektedir. Araştırmacının Aylin'i değişik konumlarda ve farklı meşguliyetler esnasında kayıt altına alması; Aylin'in farklı fiziki koşullarda ne türden sosyal etkileşimlerde bulunduğu gözlemlenmesi, çeşitli uğraşlarda bulunurken hangi duyguları deneyimlediği ve yaşadığı duyguların Aylin üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi açısından fayda sağlamaktadır.

Aşağıda Burcu öğretmenin çocuklara sandalye kapmaca oynattığı dakikalardan bir kesit yer almaktadır. Burcu öğretmen müziği başlattığında çocuklar sandalyelerin etrafında dolaşarak dans etmekte, müzik durduğunda ise çocukların bir sandalyeye oturmaları gerekmektedir.

Burcu öğretmen çocuklara oyunu anlattıktan sonra müziği başlatmak üzere hoparlörlere doğru yönelmektedir:

	40 [05:59.9]	41 [06:06.0]
FC2(nv) [v]	<i>Zıplayarak sandalyeden kalkar ve zıplamaya devam eder.</i>	<i>Kalçasını sallar.</i>
FC2(co) [v]	<i>Müzik açılana kadar sabırsız ve heyecanlı görünür.</i>	<i>Müziğin ritmine uyarak.</i>
T [v]	Açıyorum.	
T(nv) [v]		<i>Müziği başlatır.</i>
T(co) [v]		
R(co) [v]		

Tablo 15. Video Transkript 4/1

Yukarıdaki kesitte Burcu öğretmen “Açıyorum” diyerek müziği az sonra başlatacak olduğunu çocuklara bildirmektedir. Burcu öğretmenin sözlerinin hemen ardından Aylin’in “zıplayarak” oturduğu yerden kalkması ve müzik başlayana kadar “zıplamaya devam etmesi” müziğin bir an önce başlamasını arzuladığı yönünde bir izlenim uyandırmaktadır. Aylin müzik eşliğinde dans ederek oynanan bu sandalye kapmaca oyunu için oldukça heyecanlı ve sabırsız olmalı ki Burcu öğretmen müziği başlatır başlatmaz “kalçasını sallamak” suretiyle ritme eşlik ederek dans etmeye başlamaktadır. Aylin’in vücut dilinden anlaşılacağı üzere kapalı oyun alanında gerçekleşen bu etkinlik onu oldukça keyifli hissettirmekte olup ilk kez bir etkinliğe böylesine bir sabırsızlık gösterdiği, heyecan duyduğu görülmektedir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin’in kendini neşeli ve mutlu hissettiği yönündeki görüşleri destekleyen bir başka kesit yer almaktadır. Aşağıdaki kesitte heykel oyunu oynanmaktadır. Burcu öğretmen çocuklardan şarkı süresince dans etmelerini, şarkıyı durdurduğunda ise bir heykel gibi sabit durmalarını istemektedir. Bu dakikalarda Aylin şimdiye kadar hiç olmadığı kadar mutlu görünmektedir:

	159 [26:28.4]	160 [26:40.1]
FC2(nv) [v]	<i>koşar. Gülererek ve zıplayarak etrafta koştu.rur. Olduğu yerde durur.</i>	
FC2(co) [v]	<i>Çok mutlu görünür.</i>	<i>Bir heykel gibi hareketsiz şekilde.</i>
R(co) [v]	<i>Şarkı devam eder.</i>	<i>Şarkı durur.</i>

Tablo 16. Video Transkript 4/2

Aylin “gülererek” ve “zıplayarak” etrafta koşturmaktadır. Aylin’in şarkı çaldığı sürece sergilediği vücut dili kendini mutlu ve keyifli hissettiği yönündeki görüşleri desteklemektedir. Aynı zamanda araştırmacının Aylin’in “çok” mutlu görüldüğünü aktarması da yapılan çıkarsamaları desteklemektedir. Öte yandan video kaydında geçen süreye bakıldığında yirmi altı dakika geçtiği görülmektedir. Aylin’in bunca süredir mutlu ve keyifli hissetmesi ve bu husustaki varsayımların aksi yönünde bir emareye rastlanmaması; ikircikli duygulardan epey uzak olduğunu göstermekte olup müziğe ve ritme kendini kaptırdığı bu nadide anlarda Aylin’in

duygu dünyasında kaygı ve endişelerin yer etmediği hatta belki de etkileşim kurma girişimine, türlü stratejilere başvurarak arkadaşlarının arasında kendine bir yer edinme uğraşına da ihtiyacı olmadan salt bir mutluluk deneyimlediği düşünülebilir.

5.1.4. Dördüncü Ay

5.1.4.1. Beşinci Video – Aylin Bahçede Oyunlar Oynuyor

16/01/2023

Yaş: 5.8

Araştırmacı 6. videoyu Aylin ve arkadaşlarının anaokulu bahçesinde serbest oyun oynadıkları esnada kaydetmektedir. Oldukça büyük bir alanı kaplayan anaokulu bahçesinde kaydedilen görüntüler incelendiğinde yalnızca Aylin ve sınıf arkadaşlarının değil anaokulundaki üç ayrı sınıfta eğitim alan çocukların da bahçede vakit geçirdiği görülmektedir. Video kaydı esnasında bahçede çok fazla çocuğun bulunması sebebiyle araştırmacı Aylin'i takip etmekte epey zorlanmaktadır. Aylin ile arasındaki mesafeyi korumaya çalışan araştırmacı, video süresince bahçenin çeşitli yerlerine koşturan Aylin'i uzak mesafeden kaydetmek durumunda kalmaktadır. Bahçedeki çocuk sayısının çokluğu sebebiyle de hareket halinde olan çocuklar sıklıkla kadrajın anlık olarak kapanmasına yol açmış olup anlamlı bir video kaydının alınamadığı ortaya çıkmaktadır. Aylin'in konuşmaları, yüz ifadeleri, mimikleri ve ne ile meşgul olduğu tam olarak anlaşılamadığı için ilgili videonun analizi yapılmayacaktır.

5.1.5. Beşinci Ay

5.1.5.1. Altıncı Video – Yarım Kalan Şarkılar

23/02/2023

Yaş: 5.8

Yedinci video kaydı incelendiğinde odak çocuk Aylin ve sınıf arkadaşlarının masalarında oturup birtakım etkinlik kağıtları ile ilgilendiği görülmektedir. Video kaydının ilerleyen dakikalarında Aylin, şarkılar söyleyerek etkinlik kağıtlarıyla meşgul olmakta, yer yer aynı masada oturduğu arkadaşlarıyla sohbet ederek çalışmasını sürdürmektedir. Aylin'in şarkı söylediği dakikalar, hissettiği duyguların anlaşılması açısından birer ipucu olarak ele alınabilir:

.. 70 [07:14.7]	
FC2 [v]	• • • Ağkadamım eş ağkadamım eş ağkadamım eşşeeek.
FC2(nv) [v]	Kısık bir ses tonuyla şarkı söyleyerek boyamasını yapmaya devam eder.
FC2(co) [v]	Keyifli olduğu anlaşılır.
R(co) [v]	

.. 71 [07:21.2]		72 [07:52.8]
FC2 [v]	Arkadaşlarıyla birlikte şarkı söyleyerek boyamasını yapar.	
FC2(nv) [v]	Gülümser, mutlu görünür.	
FC2(co) [v]	Duygu ve Nil de gülerek arkadaşım eşek şarkısını söyler.	
R(co) [v]		
G2 [v]		

Tablo 17. Video Transkript 6/1.

Yukarıdaki kesitlerde odak çocuk Aylin'in kısık bir ses tonuyla şarkı söylediği, o esnada Aylin ile aynı masada bulunan Nil ve Duygu'nun da Aylin'in söylediği şarkıya eşlik ettiği anlaşılmaktadır. Aylin'in "gülümsüyor" olmasından, Duygu ve Nil'in de "gülerek" şarkıya eşlik etmesinden; boyama yaparken keyifli ve mutlu oldukları anlaşılmaktadır. Masa başında gerçekleştirilen etkinliklerde yer yer Aylin'in odaklanmış bir şekilde yalnızca önündeki çalışma kağıdıyla ilgilendiği, durağan bir yüz ifadesiyle çalışmasını sürdürdüğü görülürken yukarıda yer alan kesitler Aylin'in iyiden iyiye sosyal etkileşiminin arttığını, bir yandan çalışmasını yaparken diğer yandan arkadaşlarıyla birlikte "keyifle" şarkılar söyleyerek mevcut çalışmasını daha eğlenceli hale getirip anaokulunda geçirdiği vakitlerin daha keyifli hale geldiği söylenebilir. Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin'in şarkı söylemek konusunda hissettiklerini açıkça dile getirdiği bir sekans yer almaktadır:

.. 84 [10:29.7]		85 [10:32.0]
FC2 [v]	• • Şarkı söyleğken kendimí.	• Çok iyi hissediyolum.
FC2(nv) [v]	Elini çenesine yaslar ve oturduğu yerde kıpırdanır.	Kadraja bir bakış atar.
FC2(co) [v]		

Tablo 18. Video Transkript 6/2

Aylin "Şarkı söylerken kendimi çok iyi hissediyorum" şeklinde bir cümle kurmaktadır. Aylin'in ifadelerinden yola çıkarak iki türlü varsayım ele alınabilir. İlk olarak Aylin'in o gün "kendini iyi hissettiği için" biliçdışsal biçimde şarkı söylemeye başladığı ve keyifli dakikalarını şarkı söyleme eylemiyle somut bir şekilde yansıttığı düşünülebilir. Diğer yandan Aylin'in oyunlar oynamak, koşmak, enerjisini boşaltmaya yarayacak türlü etkinlikler yapabilecekken masa başında etkinlik kağıtlarını doldurmaktan pek de keyif almadığı, belki de sıkıldığı, dolayısıyla da görece didaktik bu öğrenim yollarını kendince daha keyifli hale getirmeye çalışarak "kendini iyi hissetmek için" şarkı söylemeye ihtiyaç duyduğu varsayılabilir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Sema öğretmen ve Burcu öğretmen çocukların tamamladığı etkinlik kağıtlarını toplayıp bir yenisini dağıtmaktadır. Çocuklar Sema öğretmenin dağıttığı üçüncü etkinlik kağıdında “e” sesi ile başlayan hayvan isimlerini bulup resimleri eşleştirmekte, ardından diledikleri takdirde “e” sesi ile başlayan hayvanların resimlerini boyamaktadır. Video kaydının bu kısımlarında, Sema öğretmen etkinlik kağıdında yapılması gerekenleri anlatırken keçi resmini göstererek “eşek” olduğunu söylemekte ve bu esnada Aylin ve birkaç çocuğun bu duruma tepki gösterdiği anlar yer almaktadır:

	114 [14:31.2]	115 [14:35.6]	116 [14:39.3]
FC2 [v]			••Eşşek deyil keçii.
FC2(nv) [v]	Nil ile aynı anda ayağa kalkar. Sema öğretmenin yanına gid er. Öğretmenine bakar.		
T2 [v]			••Keçi mi?
T2(co) [v]			
R(co) [v]	Nil ayağa kalkar.	Nil Sema öğretmenin yanına gider.	
G2 [v]	••Öğretmenim eşşek diyiiel.	••Öğretmenim.	••Öğretmeneem o kéçi keççii.

	119 [14:48.5]	120 [14:52.8]
FC2(nv) [v]	Zıplayarak yürür.	Sandalyesine oturur.
T2 [v]	ama eşşege de benziyôo.	••Evet bence eşek n yse.
T2(nv) [v]		
T2(co) [v]	Canı oldukça sıkkin görünür.	
R(co) [v]		Çocuklardan birisi öğretmene eşeğin boynuzu olmadığını söyler.
G2 [v]		

Tablo 19. Video Transkript 6/3

Sema öğretmenin resimde yer alan “keçi” resmini “eşek” olarak yorumlaması üzerine yukarıda yer alan olaylar gelişmektedir. Aylin ve Nil yerinden kalkıp Sema öğretmenin yanına gitmekte, resimdeki hayvanın “keçi” olduğunu söylemektedir. Ancak Sema öğretmen yaptığı yanlış kabul etmek istemiyor olacak ki “Bence eşek, neyse” diyerek çocukları adeta geçiştirmekte, yanlış olduğu halde kendi fikrinde direnmektedir. Sema öğretmenin bu davranışı, belki de o anların kamera ile kayıt altına alınıyor olmasından dolayı sergilemiş olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Olasılıkla Sema öğretmen anlatmakta olduğu çalışmaya pek de ilgili olmasa gerek ki görsele yeterince dikkatli bakmamakta ve kendi söylediklerinin doğru olduğunu, çocukları yanlışla sürüklemek pahasına dayatmaktadır. Ancak çocukların yetişkinler gibi “yargılanma kaygısı” taşımadığı, doğru olanı savunmak konusunda yetişkinlerden daha cesur davrandıkları görülmektedir. Öyle ki çocuklardan birisi “eşeğin boynuzu olmadığını” söyleyerek açıkça kağıtta bir keçi görseli olduğunu ispat etmektedir. Bu yaşananların ardından

Sema öğretmen yaptığı yanlışlığın kayıt altına alınıyor olması konusunda öylesine kaygı duyuyor olmalı ki ilerleyen dakikalarda bir başka kesit dikkat çekmektedir:

.. 141 [16:23.4]	
FC2(nv) [v]	<i>Tekrar önüne döner ve yeni etkinlik kağıdına bakar.</i>
T [v]	Tıp.
T(nv) [v]	<i>Aylin'in olduğu masadaki çocuklara yeni etkinlik kağıdı</i>
T2 [v]	dinleyin artık. • • •Bák dinlemediğiniz için yanlış yapıyoruz herkes dinlesin.
R(co) [v]	<i>Sınıftaki gürültü azalır.</i>

Tablo 20. Video Transkript 6/4

Kesitin ilk kısmında Burcu öğretmen “Tıp” diyerek çocukların susmalarını istemekte, Sema öğretmen ise “Dinleyin artık” diyerek çocukların dikkatini çekmeye çalışmaktadır. Çocukları susturmaya ve sükuneti sağlamaya yönelik bu davranışların hemen ardından Sema öğretmenin “Dinlemediğiniz için yanlış yapıyoruz herkes dinlesin” sözleri oldukça dikkat çekicidir. Sema öğretmen az önce yaptığı yanlışlığı adeta çocuklara mal etmekte, onlar dinlemediği için yanlış yaptıklarını savunarak hatasına bir kılıf uydurmaktadır. Çocukların belki de hiçbir etkisi olmadığı halde Sema öğretmenin yaptığı yanlışlığı çocuklara mal etmesi neticesinde; “sınıftaki gürültü azalmakta”, Aylin “önüne dönüp kağıdına bakmakta”, şarkılar söylenmemekte ve etkileşimler son bulmaktadır.

Bu didaktik öğreti, sessiz bir şekilde bir süre daha devam etmektedir. Daha sonra Sema öğretmen akıllı tahtadan “e” sesi öğreniminin pekişmesi için birkaç eğitici oyun açmaktadır. Videonun bu dakikalarında Aylin’in sergilediği vücut dili etkinlikleri dahil olmakta isteksiz hissettiği yönünde güçlü ipuçları içermektedir:

.. 57 [05:12.2] 58 [05:20.3]	
FC2(nv) [v]	Başını masaya koyar. Başını masadan kaldırır ve akıllı tahtaya bakar.
FC2(co) [v]	Sıkılğan görünür. Durağan bir yüz ifadesiyle.
T2(co) [v]	Başka bir etkinlik bulmaya çalışır.
R(co) [v]	Çocuklar başka etkinlik istediklerini söyler.

Tablo 21. Video Transkript 6/5

Aylin’in sanki uyumak ister gibi başını masaya koyması kendini keyifli hissetmediğini gösteren bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Şarkılar söyleyerek, gülererek ve arkadaşlarıyla sohbet ederek başladığı bu etkinlik, öğretmenlerin çocuklara sessiz olmaları yönünde yaptıkları uyarılar neticesinde son bulmakta, öğretmenlerin arzuladığı sessizlik adeta Aylin’in mutluluğuna gölge düşürmektedir.

5.1.6. Altıncı Ay

5.1.6.1. Yedinci Video – Av ve Avcı

07/03/2023

Yaş: 5.8

Araştırmacı sekizinci videoyu çocuklar anaokulunun bahçesinde oyun oynarken kayıt altına almıştır. İlgili video kaydına bakıldığında kız ve erkek çocukların ilk kez yakın temaslarda bulunarak oyunlar oynadığı görülmektedir.

Sekizinci video kaydında öne çıkan ilk kısım aşağıda yer almaktadır:

	31 [05:18.0]	
FC2(nv) [v]	Zeynep, Fatma ve Duygu ile birlikte bahçede erkek çocukların ardından koşar.	
FC2(co) [v]	Oldukça keyifli görünür.	
R(co) [v]	Hep birlikte erkek çocukları kovalarlar.	Kızlar sık sık kahkaha atar, keyifli görünürler.

Tablo 22. Video Transkript 7/1

Aylin, Zeynep, Fatma ve Duygu'nun sınıfındaki bazı erkek arkadaşlarını kovalamak suretiyle arkalarından koştukları görülmektedir. Aylin ve diğer kız çocukları, erkek arkadaşlarını kovalamaktan oldukça keyif alıyor olmalı ki araştırmacı sık sık “kahkaha” attıklarını aktarmaktadır. İlerleyen kesitlere bakıldığında çocukların oynadığı bu kovalamaca oyununun hırs, intikam gibi çetrefilli duyguların da içinde barındırdığı anlaşılmaktadır:

	48 [10:24.2]
FC2 [v]	•Gösteririm şimdi.
FC2(nv) [v]	Ayağa kalkar ve Deniz'e doğru koşup onu kovalamaya başlar. Deniz'i kolundan tutup sarsar.
FC2(co) [v]	Fatma'nın intikamını almak ister gibi. Hırpalılar gibi görünür.
R(co) [v]	Merve de Fatma'nın yanından ayrılır ve Deniz'i kovalar.

Tablo 23. Video Transkript 7/2

Kısa bir süre önce Deniz Fatma'yı kovalamaktadır. Koştuğu süre boyunca yorulan ve bitkin düşen Fatma bir banka oturmakta Aylin ve Merve onun yanına gitmektedir. Bu esnada aralarında geçen konuşmalar anlaşılmamakla beraber, Aylin'in “Gösteririm şimdi” dedikten hemen sonra Deniz'i kovalamaya başlamasından; Fatma'yı kovaladığı, belki de onun bitkin düşmesine neden olduğu için anaç bir güdüyle sanki onun hakkını savunmak, intikamını almak, onu korumak istercesine Deniz'i kovaladığı görülmektedir. Aylin'in korumacı bir içgüdüyle sergilediği davranışına Merve de ortak olmakta, o da Deniz'in peşine takılarak yakalamaya

çalışmaktadır. Aylin çok geçmeden Deniz'i yakalamakta ve arzuladığı intikam duygusuna erişmek maksadıyla Deniz'i "kolundan tutup sarsmak" suretiyle hırpalamaktadır. Kız ve erkek çocuklarının birbirini kovalamak, yakalamak ve yer yer çimlerin üzerinde boğuşarak oynadıkları bu oyuna ilk tepkiyi Burcu öğretmen göstermektedir:

56 [11:45.4]	
FC2(nv) [v]	Öğretmenine bakıp ayağa kalkar.
FC2(co) [v]	
T [v]	•••Çocuklâar savaşmadan oynuyoruz.
T(nv) [v]	Hafif kızgın bir ses tonuyla konuşur.
R(co) [v]	

Tablo 24. Video Transkript 7/3

Burcu öğretmenin çocukların birbirlerini kovaladıkları, yakaladıklarında birbirlerini sarstıkları, yer yer çimlerde boğuştukları bu oyunu bir "savaş" olarak nitelediği görülmektedir. Çocukların adeta "savaşırçasına" oynadıkları bu oyunu dışardan izleyen Burcu öğretmen "hafif kızgın bir ses tonuyla" uyarmak ve bu oyuna bir son vermelerini istemektedir. Bu esnada öğretmene bakan Aylin'in ise uyarı esnasında hemen ayağa kalkması uyarıyı dikkate alıp bu oyuna son vermeye çalıştığı izlenimi uyandırmaktadır. Ancak Burcu öğretmenin uyarısından bir süre sonra çocuklar bu savaşı andıran oyuna devam etmektedir.

Bir süre sonra çocukların bu oyunu oynamaya devam ettikleri gözlemlenmektedir. Aşağıda yer alan kesitte Zeynep ve Salih arasında bir arbede yaşanmaktadır. Bu duruma tanık olan Aylin, belki de Zeynep'i korumak isteyerek Salih'e doğru koşup onu yakalamakta ve Zeynep'ten uzaklaştırmaya çalışmaktadır:

84 [17:10.2]	
FC2(nv) [v]	Kollarıyla Salih'in belini sarar.
FC2(co) [v]	Salih'i Zeynep'ten ayırmaya çalışarak.
T [v]	•••Sáliih...Sáálih gél.
T(co) [v]	Aylin ve Salih arasındaki yakınlığı sonlandırmak maksadıyla Salih'i yanına çağırır.
R(co) [v]	Salih Burcu öğretmenin yanına gider.

Tablo 25. Video Transkript 7/4

Aylin Zeynep'i "korumaya" çalışırken kollarını "Salih'in beline sararak" sıkı sıkıya tutmaktadır. Çocukların birbirlerine karşı olan bu yakın teması dizginlemek konusunda ilk uyarısı yeterli olmayan Burcu öğretmen ikinci bir uyarıda bulunmak ihtiyacı hissetmektedir. Burcu öğretmen bu kez Aylin ve Salih'in birbirleriyle olan yakın temasını sonlandırmak maksadıyla Salih'i yanına çağırılmaktadır. Salih de Burcu öğretmenin sözleri üzerine oradan uzaklaşmakta ve çocukların birbirleriyle olan teması son bulmaktadır.

Çocukların defaten uyarı almasına karşın birbirleriyle oldukça yakın ve samimi bir ilişki içinde bulunmalarının ilgili video kaydını öne çıkaran en önemli husus olduğu söylenebilir. Öğretmen tarafından da fark edilen bu yakınlık iyiden iyiye artmakta ve müdahale gereksinimi doğurmaktadır. Çocukların oynadığı bu “savaş” benzeri oyun Burcu öğretmenin iki kez müdahale etmiş olmasına karşın ilk fırsatta devam etmektedir:

.. 96 [21:19.4]	
FC2 [v]	• • • Áslâan... Áslâaan... yardım et áslaaân.
FC2(nv) [v]	<i>Gülerek yavaş adımlarla el bileklerini bükerek bahçede koşar.</i>
FC2(co) [v]	<i>Aslanı canlandıran Duygu'dan yardım isteyerek, bir prenses edasıyla Ege'den kaçır.</i>
T(nv) [v]	
T(co) [v]	
R(co) [v]	<i>Kızlar ve erkekler arasında kovalamaca devam eder. Ege Aylin'i kovalar.</i>

Tablo 26. Video Transkript 7/5

Yukarıdaki kesit birden fazla çarpıcı noktayı içermektedir. Kız ve erkek çocuklar birbirlerini kovalamaktan ve birbirleriyle temas halinde olmaktan öylesine haz duyuyor olmalı ki Burcu öğretmenin yaptığı iki uyarıya rağmen oyunu sürdürdükleri görülmektedir. Öte yandan Aylin'in bu oyun esnasında “yavaş adımlarla” ve “el bileklerini bükerek” Ege'den kaçtığı anlarda araştırmacı Aylin'in koşarken sergilediği davranışları “bir prenses edasıyla” diyerek betimlemektedir. Araştırmacının betimlemeleri ve Aylin'in vücut dili, oldukça feminen bir duruşu çağrıştırmaktadır. Daha önce araştırmacının Aylin'e ilişkin betimlemelerinde böyle bir vurguya yer vermediği düşünüldüğünde, Aylin'de gözlemlenen feminen tavır ve davranışların karşı cinsiyetteki arkadaşlarıyla oynamaya başladığı anlarda ortaya çıkmış olması dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra Aylin'in “yavaş adımlarla” koşuyor olması belki de gerçek anlamda kaçmaktan öte, Ege tarafından yakalanmak arzusu duyumsuyor olabileceği varsayımını da beraberinde getirmektedir. Aylin'in yüzündeki “gülümseme” ise Ege'nin onu kovaladığı anlarda keyifli olduğunu hissettirmekte olup; birkaç kesit önce Fatma'nın “intikamını almak ister gibi” büyük bir hırsıyla Deniz'i kovaladığı anlarda hissettiği duygulardan oldukça uzak olduğunu düşündürmektedir. Yukarıdaki kesitte yer alan Aylin'in sözlü ifadeleri, oynadıkları oyuna ilişkin bir başka ipucu sunmaktadır. Aylin “Aslan, aslan, yardım et aslan” diyerek Ege'nin onu yakalamaması için Duygu'dan yardım istemektedir. Aylin'in canlandırdığı role ilişkin bir bilgi yer almamakla beraber tavır ve davranışları ürkek, “avcı”sından kaçmaya çalışan küçük bir “ceylanı” anımsatmaktadır. Avcısından kaçan “feminen ceylan” bir yandan yakalanmaktan korkmakta bir yandan da ormanın kralı rolünü canlandıran “aslan” yani Duygu'dan yardım istemektedir. Sekizinci video kaydında yer yer avlayan ve avlananların değiştiği görülse de oyunun av-avcı kurgusunda geliştiği, türlü güç unsurları içerdiği

söylenbilir. Öyle olmalı ki video kaydının ilerleyen bir başka kısmında ürkek bir “ceylan” olan Aylin tıpkı Fatma’yı korumaya çalışan avcı gibi tekrar avlayan rolüne bürünmektedir:

.. 92 [20:47.2]	
FC2(nv) [v]	<i>Yere oturur ve Mete'yi çekiştirir.</i>
FC2(co) [v]	<i>Adeta bir avcı gibi Mete'yi tutar ve bırakmaz.</i>
R(co) [v]	<i>Fatma Mete'yi tutar ve tüm kızlar Mete'yi çekiştirerek yere yatırır bir arbeye meydana gelir.</i>

Tablo 27. Video Transkript 7/6

Yukarıdaki kesit bu kez Aylin tarafından yakalanan ve diğer avcılarının (kız çocuklarının) yardımıyla bir kurban gibi “yere yatırılıp çekiştirmek” suretiyle hırpalanan Mete’nin av olduğu anları nitelenmektedir. Videoda yalnızca birkaç dakika geriye gidildiğinde; Aylin savunmasız bir ceylan gibi avcısından kaçan ürkek avı andırırken bu kez kurbanını yere sermeyi başarmış bir avcıyı anımsatmaktadır.

Güç dengelerinin dakikalar içerisinde değiştiği, çocukların türlü denklemler içinde farklı roller benimsediği bu oyunda üçüncü bir uyarı ile tekrar güç dengeleri ortadan kalkmaktadır:

.. 93 [20:56.0]	
FC2(nv) [v]	• • • <i>Háyır hayır birbirimize tekme atmıyoruz...</i> <i>Hızlı adımlarla kızların yanına gelir.</i> <i>Panik ve kaygılı görünür.</i>
FC2(co) [v]	
T2 [v]	
T2(nv) [v]	
T2(co) [v]	
R(co) [v]	

Tablo 28. Video Transkript 7/8

İlgili kesitte çocuklara yönelik uyarı bu kez Sema öğretmen tarafından yapılmaktadır. Sema öğretmenin “hızlı adımlarla” kızların yanına gittiği “Hayır, hayır birbirimize tekme atmıyoruz” diyerek çocukların oynadığı oyunu sonlandırmaya çalıştığı görülmektedir. Sema öğretmenin panik ve kaygılı hissediyor olacak ki “hızlı” davranmaya çalışmakta, olasılıkla o esnada kızlar tarafından yere serilen Mete’nin zarar görmesinden endişe etmektedir. Sema öğretmenin “tekme atmıyoruz” şeklindeki uyarısına bakıldığında ilgili kesitin gerçekten endişe uyandırdığı, bir oyun olmaktan çıkıp adeta gerçek bir av-avcı senaryosuna dönüştüğü hissedilmektedir. Sema öğretmenin bu uyarı esnasında Burcu öğretmen gibi yalnızca uzaktan seslenmek yahut “avlananı” oradan uzaklaştırmak ile kalmayıp direkt çocukların yanına giderek bir müdahalede bulunması çocuklar üzerinde etki uyandırmış olmalı ki oyun üçüncü uyarının ardından sonlanmaktadır.

5.1.6.2. Sekizinci Video – Bilge Aylin’i Öpüyor

23/03/2023

Yaş: 5.9

Araştırmacı video kaydını almaya başladığında odak çocuk Aylin, Nil ve Zeynep ile birlikte sınıfın ortasında duran halının üzerinde oturmaktadır. Zeynep, pembe renkli büyükçe bir oyuncak araba ile oynamakta Aylin ise bu pembe renkli oyuncak arabayı seyretmektedir:

7 [01:02.1]	
FC2(nv) [v]	<i>Pembe renkli oyuncak arabayı seyreder ve dizlerinin üzerinde yürüyerek pembe arabanın olduğu yöne doğru ilerler.</i>
FC2(co) [v]	<i>Pembe renkli araba ile oynamak istediği anlaşılır, arabaya yakın olmak ister.</i>
R(co) [v]	<i>Zeynep, Nil ve Aylin’in yanına gider oyuncak arabayı çekip alır ve halının bir başka tarafına koyar.</i>

Tablo 29. Video Transkript 8/1

Araştırmacı Aylin’in “pembe renkli arabayı seyrettiği” ve “pembe arabanın olduğu yöne doğru” ilerlediğini aktarmaktadır. Aylin’in bakışlarının pembe arabanın üzerinde olması ve arabayı seyrederken arabaya doğru ilerlemesi bu pembe renkli araba ile oynama isteği hissettiğinin ipuçları olarak değerlendirilebilir. Araştırmacının Aylin’e ilişkin “arabaya yakın olmak ister” şeklindeki ifadeleri, bu araba ile oynamayı arzuladığı yönündeki görüşleri desteklemektedir. Video kaydının ilerleyen kısımlarında Nil halının üzerine hızlı manevralar yaparak pembe araba ile oynamaktadır. Bu kesitlerde Aylin’in pembe araba ile oynamak istediği yönündeki görüşleri güçlendiren emareler yer almaktadır:

12 [01:32.7]	
FC2(nv) [v]	<i>Ayağa kalkar ve Nil’e doğru koşar. Yere oturur ve tekrar ayağa kalkıp gülerek Nil’in peşinden gider.</i>
FC2(co) [v]	<i>Daha çok arabaya yetişmeye çalışır gibi görünür.</i>
R(co) [v]	<i>Nil keyifle arabayı sürmeye devam eder.</i>

14 [01:46.7]	15 [02:04.4]
FC2(nv) [v]	<i>Dizlerinin üzerinde yükselir ve Nil’in arabayı sürmesini izler. Ayağa kalkıp Nil’in arkasından koşar.</i>
FC2(co) [v]	<i>Üzgün görünür. Oyuncak arabaya yakın olmak arzusuyla.</i>
R(co) [v]	<i>Nil oyuncak arabayı sürmeye devam eder. Nil olduğu yere oturur ve Zeynep’e hitaben konuşur.</i>
G2 [v]	<i>•••() getirsenê.</i>

16 [02:09.8]	
FC2(nv) [v]	<i>Koşup masanın altından sarı kutuyu alır Nil ve Zeynep’in yanına gider.</i>
FC2(co) [v]	<i>Oyunlarına dahil olmak isteyerek Nil’in talebini bir çırpıda yerine getirir.</i>
R(co) [v]	<i>Nil’in Zeynep’ten istediği şeyi Aylin getirir.</i>
G2 [v]	

Tablo 30. Video Transkript 8/2

Yukarıdaki kesitlerde Nil'in pembe renkli oyuncak araba ile oynadığı görülmektedir. Nil oyuncak arabayı halının üzerinde sürerken, Aylin Nil'in arkasından koşmakta, arabayı hangi yöne sürerse o yöne doğru hareket ettiği görülmektedir. Aylin'in vücut dilinden açıkça pembe renkli arabaya ilgi duyduğu hissedilmektedir. Ancak çok kısa bir süre sonra Aylin'in yüzünde "üzgün" bir ifade olduğu, yine de Nil'in peşinden koşmaya devam ettiği görülmektedir. Olasılıkla Aylin bu pembe renkli araba ile oynamak için yoğun bir arzu duyumsamakta ve tıpkı Nil gibi "keyifle" o arabayı sürmek istemektedir. Ancak Nil Aylin'in de araba ile oynamak istediğini fark etmiyor olacak ki bir türlü o oyuncağa erişemiyor olmak Aylin'i üzmemekte, sahip olamadığı o pembe arabanın hüznünü hissetmektedir. Aylin pembe arabayı izleyerek peşinden koşarken, Nil Zeynep'e yönelip bir şey "getirmesini" istemektedir. Nil'in ne istediği video kaydında anlaşılamadığı için yazıya dökülememiştir. Ancak Aylin bu anları kaçırılmayacak bir fırsat olarak görmüş olmalı ki Nil'in Zeynep'e hitaben söylediği sözlerin hemen ardından yerinden kalkmakta, "koşarak" masanın altındaki sarı kutuyu getirmekte ve adeta "o araba ile oynamak için her şeyi yapabileceğini" göstermektedir. Bu hususta Nil'in Zeynep'ten, Aylin'in koşarak getirdiği o sarı kutuyu istediği varsayılmaktadır. Nitekim Aylin kutuyu alıp doğrudan Nil ve Zeynep'in yanına gitmektedir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin'in hayalini kurduğu pembe araba ile oynama fırsatına erişemediği görülmektedir. Nil pembe renkli arabayı sürmeye devam ederken, Zeynep ve Aylin kendi aralarında bir başka oyun oynamaya başlamaktadır. Zeynep, Aylin'in getirdiği sarı kutunun içine oturmakta, Aylin ise parkenin üzerinde kutuyu kaydırarak Zeynep'i karlı bir zeminde kızakla kaydırır gibi sürüklemektedir. Fakat bu oyun Aylin için yeterince keyifli olmamalı ki bakışlarını hala pembe arabadan ayırmamaktadır. Diğer taraftan Nil ise Aylin ve Zeynep'in oyununa karşı bir ilgi duymaktadır:

..	20 [02:26.9*]	21 [02:40.5]
FC2(nv) [v]		<i>Gülümseyerek pembe oyuncak arabaya bakar.</i>
FC2(co) [v]		<i>Nihayet pembe renkli oyuncak araba ile oynama fırsatı bulur.</i>
R(co) [v]		<i>Nil sarı kutunun içine oturan Zeynep'i itmek istediğini söyler.</i>
G2 [v]		<i>• • •Bén ittirséem?</i>
..	22 [02:44.9]	
FC2(nv) [v]		<i>Güler hızlıca pembe oyuncak arabaya uzanır ve çabucak zeminde sürmeye başlar.</i>
FC2(co) [v]		<i>Oldukça mutlu görünür.</i>
R(co) [v]		<i>Nil Zeynep'in oturduğu sarı kutuyu zeminde kaydırarak Zeynep'i sürükler.</i>
G2 [v]		

Tablo 31. Video Transkript 8/3

Nil “Ben ittirsem?” diyerek aslında bir soru yöneltmekte, Aylin’in yerine geçip Zeynep’in içine oturduğu kutuyu sürüklemek istediğini ifade etmektedir. Bu teklif Aylin’in keyfini yerine getirmiş olacak ki “gülümseyerek” pembe arabaya bakmaktadır. Aylin’in duyduğu üzüntünün arzusuna ulaşma ihtimaliyle birlikte son bulduğu, o pembe arabaya ulaşmanın yüzündeki hüznü an be an yok ettiği anlaşılmaktadır.

23 [03:14.0]	
FC2(nv) [v]	<i>Nil'e bakar ve gülerek tekrar arabaya bakar.</i>
FC2(co) [v]	
R(co) [v]	<i>Nil tekrar oyuncak arabayı almak ister.</i>
G2 [v]	• • • Tamâm yér deǵıştirelím.

24 [03:17.1]	25 [03:25.7]
FC2(nv) [v]	<i>Hızlı hızlı oyuncak arabayı halının üzerinde sürmeye devam eder.</i>
FC2(co) [v]	<i>Nil'e pembe arabayı vermeden önce son ana kadar doyasıya arabayı sürmeye çalışır.</i>
R(co) [v]	<i>Nil oldukça yüksek bir ses tonuyla konuşur bir an önce Aylin'in arabayı ona vermesini isteyerek.</i>
G2 [v]	• • • Deǵış...deǵışcééz...deǵışícééz hadé.

Tablo 32. Video Transkript 8/4

Aylin “nihayet” arzuladığı pembe araba ile oynama fırsatını yakalamaktadır. “Gülerek” pembe arabayı halının üzerinde sürüklemesinden Aylin’in oldukça mutlu ve neşeli olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Aylin’in keyifli dakikaları Nil’in “Tamam yer deǵıştirim” şeklindeki sözleriyle son bulmaktadır. Aylin tekrar pembe araba ile vedalaşmak zorundadır. Pembe araba ile oynarken geçirdiği o keyifli birkaç dakika Aylin’e yetmemiş olacak ki Nil’in tekrar pembe arabayı istemesinin ardından Aylin “hızlı hızlı” oyuncak arabayı halının üzerinde sürmeye devam etmekte, sanki kulağında çalan veda çanlarını duymazdan gelerek son ana kadar pembe araba ile vedalaşmak istemediği hissedilmektedir:

Pembe arabanın etrafında gelişen tüm olaylar bu arabanın neden kıymetli olduğunu düşündürmekte ve belli başlı soru işaretleri oluşturmaktadır. Aylin’in bulunduğu sınıfta türlü oyuncaklar ve çok sayıda oyuncak araba varken özellikle bu arabanın çocuklar üzerinde ilgi uyandırması dikkat çekicidir. Nitekim sınıfta bulunan diğer hiçbir oyuncak arabaya böylesi bir ilgi daha önce görülmemiştir. Bakıldığında diğer arabalardan farklı olan en belirgin özelliği bahsi geçen arabanın pembe renkli olmasıdır. Bu pembe renkli oyuncak arabanın, kız çocukları -özellikle de Aylin- tarafından açıkça daha değerli ve daha kıymetli olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada bazı renklerin bazı çocuklar tarafından daha çok sevildiği, bazı renklere daha fazla değer atfedildiği düşünülebilir. Öyle ki mavi yahut pembe renklere özel bir yakınlık hissedip herhangi birine daha çok değer atfedeceğimiz şekilde genetik kodlarla dünyaya gelmediğimiz göz önüne alındığında, bazı renklere atfedilen değer toplumsal kalıplar ile gün yüzüne çıktığı

düşünülebilir. Doğum anından itibaren toplumda erkek çocukları için mavi renkte kız çocukları için ise pembe renkte materyallerin tercih edilmesi belki de dolaylı olarak çocukların kendileri için uygun görülen renkleri “sevme” eğilimi göstermesiyle ilişkilendirilebilir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Duygu ve Yaman traktörler hakkında yaptıkları araştırmaları arkadaşlarıyla paylaşmak üzere hazırlık yapmaktadır. Burcu öğretmenin çeşitli traktör resimlerini panoya yapıştırmasının ardından Duygu ve Yaman yarım daire biçiminde sıralı sandalyelerde oturan arkadaşlarının karşısında, panonun ise hemen yanına duran bir masada yerini almakta, öğrendikleri bilgileri diğer çocuklar ile paylaşmaya başlamaktadır. Bu dakikalarda Aylin’in sıkılgan tavırları dikkat çekmektedir:

.. 102 [27:07.9] 103 [27:19.1]	
FC2(nv) [v]	<i>Esner ve bakışlarıyla Zeynep'i takip eder.</i>
FC2(co) [v]	<i>Arkadaşlarının traktörler hakkında yaptıkları konuşmaları dinlemiyor gibi görünür.</i>
R(co) [v]	<i>Zeynep yerinden kalkar ve Burcu öğretmenin yanına gider.</i>
G1 [v]	

114 [32:46.3] 115 [33:09.9]	
FC2(nv) [v]	<i>Esner, sweatshirtünü dizlerinin üzerine geçirir.</i>
FC2(co) [v]	<i>Oldukça sıkılgan görünür.</i>
T2(co) [v]	<i>Traktörler hakkında konuşması için bir kez daha Duygu'ya söz hakkı verir.</i>
R(co) [v]	<i>Duygu tekrar trakörler hakkında birkaç cümle kurar.</i>

Tablo 33. Video Transkript 8/5

Yukarıda Duygu ve Yaman’ın traktörler hakkında sunum yaptığı dakikalardan iki ayrı kesit yer almaktadır. Kesitlerin her ikisinde de Aylin’in “esnediği”, hemen yanında oturan Zeynep’i “bakışlarıyla takip ettiği”, “sweatshirtünü dizlerinin üzerine geçirerek” çekiştirdiği dolayısıyla o esnada gerçekleşen sunuma bir hayli ilgisiz ve ruhen uzak olduğu anlaşılmaktadır. Aylin’in davranışlarından, traktörler hakkında yapılan sunumu belki de dinlemediği ve sıkılıyor olduğu hissedilmektedir. Aylin yaklaşık on beş dakika süresince sunuma ilişkin ilgisizliğini sürdürmektedir. Neredeyse on beş dakika sonra sınıf öğretmenleri çocuklara teker teker söz hakkı vermekte, aktarmak istedikleri bilgiler varsa onlara fırsat tanımaktadır. Söz sırası Aylin’e geldiğinde Aylin hiçbir sözlü ifade sarf etmeyip sessizce beklemektedir. Sema öğretmen Aylin’in sessizliğinin ardından belki de onu konuşmaya teşvik etmeyi amaçlayarak Aylin’e bir soru yöneltmektedir:

.. 170 [45:19.8]	
FC2(nv) [v]	<i>...tekrar Sema öğretmene bakar.</i>
FC2(co) [v]	
T2 [v]	• • •Aylin bize araştırmalar yapmamış mı ?

.. 171 [45:22.3]	
FC2(nv) [v]	<i>Dudaklarını tekrar ağzının içine doğru kıvrır ve dudaklarını sıkıştırır.</i>
FC2(co) [v]	<i>Cevap vermeden bekler.</i>
T2 [v]	
R(co) [v]	<i>Ege, Zeynep o kadar çok konuştu ki Aylin'in anlatacağı bir şey kalmadı der.</i>
B2 [v]	<i>• • •Zéynep konuştu çok.</i>

Tablo 34. Video Transkript 8/6

Sema öğretmeninin “Aylin bize araştırmalar yapmamış mı?” şeklinde yönelttiği sorunun Aylin’i konuşmaya teşvik etmeye yönelik bir girişim olduğu düşünülebilir. Ancak hali hazırda sessizce oturmasından konuşmaya istekli olmadığı anlaşılan Aylin’in bu ifadelerin ardından da “cevap vermeden beklemesi” Sema öğretmeninin girişiminin başarıya ulaşmadığını göstermektedir. Öte yandan kendini keyifli hissettiğinde ve mutlu olduğunda uzun tümceler kuran Aylin’in şu anki sessizliği kendini keyifli hissetmediğini, o etkinliğe katılım göstermek istemediğini, belki de topluluk önünde söz hakkı alıp konuşmak konusunda çekinceleri olduğunu gösteriyor olabilir. Diğer yandan Sema öğretmeninin o esnada sessiz kalan Aylin’e karşı sarf ettiği “Bize araştırmalar yapmamış mı?” sözlerinin bir nebze yargılayıcı olduğu hissedilmektedir. Aylin’in söz konusu bir topluluğa hitaben konuşmak olduğunda endişeli ve kaygılı bir ruh haline büründüğü varsayıldığında bu etkinliğe dahil olmak konusunda isteksizliği belirgin biçimde hissedilirken Sema öğretmen Aylin’in sessizliğini “araştırma yapmamış” olmakla ilişkilendirmekte ve adeta Aylin’i zan altında bırakmaktadır. Bilakis Aylin’in “dudaklarını ağzının içine doğru kıvrırmak” suretiyle dudaklarını sıkıştırmasından gergin ve endişeli olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Aylin’in süregelen sessizliğinin ardından sınıf öğretmenleri bir başka çocuğa söz hakkı tanımaktadır. Çocuklar dakikalar boyunca traktörler hakkında sohbet etmekte Aylin ise yer yer kıyafetiyle ilgilenip yer yer sağındaki ve solundaki arkadaşlarıyla sohbet etme girişiminde bulunmaktadır. Video kaydının sonlarına doğru geldiğinde Aylin’in hemen solunda oturan Bilge’nin Aylin’i öpmeye çalıştığı anlar dikkat çekmektedir. Aylin bir süre gülerek Bilge’yi kendinden uzaklaştırmaya çalışmakta ancak Bilge gülerek Aylin’e yaklaşmaya devam etmektedir. Bu durum karşısında Aylin, o esnada yerinde olmayan Zeynep’in sandalyesine oturmaktadır:

.. 199 [53:31.6]	
FC2(nv) [v]	<i>Gülerek Zeynep'in boş olan sandalyesine oturur.</i>
FC2(co) [v]	<i>Bilge'den uzaklaşmaya çalışarak.</i>
R(co) [v]	<i>Bilge dudaklarını büzüştürüp öpmek ister gibi Aylin'e doğru yaklaşır.</i>

	200 [53:33.5]	201 [53:36.5]
FC2(nv) [v]	Gülerek Sema öğretmene bakar.	
FC2(co) [v]		
T2(co) [v]	Çocuklarla öküpler hakkında sohbet eder.	
R(co) [v]	Bilge Aylin'in sandalyesine oturur ve tekrar ona yakınlaşmaya çalışır.	

Tablo 35. Video Transkript 8/7

Video kesitinde Aylin'in hemen sağ yanında oturan Zeynep'in sandalyesine oturmadığı görülmektedir. Aylin Bilge'nin ona karşı gösterdiği temas girişiminden bir nebze rahatsızlık hissetmiş olacak ki “gülüyor” olmasına karşın Zeynep'in sandalyesine oturarak Bilge ile arasında bir sandalye kadar mesafe koymaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Ancak Bilge belki de Aylin'in o esnada gülüyor olmasından yola çıkarak bunu bir tür oyun olarak yorumlamakta ve Aylin'i öpme girişimlerini sürdürmektedir. Öyle olmalı ki Aylin'in Zeynep'in sandalyesine oturmasının ardından Bilge de Aylin'in sandalyesine oturmakta, aralarındaki mesafeyi yeniden azaltmaktadır.

Bilge'nin Aylin'e yönelik temas ve yakınlık girişimlerinin iyiden iyiye Aylin'i rahatsız ettiği, aşağıda yer alan kesit ile bir kez daha hissedilmektedir:

	205 [54:35.8]	206 [54:39.3]
FC2 [v]	•••Ehîhîh bēni öpmeye çalışıyo bû.	
FC2(nv) [v]	Güler koluyla Bilge'nin yüzünü iter.	
FC2(co) [v]	Merve'ye söyler.	
R(co) [v]	Merve Bilge'ye bakar.	Merve elini Bilge'ye doğru uzatıp onu itmeye çalışır.

Tablo 36. Video Transkript 8/8

Aylin “gülüyor” olmasına karşın Bilge'nin yüzünü “itmek” suretiyle kendinden uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra Merve'ye yöneldiği ve “Beni öpmeye çalışıyor bu” diyerek hissettiği rahatsızlığı dile getirdiği görülmektedir. Aylin'in Merve'ye hitaben sarf ettiği sözlerden, Bilge'yi kendinden uzaklaştırmak hususunda sonuç elde edemediği ve dolayısıyla Merve'nin yardımına başvurduğunu göstermektedir. Merve ise Bilge'yi “itmeye çalışarak” Aylin'den uzaklaştırmaya çalışmakta ancak başaramamaktadır:

	211 [55]
FC2(nv) [v]	Bilge'yi dirseğiyle itmeye devam eder ve Sema öğretmene bakar.
FC2(co) [v]	Durağan bir yüz ifadesiyle.
R(co) [v]	Bilge, başını Aylin'in omzuna yaslayarak, neredeyse yüzleri birbirine temas edecek kadar, yakınlaşır.

	211 [55:33.5]	212 [55:47.5]
FC2 [v]		
FC2(nv) [v]	<i>Parmak kaldırır.</i>	
FC2(co) [v]	<i>Adeta Bilge'den kurtulmak için bir şeyler anlatmak ister.</i>	
R(co) [v]	<i>Öğretmenler Aylin'e söz hakkı tanır.</i>	
FC2 [v]	• • • Tlaktölelin alkasına bih' kassa takk'kíp... talladaki sebzeleli toplayabililiz.	
FC2(nv) [v]	<i>Panoya yaklaşıp traktör resmini işaret eder.</i>	
FC2(co) [v]	<i>Ağır aksak, duraksayarak konuşur.</i>	
R(co) [v]		
G4 [v]		

Tablo 37. Video Transkript 8/9

Aylin Bilge'yi itmekte, ondan uzaklaşmak maksadıyla yerini değiştirmekte, son olarak da Bilge'nin onu öpmeye çalıştığını Merve'ye söyleyerek bu durumun son bulması için türlü çareler aramaktadır. Merve'nin Bilge'yi Aylin'den uzaklaştırmak için itmeye çalışması da işe yaramamış olacak ki Aylin adeta Bilge'den “kurtulmak” için türlü yollar aramakta yeni stratejiler geliştirmeye çalışmaktadır. Yukarıdaki kesitlerin ilkinde Aylin'in yüzündeki tebessümün yerini “durağan” bir ifade aldığı görülmektedir. Aylin'in durağan yüz ifadesi, Bilge'nin ısrarla onu öpme ve yaklaşma eğiliminin iyiden iyiye canını sıkmaya başladığını gösteren güçlü ipuçlarından birisi olmaktadır. Bu esnada Bilge ile göz temasında da bulunmayan Aylin bir yandan “dirseğiyle iterek” Bilge'yi durdurmaya, sınırlarını korumaya çalışmaktadır. Ancak Bilge sınır tanımıyor olacak ki Aylin son çare olarak “parmak kaldırmak” suretiyle söz hakkı istemekte ve traktörler hakkında konuşmak için panoya yönelmektedir. İlgili kesit video kaydının başlarında traktörler hakkında konuşma isteği göstermeyen Aylin'in sessizliğini, sunuma olan ilgisizliğini yeniden öne çıkarmaktadır. Bir süre önce konuşmaktan kaçınan, arkadaşları sunum yaparken ilgisiz davranışlar sergileyen Aylin bu kez kendi iradesiyle traktör resimlerinin olduğu panoya gidip bir şeyler anlatmak istemektedir. İlgili kesitlerde Aylin'in girişken, yapılan sunuma karşı ilgili ve konuşmaya istekli duruşu öne çıksa da bu şekilde yorumlanmadan önce altında yatan nedenler düşünülmelidir. Bilge Aylin'in sınırlarını ihlal etmiş ve Aylin'i öylesine bunalmış olmalı ki Aylin türlü yollar deneyerek Bilge'den adeta kurtulmaya çalışmaktadır. Aylin'in konuşmaya istekli ve sunuma karşı ilgili gibi görüldüğü bu kesitlerin aslında Bilge'den kurtulmak ve sınırlarını korumak için başvurduğu son çare olduğu düşünülebilir. Aylin Bilge'den uzaklaşmayı ve onun öpme girişimlerinden kurtulmayı öyle çok arzuluyor olmalı ki panoya yönelip sunum yapmak pahasına parmak kaldırarak söz hakkı istemektedir.

Aylin panoya yönelip birkaç cümle kurmasının ardından yeniden yerine oturmak üzere sandalyesine doğru ilerlemektedir. Aylin yerine oturur oturmaz bir kurtarıcı Aylin’in derdine çare olmaktadır:

	214 [56:08.4]	215 [56:11.0]
FC2(nv) [v]		
FC2(co) [v]		
R(co) [v]	<i>Zeynep Aylin'in rahatsızlığını fark eder, adeta onu kurtarmaya çalışır, fısıldayarak konuşur.</i>	
G4 [v]	• • •Aylin benim yerime oturmak ister misin?	

Tablo 38. Video Transkript 8/10

Zeynep’in “Aylin benim yerime oturmak ister misin?” şeklindeki sözleri Aylin’in hissettiği huzursuzluğu ve rahatsızlığı fark etmiş olduğunu gösteren çok güçlü bir ipucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zeynep hemen yanında oturan Aylin’in çaresizliğini ve türlü girişimlerini fark etmiş olacak ki daha fazla sessiz kalamayıp adeta Aylin’i “kurtarmak isteyerek” kendi yerini feda etmektedir. Aylin’in bir türlü sonlandıramadığı maruziyeti Zeynep’in “kahramanlık” gösterip kendi sandalyesini feda etmesiyle son bulmaktadır.

5.1.7. Yedinci Ay

5.1.7.1. Dokuzuncu Video – Aylin Sunum Yapıyor

13/04/2023

Yaş: 5.9

10. video kaydı odak çocuk Aylin’in mendiller hakkında sunum yaptığı anlar ile öne çıkmaktadır.

Burcu öğretmen Aylin’in getirdiği mendilleri raptiye yardımıyla panoya asmaktadır. Bu esnada Sema öğretmen çocukların sandalyelerini yarım daire biçiminde yerleştirmekte ve yerlerine oturmalarını söylemektedir. Aylin ise arkadaşlarının karşısında ve panonun hemen yanında yer alan masada oturmakta ve arkadaşlarını izlemektedir. Aylin’in sunum yapması için elverişli ortam hazırlandıktan sonra Burcu öğretmen Aylin’e mikrofon isteyip istemediğini sormaktadır:

	12 [03:00.2]	13 [03:00.2*]	14 [03:02.6]
FC2 [v]		• • •Ev èt	
FC2(nv) [v]		<i>Başını a ağı yukarı sallar.</i>	<i>Elbisesinin etek ucunu tutar ve dudaklarını ısırır.</i>
FC2(co) [v]		<i>Evet anla'mında.</i>	<i>Heyecanlı ve tedirgin görünür.</i>
T [v]	• • •İstiyo musun mikrofonu?		
T(nv) [v]			<i>Dolabın üzerindeki kutulara yönelir.</i>
R(co) [v]			
B3 [v]			• • •Şey gerçek müi?

Tablo 39. Video Transkript 9/1

Burcu öğretmen mikrofonu isteyip istemediğini sormasının ardından Aylin’in “etek uçlarını tutup dudaklarını ısırma” davranışını göstermesinden, heyecanlı ve belki de kaygılı olduğu düşünülebilir. Bir topluluk önünde sunum yapmanın, belli başlı konular çerçevesinde bilgi aktarımında bulunmanın yetişkinler için de yer yer endişe uyandırdığı, belki tedirgin ettiği ve heyecan verici olduğu varsayıldığında ve Aylin’in de hayatındaki ilk sunum deneyimi olması göz önüne alındığında bu durumun Aylin’in duygusal dünyasında heyecan verici ve belki de kaygı uyandırıcı olduğu çıkarsanabilir.

Burcu öğretmen mikrofonu uzatmasının ardından Aylin’in bir süre duraksadığı ve sessiz kaldığı görülmektedir:

	19 [03:14.2 20 [03:14.2*]	21 [03:20.0]
FC2 [v]	((5,8s)).	
FC2(nv) [v]	<i>Yutkunur ve dudaklarını ağzının içine doğru kıvrır.</i>	
FC2(co) [v]	<i>Heyecanlı ve tedirgin görünür.</i>	
T(nv) [v]	<i>Çocukların videosunu çekmeye başlar.</i>	
R(co) [v]	<i>Derin Aylin’in artık konuşmaya başlamasını isteyen bir ses tonuyla konuşur.</i>	
G7 [v]	• • • Evet?	

Tablo 40. Video Transkript 9/2

Hali hazırda sessizce duran Aylin, Burcu öğretmen mikrofonu uzatmasının ardından yaklaşık altı saniye daha “susmakta”, bu esnada “yutkunup dudaklarını ağzının içine doğru kıvrırmakta” kaygılı ve gergin olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Aylin’in vücut dili ve suskunluğu konuşmak için henüz yeterince cesarete sahip olmadığını belki de yanlış bir şeyler söylemekten kaygı duyduğunu gösteriyor olabileceken gözlerin onun üzerinde olması sebebiyle heyecanlanıp cümlelerini toparlayamıyor olabileceği ile de ilişkilendirilebilir. Aylin’in sessizce durduğu saniyeler süresinde Derin’in sanki artık konuşmaya başlamasını ister gibi “sabırsızca” “Evet” dediği anların ise Aylin’i konuşmaya teşvik etmekten ziyade kaygısını ve heyecanını arttıran bir uyarıcı olduğu düşünülmektedir.

Bir süre sonra Aylin’in ağzından “oldukça zorlanarak” birkaç kelime dökülmektedir:

	24 [03:37.8]
FC2 [v]	• • • Elimizi
FC2(nv) [v]	<i>Mikrofonu avcunun içinde çevirir dudaklarını ağzının içine doğru kıvrır. Sol ayağını sağa</i>
FC2(co) [v]	

	25 [03:42.0]	26 [03:42.0*]	27 [04:00.3]
FC2 [v]	yıkadığımızda elimize kullanıyorsunuz. ((18,3s)).		
FC2(nv) [v]	ve sola sallayarak yere sürter.	Hafif bir tebessümle etrafına bakar.	
FC2(co) [v]		Tedirgin bir gülümseme ile.	
T [v]			•••Evèet...
R(co) [v]			

Tablo 41. Video Transkript 9/3

Aylin'in "Elimizi yıkadığımızda elimize kullanırsınız" cümlesi, kumaş mendillerin kullanım alanlarına yönelik bir açıklamayı temsil etmektedir. Ancak sunumun başlamasıyla birlikte gergin ve kaygılı olduğu hissedilen Aylin'in kumaş mendillere ilişkin kurduğu cümle yeterince açıklayıcı olmamakla birlikte o esnada ayağını sağa sola sallayıp yere sürüyor olmasından hala oldukça kaygılı ve stresli olduğunu anlaşılmaktadır. Olasılıkla Derin'in "evet" demesinin ardından konuşmaya başlaması gerektiğine kanaat eden Aylin bir şeyler söylemek için adeta kendini zorlamakta fakat yalnızca bir cümle sarf edip hemen sonra yaklaşık on sekiz saniye süren uzun soluklu bir sessizliğe bürünmektedir. Aylin'in süregelen sessizliği Burcu öğretmenin sözleriyle sonlanmaktadır:

	30 [04:18.4]
FC2(nv) [v]	Bedenini hafifçe öğretmenine doğru çevirip arkadaşlarına bakar.
FC2(co) [v]	
T [v]	•••Evéet Aylîin var mı başkâ bize eklemek istediğîn anlatmak istediğîn?
T(co) [v]	Aylin'i konuşmaya teşvik etmeye çalışır.
R(co) [v]	

	31 [04:23.3]
FC2 [v]	((4,7s)).
FC2(nv) [v]	Dudaklarını ağzının içine doğru kıvrıp sıkıştırır.
FC2(co) [v]	Kaygılı görünür.
T [v]	
T(co) [v]	
R(co) [v]	Çocuklardan birisi kakhaha atar bir diğeri "bence yoktur" der.

	32 [04:27.9]
FC2 [v]	((5,3s)).
FC2(nv) [v]	Yere bakar.
FC2(co) [v]	Keyifsiz görünür.
T [v]	•••Eğer konuşma esnasında yorulduysân diğeri arkadaşına geçebiliriz daha sonra devam etmek istersen.
T(co) [v]	Nahif bir ses tonuyla.

Tablo 42. Video Transkript 9/4

Burcu öğretmenin Aylin'e yönelik sözleri konuşmaya teşvik etmeye çalıştığı yönünde bir izlenim uyandırmaktadır. Ancak Aylin Burcu öğretmenin sözlerinin ardından da sessizliğini

korumakta sanki konuşacak cesareti kendinde bulamamaktadır. Dudaklarını ısırmaya devam etmesi kaygılarının dinmediğini hissettirmektedir. Tam o esnada çocuklardan birisinin “Bence yoktur” şeklindeki sözleri Aylin’in suskunluğunu hedef almakta olup çocuklardan bir diğerinin “kahkaha atması” ile de Aylin’in cesaretinin iyice kırıldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki Aylin bakışlarını “yere çevirerek” başını öne eğmekte belki de artık bir türlü konuşma cesareti gösteremediği için içten içe utanç duymaktadır. Araştırmacının Aylin’in “keyifsiz” görüldüğü yönündeki betimlemeleri bu görüşleri desteklemektedir.

Aylin yer yer sessiz kalıp yer yer ağır aksak konuşarak arkadaşlarına mendiller hakkında birkaç söz söylemektedir. Uzun soluklu bekleyişlerin ardından Burcu öğretmen Aylin’in sunumunun bittiğine kanaat etmekte ve sunuma devam etmesi için Hasan’a söz hakkı tanımaktadır.

Mendiller hakkındaki sunumun bitmesinin ardından Aylin arkadaşları için getirdiği, içinde kumaş mendiller bulunan hediye paketlerini arkadaşlarına dağıtmaktadır. Aylin hediye paketlerini arkadaşlarına birer birer dağıttıkça arkadaşları ona sarılmakta, teşekkür etmekte ve onu öperek memnuniyetlerini göstermektedir. Aylin’in arkadaşları tarafından gördüğü ilgi ve sevgi onu mutlu hissettirmiş olmalı ki video kaydının bir başka kısmında Aylin’in olumlu yönde gelişen duygularına ilişkin ipuçlarına rastlanmaktadır:

	..	22 [04:19.4]
FC2 [v]	• • •Bi şey diyéél.	
FC2(nv) [v]	<i>Tişörtünün kolunu çekiştirir.</i>	<i>Gülerek arkadaşlarına sarılır.</i>
FC2(co) [v]	<i>İlk kez bu kadar yüksek bir ses tonuyla konuşur.</i>	<i>Mutlu görünür.</i>
T [v]		
R(co) [v]	<i>Çocuklar hep bir ağızdan Aylin’e teşekkür eder.</i>	<i>Zeynep, Merve ve Alya Aylin’e doğru koşup sarılır.</i>

Tablo 43. Video Transkript 9/5

Yukarıdaki kesitte çocuklar “hep bir ağızdan” Aylin’e teşekkür etmektedir. Aylin arkadaşlarına “duraksamadan” bir şey değil diyerek karşılık vermekte bunun yanı sıra ifadelerindeki tonlamadan yüksek bir ses tonuyla konuştuğu anlaşılmaktadır. Araştırmacı Aylin’in “ilk kez” bu kadar yüksek bir ses tonuyla konuştuğuna vurgu yapmaktadır. İlgili kesit Aylin’in kendini ifade etmek hususunda çekincesiz davrandığı yönünde ipuçları içerirken yukarıda yer alan diğer kesitler göz önüne alındığında; önceki kesitlere nazaran kendini daha rahat hissettiği dolayısıyla kendini ifade etmekte zorlanmadığı çıkarsanabilir. Arkadaşlarının Aylin’e sarılmasıyla birlikte Aylin’in de “gülerek arkadaşlarına sarılması” artık kaygı yüklü olmadığını, gördüğü ilgi ve şefkat karşısında an be an stresinin kaybolduğunun, sevginin iyileştirici gücü ile adeta hissettiği sıkıntının yerini belirgin bir mutluluğa bıraktığı söylenebilir.

5.1.7.2. Onuncu Video – Aylin’in Yaptığı Havuz Kayboluyor

03/05/2023

Yaş: 5.10

11. video kaydında odak çocuk Aylin sınıftaki kız arkadaşlarıyla birlikte küçük bir oyuncak bebek ile oynamaktadır. Duygu ve Esra ile birlikte küçük bebeği masanın üzerine yatırıp uyutmakta, bir ebeveyn gibi oyuncak bebeğin bakımını üstlenmektedir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin’in, Duygu ve Esra’nın yanından ayrılarak blok merkezine gittiği görülmektedir. Aylin blok merkezinde bulunan çekmeceleri karıştırıp mavi legoları seçmekte, seçtiği legoları birleştirerek mavi renkli bir havuz yapmaya çalışmaktadır. Dakikalar boyunca mavi legoları birleştirmekte, bazı parçaları söküp tekrar takmakta, bu esnada da oldukça hızlı hareket ederek etrafında olan bitenle ilgilenmeksizin yalnızca üzerinde çalıştığı figüre odaklandığı görülmektedir. Bir süre sonra Duygu Aylin’in yanına yaklaşıp yaptığı figürü seyretmektedir. Duygu’nun mevcudiyetini fark eden Aylin ise yardım etmesi için Duygu’dan birtakım isteklerde bulunmaktadır:

	43 [25:34.1]	44 [25:37.9]
FC2 [v]	• • •Duygû bana bitâne blok bul hémén.	
FC2(nv) [v]	Duygu'nun koluna dokunur.	
FC2(co) [v]	Emir verir gibi konuşur.	
R(co) [v]		Duygu hızlıca etrafa bakınarak lego parçası arar.

	61 [32:47.3]	62 [32:49.5]
FC2 [v]	• • •Bunu bozmama yaldım et sen dê.	
FC2(nv) [v]	Hızlı hızlı lego parçalarını birbirinden ayırır.	Lego parçalarını büyük bir ciddiyetle ayırır.
R(co) [v]		Duygu, Aylin'e yardım eder ve lego parçalarını birbirinden ayırır.

Tablo 44. Video Transkript 10/1

Yukarıdaki kesitlerde Aylin’in Duygu ile etkileşimine bakıldığında doğrudan, çekincesiz bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Araştırmacı, Aylin’in konuşmalarının “emir verir gibi” olduğunu belirtmektedir fakat Aylin’in Duygu’ya hitaben sarf ettiği cümleler sanki vakit kaybetmek istemeyerek daha hızlı çalışma arzusu duyumsuyor olabileceği çağrışımı yapmaktadır. Araştırmacı kesitlerin bir diğer kısmında Aylin’in “büyük bir ciddiyetle ve “hızlı hızlı” davranarak lego parçalarını ayırmaya çalıştığını aktarmaktadır. Araştırmacının betimlemelerinden yola çıkarak Aylin’in yapmaya uğraştığı bu havuz figürüne kendini bir hayli

kaptırdığı ve hızlı hareketlerinden kendini heyecanlı hissettiği çıkarsanabilir. Aylin'in "ciddiyetle" tasvir edilen davranışlarından ne kadar odaklanmış olduğu da anlaşılmaktadır.

Bir önceki hafta oldukça gergin hissettiği anlaşılan, saniyeler boyunca sessiz kalan, konuşmakta istekli olmadığı gözlemlenen ve dudaklarını ısırmasından kaygılı olduğu anlaşılan Aylin'in özgür bırakıldığında; yaptığı çalışmaya odaklanarak tüm dikkatini uğraşına verdiği, kendini oldukça rahat hissettiği, arkadaşlarıyla iletişim kurarken konuşmaktan çekince duymadığı görülmektedir.

Video kaydının devamında Burcu öğretmen Aylin'i yanına çağırılmaktadır. Burcu öğretmenin yanına giden Aylin çok geçmeden yeniden oyuna yöneldiğinde az önce dolabın üzerinde bıraktığı legolardan yapma havuzun orada olmadığını fark etmektedir:

.. 128 [53:01.4]	
FC2 [v]	• • •Bénim havuz () almışláál.
FC2(nv) [v]	Etrafa bakınır oyun masasına ilerler masanın altına bakarak yere oturur.
FC2(co) [v]	
R(co) [v]	Aylin'in legolardan yaptığı havuz figürü masanın altında oyun oynayan çocukların arasında durur.

.. 131 [53:26.0]	
FC2(nv) [v]	Ayağa kalkar, omuzları düşük bir şekilde lego dolabına doğru yürür.
FC2(co) [v]	Mutsuz görünür.
R(co) [v]	

Tablo 45. Video Transkript 10/2

Yukarıdaki kesitlerde Aylin, yaptığı figürü birilerinin alıp bir başka yere götürdüğünü düşünmüş olmalı ki "Benim havuz () almışlar" diyerek "etrafına bakınmakta" ve "masanın altında bakmak" suretiyle yere oturmaktadır. Aylin dakikalar boyunca emek vererek yaptığı havuzu bulmaya çalışmaktadır. Aylin'in uzun uğraşlar sonucu elde ettiği havuz figürünü, onun izni olmadan, arkadaşlarının alıp bir başka yere götürmesinin ve oynamaya başlamasının Aylin'i oldukça üzdüğü "omuzları düşük bir şekilde" lego dolabına yönelmesinden anlaşılmaktadır. Aylin belki de türlü hayaller kurarak hevesle yaptığı bu havuz ile henüz kendisi oynayamamışken, arkadaşlarının onun rızasını hiçe sayarak çoktan oynamaya başlamış olmaları dolayısıyla kırgın ve olasılıkla küskün hissetmekte, onlara hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaşmaktadır.

Aylin'in lego dolaplarına doğru yürürken kendi kendine çıkardığı sesler, keyifsiz ve mutsuz hissettiği yönündeki varsayımları desteklemektedir:

	132 [53:26.0*]	133 [53:33.5]
FC2 [v]	• • •F ff f̃.	
FC2(nv) [v]	Dudakları aşağı doğru u kıvrılır. Lego çekmecelerine bakınır....	
FC2(co) [v]	Çok mutsuz görünür.	
		134 [54:11.7]
FC2(nv) [v]	Sarı bir lego parçası alır, tekrar çekmecenin içine atar, çekmecenin içine bakar.	
FC2(co) [v]	Neredeyse ağlayacak gibi görünür.	
T [v]		

Tablo 46. Video Transkript 10/3

Aylin’in çıkardığı “Fffff” sesinden, “of” diyerek kendi kendine serzenişte bulunan bir insanı anımsattığı, canının epey sıkkin olduğu ve kendini keyifli hissetmediği düşünülmektedir. “Dudaklarının aşağı doğru kıvrılması” Aylin’in üzünlüğünü temsil eden güçlü bir ipucu olmakla birlikte araştırmacının “neredeyse ağlayacak gibi” görüldüğünü aktardığı kesitlerden, çocukların Aylin’in havuzunu almasının, Aylin’in duygusal dünyasında adeta yıkıcı bir etki yarattığı hissedilmektedir. Aylin’in lego çekmecelerine bakıp sarı bir lego parçasını eline aldığı anlar; belki de yeni bir figür yapma girişiminde bulunacağı izlenimi oluştururken, eline aldığı lego parçasını tekrar çekmecenin içine atması, iç dünyasında şiddetli bir üzüntü duyumsuyor olması nedeniyle bir “vazgeçiş” olarak yorumlanabilir.

5.1.8. Sekizinci Ay

5.1.8.1. On Birinci Video – İstanbul Yolcusu Kalması

06/06/2023

Yaş: 5.11

Araştırmacı çalışmada yer alan son video kaydını, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminin son haftasında, odak çocuk Aylin’in anaokuluna geldiği son dört gün içinde gerçekleştirmiştir. Araştırmacının gerçekleştirdiği son video kaydında Aylin’e ilişkin yorumlanmaya değer görülen dikkat çekici bazı kesitler yer almaktadır. Bu kesitlerden ilki araştırmacının video kaydını başlattığı ilk dakikaları kapsamaktadır. Aşağıda Burcu ve Sema öğretmenin sınıfın depo bölümünde olduğu, Aylin’in ve diğer birkaç akranının da belki de orada neler olduğunu anlamak arzusuyla sınıfın depo bölümüne yöneldiği görülmektedir:

15 [02:23.5]	
FC2(nv) [v]	<i>Deponun kapısında durur, mezuniyet cübbesi giyen arkadaşlarına bakar ardından depoya girip cübbelere dokunur.</i>
FC2(co) [v]	<i>Meraklı ve ilgili görünür.</i>
R(co) [v]	Burcu ve Sema öğretmen sınıfın depo bölümünde bazı çocuklara mezuniyet cübbesi giydirebilir.

Tablo 47. Video Transkript 11/1

Yukarıdaki kesitte Burcu ve Sema öğretmen bazı çocuklara “mezuniyet cübbesi” giydirmektedir. Belki de daha önce görmediği bu kıyafetler odak çocuk Aylin’in dikkatini çekmiş olacak ki “depo kapısında durmak” suretiyle arkadaşlarına bakmakta, belki de neler olup bittiğini anlamlandırmaya çalışmaktadır. Ardından Aylin’in de depoya girip “cübbelere dokunma” davranışı sergilemesinden, mezuniyet cübbelerini beğendiği ve o kıyafetleri giyme arzusu hissettiği çıkarsanabilir. Diğer yandan öğretmenlerin çocuklara “mezuniyet cübbeleri” giydirmelerinden; sanki bir değişimin, bir son yahut bir başlangıcın habercisi niteliğinde hazırlıkların olduğu hissedilmektedir.

Burcu ve Sema öğretmenin depoda kimse kalmayana dek çocukları sınıfa yönlendirmesiyle bir hazırlık yapıldığı duyumsanan atmosfer kaybolmaktadır.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin’in ve diğer kız çocuklarının sınıfa girdikten hemen sonra sık sık “gülerek” sohbet ettikleri, birbirlerine “sarıldıkları” görülmektedir:

19 [03:29.9]	
FC2(nv) [v]	<i>Gülerek arkadaşlarıyla sohbet eder, ara sıra birbirlerine sarılırlar.</i>
FC2(co) [v]	<i>Konuşulanlar gürültüden dolayı anlaşılmaz ancak açıkça mutlu ve keyifli olduğu anlaşılır.</i>
R(co) [v]	Merve; Aylin, Duygu, Zeynep ve Fatma’nın yanına gelir, gülerek sohbetlerine dahil olur.

20 [06:19.9]	
FC2(nv) [v]	<i>Aylin hafifçe kahkaha atar ve gülerek sırt üstü yere düşer.</i>
FC2(co) [v]	<i>Çok mutlu görünür.</i>
R(co) [v]	Zeynep ve Merve gülerek Aylin’in üzerine atlar Duygu sevecen bir tavırla Aylin’in yanaklarına dokunur.

Tablo 48. Video Transkript 11/2

Yukarıdaki kesitlerde bir öğrenim yılı süresince gerçekleştirilen çalışmada yer yer adı geçen tüm çocukların “birbirlerine sarıldıkları”, “gülerek” sohbet ettikleri, hatta bazen bu gülmelerin bir “kahkahaya” dönüştüğü görülmektedir. Video kesitinde yer alan bulgular odak çocuk Aylin ve diğer kız çocuklarının arasında gelişen yakınlığın, belki de şimdiye kadar türlü zorluklarla inşa etmeye uğraştıkları dostluğun artık tesis edilmiş olduğunu gösteren birer ipucu olduğu düşünülebilir. Yukarıdaki kesitlerin ikinci kısmında kızların Aylin’i “üzerine atlayarak” sırt üstü yere düşürmesi ve “yanaklarına dokunarak” adeta bir anne şefkatiyle yanaklarını okşaması,

Aylin'in arkadaşları ile etkileşiminin ne denli gelişim gösterdiğini nitelemekte; kaçınan ve ürkek tavırlarla arkadaşlarına küçük temaslarda bulunan odak çocuğun artık çekincesiz bir şekilde arkadaşlarıyla etkileşim kurabildiğini, olasılıkla anasınıfına ve arkadaşlarına karşı bir aidiyet hissettiğini yansıtan güçlü ipuçları olmaktadır. Öte yandan çocukların “keyifli” oldukları hissedilen, temas yoluyla ve kahkahalar eşliğinde sergiledikleri bu davranışlar çok kısa bir süre önce ortaya çıkan “mezuniyet cübbeleri” ile ilişkilendirilebilir. Burcu ve Sema öğretmenin bazı çocuklara mezuniyet cübbesi giydirdikleri anlar, Aylin ve arkadaşları için “ayrılık çanlarını” temsil ettiği varsayılabilir. Bu varsayımdan yola çıkarak; belki de Aylin'in ve arkadaşlarının “doyasıya” birbirlerine sarılmak, kahkahalar eşliğinde sohbet etmek, şakalaşmak maksadıyla birbirlerinin üzerine atlayarak keyifli dakikalar geçirme isteği hissettikleri, anaokulundan “mezun olmadan önce” kalan son günlerini birbirleriyle maksimum etkileşimde bulunarak geçirmeyi arzuladıkları çıkarsanabilir.

Video kaydının ilerleyen dakikalarında Aylin'in arkadaşları ile bir oyun kurma girişiminde olduğu anlar dikkat çekmektedir:

16 [03:01.8]	
FC2(nv) [v]	<i>Kırmızı legoları Zeynep'e, sarı legoları Fatma'ya, mavi legoları Duygu'ya verir.</i>
FC2(co) [v]	<i>Oyunun kontrolü Aylin'dedir, legoları ciddiyetle arkadaşlarına dağıtır.</i>
R(co) [v]	<i>Karmaşık konuşma sesleri gelir, çocuklar legoları üst üste takarak kule yaparlar.</i>
G6 [v]	

Tablo 49. Video Transkript 11/3

Yukarıdaki kesitten Aylin'in birkaç dakika önce sarıldığı, sohbet ettiği ve gülüştüğü arkadaşlarıyla bir oyun kurmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Aylin renklerine göre ayırdığı legoları arkadaşlarına dağıtmakta, arkadaşları ise bu legoları üst üste takarak kuleler yapmaktadır. Oyun kurgusunun henüz yorumlanamadığı bu anlarda Aylin otorite sahibi bir yönetici gibi arkadaşlarına “ciddiyetle” legoların taksimini yapmaktadır. Videonun ilerleyen kısımlarında Aylin'in otoriter duruşu daha belirgin hissedilmektedir:

34 [10:42.0]		35 [10:47.1]
FC2 [v]	<i>Z e y n ê p Z e y n ê p.</i>	•••Başka
FC2(nv) [v]	<i>Zeynep'e kırmızı bir lego uzatır.</i>	<i>Yere bakarak</i>
FC2(co) [v]		
R(co) [v]	<i>Zeynep hızlıca Aylin'in elindeki legoyu alır ve kuleye ekler. Fatma yaptığı</i>	
G6 [v]		

36 [10:55.5]	
FC2 [v]	<i>kırmızı néelde?</i>
FC2(nv) [v]	<i>sınıfta gezinir bir tane kırmızı lego parçası daha bulur. Ayağa kalkar Duygu'ya</i>
FC2(co) [v]	<i>Kırmızı lego parçasının</i>
R(co) [v]	<i>kuleye sarı lego eklemeye devam eder.</i>

FC2 [v]	bissülü... vâal Dûygu gél bulda bissülü máavi vâl.
FC2(nv) [v]	<i>doğru yürür.</i>
FC2(co) [v]	<i>yanında gördüğü mavi lego parçalarını Duygu'ya göstermek ister.</i>
R(co) [v]	<i>Duygu hızlıca Aylin'in yanına doğru ilerler.</i>

Tablo 50. Video Transkript 11/4

Çocuklar az önce Aylin'in onlar için “uygun gördüğü” renkteki legolardan birer kule inşa etmektedir. Bu esnada da Aylin sınıfta gezinmekte ve bulduğu lego parçalarını daha büyük bir kule inşa etmelerine yardımcı olmak amacıyla arkadaşlarına vermektedir. Aylin'in oyun sırasında sergilediği davranışlar; tıpkı inşaat işçilerini yönlendiren ve onların eksiklerini gidermekle sorumlu bir “şantiye şefini” andırmaktadır. Bulduğu kırmızı legoları Zeynep'e verip yerde duran mavi lego parçalarından Duygu'yu haberdar etmesi, Aylin'in sanki kritik bir süreci “yönetiyor” olduğu izlenimi oluşturmaktadır.

Diğer yandan çocukların arasında şimdiye dek görülmedik bir etkileşime tanık olunmaktadır. Aylin arkadaşlarını yönlendirmek üzere peşi sıra cümleler kurmakta, diğer çocuklar ise Aylin'in sözlerine kulak verip oldukça “hızlı” davranarak onun söylediklerine uymaktadır. İlgili kesitler çocuklar arasında gelişen etkileşimin ne denli yoğun olduğunu ortaya koymakla birlikte, farklı sorumlulukları üstlenip “beraber” çalıştıklarında bir yapbozun parçaları gibi birbirlerini tamamladıklarını, birlikte ahenkli ve uyumlu bir “bütün” olmayı başardıklarını gösterdiği düşünülebilir.

Video kaydının ilerleyen kısımlarında Aylin yeşil legolar ile bir başka kule inşa etmeye başlamaktadır. Bu esnada da Zeynep Burcu öğretmene tüm legoları birleştirerek çok büyük bir kule yapmayı hedeflediklerini anlatmaktadır. Çocukların büyük bir heyecanla ve coşkuyla kule inşa ettikleri bu dakikaların ardından Aylin Derin'e bakarak bir soru yöneltmektedir:

FC2 [v]	• • •Taşımama yáldım edel misîn ().	
FC2(nv) [v]	Gülümseyerek Derin'e bakar.	Derin'e ile konuşarak kuleyi taşırlar,
FC2(co) [v]	Derinden yardım isteyerek. belki de onu oyuna dahil etmeyi amaçlar.	Yoğun gürültü sebebiyle konuştukları anlaşılmaz.
R(co) [v]	Aylin kuleye daha fazla lego eklemek için figürünü zemine yan bir şekilde yerleştirmek ister.	Derin kulenin bir ucundan tutarak Aylin'e yardım eder.

Tablo 51. Video Transkript 11/5

Aylin'in legoları üst üste takarak elde ettiği kule kendi boyunu aşmakta, dolayısıyla Aylin daha fazla lego parçasını birleştirebilmek için bir çözüm yolu aramaktadır. Aylin'in “Taşımama

yardım eder misin?” diyerek Derin’e seslenmesinden bir yandan birçok kız arkadaşının dahil olduğu bu oyuna Derin’i de dahil etmeye çalıştığı hissedilirken diğer yandan arkadaşıyla “yardımlaşarak” arzuladığı hedefe ulaşmanın daha kolay olacağını düşündüğü varsayılmaktadır. Bunun yanı sıra Aylin’in Derin’den yardım istemesi, sosyal etkileşim deneyimlerinin yalnızca bir grup çocuk ile sınırlı olmadığını, sınıfına sonradan dahil olan arkadaşlarıyla iletişim kurmak hususunda da çekincesiz bir şekilde sözlü iletişime başvurabildiğini göstermektedir.

Aylin Derin’in yardımıyla birlikte legolardan yaptığı kuleyi zemine yatay bir şekilde yerleştirmektedir. Bir süre sonra Zeynep Aylin’in yanına yaklaşarak ona bir soru yöneltmekte ve oyunun seyri çarpıcı bir şekilde değişmektedir:

96 [30:10.4]	
FC2(nv) [v]	<i>Zeynep heyecanlı görünür, coşkuyla fikrini Aylin’e danışır.</i> •••Aylin b u tren olsun mı üstünden gidelim böyle?
FC2(co) [v]	
R(co) [v]	
G4 [v]	

Tablo 52. Video Transkript 11/6

İlgili kesitin devamında Aylin Zeynep’e herhangi bir sözlü yanıt vermemektedir fakat Zeynep’in fikrini sevmiş olacak ki ayağa kalkıp legoların üzerine basarak yürümekte olduğu görülmektedir. Aylin’in hemen ardından Zeynep, Duygu ve Fatma da legoların üzerine basarak yürümeye çalışmaktadır. Video kaydının bu sekansında çocukların üzerine bastığı legolar “tren raylarını” andırmaktadır. Aylin bir süre legoların üzerinde yürümeye çalıştıktan sonra Fatma’nın ve Zeynep’in yaptığı kuleleri de zemine yatay şekilde art arda sıralayıp kendi figürüyle birleştirerek oldukça uzun bir şerit oluşturmaktadır. Duygu’nun bir duvar öreri gibi birleştirdiği blokları da bu uzun şeridin başlangıç kısmına yerleştirmektedir. Aylin ve arkadaşlarının hazırlıkları böylece tamamlanmaktadır:

99 [30:43.6]		100 [31:18.0]	
FC2(nv) [v]	<i>Zeynep ve Duygu ile birlikte arka arkaya legoların üzerine otururlar.</i> <i>Bir trendeki yolcuları andırırlar.</i> <i>Duygu bir makinist gibi öne oturur, İstanbul’a hayali bir tren yolculuğu yaparlar. Şiddetli gürültü sebebiyle konuşmalar tam olarak anlaşılmaz.</i>		
FC2(co) [v]			
R(co) [v]			
G4 [v]			

Tablo 53. Video Transkript 11/7

Araştırmacı şiddetli gürültü sebebiyle konuşmaların tamamının anlaşılmadığını ancak çocukların “İstanbul’a hayali bir tren yolculuğu” yaptıklarını ifade etmektedir. Araştırmacının ifadelerinden yola çıkarak Aylin ve arkadaşlarının bu uzunca sıralanan legoları “tren” gibi hayal

edip tıpkı trenin yolcu koltuğunda oturur gibi peşi sıra dizili legoların üzerine oturdukları görülmektedir. Aylin'in duygusal dünyasına ilişkin çok güçlü bir varsayım şu şekilde açılabilir: Aylin neredeyse tüm arkadaşlarının katkısıyla bir tren ve tren yolu inşa etmektedir. Herkes uzun kuleler yaparken legolarını yan yana sıralayan Duygu'yu ise tıpkı bir makinist gibi hayal etmekte, onun için ayrı bir oturma alanı belirleyerek bu yolculuğun kaptanlığına Duygu'yu "layık" görmektedir. Aylin'in özel bir yakınlık geliştirdiği hissedilen "biricik" arkadaşı Duygu'nun makinist koltuğuna oturması; belki de Aylin'in ilk kez deneyimlediği bu okul öncesi eğitimi serüveninde "yolculuğuna devam ederken", zorlandığı anlarda duygusal destek aldığı yegane kişinin Duygu olmasıyla ilişkilendirilebilir. Aylin ve arkadaşlarının İstanbul'a doğru planladıkları bu hayali yolculuk video kaydının ilk dakikaları ile ilişkilendirildiğinde ise belki de bu yolculuğun artık bir "veda" sahnesini betimlediği düşünülebilir. Mezuniyet cübbelerinin ortaya çıkmasının ardından çocuklar için "ayrılık çanları" çalmakta ve olasılıkla anaokulunda geçirdikleri günlerin son günler olduğu fikrini duyumsamaktadırlar. Aylin'in yönettiği ve arkadaşları ile iş birliğinde olarak geliştirdiği bu oyunda "İstanbul seyahatinin" belki de yeni bir serüvenin, yeni bir yolculuğun, "ilkokulun" başladığının habercisi olduğu düşünülebilir. Aylin ve arkadaşları adeta anaokulunu trenin gerisinde bırakarak yeni bir yolculuğa çıkmakta, İstanbul'a belki de aslında "ilkokula" doğru yola koyulmaktadır. Öyle olmalı ki, Aylin ve Zeynep sanki geride kimseyi bırakmak istemeyerek sınıftaki tüm çocukları trene çağırılmaktadır...

	.. 107 [35:29.3]
FC2 [v]	... ().
FC2(nv) [v]	<i>Zeynep ile birlikte sınıftaki arkadaşlarını trene gelmesi için çağırırlar.</i>
FC2(co) [v]	<i>Keyifli, coşkulu ve heyecanlı görünür, şiddetli gürültü sebebiyle konuşulanlar anlaşılmaz.</i>
R(co) [v]	<i>Sınıftaki neredeyse tüm kız çocuklar legoların üzerine sıra sıra oturur, tüm çocuklar keyifli görünür. Aylin'in önderliğinde gelişen bu oyunda İstanbul treni kalkmak üzeredir.</i>

Tablo 54. Video Transkript 11/8

6. YARI YAPILANDIRILMIŞ VELİ GÖRÜŞMELERİ (YYG)

Anne ve baba ile yapılan görüşmelerden 16 Haziran 2017 tarihinde dünyaya gelen Aylin'in planlı ve istenerek dünyaya getirildiği, kendinden 4 yaş büyük bir abisi olduğu, anaokuluna başlayana kadar geçen yıllarda, aynı şehirde yaşayan anneanne ve dedenin bakımında büyük bir sorumluluk üstlendiği bilgilerine ulaşılmıştır. Aylin'in ebeveynlerinin her ikisi de anneanne ve dedenin yardımıyla bakıcıya gereksinim duymadan çocuklarını büyütme imkanına sahip olduklarını aktarmıştır.

6.1. Baba ile Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Baba ile yapılan görüşmelerde görüşmeci babaya “Nasıl bir çocukluk geçirdiniz, babanızla bağınız kuvvetli mi, onunla sık görüşür müsünüz” sorularını yöneltmiştir. Baba annesi ve babasının iki yaşındayken boşandıklarını aktardıktan sonra şu yanıtları vermiştir:

	18 [02:07.4]
FFC [v]	• • • Babayla ilişki öyle çok kuvvetli olmadı açıkçası çünkü babam çok da ilgili bi baba değildi yani olumsuz bi yanını da saymam amâ eîl yani özellikle günümüz modern ebeveynlerinden çok uzaktı ve hatta ve hatta işte eîl ihîmm evlendikten sonra eşimin ailesini tanıdıktan sonrâ standart ebeveynlerden dâ çok uzak daha böyle kendi eîl yaşantısına yönelik bir adam. (...) Ketum baba olup dâ böyle evde eîl gölgesi yeter modunda bi adam da değil yani şey ı biraz bencil diye tanımlayabiliriz eîl rahattı evet yani mesela ben ilk biramı sekiz yaşında içtim babamla. (...) Hâlen daha mesela şöyle bi detay veriyim babamı da çekiştiriyomuş gibi olduk ama ahâhâh Aylin doğdu üç ay sonra ziyarete... Aylin doğduktan üç ay sonra ziyarete geldi falan. İlginç bi adam şey asıl böyle tezi yazılacak adam o.

Tablo 55. YYG Transkript 1/1

Baba araştırmacının sorularını yanıtlarken kendi babası ile kuvvetli bağları olmadığını aktarmıştır. Babanın cevaplarından yola çıkarak kendi babasının ona yeterince özen göstermediği yönünde bir görüş geliştirmiş olabileceği izlenimi oluşmuştur. Baba kendi babasından bahsederken bir taraftan olumsuz bir yönünü sayamayacağını belirtmekte diğer taraftan da kızı Aylin’in doğumunun ardından üç ay sonra ziyaret ettiğini aktarmaktadır. Babanın, kendi babasının davranışları konusunda ikircikli duygulara sahip olduğu düşünülmektedir. Görüşmenin ilerleyen kısımlarında görüşmeci babaya “Baba olmak nasıl bir duygu, Aylin’in doğmasıyla neler hissettiniz, hayatınızda birtakım değişiklikler oldu mu?” sorularını yöneltmiştir. Babanın bu soruları verdiği cevaplar şu şekildedir:

	80 [16:33.1]
FFC [v]	• • • Eîl yani bahsettiğim gibî eîl öncesindeki yâni eşimle evlenmeden önceki hayatım çok düzenli bi hayat değildi daha ıı rahât yaşadığım bi hayattı motosiklete binmeyi severdîm, bara gitmeyi severdîm, işte motor kulübüne üyeydîm, beraber geziler yapardık vesairê dolayısıyla birdenbire vê evlendiktên eîl kısa bi süre sonra çocuğumuz oldu dolayısıyla eşimle dâ çok gezebilecek vakîf eîl bire bir vakit geçirebilecek fırsatımız olmadı. Özgür biraz şok etti bizî ama açıkçası (...) Yani bir çocuktan sonrası biraz daha farklı oluyo meselâ Aylin'in gelişimini sorsanız Özgür'ünki kadar nêt anlatamam çünkü eîl bi yerden sonra bi' rahatlık oluyo vê ikinci çocuk açıkçası birinci çocuğu biraz da kopyalayarak büyüyö yâni bazı davranışları, az önce eşim de bahsetti, bazı davranışları ondân alarak yola çıkıyö (...) Aylin ilgiyi de çok seven bi çocuk yani ilgileniliyor olmayı, evin prensesi olmayı seviyo. Aylin'le beraber mi hayatımda değişti yoksa Yeliz mi bana bunları değiştirmem gerektiğini hissettirdi tam olarak onu tam olarak adlandıramam ama Çocuklara dahâ fazla vakit ayırabilicék bi' programı yarattım kendimdê dediğim gibi son üç senedir en azından hafta sonları full beraberiz.

Tablo 56. YYG Transkript 1/2

Baba kendisine yöneltilen soruları gençlik yıllarından başlayarak yanıtlamaktadır. Baba gençlik yıllarında keyif aldığı şeyleri aktarmakta ve o yıllarını “Düzenli bir hayat değildi” şeklinde tanımlamaktadır. Ardından Aylin’in abisinin beklenmedik bir zaman diliminde dünyaya gelmesiyle hayatında aslında birçok şeyin değiştiğini aktarmaktadır. Babanın ifadelerinden yola çıkarak yaşam tarzını radikal bir şekilde dönüştürmek durumunda kaldığı ve bu durum karşısında bir nebze zorlandığı söylenebilir. Baba evliliğinin ilk yılında bir çocuk sahibi olmaya hazırlıklı olmasa gerek ki oğullarının dünyaya gelişini “bir şok etkisi” olarak tanımlamaktadır. Ancak ilerleyen süre zarfında bu durumu kanıksadığı, Aylin’in Özgür kadar zorlayıcı olmadığını belki de travmatize etmediğini ifade etmektedir. Baba Aylin’e ilişkin ifadelerinde bir yandan abisini kopyalayarak büyüdüğü için onun büyüme sürecinin zorlayıcı olmadığını ve gelişimini Özgür kadar net anlatamayacağını söylerken diğer yandan da Aylin’in ilgiyi sevdiğini, evin prensesi olmayı sevdiğini aktarmaktadır. Bu ifadeler Aylin’in duygusal gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığı yönünde bir soru işaretleri oluşturmaktadır. Öte yandan baba her ne kadar Aylin’in doğumunu ikinci çocuk olması dolayısıyla daha rahat karşıladığını ifade etse de içten içe -belki de eşinin hissettirmesiyle- çocuklarına daha fazla vakit ayırmak için çalışma koşullarına düzenleme getirme gereği duyduğu anlaşılmaktadır. Görüşmenin ilerleyen kısımlarında baba Aylin’i anaokuluna bırakırken arabada yaklaşık yarım saat süresince baş başa seyahat ettiklerini bu esnada Aylin’in sıklıkla konuşmaktan kaçındığını ifade etmiştir:

	110 [25:22.3]
FFC [v]	• • •Bu dâ Aylin'le yaklaşık bize günlük bi emi otuz dakika arabada beraber vakit geçirme fırsatı sağlıyo. Aralarında mesela şöyle bi fark var Özgür ve Aylin'in, Özgür oğlum, eî Özgür konuşmadan ya da elinde telefon tablet bi şey olmadan arabada otuz dakkayı geçirmeyê hayatta dayanamâz Aylin'de dé tam tersi meselâ şey emi konuşulmasını istemêz, araba sessiz bu sessizliği değerlendirelim yani tam olarak böyle ifade etmiyo amâ konuşmaya çalıştığınızda cevap vermiyò bu da gerçi o üç aylık bi periyottan bahsettim yâ son üç aydır bu da biraz değışti daha çok iletişim kuruyo ama öncesinde konuşmayı pek istemezdi. Konuşulduğunda kızâr kısa cevaplar verîr ya dâ çok sessîz yani duyulamıycak tarzda ték kelime evet-hayır veya ona benzer cevap verip insanı iyice merakta bırakırdı.

Tablo 57. YYG Transkript 1/3

Baba Aylin’in konuşmadığını ifade ederken Aylin’i oğlu Özgür ile kıyaslamakta, Özgür’ün arabada konuşmadan durmaya dayanamayacağını söyleyerek belki de Aylin’in konuşmuyor oluşunu karakterlerinin farklılığıyla ilişkilendirdiği görülmektedir. Aylin’in babası ile arabada yalnız başına seyahat ettiği otuz dakikalık süre zarfında konuşulduğunda kızması, kısa cevaplar

vermesi, duyulamayacak kadar sessiz bir şekilde tek kelimelik cevaplar vermesi; babası ile olan etkileşiminde isteksiz ve kaçınan bir duruş sergilediği yönünde izlenimler uyandırmaktadır. Görüşmeci babaya “Aylin ile yeterince vakit geçirdiğinizi düşünüyor musunuz” şeklinde bir soru yöneltmekte ve baba bu soruyu “hayır” diyerek yanıtlamaktadır. Ardından görüşmeci “Peki daha çok vaktiniz ve imkanınız olsaydı neler yapmak isterdiniz?” sorusunu yöneltmiştir:

165 [38:35.4]	
FFC [v]	• • •Kamp yapmayı tercih edebilirdik enı kî bunları ara ara yapıyoruz yâ Aylin bu konuda biraz şanssız Özgür varken, ya Aylin’in ikinci yaşı pardon ikinci yaşından sonra pandemide geçtiği için o süreç bizim açımızdan çok enı içe kapanık geçti yani hepimiz için öyleydi sanırım. (...)

Tablo 58. YYG Transkript 1/4

Görüşmecinin sorusu üzerine Aylin ile yeterince vakit geçirmediğini ifade eden baba, sözlerine “kamp yapabiliydik” diyerek devam etmekte, ardından bunları ara ara yaptıklarını söylemektedir. Babanın ifadelerinde görüşmecinin sorduğu soruya doyurucu bir yanıt yer almamaktadır. Baba Aylin’in ikinci yaşından sonrasının pandemi sürecine denk gelmesi sebebiyle talihsiz bir çocuk olduğunu ifade etmekte ardından pandemi süreci ile ilgili konuşmalar yer almaktadır.

Görüşmenin ilerleyen kısımlarında baba Aylin’in anne ile daha yakın olduğunu, “Anne mi baba mı?” diye sorsalar anneyi seçeceğini ifade etmektedir. Bu ifadelerin üzerine görüşmeci, gözlem raporlarında yer alan baba ile Aylin’in veda sahnelerine bakıldığında oldukça yakın bir ilişki görüldüğünü dolayısıyla Aylin’in anneden ziyade baba ile daha yakın bir ilişkisi olduğunu sandıklarını belirtmektedir. Görüşmeci “Aylin’in sizinle daha yakın olduğunu düşünmüştük” şeklinde ifadeler ile bu izlenimi babaya aktarmıştır. Bunun üzerine baba, Aylin’in kreşte kendini yalnız hissetmemesi için özellikle yakınlık göstermeye uğraştığını ifade etmiştir:

192 [47:05.3]	
I2 [v] FFC [v]	İşte o yuzden zaten heralde ona düşüyo hahah. Aylin çok sevecen bi kız. Yani şey o biraz da Aylin’den kaynaklı mesela Özgür’le de aramız çok iyi ama Özgür’le ayrılırken hadi görüşürüz diyo çıkıyo gidiyô Aylin isé kendini yalnız hissetm... Aylin 'i çok seviyorum zatên, aynı zamanda orda kendini dê yalnız hissetmesin diyé duygusallığını da bildiğim için özellikle onla vedalaşırken o sarılmayı öpmeyi yapıyorum ki hani beni burda bıraktılar, gittiler gibi bi hisse kapılmasın.

Tablo 59. YYG Transkript 1/5

Baba Aylin’in duygusal bir çocuk olduğunu bildiğini dolayısıyla vedalaşırken sergilediği sarılma ve öpme davranışlarını bilinçli bir şekilde yaptığını, altında yatan nedeni ise Aylin’in kendini orada terk edilmiş hissetmemesi olduğunu ifade etmektedir. Babanın Aylin ile ayrılırken

sergilediği davranışlar aslında Aylin'in anaokuluna gelirken zorlandığının, bulunduğu ortama alışmakta güçlük çektiğinin farkında olduğunu gösteren ipuçları olarak değerlendirilebilir.

Bu ifadelerin ardından görüşmeci Aylin'in kreşe gelirken ne türden duygular deneyimlediğini anlayabilmek amacıyla babaya "Aylin'in daha önce okula gitmek istemediğini söylediği oldu mu?" şeklinde bir soru yöneltmiştir:

198 [48:08.2]	
I2 [v] FFC [v]	• • •Özgür'deykên daha fenaydı yani Özgür'ün alışması daha güç olmuştú amá Aylîn bi iki ay içerisinde kanıksadı durumu ve o yaşamadı pek. (...) Zatén fırsatını yakaladığında gitmemeyi punduna getiriyo şöyle kí annesinin perşembe günleri de full boş günü eıı o günün dé ağırlıklı olarak gelişimi şu şekildê işte sabah temizlik yapan bi ablamız var o gelir perşembelerî, Özgür okula gider, Aylin kreşe gider, Yeliz temizlikçi ablayla öğlene kadar temizliği sağlâr sonra Özgür geldikten sonra Bilsem'e giderler. Tabi Aylin bu rutini keşfettikten sonrâ perşembe günleri gitmeme ihtimali varsâ yani çok önemli bi etkinlik yoksa kreştê eıı arada sırada astığı oldu biz de buna müsamaha gösterdik açıkçası.

Tablo 60. YYG Transkript 1/6

Babanın ifadelerine bakıldığında Aylin'i sıklıkla abisi ile karşılaştırarak soruları yanıtladığı görülmektedir. Vaktinde oğlunun kreşe süreklilik göstermekte daha çok zorlandığını alışmasının daha güç olduğunu düşünerek Aylin'in alışmakta belki de pek zorlanmadığını çıkarsamaktadır. Ancak ifadelerinin devamında Aylin'in özellikle annesinin ve abisinin evde olduğu günler kreşe gitmek istemediğini ve bir şekilde punduna getirdiğini ifade etmektedir. Babanın ifadeleri, aslında Aylin'in anaokulu ortamına uyum sağlamakta güçlük çektiği yönünde izlenimler uyandırmaktadır.

Görüşmeci son olarak babaya kreş eğitiminden memnun olup olmadıklarını ve kreş eğitiminin gerekli olup olmadığını sormuştur:

204 [50:02.6]	
FFC [v]	• • •Yani bizîm zamanımızda böyle bi şey yoktú eıı hatırlıyosunuzdur sizde yanı amâ şimdi Aylin evdé Rusça şarkılar söylüyo, İngilizce şarkılar söylüyo eııı kreşte çok değişik etkinlikler yaptılar istê bi kere yeni müdür hanım biraz daha farklı bi eğitim metodu uyguluyô daha açık havadâ, doğayla iç içê etkinlikler düzenliyo. • •Bunlar çok hoşumuza gittî, gitmedi değil eıı kreşte aldığı eğitimden memnûm.

Tablo 61. YYG Transkript 1/7

6.2. Anne ile Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Anne ile yapılan görüşmelerde annenin matematik öğretmeni olduğu, anneanneninin emekli hemşire olduğu, annenin babasının da emekli matematik öğretmeni olduğu bilgilerine

ulaşılmıştır. Anne, kendi babasıyla olan ilişkisini aktarırken oldukça kuvvetli bağları olduğuna değinmiştir. Aylin'in anaokuluna başlayana kadar olan süreçte ise anneanne ve dedenin Aylin'in bakımına oldukça katkı sağladığını, böylelikle doğumu takiben ücretsiz izne ayrılmadan işine devam edebildiğini aktarmıştır.

Görüşmeci anneye “Annelik nasıl bir duygu? Aylin'in doğum sürecinde neler hissettiniz?” şeklinde sorular yöneltmiştir. Anne, annelik duygusuna ilişkin “Yaşıyorum ama nasıl anlatabilirim” şeklinde bir cevap verdikten sonra Aylin'in doğum sürecinde neler hissettiğini şu şekilde aktarmıştır:

156 [15:46.9]	
I [v] MFC [v]	•••Ya Aylin'in doğum sürecine çok hazırdım yani Özgür'de ne yaşıycağ... yaşadığım içîn yani ikinci olduğu için Aylin hep benim için daha kolaydı. Yani belki dé aslında onun da bu kadar kolay olmasının sebebi benim rahatlığımıdı yani ıı Özgür böyle şeydi eıı beklemediğimiz zamanda geldî eıı çok sevindik çok mutlu olduk ama çok değişik bi ruh halindeydim o zaman yani üniversiteden gelmiş burda üç dört sene eıı dershane de çalışmış ardından devlete atanmış bir öğretmendim. Yani annelikkh... hiç hazır değildim aslında eı yeni evliydik zaten hiç hazır değildim bi anda böylê hamile olduğmu öğrendim çok sevindik çok mutlu olduk eşim de öyle ben de öyle ama başımıza ne geleceğini hiç bilmiyoduk açıkçası. (...) Amâ eı Aylin dahâ zaten bilinçli bi tercih yani istedi... ikinci bi çocuğumuz olsun istiyoduk sonuçtâ onun için beklediğimiz, istediğimiz bi süreçti öyle oluncâ Aylin tabi daha kolaydı başıma ne geleceğini biliyodum yani bën eı Aylin'e hamile kalmak istediğimde iki senemi yeniden bi ipotek altına alm... yani orda vereceğimi biliyodum sonuçta.

Tablo 62. YYG Transkript 2/1

Anne Aylin'in abisinin dünyaya gelme serüvenine oldukça hazırlıksız yakalandığını anlattıktan sonra Aylin'in bilinçli ve istekli bir tercih olduğunu ifade etmiştir. Annenin ifadelerine bakıldığında daha çok oğlunun dünyaya gelme serüveninde zorlandığını, Aylin'in oğluna kıyasla daha kolay olduğunu belirtmiştir. Anne duygularını ifade etmekten ziyade hayat pratiğine ilişkin bilgiler vermiştir dolayısıyla annenin açıklamalarında Aylin'in doğum sürecinde neler hissettiğine dair doyurucu ifadeler yer almamaktadır. Aylin'in doğumunu takiben iki yılını “ipotek” altına alacağını, o uğurda harcayacağını bilmenin anneyi rahatlattığı Aylin'in doğumunu daha kolay bir süreç olarak değerlendirdiği görülmüştür.

Görüşmenin ilerleyen kısımlarında görüşmeci anneye Aylin'in babası ile ilişkisinin nasıl olduğunu, birlikte neler yaptıklarını sormuştur:

286 [34:56.8]	
I [v] MFC [v]	•••Vallâ ilkk zamanlar biraz daha mesafe vardı aralarında Aylin biraz daha huysuzluk yapıyodu eıı eşim aslında Aylin'e çok düşkün eı çok seviyo eıı

oğlunu da çok seviyô onu da çok seviyo ama kız çocuk yani biraz daha böyle bıcır bıcır olduğu için biraz daha böyle şey ve şu an için biraz daha küçük olduğu için, daha çok sevgi gösterisinde bulunuyo, baba daha çok sevgi gösterisinde bulunuyo. Aylin bellki işte son iki senedir eşim cumartesilerini boşalttı ve cumartesi pazar boyunca hep bizimle beraber eı vakit geçiriyo daha önceki dönemlerde daha yoğun çalışması gerekiyodü öyle oluncâ dahâ az görüştükleri için büyük ihtimallê Aylin biraz daha mesafeli kalıyodû ama şimdi özellikle son iki senedir belki üç senedir bilmiyorum amâ o da artık çok... Yani artık kendiliğinden gidip sarılıyoo öpüyoo böyle eı eşim mest oluyó éhehehîh.

Tablo 63. YYG Transkript 2/2

Anne, Aylin’in babası ile olan etkileşimlerini anlatırken aralarında mesafe olduğunu ifade etmiş ve bu mesafeyi Aylin’in huysuzluk yapıyor olmasıyla ilişkilendirmiştir. Hemen ardından da eşinin evlatlarına çok düşkün olduğunu dile getirmiştir. Olasılıkla anne görüşmenin kayıt altına alındığını bildiğinden yanlış bir şey söyleme kaygısı duyarak tutarsız cevaplar vermiştir. Cümlelerinin devamında Aylin’in kız çocuğu olması ve küçük olması dolayısıyla bıcır olduğunu, ilk cümlelerinin aksine, babaya daha çok sevgi gösterisinde bulunduğunu, babanın da daha çok sevgi gösterisinde bulunduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra yapılan diğer görüşmede baba; son üç aydır Aylin ile etkileşimlerinin geliştiğini, arabada anaokuluna doğru yolculuk yaptıkları sırada Aylin’in daha konuşkan olmaya başladığını ifade ederken, anne; babanın son iki-üç yıldır çalışma koşullarını iyileştirmesiyle Aylin ile arasındaki mesafenin azaldığını daha fazla görüşebildiklerini ve dolayısıyla ilişkilerinin son iki-üç senedir iyi olduğunu aktarmıştır.

Yapılan görüşmenin devamında anne, yöneltile sorular doğrultusunda hem Aylin’e hem de Aylin’in abisine yetmeye çalıştığını, onların eğitimleriyle ilgili hemen her şeyle kendisinin ilgilendiği ifade etmiştir. Görüşmenin ilerleyen kısımlarında görüşmeci anneye “Aylin’e kreşe başlayacak olmasını nasıl anlattınız? Kreşe başlayacak olmasına nasıl tepki verdi?” sorularını yöneltmiştir:

305 [37:48.1]

I [v] MFC [v]	• • •Valla biliyodü yani şey eı Özgür zaten okula gidip geliyodü kendisinin de artık... hâttâ Aylin geç bile başladı yani eı son bi sene gittî Aylin kreşê normalde aslında pandemi olmasaydı aslında bi sene daha giderdî. (...) Biliyodu zatên yani hani bi şekilde okulun başlıycağnı biliyodü bi sene kreşe gidiceğini eı biliyodü konuştuk heraldé söyledik yani hani bu sene kreşe başlıyosun sabahları bizimle eı hep beraber çıkıcaz sen kreşe gidiceksin hepimiz dağılıcaz sonra akşam hep beraber yeniden eve gelicez falan diye. (...) Valla tepki göstermedi sankî olağan karşıladı gibi herhangi bi depresyonn olmadı yani normal karşıladı büyüdüm ve sıra geldi gibî heraldé ehehîh. Há amâ işte sene başında biraz yine de onun psikolojik etkileri oldü yani karın ağrıları oldü artık o fizyolojik bi şey miydi psikolojik bi şey miydi
--	--

onu bilemiyorum amâ biraz böyle şey ilk zamanlar karın ağrıları falan oldu büyük ihtimal üzüldüğü veya strese girdiği için diye tahmin ediyorum.

Tablo 64. YYG Transkript 2/3

Anne, Aylin'in daha önce abisinin kreşe gitmesine tanık olduğu için kreşe gideceğini zaten biliyor olduğunu ifade etmiştir. Aylin'in bu duruma nasıl tepki gösterdiği sorusuna ise tepki göstermeyip olağan karşıladığı cevabını vermiş, bir depresyon yaşamadığını belirtmiştir. Ancak bu ifadelerinin ardından Aylin'in fizyolojik mi yoksa biyolojik mi olduğunu bilemediği karın ağrıları yaşadığını, büyük ihtimalle üzülp strese girdiğini aktarmıştır. Annenin birbiriyle çelişen ifadelerle başvurduğu görülmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak annenin aslında Aylin'in kreşe alışma ve uyum sürecinde zorlandığına ve bir bakıma örselendiğine ilişkin bir görüşe sahip olduğu çıkarsanabilir.

Görüşmeci Aylin'in sık sık karın ağrısı çekmiş olduğunun gözlemlenmesi ve bu durumun anne tarafından da ifade edilmesi üzerine bu konu hakkında biraz daha bilgi edinmek isteğiyle Aylin'in kreşin ilk haftalarında zorlanıp zorlanmadığını sormuştur. Anne Aylin'in ilk haftalarını tam olarak hatırlayamadığını, o sürecin çok sancılı olmadığını ancak çok hastalıklı olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine görüşmeci “Aylin'i karın ağrıları için doktora götürdünüz mü?” şeklinde bir soru yöneltmiştir. Annenin cevabı aşağıdaki şekildedir:

343 [43:50.4]

MFC [v] • Ama biraz böyle pımpirikliyim bu konularda üniversiteye götürdük babaannesinde çölyak rahatsızlığı var biliyo musunuz bilmiyorum gluten alerjisi, artı enı şey de var FMF akdeniz ateşi de vardı örneğin onun için ben bunları doktora söylemişim doktorlar da bunlarla ilgili de testler yaptılar. Çölyak çıkmadı ama FMF'te heterozigot yani taşıyıcı FMF çıktı. Bilemiyorum imm başkâ herhangi bi şey olmadığı için herhangi böyle günlük hayatını etkileyebilecek tarzda bir enı rahatsızlığı ateşlenmê örneğin hani çocukluğundan beri ateşlenir mii nedensiz ateşlenir mi diye sorduğunda doktor hiçbir şekilde öyle bi şey yaşamadık biz şimdiye kadar boğazı şiştiğinde ya da enfeksiyon olduğu zaman ateş yaşadığımız için. Herhangi bir tedavi yapılmayacak tedavi yapılmasını gerektiren ya da ilaç kullanmasını gerektiren bi durumu yok dediler herhangi bir sıkıntı yaşarsa o zaman tekrar gelirsiniz dediler öyle bir durumumuz var Aylin'le ilgili onun dışında herhangi bi şey çıkmadı. (...)
Açıkçası hala daha da biraz böyle bazên yaptığı zaman... biraz psikolojik olduğunu düşünüyorum sanki böyle şey stres yapıyò bi şeye canı sıkıldığında stres yapıyò o stres de biraz belkii karnına vuruyo olabilir diye de düşünüyorum amâ o konu aklımda gerekirse bi kez daha bi araştırma işine girişicêz.

Tablo 65. YYG Transkript 2/4

Anne yukarıda yer alan ifadelerinde “pımpirikli” olduğunu ve gerekli tüm tetkiklerin yapılması için Aylin'i hastaneye götürdüklerini ifade etmiştir. Daha önceki ifadelerinde Aylin'in karın ağrılarının sebebinin fizyolojik mi yoksa psikolojik mi olduğunu anlayamadığını ifade eden

anne, yapılan doktor kontrolleri neticesinde Aylin'in tedavi gerektiren herhangi bir rahatsızlığının olmadığına ortaya çıktığını aktarmıştır. Anlaşıldığı üzere Aylin'in karın ağrılarının sıklığı yahut şiddeti anneyi endişeye düşürmüştü ve uzman doktora başvurma gereği doğurmuştur. Ancak fizyolojik bir rahatsızlığı olmadığı ortaya çıkan Aylin'in karın ağrılarının altında psikolojik birtakım nedenlerin olabileceğini işaret etmiştir. Anne fizyolojik muayeneye ilişkin uzun uzadıya bilgi aktardıktan sonra kısa bir süre duraksayıp “Biraz psikolojik olduğunu düşünüyorum sanki şey stres yapıyor” diyerek adeta aslında Aylin'in karın ağrılarının psikolojik nedenlerin farkında olduğunu itiraf etmiştir. Öyle ki anne konuşmasının sonunda, Aylin'in karın ağrılarını yaşadığı muhtemel stres ve sıkıntıyla ilişkilendirmiştir.

7. İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

Araştırmacı Aylin ile bir anaokuluna başladığı hafta, bir de anaokulunun son haftası olmak üzere iki kez Hava-5 görüşmesi yapmıştır. Aylin'in ön test ve son test sonuçları, Havas-5'in Türkçe dilindeki ortalamalarıyla karşılaştırılmıştır ve elde edilen skorlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

<i>Alt Kategoriler</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Ön Test</i>	<i>Son Test</i>
<i>A.Görevi Yerine Getirme</i>	17,6	11	17
<i>B. İletişimsel Yeterlilik</i>	12	5	10
<i>C. Kelime Dağarcığı</i>	10,7	12	14
<i>D. Dil Bilgisi- Fiil Ekleri</i>	IV	II	III
<i>E.Cümle Üretimi</i>	IV	II	IV

Tablo 66. **Error! No text of specified style in document.** Havas-5 Ortalamaları ve Aylin'in Değerlendirme Sonuçları

Ön Test - Ekim 2022

Araştırmacı Aylin'i anaokuluna başladığı ilk hafta, 6 Ekim 2022'de Havas-5 görüşmesine almıştır. Aylin ön test uygulandığı esnada 5 yaş 3 aylıktır. Yapılan değerlendirmelere göre Aylin'in Havas-5 Dil Seviyesi Tanılama Aracının “Görevi Yerine Getirme” kategorisinde 11 puan aldığı saptanmıştır. Aylin'in bu kategoride yaptığı skorun Türkçe dilindeki ortalamanın altında kaldığı görülmüştür. Yapılan Havas-5 görüşmesinin transkripsiyonuna bakıldığında Aylin'in resimleri ayrıntılı bir şekilde tasvir etmediği bazı sahneleriye “hiç” anlatmadığı ya da “belli belirsiz” betimlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğerkategori olan “İletişimsel Yeterlilik” kategorisine bakıldığında Aylin’in 5 puan alarak ortalamanın altında bir sonuç elde ettiğigörölmüşür. Bu kısımda Aylin’in konuşma esnasında inisiyatif alamadığı ve sıklıkla talimatlara gereksinim duyduğu, konuşmasının sürekli ağır ve aksak dolayısıyla akıcı olmadığı saptanmıştır. Aylin görüşmenin başında 25 saniye süreyle hiç konuşmamış, ardından görüşmecinin iki sorusuna tek kelime ile cevap vermiştir.

“Kelime Dağarcığı” kategorisinde Aylin’in kullandığı tüm fiiller birer kez olmak kaydıyla tek tek sayılmıştır. Havas-5’in Türkçe dilindeki ortalama ile kıyaslandığında Aylin’in skoru 12 olarak saptanmış olup ortalamanın üzerinde kelime bir puan elde ettiğibulunmuştur.

“Dil Bilgisi – Fiil Ekleri” kategorisinde saptanan bir referans değeri bulunmamakla birlikte ilkökul birinci sınıfa giden çocukların IV. seviyeye ulaştıkları görölmüşür. Aylin bu kategoride -miş’li geçmiş zaman eki ve -yor şimdiki zaman eki kullanarak II. seviyede kalmıştır. Çocukların bu kategoride dördüncü seviyeye ulaşmaları için -di’li geçmiş zaman ekini ve -ır geniş zaman ekini de kullanabiliyor olmaları beklenmektedir.

Son olarak “Cümle Üretimi – Bağlaç Kullanımı” kategorisinde ortalama değerk bulunmamakla beraber, özellikle çocukların ilkökul birinci sınıfa başladıklarında cümle üretimi kategorisinde genellikle IV. seviyeye ulaştıkları görölmüşür. Aylin basit bağlaçlar kullanarak ve çekimli mastar ile yan tümce üretebilmiştir ancak son ek kullanarak cümleleri birbiriyle ilişkilendirememiş, doğrudan aktarım cümleleri kuramamıştır. Dolayısıyla Aylin’in ilgili kategoride II. Seviyede kalmıştır.

Son Test – Haziran 2023

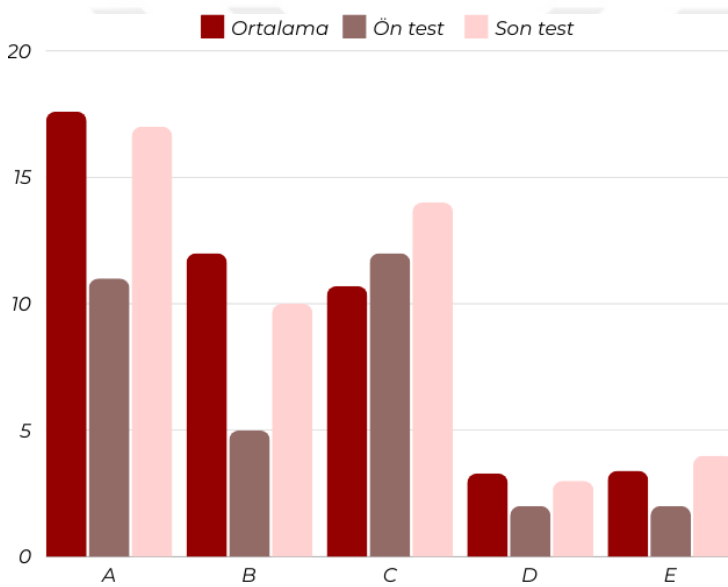
Araştırmacı Aylin’i anaokulundaki son haftasında, 7 Haziran 2023’de Havas-5 görüşmesine almıştır. Aylin son test uygulandığı esnada 5 yaş 11 aylıktır. Yapılan değerlendirmelere göre Aylin’in Havas-5 Dil Seviyesi Tanılama Aracının “Görevi Yerine Getirme” kategorisinde 17 puan aldığı saptanmıştır. Aylin’in bu kategoride yaptığı skorun Türkçe dilindeki ortalamanın altında kaldığı ancak ön teste kıyasla skorunun oldukça yükseldiğigörölmüşür. Yapılan Havas-5 görüşmesinin transkripsiyonuna bakıldığında Aylin’in yalnızca ilk resmi ayrıntılı bir şekilde tasvir etmediğidiğerk resimlerin bazılarını tam, bazılarını belli belirsiz sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğerkategori olan “İletişimsel Yeterlilik” kategorisine bakıldığında Aylin’in 10 puan alarak ortalamanın altında bir sonuç elde ettiğiancak ön teste kıyasla skorunu ikiye katladığı

görülmüştür. Bu kısımda Aylin'in konuşma esnasında yer yer inisiyatif aldığı, talimatlara gereksinim duymadan kendiliğinden konuştuğu öne çıkan en belirgin farklılık olmuştur.

“Kelime Dağarcığı” kategorisinde Aylin'in kullandığı fiil sayısı 14 olup ortalamanın üzerinde olduğu saptanmıştır. “Dil Bilgisi – Fiil Ekleri” kategorisinde ise Aylin'in ilk sonuçlarına kıyasla “-yormuş” son ekini de kullanarak III. Seviyeye ulaşmıştır. Son olarak Aylin'in “Cümle Üretimi – Bağlaç Kullanımı” kategorisinde ilkökul birinci sınıfa başlayan çocuklar ile aynı seviyede - IV. seviyede- olduğu saptanmıştır.

Aylin'in ifade edici dil performansına ilişkin bulgular Havas-5'te yer alan kategorilerin Türkçe dilindeki ortalamaları ile birlikte aşağıdaki grafikte renklendirilerek aktarılmıştır:

Tablo 67. **Error! No text of specified style in document.** Havas-5 Ortalamaları ve Aylin'in Değerlendirme Sonuçlarının Karşılaştırması

Aylin'in ifade edici dil becerilerine yönelik ipuçları elde etmek amacıyla anaokulunun başladığı hafta ve bittiği hafta olmak üzere odak çocuk Aylin'e iki kez Havas-5 Dil Tanılama Aracı uygulanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Aylin'in ön testlerde ortalamanın oldukça altında performans sergilediği, son testlerde ise ortalamaya yakın sonuçlar elde ettiği görülmüştür. Aylin'in ifade edici dil performansına yönelik kesin yargılarda bulunmak doğru olmayacağı gibi bulguların bazı hususların aydınlatılması açısından ipucu sağladığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, ifade edici dil performansının duygu düzenleme süreçleri ile ilintili olduğu yönünde bir izlenim oluşmuştur. Anaokulunun ilk haftalarında hatta ilk aylarında çekimser, kaygılı, edilgen ve içe kapanık bir tutum sergilen Aylin'in ifade edici dil

performansına bakıldığında deneyimlediği duygu düzenleme süreçleriyle doğru orantılı şekilde ortalamanın altında kaldığı görülmüştür. Havas-5 görüşmeleri esnasında Aylin'in inisiyatif almadığı, saniyeler boyunca sustuğu, tek kelimelik cevaplar verdiği görülmüştür. Bu hususta Aylin'in dil performansı, dil becerilerine yönelik yetersizliği ile ilişkilendirilmeden önce belki de altında bazı emosyonel nedenlerin yatıyor olabileceği düşünülmelidir. Olasılıkla ilk kez bulunduğu bu anaokulu ortamında, yine ilk kez karşılaştığı görüşmeci ile yaptığı görüşme esnasında kendini kaygılı ve stresli hissediyor olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı şekilde son testin uygulandığı esnada anaokuluna iyiden iyiye uyum sağlamış ve görüşmecinin varlığını kanıksamış olduğu varsayılırsa Aylin'in performansı; kendini daha rahat ve özgür hissetmesiyle, daha dışa dönük ve bağımsız bir tutum sergilemesiyle ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda Aylin'in yaşadığı emosyonel süreçlerin ifade edici dil performansı ile ilintili olduğu çıkarsanabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ

Odak çocuk Tavistock Çocuk Gözlem Modeli'ne göre bir eğitim-öğretim yılı süresince haftada bir kez bir saat olmak kaydıyla gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra iki haftada bir birer saat olmak koşuluyla videografi çalışmaları yürütülmüştür. Anaokulunda duygu düzenleme süreçleri ve dil becerilerini incelemek amacıyla bir odak çocuk ile yapılan çalışmanın bu kısmında, elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırma soruları tek tek yanıtlanarak çalışma sonuçlandırılacaktır. Araştırma soruları aşağıda yer almaktadır:

- 1- Odak çocuk anaokulu yılı boyunca akranları ve öğretmenleri ile ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşamıştır?

İlgili gözlem raporlarına bakıldığında odak çocuğun anaokuluna başladığı ilk ay içerisinde oldukça çekingen ve edilgen bir duruş sergilediği görülmüştür. Odak çocuğun anaokulundaki ilk ayında babası tarafından okula bırakıldıktan sonra ağladığı, gözyaşlarını bastırabilmek için yoğun bir çaba sarf ettiği, sınıfın bir köşesinde oturup sessizce arkadaşlarını izlediği, arkadaşlarının oyunlarına dahil olmak konusunda çekimser davrandığı ve bu yeni ortama adapte olmakta güçlük çektiği görülmüştür. Odak çocuk Aylin'in gözlemlenen bu davranışlarından anaokulunda geçirdiği ilk haftaların zorlayıcı ve yıpratıcı olduğu, henüz arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle etkileşim geliştirebilecek kadar sakin bir duygu dünyasının olmadığı çıkarsanmıştır. Haftalar boyunca Aylin'in arkadaşlarıyla ya da öğretmeniyle herhangi bir sözlü iletişim kurmadığı gözlemlenmiştir. Bahçede yahut sınıf içerisinde Aylin sıklıkla edilgen bir pozisyon almış ve sadece etrafına bakınarak ve amaçsızca gezinerek bir meşguliyet arayışı sürdürmüştür. Öte yandan gözlem raporlarının ilerleyen haftalarında Aylin'in yer yer arkadaşlarına küçük temaslarda bulunduğu ve bazı arkadaşlarına çay servisi yapmak isteğiyle fincanlar hazırladığı gözlemlenmiştir. Aylin'in gözlemlenen bu davranışları, sınıf içerisindeki arkadaşlarıyla etkileşim kurabilmek için istekli olduğunu arkadaşlarıyla bir yakınlık tesis edebilmek için küçük temas girişimlerinde bulunduğunu henüz sözlü iletişim kurmuyor olmasına karşın yakınlık arayışında olduğunu gösteren güçlü ipuçları olarak değerlendirilmiştir. Video kayıtları ve gözlem raporlarının ilerleyen aylarına bakıldığında Aylin'in arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle etkileşim kurmak amacıyla bazı stratejilere başvurmaya başladığı gözlemlenmiştir. Hem video kayıtlarında hem de gözlem raporlarında Aylin'in arkadaşlarının davranışlarını "taklit" ederek onlarla ortak bir noktada buluşmaya çabaladığı, yer yer öğretmeni

tarafından onaylanmak ve kabul görmek arzusuyla, öğretmeni tarafından ilgi gören arkadaşlarının davranışlarını “tekrarladığı” ve arkadaşları ile bir yakınlık tesis edebilmek için onların arzularına “elçilik” ettiği gözlemlenmiştir. Aylin’in tekrarlı davranışları, elçilik ve taklit davranışları; anaokulunda akranlarıyla ve öğretmeniyle etkileşim kurma arzusu duyduğunu, öğretmeni ve arkadaşları tarafından kabul görüp bir gruba dahil olmak arzusuyla türlü stratejilere başvurduğunu gösteren ipuçları olmuştur. Gözlem raporlarında ve video kayıtlarında arkadaşlarından bir tebessüm, yahut bir küçük bir temas ile karşılık bulan Aylin’in duygu dünyasında olumlu gelişmeler olduğu gözlemlenmiş, yer yer dans etmesinden yer yer de gülümseyip arkadaşlarıyla doğrudan sözlü iletişim kurmasından kendini mutlu ve keyifli hissettiği çıkarsanmıştır. Ancak türlü etkileşim girişimlerine rağmen arkadaşlarından herhangi bir dönüt alamadığında Aylin’in içe kapandığı, amaçsızca etrafta dolaşarak adeta kendine bir meşguliyet aradığı, bulunduğu ortama belirgin biçimde yabancılaştığı görülmüştür. Aylin’in gözlemlenen davranışlarından yola çıkarak arkadaşları ile sosyal etkileşim deneyimi kurmayı başardığında salt bir mutluluk duyumsadığı zaman zaman ise ikircikli duygular deneyimleyerek duygusal türbülanslar yaşadığı düşünülmüştür.

- 2- Odak çocuğun duygusal gelişim süreçlerinde ne gibi değişiklikler ortaya çıkmıştır ve odak çocuk duygu düzenleme süreçlerini nasıl deneyimlemektedir?

Odak çocuk Aylin’in anaokulunun başlamasını takiben neredeyse iki ay süresince babasıyla ayrılma sekanslarında durağan/donuk bir yüz ifadesi olduğu, gözyaşlarını tutmaya çalışarak kaşlarını çattığı, dişlerini sıkarak adeta gözyaşlarına meydan okurcasına engel olmaya çalıştığı görülmüştür. Zaman zaman sınıfa girmeden ağlamasını durdurmayı başarmakta zaman zaman ise sınıfa girene kadar akan gözyaşlarını silip onu örseleyen duygularını kenara itmeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Aylin’in tüm bu davranışları, anaokuluna adapte olma sürecinde epey zorluk çektiğini, ebeveyninden ayrılık deneyiminin sarsıcı ve yıpratıcı olduğunu, henüz anaokuluna aidiyet duygusunun oluşmadığını gösteren ipuçları olmuştur. Gözlem raporlarına bakıldığında Aylin’in yer yer kendi iradesiyle ya da resmi tatiller sebebiyle anaokuluna devamlılık gösteremediği haftalar olmuştur. Nitekim birkaç gün yahut birkaç hafta süreyle anaokuluna gelmediği zamanların ardından anaokuluna geldiği ilk gün Aylin’in babasıyla yaşadığı ayrılma deneyiminin tıpkı anaokulunun ilk haftalarında olduğu gibi sarsıcı, yıpratıcı ve gözyaşlarıyla dolu olduğu gözlemlenmiştir. Tüm bu ipuçları Aylin’in anaokuluna uyum sürecinin her seferinde başa sardığını, ilk günler olduğu gibi kendini travmatik ve örseleyici bir sürecin içinde bulduğu yönünde izlenimler oluşmuştur. Aylin’in anaokuluna uyum sürecini sekteye uğratan ve

aidiyet duygusunun gelişmesinde türlü handikaplar oluşturan bir başka durum daha gözlemlenmiştir. İkinci dönem itibariyle anaokulunda bulunan diğer altı yaş sınıfı ile Aylin'in sınıfı birleştirilmiştir. Aylin'in şimdiye kadar belki de türlü çabalarla bir yakınlık geliştirmeye uğraştığı sınıf arkadaşlarının sayısı on beş iken otuza çıkmış ve aniden kendini tanımadığı bir grup çocuğun arasında bulmuştur. Aylin'in diğer sınıftaki akranlarıyla aynı sınıfı paylaştığı ilk haftalarda yer yer henüz bir yakınlık tesis etmediği çocuklar tarafından provokasyona maruz kaldığı görülmüş, bu durum karşısında Aylin'in ilk kez şiddetli bir tahammülsüzlük yaşadığı akranlarına karşı öfkeli ve gergin tavırlar sergileyerek mağduriyetini gidermeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Çocuklar arasında inşa edilemeyen uyum, çeşitli karmaşalara ve oldukça stresli duygu durumlarının yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

3- Odak çocuğun gözlemlenen süre boyunca ifade edici dil becerilerinde ne tür değişiklikler ve ilerlemeler gözlemlenmiştir?

İfade edici dil becerilerine yönelik ipuçları elde etmek maksadıyla anaokulunun başladığı hafta ve bittiği hafta olmak üzere odak çocuk Aylin'e iki kez Havas-5 Dil Tanılama Aracı uygulanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Aylin'in ön testlerde ortalamanın oldukça altında performans sergilediği, son testlerde ise ortalamaya yakın sonuçlar elde ettiği görülmüştür. Aylin'in ifade edici dil performansına yönelik kesin yargılarda bulunmak doğru olmayacağı gibi yaşadığı emosyonel süreçlerin kendini ifade etme süreçleriyle ilintili olabileceği çıkarsanmıştır. İlk kez bulunduğu anaokulu ortamına henüz uyum gösteremediği gözlemlenen Aylin'in anaokulundaki ilk gününde sergilediği ifade edici dil performansı sonucunda elde ettiği düşük skorun belki de çekimser ve içe dönük olmasıyla, henüz ebeveyniyle ayrılma deneyimi esnasında yaşadığı örseleyici duyguları dindirememiş, kimseyle yakınlık tesis edememiş ve bulunduğu ortama aidiyet duygusu geliştirememiş olmasıyla ilişki olabileceği düşünülmektedir. Öyle ki Aylin'in kendini mutlu ve keyifli hissettiği, akranları tarafından kabul gördüğü ve sosyal etkileşiminin yüksek olduğu anlarda kendini ifade etmekten çekinmediği, düşüncelerini doğrudan sözlü olarak aktardığı gözlem raporlarında ve video kayıtlarında görülmüştür. Son testin uygulandığı anaokulunun son haftasında Aylin'in bulunduğu ortama iyiden iyiye uyum sağladığı, birtakım akranları ile yakınlık tesis etmeyi başardığı ve görüşmecinin mevcudiyetini kanıksadığı düşünüldüğünde; Aylin'in kendini daha rahat ve özgür hissettiği, daha dışa dönük, girişken ve sosyal etkileşiminin yüksek olduğu, kendini ifade etmek için türlü stratejilere gereksinim duymadan doğrudan ifade edebildiği dolayısıyla da ifade edici dil performansında da artış gözlemlendiği düşünülmüştür.

4- Odak çocuğun aile ortamı, anaokulu dışındaki gündelik hayatını nasıl deneyimlediği ve ebeveynlerinin çocukları ile ilgili sahip oldukları duygu ve düşünceler nelerdir?

Odak çocuğun ebeveynleri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış yüz yüze veli görüşmelerinden elde edilen bulgulara bakıldığında, anaokuluna başladığı sırada beş yaşlarında olan Aylin'in daha önce ebeveynlerinden hiç ayrı kalmadığı ve herhangi bir kreş eğitimi almadığı öğrenilmiştir. Aylin'in doğumundan iki yıl sonra ortaya çıkan COVID-19 Pandemisi, tüm dünyada köklü değişimlere ve bir karantina sürecine sebebiyet verdiği gibi Aylin'in yaşantısında da birtakım pürüzler meydana getirerek sosyal etkileşim deneyimlerini kısıtlamıştır. Aylin'in ebeveynlerinin ifadelerine göre daha önce kreşe başlaması planlanan Aylin, kreşe gidememiş olup yaklaşık beş yaşına kadar geçen erken çocukluk yıllarını sınırlı bir ortamda (evde) annesi, babası, abisi ve yer yer anneanne ve dedesi ile deneyimlemek durumunda kalmıştır. Aylin'in kreşten önceki yaşantısı, kreşe başladığında sergilediği gerek dil becerileri gerek sosyal etkileşim deneyimleri gerekse de duygu düzenleme süreçlerinin anlaşılması açısından kıymetli ipuçları içermektedir. Aylin'in geçmiş yaşantısı göz önüne alındığında mikrosistemde yer alan bazı unsurların dolaylı olarak devre dışı kaldığı dolayısıyla kreşe başladığı sırada Aylin'in yaşantısında oldukça köklü bir değişimin meydana geldiği çıkarsanmış; kreş ortamına adapte olmanın, daha önce hiç bulunmadığı bu akran grubuna aidiyet hissetmenin, akranları ve öğretmenleri ile etkileşim kurmanın ve kendi evi dışında bir yerde ilk kez bulunmanın onu bir bakıma örselediği görülmüştür. Anne ile yapılan görüşmede, Aylin'in kreşe başlamasını takiben aylarca süren karın ağrılarının sebebinin irdelendiği ve uzman doktorlar tarafından fizyolojik bir temeli olmadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra annenin ifadelerinde, görüşmenin sonlarına doğru, karın ağrılarının sebebinin psikolojik olduğunu düşündüğü gerçeği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte baba ile yapılan görüşmede; annenin ve abinin evde olduğu günler Aylin'in bir şekilde kreşe gelmemek için yoğun bir çaba sarf ettiği, belki de ait hissetmediği ve herhangi bir akranıyla yakınlık tesis edemediği bu ortamda olmaktan kaçındığı, bir şekilde kreşe gitmemenin yollarını aradığı aktarılmıştır. Olasılıkla hiçbir oryantasyon sürecine dahil edilmeyen Aylin, kendi akvaryumundan çıkıp (ev) çeşitli balıkların birlikte uyum içinde yaşamaya uğraştığı büyük bir okyanusa (kreş) doğrudan daldırılmış ve orada hayatta kalmak, boğulmamak için mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bir başka deyişle bu zorlu süreç Aylin'in duygusal dünyasını epey örselemiş bazı duygusal türbülanslar yaşamasına, kaygı ve stres yüklü bir ruh haline bürünmesine sebep olmuş ve güvenli alanında, kendi evinde kalma arzusu hissetmiştir. Diğer taraftan her iki ebeveynin de

Aylin'e ilişkin ifadelerine bakıldığında, Aylin'in gelişim örüntüsünü kendine özgülüğü ile değerlendirmekten ziyade çoğunlukla Aylin'den dört yaş büyük olan abisi ile kıyaslayarak bir yorum geliştirdikleri izlenimi oluşmuştur. Her iki ebeveyn de Aylin'in duygusal dünyasını anlamlandırırken tatmin edici yanıtlar vermemiş olup, doğumu beklenmedik şekilde gelişen Özgür'ün gelişim sürecinde edindikleri zorlayıcı ve kısıtlayıcı deneyimlere kıyasla Aylin'in doğumunun ardından geçen beş yılın daha kolay bir süreç olduğunu anlatmış, hayat pratiğinde deneyimledikleri kolaylığı Aylin'in de "kolay" bir çocuk olmasıyla ilişkilendirmiştir. Bununla birlikte, baba ile yapılan görüşmede Aylin'in kreşe bırakılırken aylarca arabada sessizce seyahat ettiği, baba ile etkileşimi reddettiği, konuşmaya teşvik edildiğinde ise yer yer sinirlendiği ifade edilmiştir. Aylin'in babası ile seyahat ederken sergilediği pasif agresif tutumu onu örseleyen duygularına ilişkin sessiz bir çığılığı andırdığı hissedilmiştir. Babanın ifadelerinden yola çıkarak Aylin'in baba ile etkileşimin zayıf ve temellerinin güçsüz olduğu düşünülmüştür. Anne ve baba ifadelerinde sıklıkla Aylin'in birçok şeyi abisinden görerek öğrendiğini, kendilerinin bazı konularda çaba göstermesine gerek kalmadığını, kreşe başlama sürecinde oğullarına kıyasla Aylin'in pek zorlanmadığını ifade etmiştir. Aylin'in bir yıl süresince gözlemlenen duygu düzenleme süreçlerine ve sosyal etkileşim deneyimlerine bakıldığında yer yer ebeveynlerin ifadeleriyle çelişen bulgular ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bilimsel yayınlarda öğretmenlerin öğrenme öğretme süreçlerinde başat rol oynadığına, akademik başarının didaktik olarak yapılandırılmış etkinliklerden geçtiğine yönelik açık ya da örtük birçok düşünce hakimdir. Çalışmaya esas teşkil eden gözlem protokollerinin ve video kayıtlarının analiz sonuçları, odak çocuğun didaktik yapılandırılmayan, öğretmenin doğrudan yer almadığı birçok etkinlikte akranları ile pek çok nitelikli sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığını ve böyle anlarda daha dışa dönük tavırlar sergileyip, konuşmaya daha büyük bir istek duyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla akran etkileşiminin öğrenme öğretme süreçlerindeki rolüne yönelik görgül çalışma sayılarının artırılması daha kapsamlı ve ayrıntılı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Odak çocuğun anaokuluna pürüzsüz bir geçiş süreci (smooth transition) deneyimlemediği, ebeveynlerinden ayrılırken zorlandığı, anaokulunda bulunmaktan zaman zaman keyif almadığı ve oryantasyona gereksinim duyduğu görülmüştür. Ayrılık kaygısı üzerine kreş ve anaokullarında yapılan çeşitli çalışmalar çocukların yeni çevreye alışmak konusunda epey zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Çocuk gözlemleri (Battaglia vd., 2015; Czada, 2012; Frisch, 2012; Xiao, 2015) başta kreş çocukları olmak üzere okul öncesi dönem çocuklarının uyum haftasındaki ilk zamanlarının iç karartıcı ve hüzünlü geçtiğini bildirmektedir. Okul öncesi kurumlarda görevli öğretmenlerin teselli çabaları çoğu kez çocukları sakinleştirmek konusunda yetersiz kalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bu bulguların mevcut çalışmalarla örtüştüğü ifade edilebilir. Odak çocuğun kayıtlı olduğu anaokulunda herhangi bir uyum modelinin uygulanmıyor oluşu sosyal ve duygusal geçiş sürecini zorlaştırmış bir unsur olarak düşünülebilir. Çocukların alıştırılma sürecinde Münih veya Berlin modelleri gibi (Berlin/Munich Settling Model) uygulamalara yer verilmesi ve uygulamaların yaygınlaştırılması önerilebilir.

Odak çocuk Aylin'in HAVAS 5 uygulaması ön testlerinde ortalamanın oldukça altında performans sergilemesi uygulamanın Aylin'in önemli ölçüde duygusal stresle mücadele ettiği bir aşamada gerçekleştirilmiş olmasıyla ilişkilendirilebilir. Uyum haftasında yaşadığı zorluklar ve ebeveynlerinden ayrılmanın yarattığı sarsıcı etkiler çocuğun uygulama esnasında konuşma isteğini azaltmış ve bu da sınırlı sayıda fiil kullanmasına neden olmuş olabilir. Ancak bu alanda da daha fazla araştırmaya gereksinim olduğu belirtilebilir. Aylin'in son test değerleri ifade edici dil becerilerinde görece bir ilerlemenin olduğuna işaret etmektedir. Gözlem protokolleri ve video kayıtlarının analizinden elde edilen sonuçlar odak çocuğun zamanla yan tümce kurma ve bağlaç kullanımında ilerlemeler kaydettiğini göstermiştir. Aylin'in akranları ile ahenk içinde

oynadığı, kendini duygusal olarak iyi hissettiği anlarda daha dışa dönük tavırlar sergilediği ve konuşmaya istek duyduğu görülmüştür. Polzer (2012) ve Pınar'ın (2016b) çalışmalarına paralel olarak odak çocuk Aylin'in birliktelik, bağlılık ve aidiyet duygusunu deneyimlediği anlarda kendini sözel olarak daha iyi ifade edebildiği ve konuşmak için daha fazla istek gösterdiği anlaşılmıştır.

Örnek olay çalışmaları (vaka çalışmaları) yalnızca söz konusu bireysel vakayı anlamak, değerlendirmek ve salt ilgili vaka ile sınırlı geçerli sonuçlar çıkarmak için yürütülmezler (Fatke, 1995). Burada esas olan kapsayıcı veya genel geçerliliği olan sonuç ve önerilerin veya değerlendirmelerin geliştirilebilmesidir. “Aylin” vakasından bağımsız olarak ampirik olarak iyi temellendirilmiş düşüncelere ulaşmak isteniyorsa, “bireydeki tipikliği aynı şekilde gösteren birden fazla vaka çalışması gereklidir” (Fatke 1995, 687f) düşüncesinden hareketle vaka çalışmalarının arttırılması gerekmektedir. Polzer (2012) ve Pınar'ın çalışmalarına benzer daha fazla bireysel vaka çalışmasına ve bu çalışmaların sonuçlarının kritik metodolojik yönleri dikkate alınarak birbiriyle ilişkilendirilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Aberdeen, T. (2013). Yin, RK (2009). Case study research: Design and methods . Thousand Oaks, CA: Sage. *The Canadian Journal of Action Research*, 14(1), 69-71.

Acun, E., & Karakelle, S. (2019). 4-6 yaş çocuklarında kaynak dağıtımında eşitsizlikten kaçınmayı etkileyen faktörlerin incelenmesi. Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology, 39(1): 99-119. <https://doi.org/10.26650/SP2018-0034>

Anthony S. & Jack S. (2009) Qualitative case study methodology in nursing research: an integrative review. *Journal of Advanced Nursing* 65(6), 1171–1181. doi:10.1111/j.1365-2648.2009.04998.x

APA [Dictionary of Psychology](https://dictionary.apa.org/emotion-regulation), <https://dictionary.apa.org/emotion-regulation> (Erişim Tarihi: 17.05.2024).

Bariola, E., Gullone, E., & Hughes, E. K. (2011). Child and adolescent emotion regulation: The role of parental emotion regulation and expression. *Clinical child and family psychology review*, 14(2), 198-212.

Battaglia, Marco & Touchette, Evelyne & Garon-Carrier, Gabrielle & Dionne, Ginette & Côté, Sylvana & Vitaro, Frank & Tremblay, Richard & Boivin, Michel. (2015). Distinct trajectories of separation anxiety in the preschool years: Persistence at school entry and early-life associated factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 57. 10.1111/jcpp.12419.

Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2008.1573>

Bereswill, M., Morgenroth, C., & Redman, P. (2010). Alfred Lorenzer and the depth-hermeneutic method. *Psychoanalysis, Culture & Society*, 15, 221-250.

Bilge, Y., & Sezgin, E. (2020). Anne ve çocuk duygu düzenleme arasındaki ilişkide annenin kişilik özelliklerinin ve bağlanma stillerinin aracı rolü. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(3), 310-318.

Blair, C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children's functioning at school entry. *American psychologist*, 57(2), 111.

Blair, K. A., Denham, S. A., Kochanoff, A., & Whipple, B. (2004). Playing it cool: Temperament, emotion regulation, and social behavior in preschoolers. *Journal of school psychology*, 42(6), 419-443.

Braet, C., Theuwis, L., Van Durme, K., Vandewalle, J., Vandevivere, E., Wante, L., ... & Goossens, L. (2014). Emotion regulation in children with emotional problems. *Cognitive Therapy and Research*, 38(5), 493-504.

Briggs, S. (1997). *Growth and risk in infancy*. Jessica Kingsley Publishers.

Chavira, D. A., Stein, M. B., Bailey, K., & Stein, M. T. (2004). Child anxiety in primary care: Prevalent but untreated. *Depression and anxiety*, 20(4), 155-164.

Cockburn, A., & Dale, T. (1997, November). CEVA: A tool for collaborative video analysis. In *Proceedings of the 1997 ACM International Conference on Supporting Group Work* (pp. 47-55)

Cohen, J. S., & Mendez, J. L. (2009). Emotion regulation, language ability, and the stability of preschool children's peer play behavior. *Early Education and Development*, 20(6), 1016-1037.

Crowe, S., Cresswell, K., Robertson, A., Huby, G., Avery, A., & Sheikh, A. (2011). The case study approach. *BMC medical research methodology*, 11(1), 1-9.

Czada, Sylvia (2012). Ein Kind voller Unruhe und Rastlosigkeit – Über die Schwierigkeiten der Eingewöhnung eines Kleinkindes in die Kinderkrippe aufgrund des Einflusses ambivalenter Gefühle der Bezugs- und Betreuungspersonen. Eine Einzelfallstudie über das Erleben von Trennung und Getrenntsein eines Krippenkindes. Masterthesis, University of Vienna.

Damasio, A. R. (1999). *The feeling of what happens: Body and emotion in the making of consciousness*. Houghton Mifflin Harcourt.

Datler, W., & Isopp, B. (2004). Stimulierende Feinfühligkeit in der Frühförderung: Über progressive Veränderungen und das Erleben von Kleinkindern in Frühförderprozessen. *heilpädagogik*, 47(4), 15-25.

Datler, W., Steinhardt, K. ve Trunkenpolz, K. (2008). Zweisamkeit vor Dreisamkeit? Infant Observation als Methode zur Untersuchung früher Triangulierungsprozesse. In: Ruth J., Katzenbach, D., Dammasch, F. (Edts.): Triangulierung – Lernen, Denken, Handeln aus pädagogischer und psychoanalytischer Sicht. Brandes & Apsel: Frankfurt: 85-109.

Datler, W., Datler, M., & Funder, A. (2010). Struggling against a feeling of becoming lost: A young boy's painful transition to day care. *Infant Observation*, 13(1), 65-87.

Datler, W. (2013). Emotion und Beziehung als Motor von Entwicklung. In: Seibel, K., F.v., Ploch, B. (Eds.): Wie Kinder lernen. Gemeinsame Grundlagen wirksamer Förderung in Kita und Grundschule: Konzepte und Perspektiven für die Praxis. Lernen vor Ort: Offenbach, 36-47.

Datler, W., Datler, M., Hover-Reisner, N., & Trunkenpolz, K. (2014) Observation according to the Tavistock model as a research tool: Remarks on methodology, education and the training of researchers. *Infant Observation*, 17(3), 195-214.

Datler, W., Studener-Kuras R. ve Bruns, V. (2014). Das Vergnügen am Fremden und die Entwicklung von Kompetenzen im Bereich der Zweitsprache Deutsch. Aus dem Wiener Forschungsprojekt „Spracherwerb und lebensweltliche Mehrsprachigkeit im Kindergarten. In: Dahlvik, J, Reinprecht, C. und Sievers, W. (Edts.): Migration und Integration – wissenschaftliche Perspektiven aus Österreich. Jahrbuch 2/2013, Vienna University Press.

Davenhill, R. (2018). *Looking into later life: A psychoanalytic approach to depression and dementia in old age*. Routledge.

Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi).

Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2015). The socialization of emotional competence. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 590–613). The Guildford Press.

Denzin, Norman K. (1970). *The Research Act*. Chicago/Englewood Cliffs (NJ): Aldine/Prentice Hall.

Diaz, A., & Eisenberg, N. (2015). The process of emotion regulation is different from individual differences in emotion regulation: Conceptual arguments and a focus on individual differences. *Psychological Inquiry*, 26(1), 37-47.

Di Maggio, R., Zappulla, C., & Pace, U. (2016). The relationship between emotion knowledge, emotion regulation and adjustment in preschoolers: A mediation model. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 2626-2635.

Diem-Wille, G. (2013). Observed families revisited—two years on: a follow-up study. In *Developments in infant observation* (pp. 182-206). Routledge.

Dinkelaker, J., Herrle, M. (2009). *Erziehungswissenschaftliche Videographie Eine Einführung*, VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Dunn, L. Test Review: Peabody Picture Vocabulary Test-III (PPVT-III).

Eisenberg, N., & Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child development*, 75(2), 334-339.

Eisenberg, N., Sadovsky, A., & Spinrad, T. L. (2005). Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and academic outcomes. *New directions for child and adolescent development*, 2005(109), 109-118.

Elfer, P. (2012). Psychoanalytic methods of observation as a research tool for exploring young children's nursery experience. *International Journal of Social Research Methodology*, 15(3), 225-238.

Elfer, P. (2017) Subtle emotional process in early childhood pedagogy: evaluating the contribution of the Tavistock Observation Method, *Pedagogy, Culture & Society*, 25:3, 431-445.

Elfer, P. (2018). Young children's relationships with staff and peers in nursery: Observations of two girls aged 29 months and 25 months. In *Young Child Observation* (pp. 295-319). Routledge.

Ersan, C. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Doktora Tezi, Denizli*.

Fatke, R. (1995): Das Allgemeine und das Besondere in pädagogischen Fallgeschichten. In: Zeitschrift für Pädagogik 19, 681-695

Franzosi, R., Doyle, S., McClelland, L. E., Putnam Rankin, C., & Vicari, S. (2013). Quantitative narrative analysis software options compared: PC-ACE and CAQDAS (ATLAS. ti, MAXqda, and NVivo). *Quality & Quantity*, 47, 3219-3247.

Frisch, K. (2012). „Kinder müssen loslassen – Mütter aber auch! Die Bedeutung der Trennung für das Kind und die Mutter im Eingewöhnungsprozess in die Kinderkrippe“. Masterthesis, University of Vienna.

Fuchs, D., Thelen, M. H. (1988). Children's expected interpersonal consequences of communicating their affective state and reported likelihood of expression. *Child development*, 1314-1322.

Fuster, D., Scholar, M., & Tan, P. Z. (2009). The relation between executive functioning and emotion regulation in young children. *The Penn State McNair Journal*, 15, 35-53.

Galyer, K. T., & Evans, I. M. (2001). Pretend play and the development of emotion regulation in preschool children. *Early Child Development and Care*, 166(1), 93-108.

Garber, J., Walker, L. S., & Zeman, J. (1991). Somatization symptoms in a community sample of children and adolescents: further validation of the Children's Somatization

Inventory. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 3(4), 588.

Gilpin, A. T., Brown, M. M., & Pierucci, J. M. (2015). Relations between fantasy orientation and emotion regulation in preschool. *Early Education and Development*, 26(7), 920-932.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of general psychology*, 2(3), 271-299.

Gross, J.J., & Thompson, R.A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. *Handbook of Emotion Regulation*, 3, 24.

Gülay Ogelman, H., & Fetihi, L. (2021). Examination of the relationship between emotional regulation strategies of 5-year-old children and their peer relationships. *Early Child Development and Care*, 191(1), 49-57.

Hamaidi, D. A., Mattar, J. W., & Arouri, Y. M. (2021). Emotion Regulation and Its Relationship to Social Competence among Kindergarten Children in Jordan. *European journal of contemporary education*, 10(1), 66-76.

Heath, C., Hindmarsh, J., & Luff, P. (2010). *Video in Qualitative Research : Analysing Social Interaction in Everyday life*. SAGE.

Hoffmann, J., & Russ, S. (2012). Pretend play, creativity, and emotion regulation in children. *Psychology of aesthetics, creativity, and the arts*, 6(2), 175.

Işık, E., Semerci, Ç. (2019) Eğitim Alanı Nitel Araştırmalarında Veri Üçgenlemesi Olarak Odak Grup Görüşmesi, Bireysel Görüşme ve Gözlem. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(3), 53-66.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.

Koçyiğit, S., Yılmaz, E., & Sezer, T. (2015). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri ile Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İ. Hayef. Journal of Education*, 12(1), 209-218.

Kraiss, J. T., Ten Klooster, P. M., Moskowitz, J. T., & Bohlmeijer, E. T. (2020). The relationship between emotion regulation and well-being in patients with mental disorders: A meta-analysis. *Comprehensive psychiatry*, 102, 152189.

Kwon, K., Hanrahan, A. R., & Kupzyk, K. A. (2017). Emotional expressivity and emotion regulation: Relation to academic functioning among elementary school children. *School Psychology Quarterly*, 32(1), 75.

Lausberg, H., & Sloetjes, H. (2009). Coding gestural behavior with the NEUROGES-ELAN system. *Behavior research methods*, 41(3), 841-849.

Lazar, R. A. (2000a). Erforschen und Erfahren: Teilnehmende Säuglingsbeobachtung, „Empathietraining“ oder empirische Forschungsmethode. *Analytische Kinder- und Jugendlichen-Psychotherapie*, 31(4), 399-417.

Lazar, R. A. (2000b): Säuglingsbeobachtung und Säuglingsbehandlung. In: Zeitschrift für Theorie und Praxis der Kinder- und JugendlichenPsychoanalyse, Heft 108. Brandes & Apsel Verlag: 399- 418.

LeDoux, J. (2003). *Synaptic self: How our brains become who we are*. Penguin.

Lewis, M. D., Todd, R. M., & Honsberger, M. J. (2007). Event-related potential measures of emotion regulation in early childhood. *NeuroReport*, 18(1), 61-65.

Liew, J., Valiente, C., Hernández, M. M., & Abera, D. (2019). Emotional self-regulation and reactivity, school-based relationships, and school engagement and achievement. *The SAGE handbook of developmental psychology and early childhood education*, 42-62.

Lin-Huber, M. (2006). Sprache und Emotion: Sprache(n)-Lernen, eine Liebesaffäre. In: Bahr, R. Iven, C. (Eds.): Sprache Emotion Bewusstsein. Beiträge zur Sprachtherapie in Schule, Praxis, Klinik. Schullz-Kirchner: Idstein, 140-144

Lucas-Molina, B., Quintanilla, L., Sarmiento-Henrique, R., Martín Babarro, J., & Giménez-Dasí, M. (2020). The relationship between emotion regulation and emotion knowledge in preschoolers: A longitudinal study. *International journal of environmental research and public health*, 17(16), 5726.

Lüdtke, U. (2012). Emotion und Sprache. Theoretische Grundlagen für logopädischsprachtherapeutische Praxis. SAL- Bulletin Nr. 143, März 2012, 5-22. Merten, S. (1997). Wie man Sprache(n) lernt. Eine Einführung in die Grundlagen der Erst- und Zweitspracherwerbsforschung mit Beispielen für das Unterrichtsfach Deutsch. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Mert, E. L. (2014). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılabilecek etkinlik örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 23-48.

Moritz, C. (2010). Die Feldpartitur. Mikroprozessuale Transkription von Videodaten. *Videographie praktizieren: Herangehensweisen, Möglichkeiten und Grenzen*, 163-193.

Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K., & Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.

Öner, N (2004). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler Bir Başvuru Kaynağı (Birinci Basım). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Pat-Horenczyk, R., Cohen, S., Ziv, Y., Achituv, M., Asulin-Peretz, L., Blanchard, T. R., ... & Brom, D. (2015). Emotion regulation in mothers and young children faced with trauma. *Infant mental health journal*, 36(3), 337-348.

Pathak, V., Jena, B., & Kalra, S. (2013). Qualitative research. *Perspectives in clinical research*, 4(3).

Pınar, Y. (2015a). Tavistock Modeli Temelinde Rezonans ve Karşı Aktarım Tepkilerinin İncelenmesi: Olgu Sunumu. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 3 (06), 95-109.

Pınar, Y. (2016a). Anaokulunda sosyal etkileşim, duygu ve dil-ikinci dil edinimi ekseninde bir araştırma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-Journal of Qualitative Research in Education*, 4(2), 29-51.

Pınar, Y. (2016b). *Interaktion, Emotion und Sprache: Unter besonderer Berücksichtigung des Zweitspracherwerbs im Kindergarten* (Vol. 76). LIT Verlag Münster.

Pınar, Y. (2022). *Nitel Araştırmada Videografi ve Video Analizine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Pınar, Y. ve Pınar, NK (2015b). Sosyalbilimlerin İhmal Ettiği Bir Konu: “Duygular” ve Bir Araştırma Aracı: “Tavistock Modeline Göre Gözlem”. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 17 (65).

Pınar, Y., Ünal, F., & Pınar, N. K. (2021). Language proficiency analysis of Turkish children from high-income and highly educated families aged 5 in Antalya. *Language Testing in Asia*, 11(1), 1-24.

Polizzi, C. P., & Lynn, S. J. (2021). Regulating emotionality to manage adversity: A systematic review of the relation between emotion regulation and psychological resilience. *Cognitive Therapy and Research*, 1-21.

Polzer, M. (2012). Emotionen, Beziehungserfahrungen und das beginnende Sprechen im Kindergarten eine Einzelfallstudie über das Erleben eines Mädchens mit türkischer Erstsprache in ihrem ersten Kindergartenjahr, Diplomarbeit, Universität Wien

Rustin, M. (2003). Learning about emotions: the Tavistock approach. *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, 6 (3), 187-208.

Rustin, M. (2009) Esther Bick's legacy of infant observation at the Tavistock—Some reflections 60 years on. *Infant Observation*, 12(1), 29-41.

Rustin, M., Güvenir, T., & Özbek, A. (2008) Bir olgu örneği üzerinden bebek gözlemi seminerlerinin psikanaliz ve psikoterapi eğitimindeki yeri ve önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 99-108.

Rustin, M. (2011a). In defence of infant observational research. *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, 13(2), 153-167.

Rustin, M. (2011b). Infant observation and research: A reply to Steven Groarke. *Infant Observation*, 14(2), 179-190.

Saxena, P., Dubey, A., & Pandey, R. (2011). Role of emotion regulation difficulties in predicting mental health and well-being. *SIS Journal of Projective Psychology & Mental Health*, 18(2), 147-155.

Seçer, Z. (2017). Sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1435-1452.

Séguin, D. G., & MacDonald, B. (2018). The role of emotion regulation and temperament in the prediction of the quality of social relationships in early childhood. *Early child development and care*, 188(8), 1147-1163.

Spatz, M. (2004). *Über die Bedeutung spezifischer Beziehungserfahrung bei der Beobachtung eines frühgeborenen Kindes nach der Tavistock Methode: Eine Diskussion bezüglich unterschiedlicher Bedeutungsvarianten des "holdings" im Rahmen eines einjährigen Beobachtungsprozesses*. na.

Taner, M. (2003). Okul öncesi eğitimi alan ve almayan farklı sosyo-ekonomik düzeydeki birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa*.

Trentacosta, C. J., & Shaw, D. S. (2009). Emotional self-regulation, peer rejection, and antisocial behavior: Developmental associations from early childhood to early adolescence. *J Appl Dev Psychol*, 30 (3), 356-365.

Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K., & Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.

Uslu, F. & Demir, E. (2023). Nitel Bir Veri Toplama Tekniği: Derinlemesine Görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Dergisi*, 40(1), 289-299.

Vitiello, V. E., Nguyen, T., Ruzek, E., Pianta, R. C., & Whittaker, J. V. (2022). Differences between Pre-K and Kindergarten classroom experiences: do they predict children's social-emotional skills and self-regulation across the transition to kindergarten?. *Early Childhood Research Quarterly*, 59, 287-299.

Volling, B. L. (2001). Early attachment relationships as predictors of preschool children's emotion regulation with a distressed sibling. *Early education and development*, 12(2), 185-207.

Wong, T. K., Colasante, T., & Malti, T. (2023). A longitudinal examination of school-related and mental health mediators linking emotion regulation to academic achievement. *Journal of school psychology*, 101, 101253.

Xiao, Z. (2015) The Differential Role of Symptoms of Anxiety and Social Withdrawal in Chinese Children's Dependency on Their Teachers During the Transition to Nursery Care, *Early Education and Development*, 26:7, 956-969, DOI: 10.1080/10409289.2014.915675

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9.Baskı) *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.

Zeman, J., Cassano, M., Perry-Parrish, C., & Stegall, S. (2006). Emotion regulation in children and adolescents. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 27(2), 155-168.

EKLER

EK – 1 ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 04.08.2022-420521

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Beşeri Araştırma Yayın Etiği

TARİHİ

danışmanlığını,	Eğitim	Eğitim	Öğr.	'ın
	OĞUZ	araştırmacılığını	üstlendiği,	
hakları bakımından		ölçeğine ilişkin sorumluluğun	<i>Araştırma</i>	çalışmanın,
verilmiştir.	uygulanmasının	olduğuna	başvurucuya	birliği
				DEMİRKAYA
				Başkanı
Başkan	Başkan			
DEMİRKAYA				İÇİGEN
Nurşen	PAŞAOĞLU			
	(İzinli)		(Görevli/İzinli)	

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır..

EK – 2 İZİN BELGESİ

T.C.
[Redacted] VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98057890-605.01-56824577
Konu : Anket Uygulaması

06.09.2022

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi **Sena Nur OĞUZ**'un, "Anaokulunda Duygu Düzenleme Süreçleri ve Dil Becerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma" isimli araştırmasını, İlimiz [Redacted] İlçesinde bulunan ekli listedeki okullarda uygulama isteği ile ilgili Akdeniz Üniversitesinin 12/08/2022 tarih ve 426066 sayılı yazısı Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, İlimiz [Redacted] İlçesinde bulunan ekli listedeki okullarda, Okul Müdürlüklerinin sorumluluğunda Eğitim Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 25/08/2020 tarih ve 24911 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

[Redacted]
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR

[Redacted]
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : [Redacted]

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-oby>

Telefon No : 0 (242) 233 60 00

E-Posta : [Redacted]

Kep Adresi : [Redacted]

İnternet Adresi : <http://antalya.meb.gov.tr/>

Bilgi için: Erdal ER
Unvan : Teknisyen
Faks 2422386111

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 2136-a4dd-3594-bfb1-70dc kodu ile teyit edilebilir.

EK – 3 BAP PROJE RAPORU

		T.C.AKDENZ ÜNİVERSİTESİ	
		Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi	
PROJE ÖZET RAPORU			
Proje Yürütücüsü	Dr.Öğr.Üyesi YUNUS PINAR		
Proje Kodu	SYL-2023-6244		
Proje Başlığı	Anaokulunda Duygu Düzenleme Süreçleri ve Dil Becerileri Üzerine Nitel BirAraştırma		
Proje Türü	Tez Projesi, Yüksek Lisans		
Proje Grubu	Sosyal Bilimler		
Süresi (Ay)	12		
Proje Durumu	Yürüyen Proje		
Başvuru Tarihi	1.12.2022	Muhtemel Bitiş Tarihi	13.02.2024
Başlangıç Tarihi	13.2.2023	Bitiş Tarihi	
Ek Süre 1 (Ay)	6	Ek Süre 2 (Ay)	
Onaylanan Bütçesi	3.903,10 TL		
Ek Ödenek 1	0,00 TL		
Ek Ödenek 2	0,00 TL		
Ek Ödenek 3	0,00 TL		
Toplam Bütçe	3.903,10 TL	Gerçekleşen Harcama	1.314,52 TL

Proje Özeti

Bu araştırmanın amacı Antalya ilinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında anaokuluna kaydolacak bir okul öncesi dönem çocuğunun duygu düzenleme süreçlerine yönelik bilgi toplamak ve dil becerilerini kronolojik ve sistematik bir biçimde incelemektir. Tek denekli durum çalışması olarak tasarlanan bu nitel çalışmada; Tavistock modeline göre gözlem, videografi yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşme ve HAVAS 5 Dil seviyesi tanılama aracı ile Peabody Resim Kelime Eşleştirme Testi kullanılacaktır. Araştırmaya dahil edilen odak çocuğun uyum (alışma) evresinden başlamak kaydıyla bir yıl içerisinde ne tür sosyal etkileşim deneyimleri yaşadığı ve çevresiyle nasıl iletişim kurduğu, ne türden duygusal türbülanslar yaşadığı, süreç içerisinde ne türden duygu düzenleme stratejileri kullandığı vb. sorulara yanıtlar aranacaktır.

Proje Ekibi

Öğrenci Sena Nur Oğuz

Araştırma Alanları

Okul Öncesi Eğitim

Anahtar Kelimeler

Duygu Düzenleme, Dil Gelişimi, Gözlem, Videografi, Alıcı ve ifade edici Dil Becerileri,

EK – 4 ONAM METNİ

Değerli ebeveyn,

Bu araştırma, Dr.Öğr.Üyesi Yunus PINAR danışmanlığında Akdeniz Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Sena Nur OĞUZ tarafından yürütülen tez çalışmasıdır. Bu formun amacı, sizleri araştırma hakkında bilgilendirmek ve gönüllü katılımınız için onayınızı almaktır.

Çalışmanın Amacı: Okul öncesi dönemde bir anaokulunda çocukların yaşadığı duygu düzenleme süreçleri, yaşadıkları duygusal türbülansların incelenmesi ve dil becerileri üzerine bir araştırma yapmaktır.

Çalışmaya Veri Sağlayan Katılımcı Olarak Bilmeniz Gerekenler: Araştırmada size bir soru yöneltilmeyecektir. Eğitim yılının başında ve sonunda uygulanacak dil becerilerini tanılamak amacıyla uygulanan testlerde bulunan hiçbir sorunun doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Verilen yanıtlar yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacak olup bilgileriniz asla üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Yapılan gözlemler çocuğun özel hayatı ve kişisel bilgileri ile ilgili değildir. Gözlem raporları ve video kayıtlarında çocuğun adı dahil olmak üzere tüm bilgileri ve görüntüleri anonimleştirilip, bulanıklaştırılacaktır. Gözlemler ve videolar çocukların anaokulunda yaşadıkları duygusal deneyimleri ve duygusal dalgalanmaları betimlemek ve belirli analizler yapılabilmesi için kullanılacaktır.

Çalışmada Nasıl Yardımcı Olacaksınız: Çalışmada çocukların duygusal deneyimlerini inceleyebilmek amacıyla gözlemler ve video çalışmaları bulunmaktadır. Türkiye’de çocuklar üzerine yapılan çalışmalarda öğretmen ve veli bilgisine başvurulması yeterince detaylı ve doğru bir çalışma yapılmasının önüne geçmektedir. Süreç bu sebeple çocuk üzerinden ilerleyecektir. Çocuk ile hiçbir etkileşim ya da günlük akışını etkileyecek bir durum yaşanmayacaktır. Çalışma yeterli uzaklıkta çocuğun günlük akışını bozmayacak ve onu rahatsız etmeyecek biçimde yürütülecektir. Sizin bu formu onaylamanız araştırmaya katılmak için onam verdiğiniz anlamına gelecektir.

Çalışma hiçbir risk taşımamaktadır. Gizlilik ilkesini korumak amacıyla sizden isim soyisim gibi bilgiler talep edilmemiştir. Araştırma T.C Milli Eğitim Bakanlığı izni ile gerçekleştirilmektedir ve araştırmanın etik ilkeler doğrultusunda gerçekleştirildiğine dair Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu’ndan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma hakkında merak ettiğiniz her türlü sorunuz için aşağıda yer alan iletişim bilgilerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı Bilgileri

Adı Soyadı: Sena Nur OĞUZ

E-posta Adresi:

EK – 5 DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Çocukla ilgili bilgiler:

1. Çocuğun Doğum Tarihi (gün,ay,yıl olarak)://...//...
2. Çocuğun Doğum Yeri:
3. Çocuğun Cinsiyeti:
 - Kız ()
 - Erkek ()
4. Çocuk daha önce bir okul öncesi eğitim kurumundan yararlandı mı?
 - Evet ()
 - Hayır ()
5. Çocukta teşhisi koyulmuş herhangi bir gelişimsel bozukluk (Otizm Spektrum Bozukluğu, Asperger Bozukluğu, Rett Bozukluğu vb.) mevcut mu?
 - Evet ()
 - Hayır ()
6. Çocuğun kardeş sayısı:
 - Tek çocuk ()
 - Bir kardeşi var ()
 - İki veya daha fazla kardeşi var ()
7. Anne ve baba ayrı mı?
 - Evet ()
 - Hayır ()
8. Çalışan bir anne misiniz? Doğum sonrasında çocuğunuz ile olan iletişiminiz nasıl gelişim gösterdi? Çocuğunuza ne kadar zaman ayırabildiniz?
.....
9. Çocuğunuzun bakımından sorumlu olan anne baba dışında başka kişiler mevcut mu?
 - Varsa kimler? (Anneanne, Babaanne, Bakıcı vb.).....

Aile ile ilgili bilgiler:

1. Anne-Baba yaşı

Annenin yaşı:

- 20 yaş ve altı ()

- 21-25 yaş ()
- 26-30 yaş ()
- 31-35 yaş ()
- 36 yaş ve üstü ()

Babanın yaşı:

- 20 yaş ve altı ()
- 21-25 yaş ()
- 26-30 yaş ()
- 31-35 yaş ()
- 36 yaş ve üstü ()

Anne-Baba eğitim durumu

Annenin eğitim düzeyi:

- Okur-yazar değil ()
- İlkokul ()
- Ortaokul ()
- Lise ()
- Üniversite ()
- Lisans üstü ()

Babanın eğitim düzeyi:

- Okur-yazar değil ()
- İlkokul ()
- Ortaokul ()
- Lise ()
- Üniversite ()
- Lisans üstü ()

3. Anne-Baba mesleği

Annenin mesleği

Babanın mesleği

4. Ailenin aylık geliri

- 5500'ün altında ()
- 5500-7500 arası ()
- 7500-10000 arası ()

- 10000-12500 arası ()
- 12500-15000 arası ()
- 15000-17500 arası ()
- 17500-20000 arası ()
- 20000'nin üzerinde ()

1. Anne ve baba birlikte mi yaşıyor?

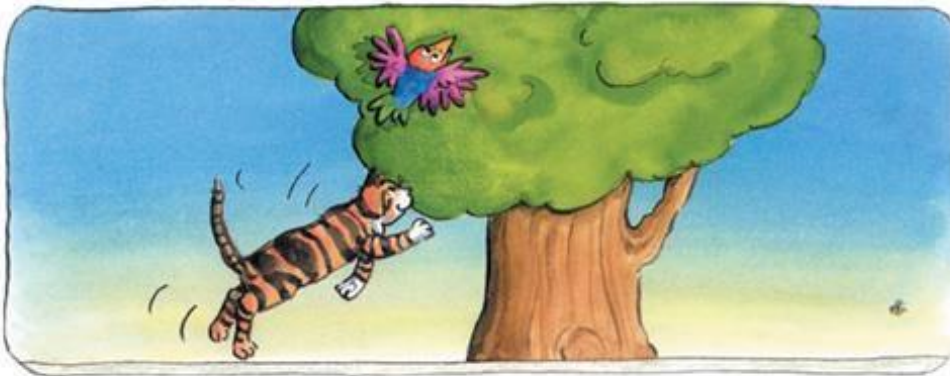
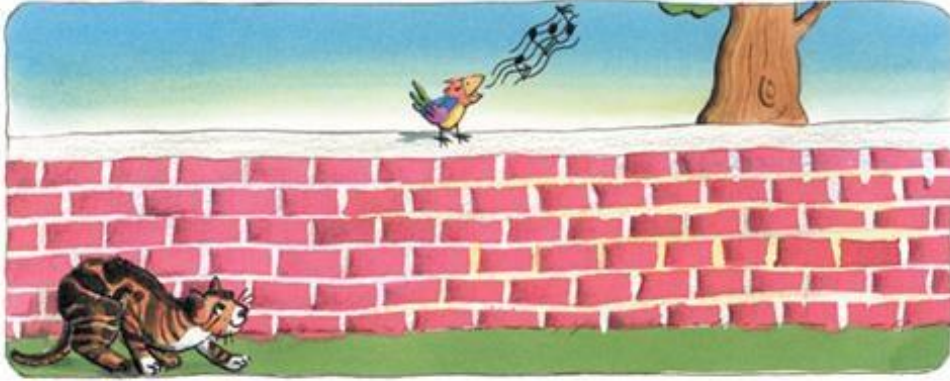
- Evet ()
- Hayır ()

2. Çekirdek ailenin dışında evde yaşayan başka biri var mı? Varsa çocuğun neyi oluyor?

- Evet () Belirtiniz
- Hayır ()

KATZE UND VOGEL

© Rebecca Abe

EK – 7 ARAŞTIRMACI SERTİFİKALARI

UYGULAYICI EĞİTİMİ SERTİFİKASI

Sena _____ Nur _____ Oğuz _____

HAVAS 5 Dil Seviyesi Tanılama / Değerlendirme Aracı

adlı seminere katılım göstermiştir.

Seminer 9 saati kapsamakta olup, yukarıda ismi geçen kişi HAVAS 5 Dil Seviyesi Tanılama/Değerlendirme Aracı'nı bilimsel amaçlarla uygulama hakkına sahip olmuştur.

"HAVAS 5 Dil Seviyesi Tanılama / Değerlendirme Aracı" adlı seminer aşağıda yer alan içerikleri kapsamaktadır:

1. HAVAS 5 Dil Seviyesi Tanılama Aracı'na Kuramsal Bakış
2. HAVAS 5 Veri Toplama Yöntemi'ne Giriş
3. HAVAS 5 Dil Seviyesi Tanılama Aracı – Analiz
4. Dil Profili Üzerine Çalışma Etkinliği
5. Tanı ve Teşhis Sonrası Bireysel Destek Programı Hazırlama

Antalya, 29.12.2021

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Pınar

Katılımcılara eğitim ve sertifika vermek HAVAS 5 Yeterlilik Belgesi'ne sahip olmayı zorunlu kılmaktadır. Dr. Yunus Pınar Temmuz 2016 Hamburg Eyalet Enstitüsü HAVAS 5 seminerlerine katılmış olup, Yeterlilik Belgesi almaya hak kazanmıştır. Husus taraflar arasındaki yazışmalarla sabit olmuştur. İletişim bilgileri: Landesinstitut für Lehrerbildung und Schulentwicklung (LI) Abteilung Fortbildung - Teilreferat Sprachen Weidenstieg 29, 20259 Hamburg Tel.: +49 40 428851 – 491 Fax: +49 404279 – 71419 E-Mail: julia.hein@ifbq.hamburg.de

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Sena Nur Oğuz

Doğum Yeri ve Tarihi:

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi: Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü,
2020

Yüksek Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi
Tezli Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi:

İletişim:

E-Posta Adresi:

İNTİHAL RAPORU

5.06.2024 19:31

Turnitin - Orjinallik Raporu - sena tez

Turnitin Orjinallik Raporu

İşleme sonucu: 05-Haz-2024 19:24 +03
NUMARA: 2396252025
Kelime Sayısı: 69241
Gönderildi: 1

sena tez Nihal Kubilay Pınar tarafından

Benzerlik Endeksi

%5

Kaynağa göre Benzerlik

Internet Sources: %2
Yayımlar: %2
Öğrenci Ödevleri: %3

1% match (10-Kas-2021 tarihli öğrenci ödevleri)

Sınıf: MASTER2021

Ödev: Sena

Ödev Numarası: [1698595011](#)

1% match (29-Ara-2021 tarihli öğrenci ödevleri)

Sınıf: MASTER2021

Ödev: TEZ BUSE

Ödev Numarası: [1736351576](#)

1% match (25-Kas-2021 tarihli internet)

<https://narsanataaokulu.com/anaokulunda-sosyal-etkilesimduygudil-ve-ikinci-dil-edinimi/>

< 1% match (25-Ağu-2016 tarihli öğrenci ödevleri)

[Submitted to Akdeniz University on 2016-08-25](#)

< 1% match (09-Şub-2020 tarihli öğrenci ödevleri)

Sınıf: yüksek lisans

Ödev: yüksek tez

Ödev Numarası: [1254050790](#)

< 1% match (23-Kas-2018 tarihli öğrenci ödevleri)

[Submitted to Akdeniz University on 2018-11-23](#)

< 1% match (29-Nis-2023 tarihli internet)

<https://doczz.biz.tr/doc/39981/tam-metin---nesne---psikoloji-dergisi>

< 1% match (02-Haz-2023 tarihli öğrenci ödevleri)

[Submitted to Anadolu University on 2023-06-02](#)

< 1% match (31-May-2023 tarihli öğrenci ödevleri)

[Submitted to Anadolu University on 2023-05-31](#)

< 1% match (30-Eyl-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/218887/yokAcikBilim_10100313.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (14-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/351900/yokAcikBilim_10128063.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (26-Ağu-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/404493/yokAcikBilim_10180991.pdf?sequence=-1

< 1% match (14-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/56192/yokAcikBilim_10285328.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (04-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/347481/yokAcikBilim_10297433.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (13-Oca-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/644005/yokAcikBilim_10260168.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (12-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/350424/yokAcikBilim_10155777.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (12-Oca-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/40254/yokAcikBilim_10200692.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (02-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/473412/yokAcikBilim_10262028.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (05-Oca-2017 tarihli internet)

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/enad/article/download/5000198821/5000171699>

< 1% match (01-Eki-2022 tarihli internet)

https://dhgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_05/06230107_sayi-230.pdf

< 1% match (11-Mar-2022 tarihli internet)

https://www.turnitin.com/newreport_printview.asp?eq=0&eb=1&esm=0&oid=2396252025&sid=0&n=0&m=2&svr=6&r=69.17810282787495&lang=tr

1/54

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tarih:

İmza:

Sena Nur OĞUZ